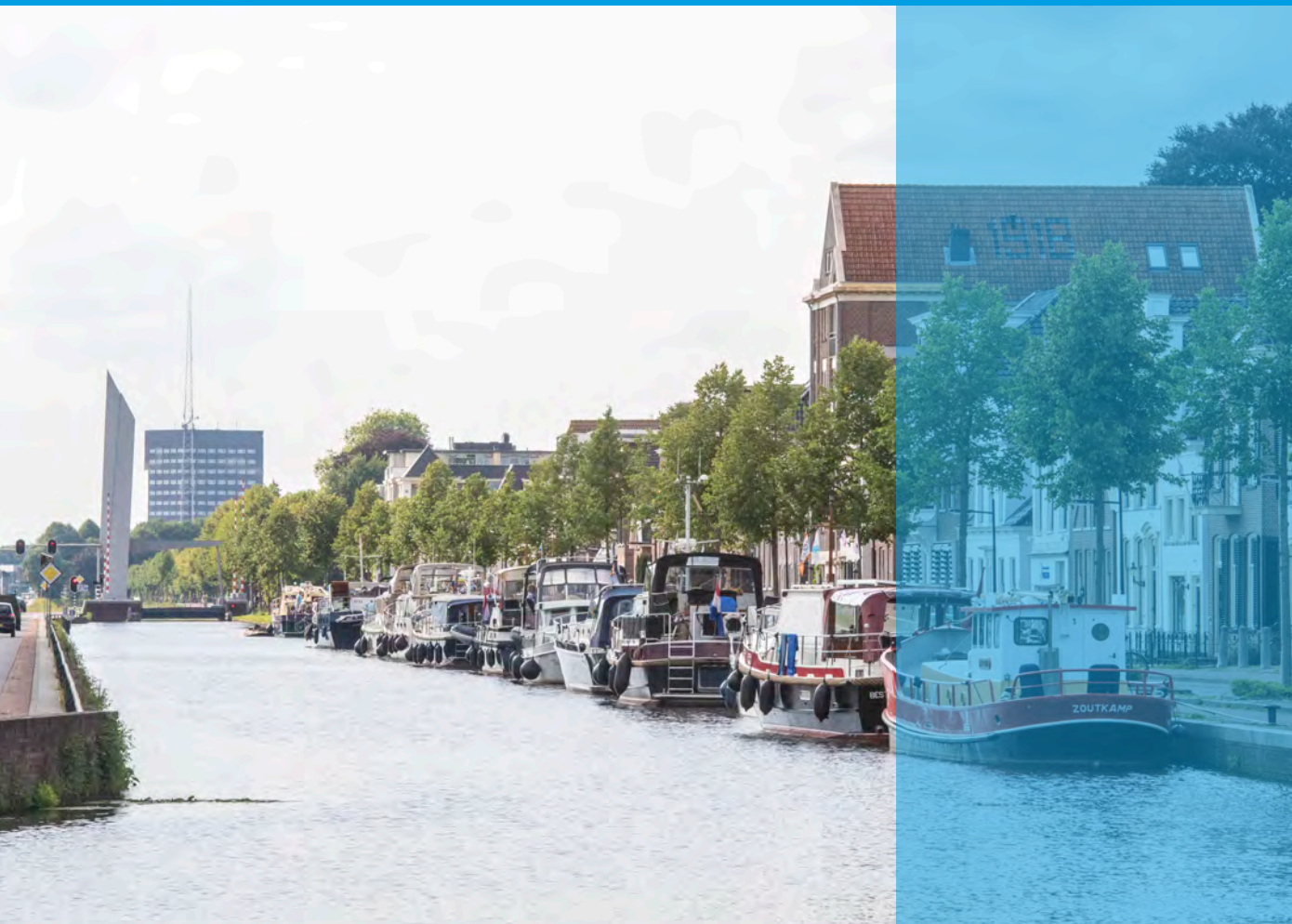

Gemeente Assen

Programmabegroting 2019

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen

1.	Inleiding	7
2.	Samen duurzaam verder, Bestuursakkoord 2018-2022	9
3.	College van burgemeester en wethouders.....	14
4.	Hoofdlijnen beleid en financiële vooruitzichten.....	15

Beleidsbegroting

Programmaplan

1.	Wonen in Assen	29
2.	Werken in Assen	44
3.	Meedoen in Assen	56
4.	Aantrekkelijk Assen.....	69
5.	Samen werken aan Assen	78
6.	Bedrijfsvoering	85
7.	Vastgoed en grondbedrijf	90
8.	Algemeen financieel beleid.....	96

Paragrafen

1.	Lokale heffingen.....	115
2.	Weerstandsvormogen en risicobeheersing	124
3.	Onderhoud kapitaalgoederen.....	133
4.	Financiering.....	140
5.	Bedrijfsvoering	147
6.	Verbonden partijen.....	156
7.	Grondbeleid	166

Financiële begroting

Samenvatting resultaten

1.	Programmaplan	177
2.	Lasten en baten per programma	178
3.	Lasten en baten per programma en beleidsthema	179
4.	Lasten en baten per taakveld	182

Toelichting financiële begroting

1.	Hoofdpijnen financieel beleid	193
2.	Kaders, richtlijnen en ambities	195
3.	Analyse begrotingsresultaat 2019 en prognoses 2020-2022	206
4.	Incidentele lasten en baten 2019-2022	212
5.	Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves 2019-2022	217
6.	Geprognosticeerde balans	218
7.	Overzicht EMU-saldo 2018-2022	219
8.	Gemeentelijke reservepositie	220
9.	Gemeentefonds	226
10.	Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	231
11.	Overzicht investeringen	234

Ondertekening	237
----------------------------	------------

Bijlagen

1.	Productramingen 2019	241
2.	Analyse beloop begroting	251
3.	Overzicht subsidies tot en met € 50.000	259

Hoofdpijnen

1. Inleiding
2. Samen duurzaam verder, Bestuursakkoord 2018-2022
3. College van burgemeester en wethouders
4. Hoofdpijnen beleid en financiële vooruitzichten

1 Inleiding

Inleiding

De begroting 2019 is de eerste begroting van de nieuwe bestuursperiode. In het kader van het Bestuursakkoord 2018-2022 Samen duurzaam verder (mei 2018) gaan we samen aan de slag in Assen, met oog voor elkaar en een overheid die de samenleving dient. Hierbij hebben we álle Assenaren, inwoners, instellingen en bedrijven op het oog. We willen dat alle Assenaren in onze samenleving zich gezien, geaccepteerd en waardevol voelen. Iedereen hoort erbij en doet ertoe.

Nieuwe inzichten en een nieuwe tijd vragen om andere keuzes en een nieuwe bestuursstijl. Dit bestuursakkoord kent een sterke ambitie om de dialoog te zoeken in de gemeenteraad, met maatschappelijke organisaties, ondernemers, andere overheden en inwoners van Assen. Dit vraagt nieuwe vormen van overleg, zichtbaarheid en tegelijk ook nieuwe daadkracht. Elk jaar vindt er een stadsdialoog plaats waarin de gemeenteraad en het college actief inwoners uitnodigen om te spreken over het beleid in de stad.

Samen gaan we aan de slag!

Dit jaar is er voor het eerst gewerkt met een kaderbrief: met de Kaderbrief 2019 is een eerste stap gezet om te komen tot de Programmabegroting 2019. De brief is een uitnodiging aan de raad tot debat over de kaders en denkrichtingen voor deze begroting. De Kaderbrief noemde de beleidsinzet en -uitvoering, de daarmee gemoeide financiële inzet en de mogelijke dekking. In de Kaderbrief werden nog geen financiële middelen toegewezen. Dat gebeurt bij de vaststelling van de programmabegroting begin november 2018. In de brief hebben we alleen de inzet en het financiële beeld daarbij geschetst, de mogelijke dekking en kijken we vooruit in de meerjarenprognose. Het bevat een financiële vertaling van de gezamenlijke ambities uit het Bestuursakkoord.

De grote opgaven voor de komende periode liggen in het verbinden van de verschillende beleidsdomeinen en zorgen voor een meerwaarde, ook om de beschikbare middelen zo effectief mogelijk te besteden. Dit is vooral een opgave in het sociaal domein. In dit domein komen ook een sterke inzet op preventie en de regierol van de gemeente aan de orde. De kwaliteit van de zorg blijft belangrijk, maar de kosten en uitgaven moeten in balans worden gebracht. Duurzaamheid moet een thema worden in alle beleidsvelden, van leven, bouwen, wonen en werken tot verkeer en vervoer. Tot de grote opgaven behoren ook de energietransitie en de energiebesparing. De gemeente heeft daarin een voorbeeldfunctie, maar deze opgaven slagen alleen door een goed samenspel met inwoners, bedrijven en andere overheden.

De economische opgave is breed, van het scheppen van banen voor de toekomst tot de versnelde aanpak van de binnenstad. Het vraagt een stevig actieplan, gericht op nieuwe en bestaande ondernemers. Voldoende banen en een grotere diversiteit in werkgelegenheid zijn de uitdagingen voor de komende jaren. Voor acquisitie wordt geld vrijgemaakt.

De binnenstad is een speerpunt binnen de economische opgave. Een kloppend stadshart is van groot belang voor Assen, maar ook de andere stadsdelen moeten een aantrekkelijk woon- en leefklimaat houden. Mijn Buurt Assen heeft de afgelopen jaren bewezen een goed platform voor samenwerken en overleg te zijn.

De instrumenten van Mijn Buurt Assen lenen zich ervoor om verder in te zetten bij andere projecten en beleidsterreinen, onder andere in het sociaal domein.

Naamgeving beleidsthema's aangepast

In het programma Aantrekkelijk Assen dekt de naam van het beleidsthema 'Cultureel hart' de lading niet. Daarom is deze naam veranderd in beleidsthema 'Kunst en cultuur'. In het programma Werken in Assen is het beleidsthema Werkgelegenheid hernoemd naar Participatie en inkomen, omdat het thema meer omvat dan werkgelegenheid.

Leeswijzer

Deze begroting begint met Hoofdpijnen, waarin u een samenvatting aantreft van Samen duurzaam verder, bestuursakkoord 2018-2022. Vervolgens komen de Hoofdpijnen van het beleid en de financiële vooruitzichten aan bod.

In het onderdeel Beleidsbegroting kunt u in het Programmaplan de inhoud van de acht programma's lezen: Wonen in Assen, Werken in Assen, Meedoen in Assen, Aantrekkelijk Assen, Samen werken aan Assen, Bedrijfsvoering, Vastgoed en grondbedrijf en tot slot Algemeen financieel beleid. Onder Beleidsbegroting treft u de zeven Paragrafen aan: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen en Grondbeleid.

Vervolgens leest u in de Financiële begroting de samenvatting van de resultaten: het programmaplan, de lasten en baten per programma, de lasten en baten per programma en beleidsthema en de lasten en baten per taakveld. Hierna kunt u de toelichting op de financiële begroting lezen: de Hoofdpijnen financieel beleid,, de Kaders, richtlijnen ambities en bezuinigingen, de Analyse begrotingsresultaat 2019 en prognoses 2020-2022, de Incidentele lasten en baten 2019-2022, de Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves 2019-2022, de Geprognosticeerde balans, het Overzicht EMU-saldo 2018-2022, de Gemeentelijke reservepositie, de Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen, het Gemeentefonds en tot slot het Overzicht investeringen. Na de Ondertekening volgen de Bijlagen: Productramingen 2019, Analyse beloop begroting en Overzicht subsidies tot en met € 50.000.

Regeling beleidsindicatoren gemeenten

Vanaf 2017 worden de effecten van beleid in de begroting en de programmaverantwoording toegelicht aan de hand van een vaste set beleidsindicatoren BBV. Zo kunnen onder andere raadsleden zich een beeld vormen over de beleidsresultaten van Assen en gemeenten onderling vergelijken.

De regeling beleidsindicatoren gemeenten is sinds de inwerkingtreding in 2017 al een paar keer aangepast en indicatoren die in de praktijk van weinig toegevoegde waarde bleken, zijn (of worden in 2018) geschrapt. De VNG en het ministerie van BZK zijn in gesprek over de frequentie waarmee de regeling wordt aangepast en over hoe indicatoren in de toekomst beter aan kunnen sluiten op de praktijk.

Per beleidsprogramma zijn de indicatoren in tabelvorm in de begroting opgenomen. De bron is waarstaatjegemeente.nl. Omdat de cijfers daar continu worden geactualiseerd is onder de tabel steeds de peildatum vermeld. Waar nodig en mogelijk zijn actuele ontwikkelingen toegelicht. Voor recentere cijfers dan nu in de begroting zijn opgenomen, is de website ook zelf te raadplegen.

In de volgende begrotingen willen wij de verplichte beleidsindicatoren zoveel mogelijk in meerjarenperspectief gaan weergeven.

Webversie

De webversie van de begroting is te vinden onder programmabegroting2019.assenfinancieel.nl.

Samen aan de slag in Assen, met oog voor elkaar en een overheid die de samenleving dient. Dat is de kern van het Bestuursakkoord 2018-2022 voor Assen. Een akkoord dat is bereikt door politiek actieve Assenaren en is aangescherpt door Assenaren die hebben meegedacht en suggesties hebben aangedragen.

Sociaal Assen

We willen dat iedereen in Assen zich geaccepteerd voelt zoals hij of zij is. Alle Assenaren, niemand uitgezonderd, voelen zich gezien en onderdeel van de samenleving. Iedereen, van jong tot oud draagt bij aan de samenleving door te werken, door onderwijs te volgen, door vrijwilligerswerk en door op andere manieren naar elkaar om te zien. Zo ontwikkelt de samenleving zich als een samenleving in plaats van een verzameling van 'ikken'.

De opgave

De overheid zorgt dat iedereen mee kan doen aan de samenleving en maakt mogelijk dat jong en oud elkaar ontmoeten. In de wijken, tijdens het sporten, bij culturele activiteiten of bij evenementen. Ook het ruimtelijk beleid moet ontmoeting mogelijk maken, bijvoorbeeld door speel- en ontmoetingsplekken te creëren. Het gezin legt de basis voor kinderen en jongeren om mee te kunnen doen in de samenleving. Ouders zijn daarvoor als eerste verantwoordelijk. Maar opvoeden is niet alleen een taak van ouders, maar een gedeelde verantwoordelijkheid van alle volwassenen in het leven van kinderen. Ook het onderwijs heeft daarin een belangrijke maatschappelijke opdracht.

De gemeente is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Jeugdwet, de Participatiewet en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo). Uitvoeren van deze wetten zien we niet langer als doel op zich, maar het middel om ondersteunend te zijn aan de samenleving. Dat helpt om de verschillende decentralisaties in samenhang te zien en te verbinden aan andere beleidsdomeinen zoals het beleid in de wijken, sport, cultuur en meedoen, onderwijs en welzijn.

Kwaliteit en continuïteit van zorg is belangrijk, maar de kosten en uitgaven moeten in balans worden gebracht. De uitgaven nemen toe, onder meer door een hoger beroep op zorg. Er wordt steeds sneller een beroep gedaan op zorg. De norm lijkt steeds meer te worden: wanneer er een probleem is, dan moet de overheid zorgen voor een professionele oplossing. Het perspectief van de eigen verantwoordelijkheid voor het zelf oplossen van problemen, een beroep doen op de eigen omgeving en het verdragen van tegenslag raakt steeds verder uit het oog.

We willen aan deze opgave werken door een sterkere inzet van preventie in alle beleidsvelden, door transformatie en door het aanjagen en regie nemen op de verandering van het zorgaanbod. We willen meer sturing op de aanbieders van jeugdhulp en aanbod vanuit de Wmo en inzetten op vormen van nabije ondersteuning. Tenslotte willen we de bureaucratie verminderen.

Ondernemen en werken in Assen

De opgave

We zien Assen graag als een levendige, ondernemende stad met voldoende banen. Deze economische opgave is breed en daarin staat het versterken van de binnenstad voor ons met stip op de eerste plaats. De binnenstad heeft veel potentie, met horeca, winkels, weekmarkt, museum en DNK, maar we hebben nu te veel leegstand.

Voldoende werkgelegenheid is een opgave. We willen sterk inzetten op het scheppen van banen voor de toekomst en de kans op deze banen voor Assenaren. Er zijn kansen, maar ook bedreigingen. Kansrijk is de toeristische sector voor het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid en de ontwikkeling van het gebied nabij het TT Circuit (de Toeristisch recreatieve zone/TRZ).

Assen heeft grote werkgevers binnen de gemeentegrenzen, zoals de zorginstellingen en de NAM. Dat maakt onze werkgelegenheid kwetsbaar. Dit blijkt nu de gaswinning wordt afgebouwd en de hoogwaardige werkgelegenheid van de NAM dreigt te verdwijnen. Het 'opvangen' van het dreigende verlies van werkgelegenheid bij de NAM is een grote opgave.

Assen heeft nog veel ruimte op de bedrijventerreinen voor nieuwe, ondernemende initiatieven. Daar liggen mogelijkheden voor nieuwe werkgelegenheid en grotere verscheidenheid in bedrijven en werk. De energietransitie creëert ook werk. Banen die we graag ingevuld zien door Assenaren.

Leven in Assen

Assen is een relatief welvarende stad, met leefbare, groene en veilige wijken waar Assenaren prettig wonen. Toch zijn er gebieden waar de leefbaarheid extra aandacht vraagt. De leefbaarheid wordt beïnvloed door onder andere de kwaliteit van woningen en de woonomgeving, het gevoel van veiligheid, de aanwezigheid van groen, het niveau van voorzieningen zoals winkelcentra en sportmogelijkheden, en de sociale binding in de buurt.

De opgave

In alle projecten benutten we kansen door met een integrale aanpak de beleidsdoelstellingen met elkaar te verbinden. Mijn Buurt Assen zien we als een belangrijke samenwerking tussen de gemeente, Actium en Vaart Welzijn ter bevordering van de leefbaarheid in de wijken. We investeren in een groene en vitale stad en werken aan schone, hele en veilige wijken. Dat betekent een professioneel beheer van de openbare ruimte in de wijken en de binnenstad. Assen is een groene stad, waarbij we onze monumentale bomen en groenstroken, bos- en natuurterreinen koesteren. En we pakken overlast en criminaliteit in de wijken stevig aan.

We zoeken actief samenwerking met onze inwoners. We doen een beroep op de sociale betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor de eigen buurt. Inwoners en collectieven krijgen de ruimte om zelf actief bij te dragen aan een leefbare buurt en wijk.

Levendig Assen

De opgave

We staan voor een bloeiend cultureel en sportief klimaat. Niet alleen in cultuur en sport die Assen op de kaart zet, maar cultuur en sport voor iedereen, in de wijken en voor jong en oud.

Kinderen doen van jongs af aan mee. We willen dat ze kunnen kiezen of ze meedoen aan educatieve, sportieve en culturele activiteiten. Het betekent dat we deze activiteiten dichterbij de samenleving brengen. Zo gaan we kunst en cultuur verbinden met andere maatschappelijke terreinen, met onderwijs, ruimtelijke ordening en het sociaal domein.

We starten een grondige heroriëntatie op het beleidsveld kunst en cultuur. We betrekken daarbij niet alleen de panden, maar ook de voorzieningen en de subsidies. We stoppen het geld liever in activiteiten dan in stenen. De middelen voor activiteiten zoeken we binnen het beleidsveld zelf.

We zijn trots op ons lokale culturele erfgoed en zorgen daar in samenwerking goed voor.

Evenementen, groot en klein, brengen reuring in de stad. Bij de grote, professioneel georganiseerde evenementen willen we kritisch kijken naar de investering door de gemeente. Bij subsidieverlening aan kleinere partijen kijken we of een tegenprestatie met een maatschappelijke functie kan worden gevraagd.

We willen stimuleren dat onze inwoners gezond zijn en blijven. Sportbeoefening heeft daarin een grote rol. Daarom faciliteren we de sportdialoog tussen verenigingen.

Duurzaam Assen

Assen moet tijdig verduurzamen. Assen wil in 2050 klimaatneutraal zijn en in 2020 14% duurzame energie opwekken. De omschakeling van fossiele energie naar duurzame vormen van energie betekent een grote verandering op zeer korte termijn. Daarnaast moeten we minder energie gaan gebruiken. Samen met inwoners en alle partijen die economisch en maatschappelijk actief zijn in Assen, moeten we deze opgave gestalte geven. De gemeente speelt daarbij in op kansen, stimuleert, adviseert en verbindt.

De opgave

We moeten omschakelen naar een toenemend gebruik van duurzame energie en een besparing op energie. We willen draagvlak krijgen voor het realiseren van grootschalige duurzame energie door windmolens en zonneparken. We hanteren bij zonneparken daarvoor het 3 x lokaal-principe: lokaal opwekken, lokaal gebruiken en lokaal een economisch en financieel voordeel.

We geven er uitvoering aan door uitvoeringsprogramma's voortvloeiend uit de Visie Energietransitie 2016-2020. Momenteel loopt het Uitvoeringsprogramma 2017-2018.

Wonen in Assen

Assen moet een plek zijn waar het fijn is om te wonen. Met voldoende betaalbare woningen voor alle leeftijden en beurzen. In aantrekkelijke, goed onderhouden wijken en in een levendige, groene binnenstad.

De opgave

Het behoud van de kwaliteit van de bestaande stad is de basisopgave, volgens de Woonvisie 2016. Borgen en waar mogelijk verbeteren van die kwaliteit voor de toekomst is onze ambitie.

Met alleen voldoende betaalbare woningen zijn we er niet. Door de veranderende maatschappij is een veelvoud aan verschillende woningen nodig. Goede, betaalbare woningen voor jongeren en ouderen, maar ook woningen voor alleenstaanden, woningen geschikt voor bewoning door mensen met een beperking, woningen voor mensen die uitstromen uit een omgeving voor beschermd wonen, woningen waar mantelzorg kan worden gegeven, zoals bijvoorbeeld 'kangoeroewoningen' en woningen waar zzp'ers hun bedrijf kunnen uitoefenen.

De grootste opgave voor de komende jaren is de binnenstad. We willen ook in de binnenstad een goed en leefbaar woonklimaat scheppen, met veel groen. Met de nadruk op het wonen in de binnenstad wordt het wonen in het Havenkwartier niet onmogelijk gemaakt, maar de ontwikkeling van de woonfunctie van dit gebied krijgt geen prioriteit.

Wonen, woningen en duurzaamheid gaan hand in hand, zeker met het oog op de komende energietransitie. In Assen wordt circulair bouwen, klimaatneutraal bouwen en energiezuinig en gasvrij bouwen de nieuwe norm. Maximaal duurzaam bouwen is het doel, waarbij energieopwekking door middel van zonnepanelen op daken, naar de maximale maat, een belangrijke voorwaarde wordt bij nieuwbouw én ver(nieuw)bouw.

Onderweg in Assen

Mobiliteit is niet meer een opzichzelfstaand thema, maar zal meer en meer een middel worden om ontwikkelingen op het terrein van economie, duurzaamheid en gezondheid te faciliteren. Het verkeers- en vervoerssysteem moet zo worden ingericht dat het maximaal bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven van en in de stad.

De opgave

We gaan door met de lijn uitgezet in de Mobiliteitsvisie, waarin de fiets een prominente rol speelt. Automobiliteit neemt toe, maar de wijze waarop we ons vervoeren verandert snel. Nu de FlorijnAs bijna voltooid is en de bereikbaarheid voor de auto op orde is, gaan we inzetten op de overige vormen van mobiliteit en bereikbaarheid.

De aandacht voor de fiets wordt een specifiek beleidsveld om verplaatsingen binnen de stad te verduurzamen en te faciliteren. We zien daarbij ook kansen voor de recreatieve sector. Daarnaast zetten we in op het stedelijk openbaar vervoer door de Cityline.

Besturen in Assen

Assen is een mooie stad en een goede stad om in te wonen. Tegelijk verandert er veel in de samenleving en liggen er grote opgaven. Digitalisering, nieuwe samenwerkingsvormen, netwerken en snelheid zijn typeringen voor deze tijd. Al deze veranderingen vragen een heroverweging van de politiek. Voelen Assenaren zich vertegenwoordigd? Is 'politiek' niet teveel een eigen werkelijkheid geworden in plaats van dienend aan de samenleving?

De opgave

De komende vier jaren willen we een politieke beweging in Assen op gang brengen waarin de dialoog centraal staat. Een dialoog die bijdraagt aan het maken van keuzes en het kiezen van richting. De raadsleden kunnen deze dialoog voeren omdat ze de inwoners kennen, weten wat er leeft en kennis opbouwen van thema's die belangrijk zijn voor Assenaren. Omdat ze leven in dezelfde samenleving, in dezelfde netwerken en dezelfde buurten als alle andere Assenaren. We willen deze beweging doorzetten in de manier waarop Assen wordt bestuurd door het college.

3. College van burgemeester en wethouders

Burgemeester Marco Out

Bestuurlijke coördinatie, Algemeen bestuurlijke en juridische aangelegenheden, Openbare orde en veiligheid, Brandweer, Veiligheidsregio, Politie, Wettelijke taken/burgerzaken, Ambassadeursfunctie, Dagelijks bestuur SNN, Communicatie, Internationale contacten, Handhaving (coördinerend).

Wethouder Harmke Vlieg – Kempe

Sociaal domein (jeugd, Wmo, zorg en welzijn, armoede, maatschappelijke opvang, verslavingszorg), Schuldhulpverlening/ GKB, Onderwijs en aansluiting arbeidsmarkt (inclusief kinderopvang en peuterspeelzaalwerk), Gezondheid, preventie, Verkeer en vervoer, P&O (interne aangelegenheden), Contacten / accounthouder andere overheden, regiovisie.

Wethouder Gea Smith

Duurzaamheid en energietransitie, inclusief gaswinning, Milieu (vergunning en handhaving), inclusief afvalverwerking, Bestuurlijke en ambtelijke vernieuwing, deregulering, Overheidsparticipatie, Participatiebeleid (inclusief minimabeleid, WSW/ Alescon), Cultuur en DNK, Antidiscriminatie & minderheden (inclusief VN-verdrag en sociale inclusie), Wonen.

Wethouder Janna Booij

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, Stadsvernieuwing, Monumentenzorg, Groen, grijs en openbare werken, inclusief stadsonderhoud, Recreatie en toerisme, Sport, Gebiedsgericht/wijkbeleid, Mijn buurt Assen, Publieke dienstverlening, inclusief ict / digitale overheid en privacy (AVG).

Wethouder Roald Leemrijse

Financiën, Economische zaken, Binnenstad, Werkgelegenheid, inclusief transitie opgave NAM, TRZ, Grondbedrijf en vastgoed, Evenementen en markten, Promotie en citymarketing, Hanzehogeschool.

Gemeentesecretaris Theo Dijkstra

Gemeentesecretaris, eerste strategisch adviseur college van burgemeester en wethouders en algemeen directeur gemeentelijke organisatie.

4. Hoofdpijnen beleid en financiële vooruitzichten

Hoofdpijnen beleid per programma

Wonen in Assen

We bereiden de invoering van de Omgevingswet voor. Deze wet betekent een grote en belangrijke transitie van de ruimtelijke ordening. We zorgen voor voldoende plancapaciteit voor woningbouw. Woningbouwprojecten zijn in uitvoering of worden voorbereid. We actualiseren het inzicht in de woonvraag met een nieuw woningmarktonderzoek. Ook optimaliseren we het proces rond bouwvergunningen.

We onderzoeken met onze samenwerkingspartners de doorontwikkeling van Mijn Buurt Assen. Er is een subsidieregeling gepubliceerd voor de regie op het beheer van de bossen en natuurterreinen en de programmering van het Duurzaamheidscentrum Assen. Er is voor de nu bekende plannen in de Oude Molenbuurt, Lariks en Assen Oost extra geld nodig. We maken een plan voor ontmoetingsplekken en speelvoorzieningen. Wij blijven inzetten op betaalbaar begraven. We werken aan meer natuurlijk beheer. Bij mobiliteit staat de fiets op één; fietsroutes worden waar nodig verbeterd en bij voldoende middelen wordt de fietssnelweg gerealiseerd. We richten ons op instandhouding van goed binnenstedelijk openbaar vervoer. Er komt een nieuw uitvoeringsprogramma duurzaamheid. Het Asser servicekostenmodel werken we verder uit. Als de subsidieaanvraag wordt gehonoreerd kunnen we versneld aan de slag met het aardgasvrij maken van een bestaande wijk.

Werken in Assen

In 2019 willen we meer mensen met arbeidsperspectief bemiddelen naar regulier werk. Voor mensen die niet in de reguliere arbeidsmarkt kunnen werken, werken we met specifieke aanpakken en een verrijkte infrastructuur om hen te bemiddelen naar begeleid werk, vrijwilligerswerk of activering. Meetellen en zelfstandig zijn staan voorop. Voor mensen die niet zelfredzaam zijn is er een vangnet. We herijken de kaders voor de uitvoering van de Participatiewet op de veranderende economie en het belang van Meedoen.

Vanuit de behoefte om te anticiperen op een veranderende arbeidsmarkt en om zoveel mogelijk Assenaren toekomstgericht op te leiden stellen we een agenda op voor de verbinding tussen overheid, ondernemers en onderwijs. Daarnaast werken we intensief samen om het mbo- en hbo-onderwijs in Assen te behouden en vraaggericht door te ontwikkelen.

We gaan de economische agenda uitvoeren die samen met onze partners is opgesteld. Deze vormt de strategische basis voor de economische structuurversterking en het behouden en creëren van werkgelegenheid in Assen. Niet alleen gericht op de stad, maar ook in verbinding met de regio. We spelen daarmee in op de maatschappelijke opgaven en transities die gaande zijn en innoveren door in te spelen op trends en ontwikkelingen. Een vitale binnenstad en een duidelijk economisch profiel bieden ruimte voor de verdere ontwikkeling van de lokale en regionale economie.

Meedoen in Assen

We investeren in 2019 in de ontwikkeling van problematiseren naar normaliseren Hulp en ondersteuning bieden wij waar het echt nodig is door snel, toegankelijk en vraaggericht te werken. Hiervoor zetten wij de uitvoering integraal op. Kwaliteit en continuïteit van zorg zijn belangrijk, maar de kosten en uitgaven moeten in balans worden gebracht. Hiervoor sturen wij sterker op aanbieders en het maatschappelijke veld door meer focus op preventie en lichte ondersteuning te leggen en minder op dure specialistische hulp en ondersteuning. Waar mogelijk investeren we in collectieve voorzieningen om de vraag naar individuele voorzieningen te verminderen.

2019 staat ook in het teken van de voorbereiding een nieuwe aanbesteding van zowel welzijn, Wmo en Jeugdhulp voor de jaren 2020-2023. De evaluatie van de inkoop jeugd en Wmo in het samenwerkingsverband Noord-Midden Drenthe is eind 2018 geëvalueerd. Voor Vaart Welzijn is in het najaar van 2018 een mid-term review uitgevoerd. Beide evaluaties leveren input voor de nieuwe aanbestedingsronde, evenals de Cliëntervaringsonderzoeken. Met de grote zorgaanbieders Jeugd wordt begin 2019 een transformatieakkoord gesloten, wat mede de uitgangspunten voor de inkoop bepaalt. Een brede marktconsultatie met zorg en onderwijs maakt deel uit van het proces.

Maatschappelijke resultaten zijn meer en meer de resultante van de samenwerking met sociale partners. De rol van de gemeente is om een goed samenspel te faciliteren tussen inwoners, vrijwilligers, professionals en hun betrokken maatschappelijke organisaties. Hiermee willen wij de verschillende decentralisaties in samenhang verbinden aan andere beleidsdomeinen zoals het beleid in de wijken, sport, onderwijs en welzijn. Wij starten hiervoor een preventiefonds, waar sociale partners en inwoners gebruik van kunnen maken. Daarnaast sluiten wij in samenwerking met verschillende Drentse gemeenten en sociale partners een aantal transformatieakkoorden. De transformatie wordt gesteund door projecten met financiering via experimenteerruimte.

Aantrekkelijk Assen

Er ligt een opgave. We willen de binnenstad verder versterken. Voorzieningen zoals het Drents museum, DNK, parkeerfaciliteiten en goede bereikbaarheid vormen een goede basis voor verdere ontwikkeling van een aantrekkelijke binnenstad. In 2018 is Vaart in Assen (ViA) opgericht als nieuwe binnenstadsorganisatie. Op basis van een gezamenlijke werkagenda geven we samen met ViA verder invulling aan de opgaven zoals benoemd in de visie Binnenstad. We herijken het parkeerbeleid voor de binnenstad binnen de context van de visie Binnenstad.

We staan in Assen voor een bloeiend cultureel klimaat waarin cultuur bereikbaar is voor iedereen, in alle wijken en voor jong en oud. Voortbouwend op de bestaande basis gaan we cultuur nog meer verbinden met andere maatschappelijke terreinen. Verder gaan we onderzoeken hoe we op de meest efficiënte wijze ruimte kunnen bieden aan de activiteiten op het gebied van kunst en cultuur. Met het nieuwe evenementenbeleid sluiten we aan bij de sterke punten van Assen, waarbij we evenementen tevens in toenemende mate willen inzetten om specifieke groepen mensen te activeren.

Wij willen dat Assen een veilige stad is en blijft. Het algemene beeld is dat de criminaliteit in de stad daalt, maar dat de overlast stijgt, in het bijzonder de overlast van bijzondere doelgroepen zoals mensen in psychische nood. We willen dat de stijgende trend van overlast daalt. Net als in 2018 regisseren wij daarom de geïntensiveerde aanpak van overlast in de stad. Wij zetten de aanpak van ondermijnende criminaliteit centraal.

Samen werken aan Assen

Ons uitgangspunt bij het ontwikkelen van beleid en strategische keuzes is het aangaan van de dialoog tussen raad, college en inwoners. We beogen een cultuur waarbij bestuurlijke dilemma's optimaal kunnen worden besproken met de raad en betrekken raadsleden in een vroegtijdig stadium bij het maken van beleid. Het programma Organisatieontwikkeling geeft invulling aan het verhaal van Assen en de daaruit voortvloeiende hoofdlijnen.

We werken actief samen binnen de G40 en de VNG.

We blijven inzetten op een toekomstgerichte dienstverlening die aansluit bij de behoeftes en wensen van inwoners en ondernemers. Waar mogelijk vereenvoudigen we regels of passen we regels aan. In het programma Digitale dienstverlening werken we aan een integraal proces- en klantbeeld en de opbouw van een digitaal archief.

Bedrijfsvoering

Om een communicatieve en open bestuurscultuur te ontwikkelen investeren we de komende jaren extra in de ambtelijke dienst. Er komt een programma Organisatieontwikkeling om te voldoen aan het gevraagde aan de ambtelijke organisatie in 'Het verhaal van Assen'. De hoofdthema's hierin zijn: een heldere communicatie via alle kanalen, digitale en technische mogelijkheden (met ondersteuning van nieuwe manier van werken) en mensenwerk (waarbij we onder andere investeren in nieuwe competenties en vaardigheden). Samen met de ambtelijke organisatie gaan we inventariseren waar extra capaciteit en expertise nodig zijn.

Bij het vervangen van voertuigen onderzoeken we telkens de mogelijkheden van verduurzaming. We pionieren met elektrische en waterstof aangedreven voertuigen, die momenteel zo'n twintig tot dertig procent duurder zijn dan de conventionele. Wanneer de begroting niet passend is, leggen we voorstellen bij de raad neer.

Ons vergunningenproces is bijna volledig gedigitaliseerd. De digitalisering van het bouwarchief zal voor de dienstverlening een verbetering kunnen betekenen.

We gaan extra investeren in ict. Dit doen we om de ict veilig en stabiel te houden. Daarmee kunnen we een betrouwbare dienstverlening blijven leveren. Extra investeren in ict is ook nodig om te kunnen inspelen op 'Het verhaal van Assen' en de nieuwe bestuurscultuur.

In 2019 gaan we extra investeren in kennismaking tussen medewerkers van de gemeenten Aa en Hunze, Tynaarlo en Assen. We onderzoeken of samenwerking loont en welke vorm (projectmatig, samenvoeging of netwerkconstructie) daarbij past.

Vastgoed en grondbedrijf

Het gemeentelijk vastgoed- en grondbedrijf dient ter ondersteuning van het realiseren van de beleidsdoelstellingen zoals beschreven in de andere begrotingsprogramma's.

Er vindt continu een afweging plaats tussen de vraag vanuit maatschappelijke partijen en het beschikbare gemeentelijke vastgoed. Ook worden er stappen gezet voor het verduurzamen van de gemeentelijke vastgoedportefeuille door het opstellen van een masterplan Verduurzamen en het voorbereiden en vanaf 2019 in uitvoering brengen van zes pilotprojecten.

De begroting voor het gemeentelijk grondbedrijf is aangepast op basis van het bestuursakkoord 2018, met aandacht voor Kloosterveen, Havenkwartier, Veemarkterrein, Toeristisch Recreatieve Zone en onze bedrijventerreinen zoals Messchenveld en Assen-Zuid.

Algemeen financieel beleid

Onze gemeentelijke financiële huishouding blijft de komende jaren sluitend. Via een combinatie van maatregelen hebben we ruimte vrijgemaakt voor realisatie van de plannen en ambities uit het bestuursakkoord 'Samen Duurzaam Verder'. Daarbij is zowel gebruik gemaakt van de zoekrichtingen genoemd in de Kaderbrief 2019 als van ruimte die ontstaat als gevolg van economische groei en de verruiming van de grondslagen van het gemeentefonds. De verruiming van het gemeentefonds levert niet alleen voordeel op maar gaat ook gepaard met nieuwe financiële verplichtingen en risico's. De integratie-uitkering sociaal domein vervalt en gaat met ingang van 2019 gefaseerd onderdeel uitmaken van de algemene uitkering. De middelen voor Beschermd wonen, Voogdij 18+ en de uitvoering van de Participatiewet blijven voorlopig nog als zelfstandige geldstroom voortbestaan. Beleidsuitvoering binnen de rijksmiddelen blijft voor het sociaal domein onveranderd uitgangspunt van beleid. We zetten ons bestaande fiscale beleid voort. De tarieven van de onroerendezaakbelastingen worden in 2019 enkel aangepast aan de inflatie. Het gemeentelijke weerstandsvermogen wordt verder op peil gebracht en de financieringspositie is op orde.

Financiële vooruitzichten

Algemene beleidslijn

We staan de komende jaren financieel gezien voor een uitdagende opgave. Realisatie van de plannen en ambities uit ons bestuursakkoord Samen Duurzaam Verder staan daarbij centraal. Gelijktijdig hebben we een zware financiële opgave in het sociaal domein te vervullen en doen zich ook op een aantal andere terreinen ontwikkelingen voor die om een oplossing vragen. Het is onze taak om in deze bestuursperiode de juiste balans en marsroute in de daaruit voortvloeiende financiële opgave aan te brengen en daarin direct vanaf de start en samen met de raad de juiste afwegingen en verantwoorde financiële keuzes te maken. Alleen op die manier kunnen we ervoor blijven zorgen dat de gemeentelijke huishouding in 2019 zowel als in de jaren daarna gezond en sluitend blijft. In dit hoofdstuk geven wij aan hoe wij daar invulling willen geven en tot welke resultaten dat leidt.

Financieel startpunt bestuursperiode 2018-2022

De Programmabegroting 2019 is de eerste begroting die wij in onze bestuursperiode ter bespreking en vaststelling aan de raad aanbieden. Hierin presenteren we de financiële beleidslijnen, de kaders die we hanteren, de beleidsmaatregelen en het tempo waarmee we in deze bestuursperiode aan de gemeentebrede financiële opgave invulling willen geven. Dat geldt voor de middelen die we daarvoor nodig hebben, en voor de wijze waarop we die middelen in totaalverband vanuit bestaande budgetten, via inzet van reserves en met behulp van externe inkomsten kunnen vrijspelen.

De programmabegroting 2019 vormt het financiële startpunt van deze bestuursperiode; de in de begroting gepresenteerde financiële vooruitzichten zijn richtinggevend voor de begrotingsontwikkeling in de komende jaren. Tussentijds - bij de jaarlijkse kaderbrief en de betreffende jaarbegroting - gaan we na of we op koers liggen, of en waar we moeten bijsturen en of er nieuwe ontwikkelingen zijn waar we rekening mee moeten houden. Via voorgangsrapportages en jaarrekeningen rapporteren we over stand van zaken en leggen we verantwoording af over bereikte resultaten en de daarvoor ingezette middelen.

Aanpak uitvoering Bestuursakkoord 2018-2022

We willen reëel en scherp budgetteren en de ons in deze bestuursperiode ten dienste staande middelen zo optimaal mogelijk benutten. Tegen die achtergrond hebben we de in de Kaderbrief 2019 gepresenteerde middeleninzet die nodig is om de ambities uit het bestuursakkoord Samen Duurzaam Verder te kunnen realiseren nogmaals tegen het licht gehouden, waar mogelijk bijgesteld en op onderdelen geherfaseerd. De uitkomst hiervan resulteert er niet in dat we de uitvoering van het bestuursakkoord temporiseren. Wel houden we bij het plannen en beschikbaar stellen van de financiële middelen rekening met voorbereidingstijd en de benodigde en de beschikbare personele capaciteit. Uitvoering van het bestuursakkoord omvat een investeringsopgave van € 19,8 miljoen. Voor realisatie van de andere ambities uit het akkoord is in deze bestuursperiode jaarlijks gemiddeld € 3,5 miljoen ruimte nodig. De na afronding uiteindelijk uit het akkoord voortvloeiende structurele uitzetting van de begroting bedraagt rond € 1,5 miljoen. Die is voor het eerst vanaf 2023 volledig aan de orde.

Financiële middelen ambities							(bedragen x € 1.000)
Omschrijving	Investeren	2019	2020	2021	2022	2023	
Sociaal Assen	0	1.033	1.665	1.665	1.915	100	
Ondernemen en werken in Assen	100	545	1.025	875	875	300	
Leven in Assen	4.500	270	510	573	637	400	
Levendig Assen	0	336	411	411	411	0	
Duurzaam Assen	6.200	350	454	532	610	335	
Wonen in Assen	3.000	36	12	18	24	24	
Onderweg in Assen	6.000	0	78	186	251	335	
Besturen in Assen	0	520	540	440	340	0	
Totaal ambities	19.800	3.090	4.695	4.700	5.063	1.494	

Opbouw middeleninzet ambities							(bedragen x € 1.000)
Omschrijving	Investeren	2019	2020	2021	2022	2023	
Incidenteel	0	720	450	200	100	0	
Tijdgebonden	3.000	1.978	3.390	3.390	3.640	0	
Structureel	16.800	392	855	1.110	1.323	1.494	
Totaal ambities	19.800	3.090	4.695	4.700	5.063	1.494	

Financiële beleidslijn sociaal domein

Als het om reëel en scherp budgetteren gaat moeten we eveneens beoordelen welke financiële gedragslijn we in de bestuursperiode ten aanzien van de middeleninzet voor het sociaal domein willen volgen. Als we terugkijken naar het beeld van de Kaderbrief 2019 moeten we er rekening mee houden dat we in dit beleidsveld, zonder tegenmaatregelen, afkoersen op een structurele uitzetting van de begroting van meer dan € 5,0 miljoen. Tegen die achtergrond hebben wij ons in de voorbereiding van de begroting voor 2019 opnieuw beraden op de koers die we de komende jaren moeten gaan volgen om die ontwikkeling en de daaruit voor de financiën van de gemeente als geheel voortvloeiende problematiek beheersbaar te houden en in control te brengen.

Uitkomst van de afwegingen die we in dat verband hebben gemaakt is dat wij vooralsnog aan de bestaande budgettaire neutrale gedragslijn willen blijven vasthouden. Wij hebben hierbij laten meewegen dat het om een landelijk fenomeen gaat, dat we hier als gemeente Assen niet uniek in zijn en zeker niet alleen in staan. De financiële problematiek waar veel gemeenten, nu de beleidsuitvoering in dit domein goed op gang is gekomen, mee worstelen, is in onze visie grotendeels terug te voeren op het feit dat het Rijk bij de start van de decentralisatie van deze voor de gemeenten nieuwe taken te weinig middelen aan hen heeft overgedragen. Ook de onzekerheid over, en het voortdurende gesleutel aan, verdeelmodellen hebben hier geen goed aan gedaan.

Wij zien ons in dit standpunt gesteund door de VNG en ook door de recente oproep die de G4 en de G40 aan het kabinet hebben gedaan om op korte termijn in het bijzonder voor beleidsuitvoering in de jeugdzorg extra middelen beschikbaar te stellen.

Het vrijmaken van middelen voor de vorming van een eenmalige knelpuntenpot van € 200 miljoen, voor de zogenoemde nadeelgemeenten, die bovendien ook nog eens voor de helft door de gemeenten is gevoed, is in onze ogen niet meer dan een 'druppel op een gloeiende plaat' en lost de financiële problemen in deze sector zeker niet op. Die vragen om een meer fundamentele financiële aanpak van dit probleem.

Het feit dat we vasthouden aan budgettaire neutraliteit betekent niet dat we zelf stil zitten. We zijn actief op zoek naar mogelijkheden om zelf de kosten in dit domein te beperken. In de raad van oktober 2018 hebben we de eerste resultaten van die zoektocht verkennend met de raad besproken. Het betrof een eerste aanzet. Met behulp van de extra middelen die de komende jaren op basis van het bestuursakkoord in het gemeentelijk preventie- en transformatiefonds beschikbaar komen, geven we verder invulling aan die zoektocht. We hebben de hiermee in verband te brengen financiële opgave bepaald op € 4 tot 5 miljoen op jaarbasis. Daar houden we vanaf 2020 in de financiële kaderstelling 2020-2022 ook rekening mee. Bij de voorbereiding van de Kaderbrief 2020 inventariseren we waar we staan en of we op schema liggen. Zo nodig stellen we dit kader in overleg met de raad bij. De nog in 2019 optredende meerkosten willen we in afwachting hiervan ten laste brengen van de vrije ruimte in onze reserves.

Motie begrotingsruimte

Ondertussen lichten we het in de begroting opgenomen aanvaarde beleid door en gaan zoek naar kansrijke opties waarmee we voor de komende jaren nieuwe financiële ruimte kunnen vrijspelen. We doen dat om wisselgeld achter de hand te hebben voor het opvangen van tegenvallers en tevens om zicht te krijgen op ruimte waarvan we verderop in onze bestuursperiode bij de invulling van het financiële beleid gebruik kunnen maken om mogelijke nieuwe knelpunten, beleidswensen en nu nog niet te voorziene ontwikkelingen op te lossen.

We geven daarmee verder uitvoering aan de bij de begroting 2018 door de raad aangenomen motie Begrotingsruimte en het naar aanleiding daarvan begin 2018 aan de raad gepresenteerde rapport Beïnvloeding begrotingsruimte 2018. Door het bestaande beleid periodiek kritisch onder de loep te nemen houden we de gemeentelijke financiële huishouding gezond. De bevindingen in het rapport vormen daarvoor mede de input.

Ontwikkelingen sinds de Kaderbrief 2019

Bij de Kaderbrief 2019 hebben we de bestaande budgetten en de toen geldende financiële prognoses in de volle breedte en op basis van de toen beschikbare informatie geactualiseerd. Aansluitend daarop zijn we als voorbereiding op de begroting en de beleidsinvulling voor 2019 nagegaan of en waar in het aanvaarde beleid en de bedrijfsvoering nog sprake is van knelpunten. En, of zich ontwikkelingen voordoen die bij de Kaderbrief 2019 nog niet waren voorzien, maar in de Programmabegroting 2019 alsnog een plek moeten krijgen. Aandachtspunt in dat verband is de exploitatie van het betaald parkeren en de daarin naar de toekomst te volgen financiële beleidslijn. Wij houden vast aan het bestaande financiële kader, met dien verstande dat we daaraan conform de afspraken in het bestuursakkoord € 0,3 miljoen structureel willen toevoegen, om het parkeerbeleid samen met ondernemers in de binnenstad en inwoners te herijken. Met deze financiële lijn hebben we in de begroting en de meerjarenprognose rekening gehouden. Verder lossen we in deze begroting nog een aantal knelpunten op in de bedrijfsvoering en het beheer en de exploitatie van het gemeentelijk vastgoed.

Financiële opgave 2019-2022 en dekkingsplan

De uitkomsten van de financiële exercities die we in de aanloop naar de begroting 2019 hebben uitgevoerd hebben we in het schema aan het einde van dit hoofdstuk in samengevatte vorm voor u op een rij gezet. We hebben ze afgezet tegen de prognoses die we voor de periode 2019-2022 in de Kaderbrief 2019 aan de raad hebben voorgelegd. De daaruit op basis van de huidige inzichten voortvloeiende jaarlijkse financiële opgave ligt, met inbegrip van de middelen die benodigd zijn voor de uitvoering van het bestuursakkoord 2018-2022, in de orde van grootte van € 11 tot € 12 miljoen op jaarbasis.

Voor wat betreft het invullen van deze opgave willen we zoveel mogelijk blijven aansluiten bij de zoek- en oplossingsrichtingen die we in de Kaderbrief 2019 hebben benoemd en aan de raad hebben voorgelegd. We hebben uit de bespreking van de Kaderbrief in de juliraad geconcludeerd dat u die aanpak onderschrijft. De voor de komende jaren voorliggende nieuwe financiële vooruitzichten geven ons ook geen reden om van die lijn af te wijken. Dat betekent dat we kijkend naar de aard en samenstelling van de voor ons liggende financiële opgave kiezen voor een mix die bestaat uit een pakket van incidentele, tijdgebonden en structurele dekkingsmaatregelen. Tijdgebonden impliceert in onze visie onder meer dat de betreffende ambities uit het bestuursakkoord waarvoor voor een tijdgebonden aanpak is gekozen ook daadwerkelijk in 2023 moeten stoppen omdat de dekking van de daarmee verbonden kosten vanaf dat jaar niet langer beschikbaar is.

Incidentele beleids-en dekkingsmaatregelen

Van de in 2019 in te vullen financiële opgave van € 11, 3 miljoen is in totaal € 5,2 miljoen incidenteel van karakter. Hiervan heeft € 4,4 miljoen betrekking op de in 2019 voorziene meerkosten in het sociaal domein. We stellen voor om deze meerkosten in 2019, in afwachting van de uitkomsten structurele aanpak, eenmalig ten laste te brengen van de algemene reserve. Vanaf 2020 worden voor dekking van deze kostenontwikkeling binnen het sociaal domein zelf maatregelen getroffen. Hiervoor is een maatregelenpakket in voorbereiding.

Het resterende incidentele deel van de opgave 2019 van € 0,8 miljoen betreft eenmalige budgetten die we voor het komende jaar voor uitvoering van het bestuursprogramma in de begroting hebben opgenomen. Voor dekking van deze budgetten leggen we, conform de in de Kaderbrief aangegeven lijn, beslag op de in de begroting beschikbare incidentele ruimte. Die aanpak volgen we eveneens en tot dezelfde omvang voor de in de jaarschijf 2020 geraamde incidentele budgetten. Voor het finaal sluitend maken van de begroting 2019 doen we eenmalig een beroep op de algemene reserve van € 1,2 miljoen.

Tijdgebonden beleids-en dekkingsmaatregelen

De benodigde middelen die zijn opgenomen in het bestuursakkoord 2019-2022 zijn deels tijdgebonden. Dat impliceert dat ze alleen in de nu lopende bestuursperiode voor beleidsuitvoering beschikbaar zijn. De totale omvang van het pakket met tijdgebonden beleidsmaatregelen bedraagt deze bestuursperiode € 12,4 miljoen. Wij stellen voor om de voor beleidsuitvoering benodigde middelen voor in totaal € 10,0 miljoen te dekken uit de algemene reserve. Het gaat hierom vrije ruimte die we vanuit de Essent-reserve naar de algemene reserve overhevelen. Aanvullend daarop stellen wij voor € 0,5 miljoen oplopend tot € 1,0 miljoen gedurende deze bestuursperiode in te zetten binnen de begroting beschikbare ruimte. Het gaat hierbij om het doortrekken van de financieel technische maatregelen uit de bestuursperiode 2014-2018. Na afloop van de huidige bestuursperiode komen deze middelen weer beschikbaar voor het dan aantredende bestuur.

Structurele beleids- en dekkingsmaatregelen

Zoals in de Kaderbrief 2019 aangekondigd resulteerde de in dat verband uitgevoerde actualisatie van het aanvaarde beleid in een extra structurele financiële opgave van € 1 tot € 1,5 miljoen waarvoor nog dekking gevonden diende te worden. Daarnaast hebben we een ambitieus investeringspakket in het bestuursakkoord van € 19,8 miljoen opgenomen. De lasten van dit pakket beleidsvoorstellen hebben een structureel karakter en dienen daarmee van structurele dekking te worden voorzien. De jaarlijkse lasten stijgen van € 0,4 miljoen in 2019 naar € 1,5 miljoen in 2023. Wij hebben daarvoor ruimte gevonden in de begroting 2019 en het meerjarenperspectief 2020-2022. De deelnemers in de GR WPDA hebben besloten tot een structurele taakstelling van € 0,5 miljoen op de uitvoeringsorganisatie WPDA. Deze is cijfermatig niet verwerkt in de begroting van de WPDA. Wij hebben het Asser-aandeel voor € 0,375 miljoen opgenomen. Daarnaast hebben wij geanticipeerd op de kostenontwikkeling in het sociaal domein. Zoals hiervoor toegelicht in de Financiële beleidslijn sociaal domein verwachten wij dat de lasten de komende jaren tussen de € 4 en € 5 miljoen hoger zullen zijn dan de daar tegenoverstaande rijks gelden. In ons bestuursakkoord hebben wij tijdgebonden middelen opgenomen om een omslag te bewerkstelligen. Wij willen deze omslag bereiken door het instellen van het preventie- en transformatiefonds. Ons beleid blijft erop gericht dat de lasten van het sociaal domein het totaal van de te ontvangen rijks gelden niet overschrijden. Om die reden hebben we een opgave sociaal domein in het financiële kader opgenomen.

Vrije ruimte reservepositie

Belangrijk onderdeel in het dekkingsplan 2019-2022 is dat we in deze begroting voor de periode 2019-2022 ter afweging en vaststelling aan de raad voorleggen betreft de inzet van de vrije ruimte in de gemeentelijke reservepositie.

We hebben de reservepositie conform de afspraken in het bestuursakkoord in de aanloop naar de begroting 2019 integraal doorgelicht. De uitkomsten van die doorlichting en het overzicht met de in de reserves aanwezige vrije ruimte zijn samen met de daarop door ons gebaseerde beleidsvoorstellen opgenomen in het hoofdstuk Gemeentelijke reservepositie (onderdeel 8 in het hoofdstuk Toelichting financiële begroting, onder de kop 'Versterken eigen vermogen') De focus ligt daarbij met name op het transformeren en afkomen van een deel van de Essent-reserve en het aanwenden van de vrije ruimte die als resultaat daarvan aanvullend voor beleidsuitvoering in de algemene reserve ontstaat.

Belangrijk met het oog op de realisatie van de ambities uit het bestuursakkoord is dat we € 10 miljoen van de beschikbare vrije ruimte gericht en in totaalverband willen inzetten om de ambities in het sociaal domein, op het terrein van de duurzaamheid en in de binnenstad financieel tot uitvoering te kunnen brengen. Wij investeren hiermee duurzaam in de Asser samenleving. Daarom achten wij deze inzet van de reserves verantwoord. Daarnaast doen we een beroep op de ruimte in de reserves om de nog voor 2019 voorziene kostenontwikkelingen in het sociaal domein op te vangen en om de begroting 2019 eenmalig sluitend te maken.

We blijven hiermee binnen de marges die in onze visie voor onze gemeente op grond van solvabiliteit en weerstandscapaciteit in acht dienen te worden genomen.

Septembercirculaire 2018

We hebben de kort voor de afronding van de begroting 2019 door het kabinet gepresenteerde septembercirculaire over de uitkeringen uit het gemeentefonds op hoofdlijnen beoordeeld en doorgerekend. De uitkomst daarvan leidt niet tot grote aanpassingen ten opzichte van de ramingen die we op grond van de meicirculaire in de begroting en de meerjarenprognoses hebben opgenomen. Ten opzichte van dat uitgangspunt neemt de Asser algemene uitkering per saldo met circa € 0,6 miljoen toe. Deze toename is voor € 0,8 miljoen bestemd voor beleidsuitvoering in het sociaal domein en uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma. Het algemene deel van de algemene uitkering daalt, als gevolg van de werking van de verdeelsystematiek met € 0,2 miljoen. De geactualiseerde accessen voor de komende jaren muteren niet of nauwelijks ten opzichte van de prognoses die het Rijk daarvoor in de meicirculaire 2018 heeft afgegeven.

Voor het overige bevat de circulaire een aantal marginale aanpassingen die nauwelijks van invloed zijn op de einduitkomsten van de begroting 2019 en de bijbehorende meerjarenprognose.

Aanvullend incidenteel dekkingvoorstel

We hebben geconstateerd dat het de begroting 2019 en meerjarenperspectief 2020-2022 met uitzondering van 2019 een positief beeld laat zien. Gezien het feit dat het hier om een éénmalig effect gaat achten wij het verantwoord om de begroting 2019, zoals hiervoor reeds aangegeven, met een éénmalige onttrekking aan de algemene reserve de begroting 2019 sluitend te maken.

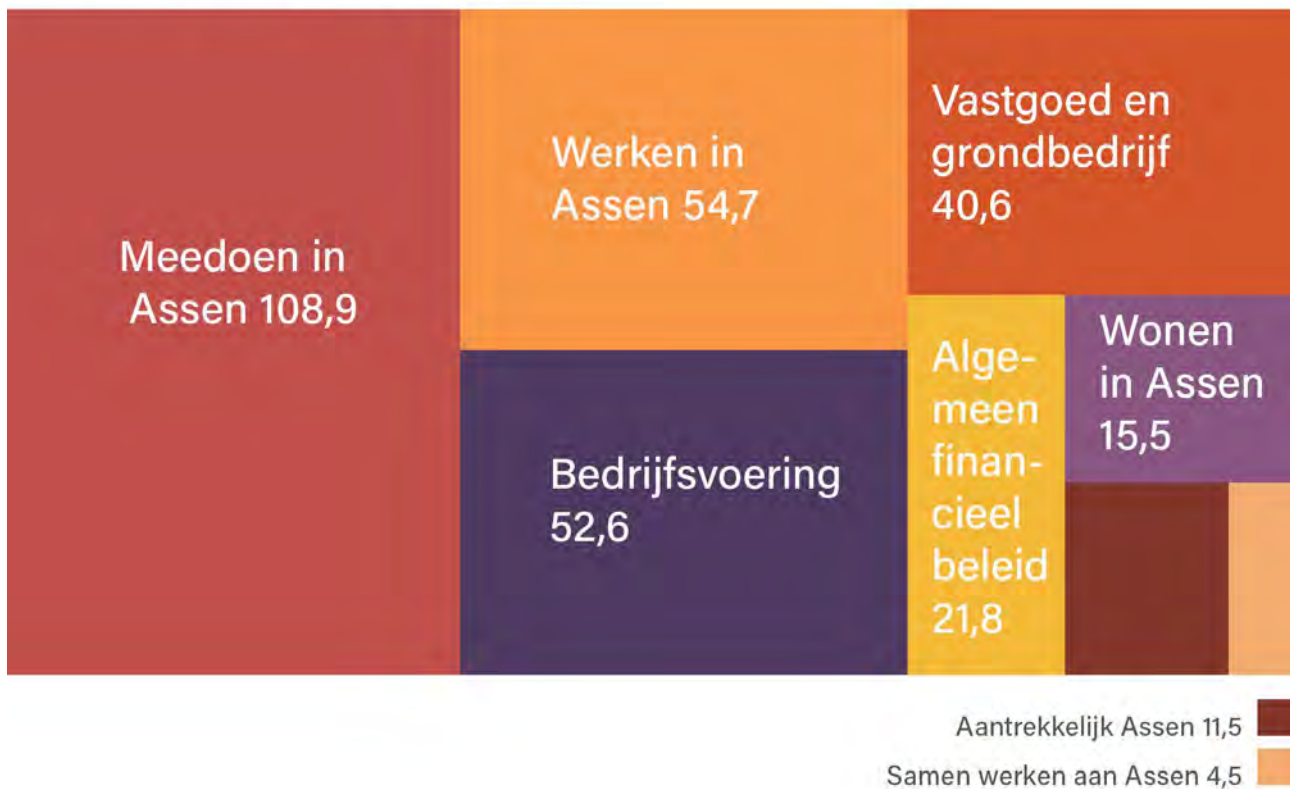
Financiële eindresultaten 2019-2022

Samenvattend wordt in onderstaand overzicht het totaal met beleids- en dekkingmaatregelen voor de begroting 2019 en de meerjarenprognose 2020-2022 weergegeven. Hieruit blijkt dat de begroting 2019 sluitend is en de meerjarenprognose 2020-2022 een positief beeld laat zien. We willen met de begroting 2019 dit ter afweging en vaststelling aan de raad voorleggen.

Beleids- en dekkingsplan 2019-2022				(bedragen *€ 1.000)
Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Actualisatie en beleidsmaatregelen				
Prognoses Kaderbrief 2019	-847	-885	-1.146	-933
- Actualisatie aanvaard beleid	-1.655	-85	-325	-406
- Oplossing knelpunten aanvaard beleid	-1.084	-954	-716	-716
- Kostenontwikkeling sociaal domein	-5.200	-5.200	-5.200	-5.200
- Gemeentefonds; septembercirculaire sociaal domein	800	800	800	800
- Actualisatie septembercirculaire algemeen	-198	-198	-198	-198
Tussenstand aanvaard beleid	-8.184	-6.522	-6.785	-6.653
Uitvoering Bestuursakkoord				
- Bestuursakkoord 2019-2022 incidenteel	-720	-450	-200	-100
- Bestuursakkoord 2019-2022 tijdgebonden	-1.978	-3.390	-3.390	-3.640
- Bestuursakkoord 2019-2022 structureel	-392	-855	-1.110	-1.323
Financiële opgave 2019-2022	-11.274	-11.217	-11.485	-11.716
Dekkingsplan 2019-2022				
Incidentele maatregelen				
- Inzet budget incidentele ruimte	750	750	0	0
- Inzet algemene reserve tbv sociaal domein	4.400	0	0	0
- Algemene reserve sluitend maken begroting	1.220	0	0	0
Tijdgebonden maatregelen				
- Inzet vrije ruimte reserves (w.o Essentreserve)	1.993	2.520	2.670	2.810
- Financieel technische maatregelen	525	1.050	1.050	1.050
Structurele maatregelen				
- Realistisch ramen	1.861	2.286	2.928	3.519
- Kostendekkend maken gemeentelijke heffingen	150	300	450	600
- Bezuinigingen WPDA	375	375	375	375
- Inzet amortisatiereserve	0	50	100	100
- Opgave sociaal domein	0	4.400	4.400	4.400
Eindresultaten 2019 - 2022	0	514	488	1.138

Lasten begroting 2019 € 310 miljoen

Baten begroting 2019 € 310 miljoen

Beleidsbegroting

Programmaplan

1. Wonen in Assen
2. Werken in Assen
3. Meedoen in Assen
4. Aantrekkelijk Assen
5. Samen werken aan Assen
6. Bedrijfsvoering
7. Vastgoed en grondbedrijf
8. Algemeen financieel beleid

1 Wonen in Assen

We bereiden de invoering van de Omgevingswet voor. Deze wet betekent een grote en belangrijke transitie van de ruimtelijke ordening. We zorgen voor voldoende plancapaciteit voor woningbouw. Woningbouwprojecten zijn in uitvoering of worden voorbereid. We actualiseren het inzicht in de woonvraag met een nieuw woningmarktonderzoek. Ook optimaliseren we het proces rond bouwvergunningen.

We onderzoeken met onze samenwerkingspartners de doorontwikkeling van Mijn Buurt Assen. Er is een subsidieregeling gepubliceerd voor de regie op het beheer van de bossen en natuurterreinen en de programmering van het Duurzaamheidscentrum Assen. Er is voor de nu bekende plannen in de Oude Molenbuurt, Lariks en Assen Oost extra geld nodig. We maken een plan voor ontmoetingsplekken en speelvoorzieningen. Wij blijven inzetten op betaalbaar begraven. We werken aan meer natuurlijk beheer. Bij mobiliteit staat de fiets op één; fietsroutes worden waar nodig verbeterd en bij voldoende middelen wordt de fietssnelweg gerealiseerd. We richten ons op instandhouding van goed binnenstedelijk openbaar vervoer. Er komt een nieuw uitvoeringsprogramma duurzaamheid. Het Asser servicekostenmodel werken we verder uit. Als de subsidieaanvraag wordt gehonoreerd kunnen we versneld aan de slag met het aardgasvrij maken van een bestaande wijk.

Highlights

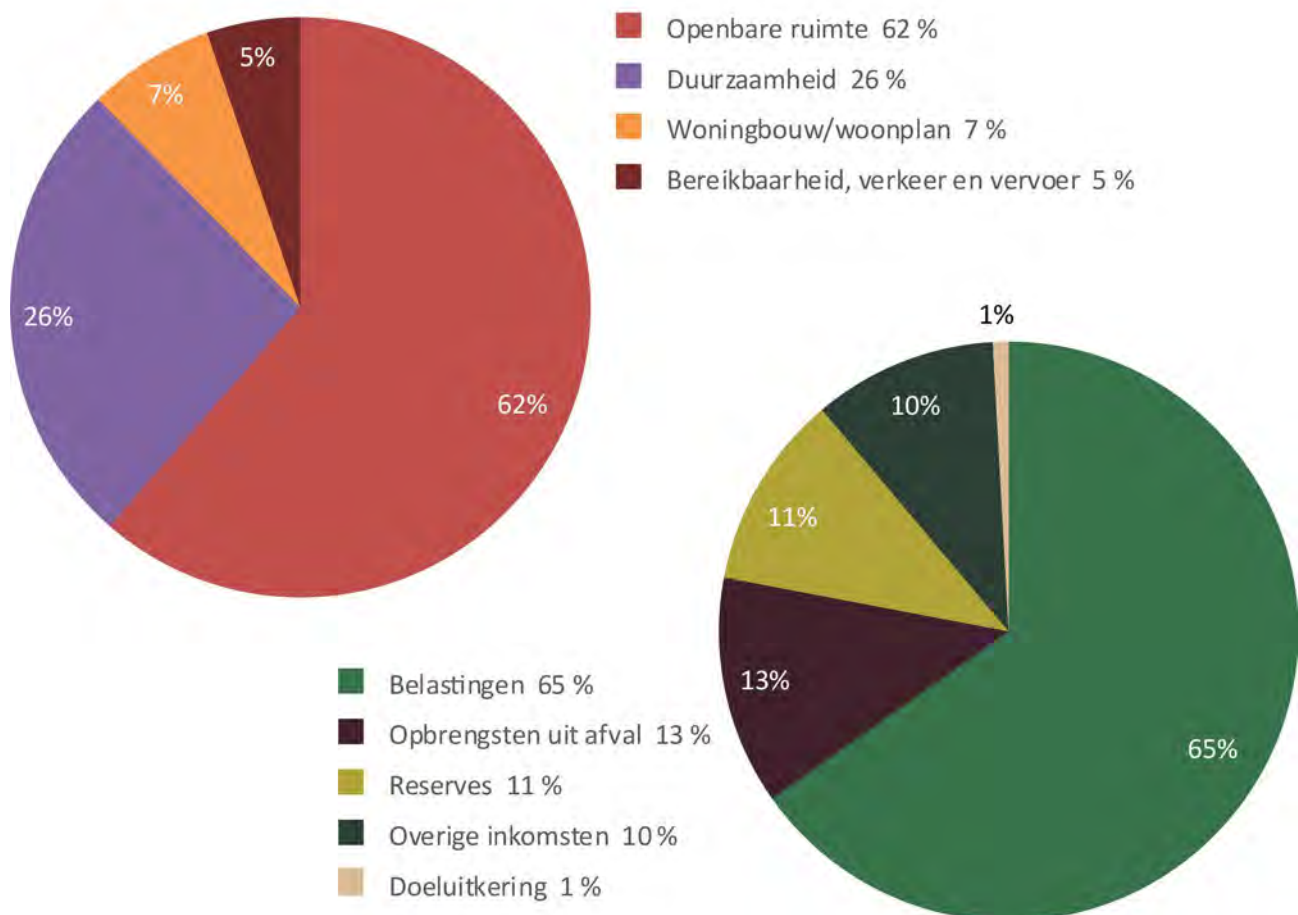
- We bereiden ons voor op de transitie die de Omgevingswet met zich meebrengt.
- Ter voorbereiding van de actualisatie van de Woonvisie, voeren we een woningmarktonderzoek uit.
- We stellen een stadsbouwmeester aan om de kwaliteit van de stedelijke ontwikkeling te waarborgen.
- De komende vier jaar betrekken wij onze inwoners nog beter bij veranderingen in onze stad.
- We maken een plan voor ontmoetingsplekken en speelvoorzieningen.
- We continueren de samenwerking met Mijn Buurt Assen.
- Bij honorering van een subsidieaanvraag kunnen we versneld aan de slag met het aardgasvrij maken van een bestaande wijk.
- Bij mobiliteit staat de fiets op één.

Verdeling van lasten en baten

Lasten € 21,8 miljoen

Baten € 21,1 miljoen

1) Woningbouw en woonplan

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Assen moet een plek zijn waar het fijn is om te wonen. Met voldoende betaalbare woningen voor alle leeftijden en beurzen. In aantrekkelijke, goed onderhouden wijken en in een levendige, groene binnenstad.</p> <p>Het behoud van de kwaliteit van de bestaande stad is de basisopgave volgens de Woonvisie 2016. Borgen en waar mogelijk verbeteren van die kwaliteit voor de toekomst is onze ambitie.</p> <p>We stemmen de woonvraag en het woningaanbod op elkaar af, onderzoeken de wensen naar nieuwe woonvormen en bevorderen dat Assenaren een passende woning kunnen vinden.</p> <p>We willen meer verschillende soorten woningen toestaan en hier heel flexibel mee omgaan.</p>	<p>Omgevingswet</p> <p>De invoering van de Omgevingswet betekent een grote en belangrijke transitie van de ruimtelijke ordening. Dit brengt ingrijpende veranderingen met zich mee voor de organisatie. De invoering wordt voorbereid op het vlak van onder andere werkwijzen en automatisering. In 2019 wordt de Omgevingsvisie op basis van de vastgestelde startnotitie in gesprek met de stad afgemaakt en ter vaststelling aan de raad aangeboden. Het Omgevingsplan wordt voorbereid, zodat het in 2020 door de raad kan worden vastgesteld.</p> <p>Woonvisie</p> <p>Met een doorlopend actuele woningbouwplanning en -programmering zorgen we voor voldoende plancapaciteit en stemmen we het planaanbod af op de in de Woonvisie gesignaleerde woonvraag. Met de halfjaarlijkse woningmarktmonitor houden we de ontwikkelingen ten aanzien van woningbouw en woningmarkt in beeld.</p> <p>We gaan het inzicht in de woonvraag actualiseren met een nieuw woningmarktonderzoek. Dit onderzoek vormt tevens de onderlegger voor een actualisatie van de Woonvisie in 2020.</p> <p>We hebben het 'scheefwonen' in Assen onderzocht. Zowel de 'goedkope scheefheid' als de 'dure scheefheid' zijn in Assen momenteel duidelijk lager dan het Nederlands gemiddelde en het gemiddelde in stedelijke gemeenten en gemeenten in dezelfde grootteklasse. We blijven de ontwikkelingen ten aanzien van 'scheefwonen' volgen.</p> <p>Prestatieafspraken</p> <p>We actualiseren, in het kader van de jaarlijkse cyclus volgens de Woningwet 2015, de prestatieafspraken met de woningcorporaties en hun huurdersorganisaties. Hierin spreken we af welke bijdragen partijen leveren aan de uitvoering van de Woonvisie Assen 2016.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
	<p>Woningbouw</p> <p>We stellen een stadsbouwmeester aan om de kwaliteit van de stedelijke ontwikkeling te waarborgen.</p> <p>We selecteren een locatie voor een pilot met Tiny Houses. Daarbij is het oorspronkelijke concept, duurzaam en ecologisch wonen, het uitgangspunt.</p> <p>Nieuwbouw vindt voornamelijk plaats in het centrum (onder andere locatie Brandweer en het Veemarktterrein), Noorderpark (onder andere Mercuriushof en vervangende nieuwbouw door Actium), Assen Oost (onder andere Vredeveldseiland en Nieuw Assen), Diepstroeten en Kloosterveen.</p> <p>Diepstroeten</p> <p>De ontwikkeling van Woonpark Diepstroeten wordt vanwege de sterk verbeterde woningmarktsituatie versneld uitgevoerd. We verwachten in 2019 oplevering van circa honderd woningen.</p> <p>Kloosterveen</p> <p>We geven hoge prioriteit aan de doorontwikkeling van Kloosterveen. We ronden de planologische procedure voor de eerste fase van circa vijfhonderd woningen af met de vaststelling van een bestemmingsplan en exploitatieplan. Meteen daarna starten we met de uitvoering.</p> <p>De derde hoofdontsluiting van Kloosterveen zal pas bij één van de volgende ontwikkelingsfasen worden aangelegd. In 2019 starten we het overleg met de provincie over het ontwerp en de financiering van de derde hoofdontsluiting.</p> <p>Starters- en Verzilvereningen</p> <p>We stellen voldoende nieuw budget beschikbaar voor het verstrekken van startersleningen.</p> <p>Ook ontwikkelen we met de raad Zilvereningen, zodat ouderen in staat worden gesteld om langer in hun eigen woning te blijven wonen. De regels worden in overleg met de raad opgesteld.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>We willen ook in de binnenstad een goed en leefbaar woonklimaat, met veel groen. Hier ligt de grootste opgave voor de komende jaren.</p>	<p>In samenwerking met de binnenstadsorganisatie geven we uitvoering aan de uitvoeringsagenda en het bijbehorende meerjareninvesteringsprogramma voor de Asser binnenstad.</p> <p>In dat verband werken we, samen met betrokken partijen, ook aan het versterken van de woonfunctie door transformatie van vastgoed en herontwikkeling van locaties in de Asser binnenstad.</p>
<p>Het Havenkwartier is één van de entreepoorten van onze mooie stad, met horeca en kleinschalige in het gebied passende recreatieve en toeristische bedrijvigheid.</p>	<p>Bij de ontwikkeling van het Havenkwartier geven we meer creatieve ruimte en regelruimte en ruimte voor andere woonvormen.</p> <p>Met betrekking tot de uitwisseling van plancapaciteit ten gunste van woningbouwontwikkelingen in de binnenstad, hanteren we vooralsnog een ondergrens van vijfhonderd woningen om de ontwikkeling voldoende 'body' te geven.</p> <p>We starten de ontwikkeling de Sluiskade, één van de vier bouwenvelopen, actief op.</p>
<p>We willen een efficiënter en effectiever proces voor het aanvragen en verlenen van bouwvergunningen, met minder bureaucratie en meer duidelijkheid voor onze inwoners. Daarbij willen we de rol van het welstandstoezicht heroverwegen.</p>	<p>We optimaliseren het proces, waardoor de vergunningverlening sneller kan en transparanter wordt voor de klant.</p> <p>De komende jaren gaan we steeds meer werken in de geest van de Omgevingswet. De Omgevingsvisie, een herijking van de vigerende bestemmingsplannen, het evalueren van de Welstandsnota en de landelijke aanpassing van het Bouwbesluit bieden mogelijkheden om het vergunningproces verder te vereenvoudigen.</p>

2) Openbare Ruimte

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
De komende vier jaar willen wij onze inwoners nog beter betrekken bij veranderingen in onze stad. Daarom gaan we aan de slag met de inwoners van Assen en de maatschappelijke partijen, die willen samenwerken met Mijn Buurt Assen.	We onderzoeken met onze samenwerkingspartners de doorontwikkeling van Mijn Buurt Assen. Het onderzoek is gericht op de vraag wat de juiste manier van samenwerken met en aanhaken van externe partijen en processen is. Van belang is dat het gedachtegoed en succesvolle samenwerking niet in het geding komen.
We koesteren de ambitie om de deskundigheid en kwaliteit (stadsecologie) van het beheer van de gemeentelijke bossen en natuurterreinen te verbeteren en brengen daarvoor alle mogelijkheden in kaart. Voor het beheer van groen en landschap zoeken we de samenwerking met bedrijven en particulieren die actief zijn op het gebied van bos- en natuurbeheer, waaronder het Drents Landschap.	Wij hebben een subsidieregeling gepubliceerd voor de regie op het beheer van de bossen en natuurterreinen en de programmering van het Duurzaamheidscentrum Assen. Doel van de regeling is het zo snel mogelijk bewerkstelligen van een goede en deskundige aansturing van het beheer.
We vinden bewustwording over natuur, voedsel en groen vanaf jonge leeftijd van belang. Dit bereiken we door educatie en informatie en het meedenken over bijvoorbeeld stadslandbouwprojecten.	We starten met het transformeren van de kinderboerderij de Hofstede naar een stadsboerderij, zodat educatie en informatie over natuur, voedsel en groen praktisch zichtbaar worden.
We continueren de samenwerking met Mijn Buurt Assen. Actium investeert fors in renovatie en duurzaamheid van haar woningbezit. Als gemeente dragen we bij aan een fysieke verbetering van de openbare ruimte in Assen Oost, Lariks en Oude Molenbuurt. Er ligt een stevige investeringsopgave voor de huidige en toekomstige plannen. Bij het uitwerken van deze plannen betrekken we actief onze inwoners, waarbij we vanuit de gemeente sturen op een gezonde balans tussen ambitie, wensen en kaders.	In de periode tot en met 2022 is voor de nu bekende plannen in de Oude Molenbuurt, Lariks en Assen Oost naast de reeds toegekende € 2,25 miljoen een extra bedrag van € 4 miljoen nodig. Voor de realisatie van deze plannen zijn we al langere tijd in gesprek met de buurt waardoor verwachtingen voor een volledige wijkvernieuwing zijn gewekt. De aanbesteding van deze projecten (het moment van contracteren) ligt in 2018, 2019 en 2020 waarbij de uitvoering (het moment van financieren) doorloopt tot 2021 en 2022.
In alle wijken geven we extra aandacht aan speelvoorzieningen en ontmoetingsplekken	We inventariseren op basis van de samenstelling van de inwoners per wijk in hoeverre de huidige ontmoetingsplekken en speelvoorzieningen nog aansluiten bij de samenstelling van de wijk. Op basis van deze inventarisatie maken we samen met de stad een plan inclusief prioritering.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>We streven naar een doelmatig ingerichte en verzorgde openbare ruimte. Dit levert een grote bijdrage aan de aantrekkelijkheid van de stad.</p>	<p>We beheren de openbare ruimte volgens de agenda Beheer openbare ruimte (BOR). Hierin is ruimte voor initiatieven en betrokkenheid met inwoners en ondernemers. We zoeken een balans tussen kwaliteit, kosten en sociale doelstellingen.</p> <p>Er kan besluitvorming plaatsvinden over het geactualiseerde Gemeentelijk water- en rioleringsplan (GWRP) zodat dit kan worden betrokken bij de begroting 2020. Het nemen van aanvullende maatregelen tegen wateroverlast is onderdeel van de actualisatie.</p>
<p>Begraven in Assen blijft betaalbaar.</p>	<p>Wij blijven inzetten op betaalbaar begraven. Met ingang van 2019 zullen we de raad vragen om aangepaste tarieven voor het begraven vast te stellen. In het voorstel over de belastingtarieven voor 2019 is dit opgenomen. Gewerkt wordt aan voorstellen om begraven in de nabije toekomst aantrekkelijker te maken. Wij werken aan het bieden van meer mogelijkheden voor begraven. Een bos waarin urnengraven worden uitgegeven is gerealiseerd. Bovengronds begraven en begraven in een meer natuurlijke omgeving worden mogelijk gemaakt. Afhankelijk van besluitvorming eind 2018 kan er wellicht nog meer mogelijk worden gemaakt. Zoals: het verbeteren van het entree en gastheerschap, op een deel van de begraafplaats een plek naar keuze mogelijk maken, graven voor lange termijn uitgeven en een islamitisch deel op de begraafplaats.</p>
<p>Bij het groenonderhoud willen we meer biodiversiteit bereiken.</p>	<p>Het op een meer natuurlijke wijze beheren van groen (bijvoorbeeld door snoeien, plantsoenbeheer, beplantingskeuze en minder kale grond) wordt verder uitgewerkt. Bij nieuwe stedelijke ontwikkelingen en herstructureringen versterken we de ecologie en biodiversiteit als integraal onderdeel van deze projecten. We doen dit in samenspraak met de inwoners.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>We zorgen voor een aantrekkelijke woonomgeving met minder zwerfvuil. We doen dit onder andere door bewustwording bij inwoners.</p>	<p>Er worden zwerfvuil opruimacties georganiseerd waarin bewoners zelf zwerfvuil opruimen in hun eigen wijk en buurt. Vanuit het Duurzaamheidscentrum Assen (DCA) krijgen alle basisscholen in Assen les over afval en zwerfvuil. Daarnaast wordt geïnvesteerd in een lespakket voor scholen, waarbij de omgeving van de school zwerfvuilvrij wordt gemaakt. In het Duurzaamheidscentrum Assen zijn informatie, excursies en allerhande activiteiten om bewustwording op het gebied van zwerfvuil te stimuleren. Financiële middelen zijn beschikbaar vanuit de subsidie zwerfafvalvergoeding.</p>
<p>We willen een herijking van de monumentale bomen en groenstroken in de stad. Daarna bekijken we de mogelijkheden van deregulering in het kapvergunningenbeleid.</p>	<p>We actualiseren de monumentale en waardevolle bomenlijst op basis van vastgestelde criteria. Deze kan hierna gebruikt worden voor een onderzoek naar deregulering van het beleid in 2020.</p>
<p>Samen met bewoners werken we aan, en kiezen we voor, meer duurzame kunst in de wijken. Dit kan ook in de vorm van straatmeubilair zijn.</p>	<p>Binnen Mijn Buurt Assen wordt kunst incidenteel ingezet om ontmoeting en verbinding tussen bewoners te stimuleren.</p>
<p>De inrichting van de openbare ruimte moet uitnodigen tot bewegen.</p>	<p>Wij beheren de openbare ruimte volgens de afgesproken kwaliteitsniveaus zodat er goed en veilig kan worden bewogen. Bij nieuwe gebieden en herstructurering is bewegen een van de aandachtspunten voor de inrichting.</p>
<p>Nieuwe ontwikkelingen mogen niet ten koste gaan van groene gebieden en water.</p>	<p>We hanteren de doelstellingen voor een groene stad met beleving, gezondheid, ecologie en klimaatadaptatie en zorgen ervoor dat groene gebieden en water niet worden aangetast.</p>

3) Bereikbaarheid, verkeer en vervoer

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Wij willen een bereikbare stad voor alle modaliteiten. We leggen de nadruk op een goede bereikbaarheid voor de fiets, met comfortabele routes van en naar de binnenstad en tussen de wijken onderling, met meer stallingsmogelijkheden en met de aanleg van de fietssnelweg Assen-Groningen.</p>	<p>De bereikbaarheid van Assen voor het autoverkeer is op orde en dat blijft de komende jaren ook zo. Voor de komende jaren is een uitvoeringsvoeringprogramma visie mobiliteit opgesteld. De fiets zetten wij hierin op één. Voor de fiets zien wij nog mogelijke verbeteringen.</p> <p>De bestaande fietsroutes naar de binnenstad en tussen de wijken worden eerst geïnventariseerd. Waar nodig worden fietsroutes, in samenspraak met stakeholders, zoals Vaart in Assen (ViA) en de Fietsersbond, verbeterd.</p> <p>In het kader van de uitwerking visie Binnenstad worden extra stallingsmogelijkheden (met oplaadmogelijkheden voor elektrische fietsen) voor fietsen gerealiseerd.</p> <p>Het ontwerp en het bestek van de fietssnelweg wordt afgerond. Wanneer er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn, volgen aanbesteding en realisatie.</p> <p>In het uitvoeringsprogramma komen ook verbeteringen voor de voetganger en het openbaar vervoer aan de orde. Bij het openbaar vervoer richten wij ons op instandhouding van een goede binnenstedelijke openbaar vervoervoorziening, al dan niet in combinatie met een efficiënt doelgroepenvervoer.</p>
<p>Wij willen een bereikbare, duurzame stad. De CO₂-uitstoot van het gemotoriseerde verkeer moet worden teruggedrongen.</p>	<p>In het uitvoeringsprogramma Visie mobiliteit 2018-2022 is duurzaamheid de rode draad. Veel projecten in het programma zijn erop gericht om fietsen aantrekkelijker te maken.</p> <p>Er wordt ruimte gegeven aan duurzame initiatieven met (liefst elektrische) deelauto's. De eerste nieuwe laadpalen voor elektrische auto's worden geplaatst. De mogelijkheden voor het gebruik van waterstof als brandstof worden nader verkend. Ook kan met gebruikmaken van slimme technieken, zoals de nieuwe generatie verkeerslichten de uitstoot verminderd worden.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
We willen dat verkeersregels in de (binnen)stad worden nageleefd.	In de uitwerking van de visie Binnenstad wordt gestart met de uitbreiding van cameratoezicht op de belangrijkste entrees van de binnenstad. De toezichthouders van de gemeente blijven daarbij actief in de binnenstad.
Wij willen een voor iedereen toegankelijke (binnen)stad.	Bij de uitwerking van de visie Binnenstad wordt rekening gehouden met mensen met een beperking. De Cityline wordt in stand gehouden. In overleg met het Openbaar Vervoerbureau pleiten we continu voor een goede ov-bereikbaarheid van de binnenstad.
Wij willen een verkeersveilige stad.	We blijven onverminderd aandacht houden voor verkeersveiligheid en het aanpakken van verkeersonveilige situaties. In het uitvoeringsprogramma Visie mobiliteit blijft ruimte voor het aanpakken van verkeersonveilige locaties. Daarnaast blijft verkeerseducatie een belangrijk speerpunt. Gedragsbeïnvloedingsprogramma's lopen door.
Wij willen met het thema mobiliteit ook de ambities op het gebied van gezondheid ondersteunen.	We werken aan verkeerseducatie om de verkeersveiligheid te verbeteren en stimuleren kinderen om lopend of op de fiets naar school te gaan (gezond en duurzaam). Gedragsbeïnvloedingsprogramma's lopen hiertoe door. De routes naar de scholen worden beter in kaart gebracht waarbij eventuele wensen voor fysieke aanpassingen in beeld komen.
Groningen Airport Eelde (GAE) Wij streven ernaar onze positie als aandeelhouder van Groningen Airport Eelde af te bouwen.	Wij blijven conform het afgesproken investeringsschema bijdragen aan GAE. De keuze voor het investeringsscenario betekent dat de juridische structuur van de luchthaven hierop aangepast moet worden, zodat beheer en eigendom enerzijds en exploitatie anderzijds van elkaar gescheiden worden. Deze discussie kan als aangrijpingspunt gebruikt worden om onze positie als aandeelhouder af te bouwen. Zo mogelijk trekken wij in dit traject samen op met de andere gemeentelijke aandeelhouders, Groningen en Tynaarlo.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Regiovisie Groningen – Assen (RGA).</p> <p>We zetten de samenwerking binnen het verband van de regiovisie Groningen-Assen voort. In de regio Groningen - Assen wordt het programma Bereikbaarheid onveranderd voortgezet.</p> <p>In het kader van het (rijks)programma Beter Benutten-vervolg wordt intensief gewerkt aan intelligente transportsystemen (ITS) en Mobility as a Service (MaaS).</p>	<p>De geactualiseerde regiovisie wordt begin 2019 vastgesteld. Dan is ook helder op welke thema's ingezet gaat worden voor de komende vier jaar. In de Regio Groningen - Assen zetten we het programma Bereikbaarheid onveranderd voort. Het programma Bereikbaarheid loopt in principe door tot 2023. De inzet blijft vooral gericht op fiets en openbaar vervoer. In 2019 wordt de geactualiseerde Netwerkanalyse afgerond.</p>

4) Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>We zetten vooral in op het besparen en opwekken van energie: in 2040 een energieneutraal Assen en de gemeentelijke organisatie in 2030 energieneutraal.</p>	<p>Per twee jaar formuleren we een uitvoeringsprogramma met als pijlers energieopwekking, gebouwde omgeving, bedrijven, mobiliteit, eigen organisatie en communicatie. Dit uitvoeringsprogramma wordt ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.</p>
<p>Binnenstedelijk zetten we in op zonnepanelen bij particulieren voor eigen gebruik en op zonnepanelen op daken van met name ook bedrijven en instellingen (postcoderoos).</p>	<p>We zetten de 'zonnelingen' voort en zetten in op voorlichting en het 'verleiden' van inwoners (bijvoorbeeld via Mijn Buurt Assen) en bedrijven op het vlak van verduurzaming van woningen en/of gebouwen. We onderzoeken de mogelijkheden om deze leningen te verbreden naar andere duurzame investeringen, met name voor minder draagkrachtigen.</p>
<p>We onderzoeken de mogelijkheden om de zonnelening te verbreden naar andere duurzame investeringen, met name voor minder draagkrachtigen.</p>	<p>We werken de gebouwgebonden financiering in de vorm van het Asser servicekostenmodel verder uit. Hierdoor kunnen ook inwoners met lagere inkomens hun woning verduurzamen. Ook willen we deze vorm van financiering verbreden naar eigenaren van grondgebonden woningen.</p>
<p>Energiebesparing blijft een speerpunt. Met gratis adviezen blijven we inwoners en bedrijven stimuleren tot energiebesparing.</p>	<p>We blijven de informatieverstrekking via het Drents Energieloket verbeteren. De korting van € 250 op een energieadvies blijft bestaan.</p>
<p>Naast actieve advisering over energiebesparing maken we ook werk van het actief handhaven door de regeling die bedrijven verplicht de duurzame investeringen die men binnen vijf jaar terug kan verdienen, toe te passen.</p>	<p>We geven de RUD opdracht om de regels over energiebesparing uit de Wet Milieubeheer te handhaven.</p>
<p>Bij alle ontwikkelingen en binnen alle beleidsvelden keert de circulaire en duurzame stad als een thema terug.</p>	<p>Het duurzaamheidsprogramma is erop gericht om ook in de andere gemeentelijke beleidsvelden duurzame en circulaire keuzes te maken. Het programma is gericht op verandering in de manier van werken in deze beleidsvelden, zodat duurzame en circulaire keuzes worden gemaakt.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
We willen dat duurzaamheid een thema wordt in Assen, in leven, werken en wonen.	We communiceren actief over duurzame voorbeelden om bewoners, bedrijven en onze eigen organisatie te inspireren.
We willen een ambitieuze, groene gemeente zijn, die duurzaam ontwikkelt en bouwt, en actief de toepassing van onder andere zonne-energie stimuleert.	Bij de ontwikkeling van nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen doen we onderzoek naar de mogelijkheden voor duurzaamheid en groen. We wijzen gebieden aan voor de toepassing van zonne-energie en stimuleren de ontwikkeling daarvan onder het motto 3x lokaal. Hierbij wordt de elektriciteit lokaal opgewekt en gebruikt en is er ook lokaal economisch en financieel voordeel.
Energiebesparing en decentrale opwekking van energie is gericht op kwaliteitsverbetering van woningen en het betaalbaar houden van de totale woonlasten.	Energiebesparing en kwaliteitsverbetering van woningen gaan hand in hand. De aanschafprijs van zonnepanelen blijft dalen en het installeren van zonnepanelen zorgt direct voor een lage energierekening. In onze advisering benadrukken we dat.
Aardgasvrij bouwen We hebben de ambitie om een bestaande wijk te transformeren naar een aardgasloze wijk	Voor het aardgasvrij maken van een bestaande wijk werken we aan een verbreding van het Asser servicekostenmodel voor gebouwgebonden financiering. Wanneer onze subsidieaanvraag bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gehonoreerd wordt, kunnen we versneld aan de slag met de realisatie.
Bij afval gaan we niet langer uit van afval, maar van grondstoffen die steeds beter hergebruikt kunnen worden.	We werken aan een gezamenlijke Drentse aanpak om te komen tot verdere afvalscheiding. Hiervoor verstrekken we betere maar ook verdiepende informatie over nut en noodzaak van afvalscheiding. Het gescheiden inzamelen van keukenafval in hoogbouw wordt uitgebreid.

Duurzaamheid en regionale samenwerking

In programma 5. Samen werken aan Assen leest u in onderdeel 2. Regionale samenwerking over duurzaamheidsactiviteiten met een regionale aanpak.

Indicatoren				
omschrijving	peiljaar	Assen	Drenthe	Nederland
Fijn huishoudelijk restafval (kg per inwoner)*	2016	169	200	189
Hernieuwbare elektriciteit (%)	2016	5,5	?	12,6
Nieuwbouw woningen ** (aantal per 1.000 woningen)	2015	2,7	3,4	6,4

De peildatum is 25 juni 2018.

Tabel conform regeling beleidsindicatoren gemeenten BBV.

Bron: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording>.

De cijfers in de tabel zijn niet altijd recent, waar nodig en mogelijk zijn actuele ontwikkelingen toegelicht.

Opmerkingen:

* Het aantal kg fijn huishoudelijk restafval per inwoner in Assen bedroeg over 2016 189 kg. en in 2017 151 kg.

**In 2015 werden in Assen uitzonderlijk weinig nieuwbouwwoningen opgeleverd in Assen, namelijk 84. In 2016 en 2017 werden respectievelijk 240 en 315 nieuwbouwwoningen opgeleverd. Dat geeft een duidelijk ander beeld van de indicator nieuwbouw woningen.

Nieuwbouw woningen (aantal per 1.000 woningen)			
peiljaar	Assen	Drenthe	Nederland
2015	2,7	3,4	6,4
2016	7,8	4,7	7,2
2017	10,2	6,4	8,2

Actualisatie Regeling beleidsindicatoren gemeenten, aanpassing indicator 2018:

Vervallen: Ziekenhuisopname na verkeersongeval met motorvoertuig/ Ziekenhuisopname na verkeersongeval met fietser De indicatoren 'Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een fietser' en 'Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig' komen te vervallen. Na wijzigingen in het beleid van de bronhouder kunnen er niet langer voldoende updates beschikbaar worden gesteld voor deze indicatoren. Hierdoor zijn deze indicatoren niet meer duurzaam.

https://vng.nl/files/vng/nieuws_attachments/2018/aanpassingen_beleidsindicatoren_gemeenten_0.pdf

Financiën

Wonen in Assen		(bedragen * € 1.000)				
Beleidsthema	realisatie 2017	begroting 2018 2019		meerjarenprognose 2020 2021 2022		
Lasten						
Woningbouw/woonplan	1.594	1.745	1.533	1.527	1.551	1.576
Openbare ruimte	11.200	13.762	13.360	16.943	14.456	15.463
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	878	1.787	1.136	799	910	888
Duurzaamheid	5.534	4.717	5.670	5.833	5.931	5.979
Totaal lasten	19.206	22.011	21.699	25.102	22.848	23.906
Baten						
Woningbouw/woonplan	2.917	1.424	1.440	1.561	1.682	1.803
Openbare ruimte	8.467	8.370	7.924	8.612	8.668	8.797
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	507	245	185	185	185	97
Duurzaamheid	9.302	8.871	9.227	9.362	9.419	9.419
Totaal baten	21.193	18.910	18.776	19.720	19.954	20.116
Saldo van lasten en baten	1.987	-3.101	-2.923	-5.382	-2.894	-3.790
Mutaties in reserves						
Storting reserves	3.361	493	57	0	0	0
Beschikking reserves	1.245	3.594	2.291	4.606	1.817	2.462
Totaal mutaties in reserves	-2.117	3.101	2.234	4.606	1.817	2.462
Resultaat	-130	0	-689	-776	-1.077	-1.328

2 Werken in Assen

In 2019 willen we meer mensen met arbeidsperspectief bemiddelen naar regulier werk. Voor mensen die niet in de reguliere arbeidsmarkt kunnen werken, werken we met specifieke aanpakken en een verrijkte infrastructuur om hen te bemiddelen naar begeleid werk, vrijwilligerswerk of activering. Meetellen en zelfstandig zijn staan voorop. Voor mensen die niet zelfredzaam zijn is er een vangnet. We herijken de kaders voor de uitvoering van de Participatiewet op de veranderende economie en het belang van Meedoen.

Vanuit de behoefte om te anticiperen op een veranderende arbeidsmarkt en om zoveel mogelijk Assenaren toekomstgericht op te leiden stellen we een agenda op voor de verbinding tussen overheid, ondernemers en onderwijs. Daarnaast werken we intensief samen om het mbo- en hbo-onderwijs in Assen te behouden en vraaggericht door te ontwikkelen.

We gaan de Economische agenda uitvoeren die samen met onze partners is opgesteld. Deze vormt de strategische basis voor de economische structuurversterking en het behouden en creëren van werkgelegenheid in Assen. Niet alleen gericht op de stad, maar ook in verbinding met de regio. We spelen daarmee in op de maatschappelijke opgaven en transitie die gaande zijn en innoveren door in te spelen op trends en ontwikkelingen. Een vitale binnenstad en een duidelijk economisch profiel bieden ruimte voor de verdere ontwikkeling van de lokale en regionale economie.

Highlights

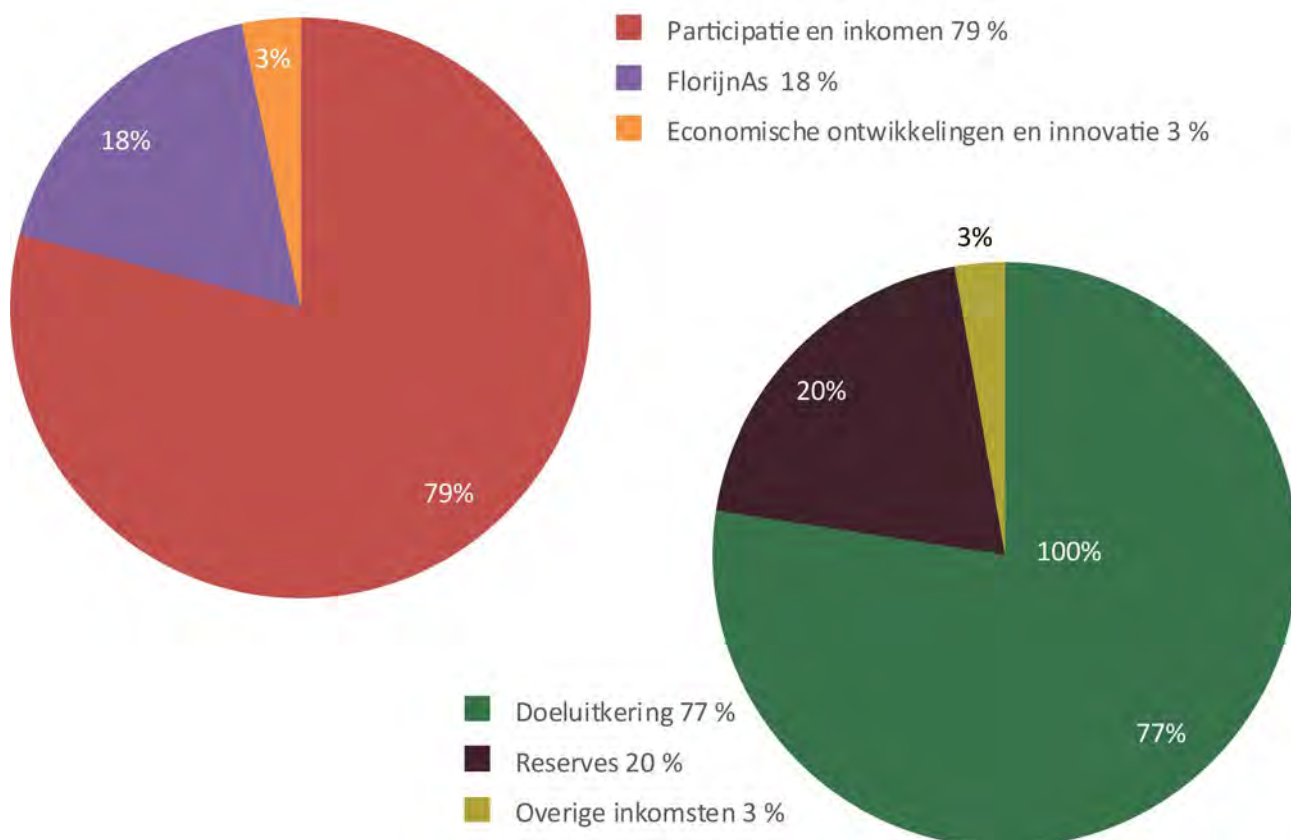
- We brengen meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk.
- We herijken de kaders voor de uitvoering van de Participatiewet op de veranderende economie en het belang van Meedoen.
- We gaan de Economische agenda uitvoeren die samen met onze partners is opgesteld.
- We werken samen met partners aan de (door)ontwikkeling van het mbo- en hbo-onderwijs, met name gericht op techniekonderwijs en het creëren van nieuwe vormen van onderwijs, zoals Innovatieve Werkplaatsen (IWP).
- Innovatie en duurzaamheid fungeren als economische trekkers.
- We investeren vraaggericht in acquisitie en ondernemerscontacten.
- We streven naar duurzame inzetbaarheid door samenwerking tussen onderwijs, overheid en ondernemers.

Verdeling van lasten en baten

Lasten € 52,6 miljoen

Baten € 39,7 miljoen

1) Participatie en Inkomen

Wat willen we bereiken?

Wat doen we daarvoor in 2019

Krachtige Samenleving - Inwoners en bedrijven helpen elkaar naar vermogen

Iedereen met arbeidsperspectief voorziet in eigen levensonderhoud

Wij stellen een agenda op om de samenwerking tussen onderwijs, overheid en ondernemers te versterken. Hierbij kiezen we voor een brede aanpak voor alle inwoners. Voor volwassenen stimuleren we Leven Lang leren via lokale werkgevers. We kunnen meeliften op de uitwerking van het Actieplan Zicht op Werk (Rijk, VNG, G4 & G40, sociale partners, brancheverenigingen, en mbo-raad) waar maatregelen worden opgesteld om meer mensen aan het werk te krijgen. Dat doen we ook via het Inter Bestuurlijk Programma (IBP) 2018-2021, dat eveneens gericht is op maatregelen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Wij maken conform de recente opdracht van het Rijk samen met stakeholders een nieuwe inburgeringsaanpak met daarin expliciete aandacht voor werk. Dit vraagt om proactief aan de slag te gaan vanuit de mogelijkheden van de inwoner.

Wij gaan nog meer bedrijven stimuleren om Maatschappelijk Verantwoord Ondernemer te worden (MVO). We ondersteunen hen door inzet van expertise van het WPDA, en de accounthouders van ons ondernemersteam.

Wij gaan de aanpak van laaggeletterdheid verbreden naar nieuwe vindplekken. We benaderen onder andere het bedrijfsleven en de publieke sector om actief aan de slag te gaan met het bereiken en motiveren van mensen met laaggeletterdheid. We zetten het aanbod van het Taalhuis of nascholing in voor het verhogen van taalvaardigheden.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Zoveel mogelijk jongeren halen een startkwalificatie om duurzaam in eigen onderhoud te kunnen voorzien en te kunnen participeren in de maatschappij.</p>	<p>Voor kwetsbare jongeren (voortijdig schoolverlaters en leerlingen van Pro-VSO) gaan we de sluitende aanpak in 2019 optimaliseren op basis van een analyse van de huidige aanpak (2018). We werken hierin samen met het onderwijs, welzijn en zorg, het bedrijfsleven en andere gemeenten om jongeren met een verwachte afstand tot de arbeidsmarkt pro-actief te begeleiden. We zetten hiervoor de routes onderwijs, werk of dagbesteding in. We bevorderen hierin soepele overstapmomenten.</p> <p>We proberen jonge alleenstaande statushouders en leerlingen van de Internationale Schakel Klas (ISK) zo goed mogelijk te ondersteunen met (taal)onderwijs, en begeleiden alleenstaande jongeren bij het wonen en leven in de stad. Ook geven we specifieke aandacht aan jongeren in een instelling en Voortijdig schoolverlaters (VSV-ers) die al langere tijd thuiszitten.</p>
<p>Ondersteuning - Professionals en vrijwilligers geven intensiever steun</p>	
<p>Iedereen met arbeidsperspectief helpen naar regulier werk.</p>	<p>Wij maken nieuwe Prestatieafspraken met het WPDA op basis van een analyse van het cliëntenbestand. Deze gebruiken wij om nieuwe kaders voor de Participatiewet op te stellen. Wij maken specifieke afspraken op basis van de verdien capaciteit van inwoners, die tegemoet komen aan de mogelijkheden van individuele cliënten. Wij vragen een plan van aanpak aan het WPDA om in deze tijd van economische hoogconjunctuur zoveel mogelijk mensen die kunnen werken naar regulier (deeltijd)werk te leiden.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Meer mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in regulier werk.</p>	<p>Wij vragen van het WPDA een plan van aanpak om meer cliënten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt uit de bijstand te begeleiden naar deeltijdwerk, vrijwilligerswerk of activering.</p> <p>Wij willen samen met lokale bedrijven en instellingen het aantal werkplekken uitbreiden waar mensen aan de slag kunnen die op een of andere manier (deeltijd)werk of vrijwilligerswerk kunnen doen.</p> <p>Wij vragen een specifiek plan van aanpak aan het WPDA voor de groep statushouders om te voorkomen dat zij een 'verloren generatie' worden. Hierbij betreft het WPDA alle organisaties die actief zijn in de activering en begeleiding van nieuwkomers.</p>
<p>Vangnet - Intensieve steun uitgevoerd door professionals</p>	
<p>Effectiviteit van de bijstand verder verbeteren.</p>	<p>We willen in samenwerking met het Rijk drempels slechten die mensen in de bijstand tegenkomen op weg naar (deeltijd)werk. We werken mee aan de landelijke lobby om de bijstand te flexibiliseren. Wij volgen ook de lopende landelijke experimenten met mensen in de bijstand, die door het Rijk zijn goedgekeurd, en vertalen waar mogelijk de resultaten naar kansen voor Assen.</p>
<p>Iedereen met een SW-indicatie aan werk helpen</p>	<p>Wij onderzoeken met betrekking tot Beschut Werk hoe werk georganiseerd kan worden. We stellen hierbij de inclusieve arbeidsmarkt als hoogste doel, en werken hierbij samen met het Asser bedrijfsleven. We behouden een vangnet voor mensen die echt een beschut werkomgeving nodig hebben.</p> <p>Wij creëren in onze eigen organisatie extra afspraakbanen en maken zichtbaar wat we hiervoor doen. Hiermee geven we het goede voorbeeld voor andere organisaties in de stad.</p>

2) Economische ontwikkelingen en innovatie

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>We willen ruimte geven aan ondernemers die investeren in nieuwe ideeën en innovatieve technieken en bijdragen aan de economische groei van de stad en extra banen.</p>	<p>We werken langs drie strategische lijnen de economisch-strategische agenda samen met onze partners uit:</p> <p>1) duurzaam versterken ondernemerschap en concurrentiekracht MKB, 2) het verbeteren van het ondernemers- en vestigingsklimaat, en 3) benutten en versterken van de kracht van Assen.</p> <p>We stimuleren innovatie bij bedrijven door gebruik te maken van onze 'NG4-EU office'. En ontwikkelen samen met onderwijs, ondernemers en onderzoek projecten in Drents, noordelijk, nationaal en Europees verband die bijdragen aan onze maatschappelijke uitdagingen. Wij werken hierbij nauw samen met partners zoals TNO, Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie en Hanzehogeschool.</p>
<p>We hebben oog voor de belangen van onze huidige ondernemers en bieden hen waar nodig goede ondersteuning en begeleiding. We gaan snel en adequaat vragen van ondernemers oppakken en afhandelen.</p>	<p>We bezoeken proactief bedrijven en wijzen ze op mogelijke regelingen en subsidies. Op vragen van bedrijven reageren wij adequaat. We voegen actief waarde toe tijdens de gesprekken met de ondernemers en instellingen door hen een nieuw contact of nieuwe informatie aan te reiken. Dit vraagt een slim georganiseerd samenspel breed in onze organisatie. Met actief accountmanagement spelen we in op de vragen van ondernemers over starten, groei, innoveren en export en bevorderen we samenwerking tussen overheid, ondernemers, onderwijs en onderzoek. De strategische lijnen uit de Economische agenda 2018-2022 zijn daarbij leidend.</p>
<p>We zetten meer en gericht in op een actieve acquisitie naar nieuwe ondernemers en bedrijven.</p>	<p>Onze acquisitiestrategie is de basis voor het aantrekken en behouden van bedrijven en het versterken van het imago van Assen als aantrekkelijke vestigingslocatie in de Top Dutch en Groningen-Assen Regio. Jaarlijks wordt hiervoor een uitvoeringsprogramma opgesteld.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Het opvangen van het verlies van werkgelegenheid bij de NAM. We streven in de gezamenlijke lobby Noord-Nederland naar een 'Langman-akkoord'.</p>	<p>In nauwe samenwerking met de NAM, de provincie Drenthe en de overige stakeholders in Noord-Nederland gaan we op basis van de impactanalyse en de daaruit voortvloeiende ontwikkelperspectieven een actieplan ontwikkelen. Op basis hiervan gaan we samen met de belangrijkste stakeholders een economisch perspectief van de energietransitie voor Drenthe ontwikkelen. In NG4-verband is afgesproken op dit dossier samen op te trekken. Voor de realisatie van dit perspectief is actieve betrokkenheid en (financiële) ondersteuning van het Rijk gevraagd. In 2019 verwachten wij duidelijkheid van het Rijk te verkrijgen.</p>
<p>In het Havenkwartier komt een regelluwe zone waar we mogelijkheden bieden voor startende innovatieve en experimentele bedrijvigheid.</p>	<p>In het project Havenkwartier wordt bekeken welk gedeelte hiervoor geschikt is. Samen met geïnteresseerde partijen wordt gekeken waar de behoefte ligt en wordt maatwerk geleverd. Op deze manier wordt getracht diverse ontwikkelingen in het gebied (snel) mogelijk te maken.</p>
<p>Het is voor Assen van groot belang dat de Toeristisch recreatieve zone (TRZ) actief wordt ontwikkeld. Samen met alle eigenaren en ontwikkelaars zoeken we naar een doorbraak om de vele potentiële initiatieven een daadwerkelijke impuls te geven.</p>	<p>In de TRZ spelen diverse initiatieven, zoals het IJscap, Formule 1, OutleTT, herontwikkeling voormalig Verkeerspark, het Witterdiepje, invulling van TT-World, TT-convenant en de logistieke afwikkeling bij grote evenementen. Kansrijke initiatieven faciliteren wij. Samen met betrokken eigenaren en ontwikkelaars zoeken we naar een doorbraak om de vele initiatieven daadwerkelijk een impuls te geven. Ook overleggen we met de provincie Drenthe over onze gezamenlijke kansen. Op basis van de intentieovereenkomst TRZ gaan we komend jaar regelmatig in gesprek met de partijen over de onderling gemaakte afspraken. In 2019 bezien we tevens onze toekomstige beleidsmatige inzet en de middelen die daarvoor nodig zijn.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Duurzame energieopwekking is de zoekrichting voor nieuwe (vervangende) werkgelegenheid, ook in nieuwe onderwijsrichtingen en opleidingen in de stad.</p>	<p>De installatie van zonnepanelen, warmtepompen, accu's en omzetting in waterstof vraagt veel arbeidskracht. De kennis van dergelijke installaties is nu nog maar beperkt beschikbaar. Daarom ondersteunen we samen met andere noordelijke overheden het project Gas 2.0 van verschillende onderwijsinstellingen. De energietransitie vraagt ook om veel innovatie, nieuwe technieken en verandering van productieprocessen. Samen met Ondernemend Assen, MVO Alliantie en Assen voor Assen wordt actief de samenwerking gezocht om versneld de energietransitie in gang te zetten. En nieuwe initiatieven te stimuleren in het kader van noordelijke ontwikkelingen op het gebied van waterstof economie, waarbij onze ondernemers, zoals Resato en NAM een belangrijke rol hebben.</p>
<p>We doen door middel van een klimaatalliantie, een dringend appel op de ondernemers in Assen voor het 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'.</p>	<p>Met Ondernemend Assen, de Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) alliantie en Assen voor Assen wordt een gezamenlijke agenda opgesteld. Vanuit de samenwerking worden centrale fysieke en digitale ontmoetingen gecreëerd voor initiatieven op het gebied van duurzaamheid en MVO. Tevens worden samenwerkingsprojecten gefaciliteerd, gericht op thema's die bewegen tot een lokale duurzame economie, energiebesparing en duurzame opwekking bij bedrijven.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)</p> <p>Binnen de NG4 geven wij er de voorkeur aan om op de huidige voet binnen het SNN door te gaan. De NG4 wil in de toekomst een grotere rol gaan spelen als het gaat om het agenderen van onderwerpen. Onderdeel hiervan is de Noordelijke Innovatieagenda.</p>	<p>Als stad brengen we belangrijke opgaven binnen de NG4, zoals de energietransitie en de gerelateerde gevolgen voor onze werkgelegenheid, op verschillende tafels in. Het Economic Board Noord Nederland (EBNN) is een belangrijke tafel om in te spelen op economische innovatie met ondernemers, onderwijs, andere overheden en onderzoek (de vier o's).</p>

3) FlorijnAs en bedrijventerreinen

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>FlorijnAs</p>	
<p>De uitvoering van de FlorijnAs zetten we voort. We richten ons daarbij op de bereikbaarheidsonderdelen. De betreffende projecten zullen binnen de financiële kaders en de afgesproken planning worden afgerond, met oog voor het toekomstige beheer en onderhoud. Functionaliteit en doelmatigheid zijn voor ons de uitgangspunten.</p>	<p>De werkzaamheden in het Stationsgebied en oostzijde station lopen nog door in 2019.</p> <p>We werken verder aan de aanleg van de tunnel de Maten, die de Europaweg aan de Dennenweg verbindt. Deze wordt naar verwachting eind 2019 opgeleverd. Daarna vindt in 2020 nog de herinrichting plaats van de Dennenweg.</p>
<p>Bedrijventerreinen</p>	
<p>We willen beter inspelen op de vraag naar bedrijventerrein in Assen. Monitoren van de kwantitatieve en kwalitatieve vraag naar bedrijventerrein is daarbij van belang. Wanneer wenselijk willen we een flexibele invulling van onze bouwrijpe kavels mogelijk maken. Tevens brengen we gebieden gefaseerd in ontwikkeling, in afstemming op de marktvraag. Daarbij houden we vast aan onze kwaliteitsambitie.</p>	<p>Met een aantrekkelijke vraag naar bedrijfskavels komen Messchenveld en werklandschap Assen-Zuid ook weer volop in de belangstelling. Bij onze kaveluitgifte spelen we flexibel in op de behoefte van deze ondernemers, zonder de ruimtelijke kwaliteit uit het oog te verliezen. Het bestemmingsplan voor de entreezone van het werklandschap Assen-Zuid passen we daartoe aan.</p>

Indicatoren				
omschrijving	peiljaar	Assen	Drenthe	Nederland
Functiemenging (Functiemengingsindex (FMI in %))	2017	57,1	49,6	52,4
Vestigingen (van bedrijven) (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	2017	105,8	130,8	139,7
Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	2017	953,7	706,4	758,2
Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking)-	2017	67,5	65,2	66,7
Jeugdwerkloosheid (% werkeloze jongeren 16-22 jaar)	2015	2,28	1,8	1,52
Bijstandsuitkeringen (aantal per 1.000 inwoners 18 jaar en ouder)	eerste half jaar 2017	50,4	38,7	41,9
Aantal re-integratievoorzieningen (aantal per 1.000 inwoners van 15 - 64 jaar)	eerste half jaar 2017	36,6	41,2	27,1

De peildatum is 25 juni 2018.

Tabel conform regeling beleidsindicatoren gemeenten BBV.

Bron: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording>.

De cijfers in de tabel zijn niet altijd recent, waar nodig en mogelijk zijn actuele ontwikkelingen toegelicht.

Functiemenging

De functievermengingsindex weerspiegelt de verhouding tussen het aantal woningen en het aantal banen en de hoogte varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Banen

Dit getal staat voor het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.

Netto arbeidsparticipatie

De waarde staat voor het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de totale beroepsbevolking. Het percentage komt overeen met het percentage van steden met 50.000-100.000 inwoners. Dit percentage wordt beïnvloed door veel factoren, zoals de conjunctuur en opbouw van de beroepsbevolking in relatie tot de markt. Deze indicator is niet door gemeentelijk beleid alleen te sturen.

Werkloze jongeren

Jongeren tot 27 jaar zijn een prioritaire doelgroep binnen de dienstverlening van het WPDA. Er zijn afspraken gemaakt over de uitstroom alsook over de registratie van deze doelgroep. In de bestuursrapportage, die twee keer per jaar verschijnt, wordt het bestuur van het WPDA geïnformeerd. Deze rapportage sluit niet aan op de beleidsindicator van het BBV (jongeren tot en met 22 jaar). De laatste jaren is de uitstroom van bijstandsgerechtigden in Assen hoger dan het landelijk gemiddelde. Een mogelijke verklaring voor de afwijking in Assen is het feit dat een groot deel van de bijstandsgerechtigden een inkomen heeft naast de uitkering.

Cliënten die aan het werk kunnen worden hier naartoe begeleid. Het doel hierbij is altijd om zo onafhankelijk mogelijk van de uitkering te zijn (dus het liefst volledige uitstroom uit de uitkering). Wanneer dit niet mogelijk is, maar parttime werk is wel een optie, dan wordt hierop ingespeeld. Er wordt ingezet op voltijd en deeltijd werk. Wel kunnen er van periode tot periode verschillen zijn in het beschikbare werk en de bemiddelbaarheid van onze cliënten.

Aantal bijstandsgerechtigden in gemeente Assen			
Categorie / aantal op peildatum 30 april	2016	2017	2018
Totaal	2.148	2.231	2.162
Met bijverdienste inclusief jongeren	533 (24,8 %)	418 (18,7 %)	438 (20,3 %)
Jongeren tot 27 jaar	273	268	268
Jongeren met bijverdienste	45 (16 %)	56 (20,9 %)	51 (19,0 %)

Personen met een bijstandsuitkering

Deze waarde staat voor het aantal inwoners met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners. Dat het aantal bijstandsgerechtigden per 10.000 inwoners hoger ligt dan het Drentse en ook het landelijk gemiddelde is al heel lang het geval. De oorzaak ligt in het feit dat er, veel meer dan gemiddeld, Assenaren een (aanvullende) uitkering hebben naast hun inkomen (zie de toelichting bij de vorige indicator). Daarnaast speelt een rol dat Assen veel zorginstellingen kent; gebruikers van (langdurige) zorg hebben, meer dan gemiddeld, vaak een bijstandsuitkering.

Re-integratievoorzieningen

Dit zijn voorzieningen die de gemeente inzet om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te helpen om de afstand te verkleinen. Het uiteindelijke doel is het verkrijgen van een baan. Dit cijfer geeft voor Assen een vertekend beeld. Anders dan bij de meeste (intergemeentelijke) Sociale Diensten verzorgt het WPDA veel re-integratietrajecten zelf. Deze worden in de landelijke cijfers niet zichtbaar.

Werken in Assen		(bedragen * € 1.000)				
Beleidsthema	realisatie 2017	begroting 2018 2019		meerjarenprognose 2020 2021 2022		
Lasten						
Participatie en inkomen	40.624	40.345	41.600	42.403	43.774	44.521
Economische ontw. en innovatie	1.204	2.267	1.658	1.925	1.738	1.751
FlorijnAs	42.502	36.805	9.300	500	0	0
Totaal lasten	84.330	79.417	52.558	44.828	45.512	46.272
Baten						
Participatie en inkomen	31.408	29.819	30.200	31.688	32.591	33.194
Economische ontw. en innovatie	121	120	120	120	120	120
FlorijnAs	4.300	36.668	1.500	2.680	0	0
Totaal baten	35.828	66.607	31.820	34.488	32.711	33.314
Saldo van lasten en baten	-48.501	-12.810	-20.738	-10.340	-12.801	-12.958
Mutaties in reserves						
storting reserves	4.802	613	57	2.680	0	0
beschikking reserves	43.077	150	7.850	500	0	0
Totaal mutaties in reserves	38.276	-463	7.793	-2.180	0	0
Resultaat	-10.226	-13.273	-12.945	-12.520	-12.801	-12.958

3 Meedoen in Assen

We investeren in 2019 in de ontwikkeling van problematiseren naar normaliseren. Hulp en ondersteuning bieden wij waar het echt nodig is door snel, toegankelijk en vraaggericht te werken. Hiervoor zetten wij de uitvoering integraal op. Kwaliteit en continuïteit van zorg zijn belangrijk, maar de kosten en uitgaven moeten in balans worden gebracht. Hiervoor sturen wij sterker op aanbieders en het maatschappelijke veld door meer focus op preventie en lichte ondersteuning te leggen en minder op dure specialistische hulp en ondersteuning. Waar mogelijk investeren we in collectieve voorzieningen om de vraag naar individuele voorzieningen te verminderen.

2019 staat ook in het teken van de voorbereiding een nieuwe aanbesteding van zowel welzijn, Wmo en Jeugdhulp voor de jaren 2020-2023. De evaluatie van de inkoop jeugd en Wmo in het samenwerkingsverband Noord-Midden Drenthe is eind 2018 geëvalueerd. Voor Vaart Welzijn is in het najaar van 2018 een mid term review uitgevoerd. Beide evaluaties leveren input voor de nieuwe aanbestedingsronde, evenals de Cliëntervaringsonderzoeken. Met de grote zorgaanbieders Jeugd wordt begin 2019 een transformatieakkoord gesloten, wat mede de uitgangspunten voor de inkoop bepaalt. Een brede marktconsultatie met zorg en onderwijs maakt deel uit van het proces.

Maatschappelijke resultaten zijn meer en meer de resultante van de samenwerking met sociale partners. De rol van de gemeente is om een goed samenspel te faciliteren tussen inwoners, vrijwilligers, professionals en hun betrokken maatschappelijke organisaties. Hiermee willen wij de verschillende decentralisaties in samenhang verbinden aan andere

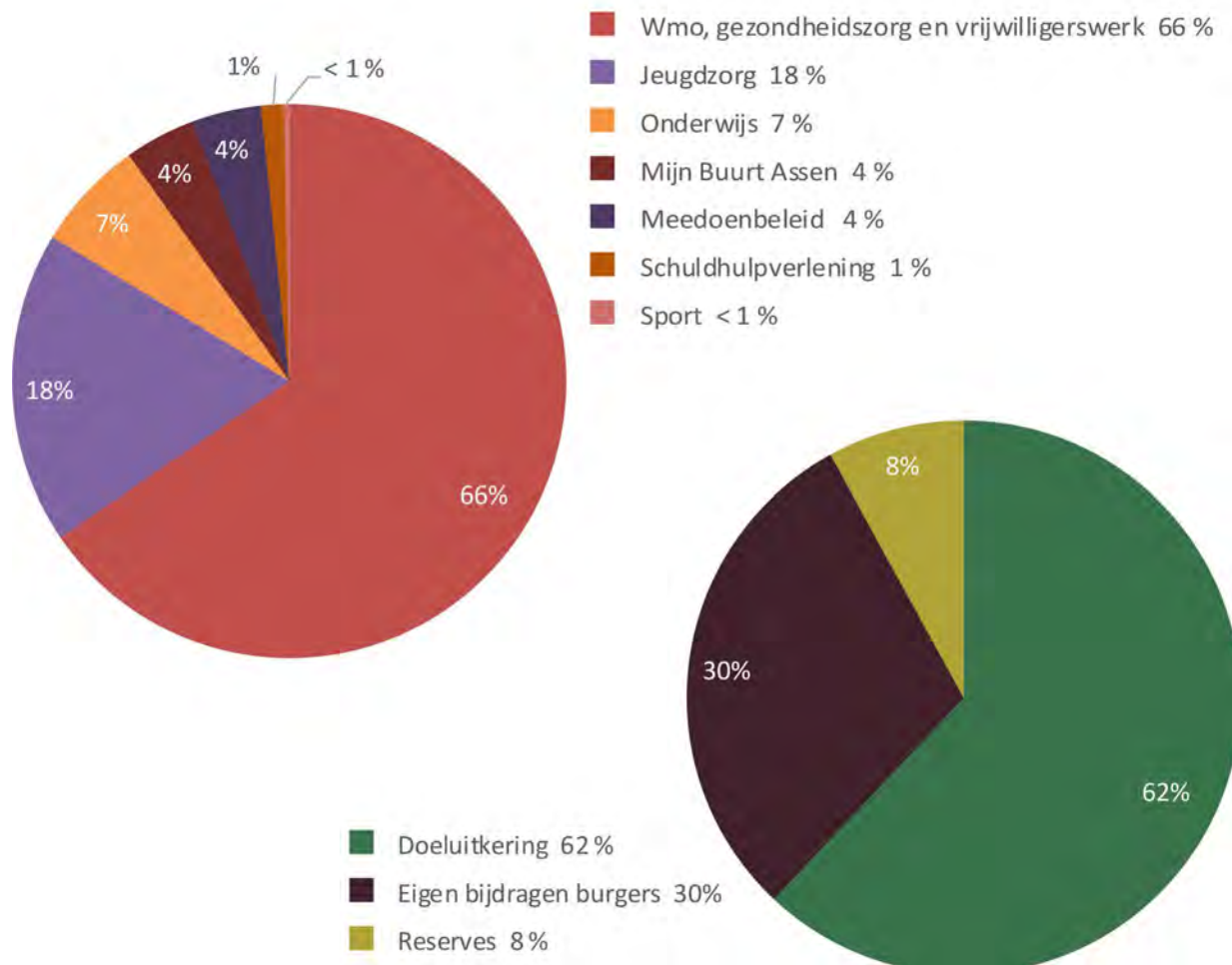
beleidsdomeinen zoals het beleid in de wijken, sport, onderwijs en welzijn. Wij starten hiervoor een preventiefonds, waar sociale partners en inwoners gebruik van kunnen maken. Daarnaast sluiten wij in samenwerking met verschillende Drentse gemeenten en sociale partners een aantal transformatieakkoorden. De transformatie wordt gesteund door projecten met financiering via experimenteerruimte.

Highlights

- Met het transformatieakkoord, het preventiefonds en de inzet van de experimenteerruimte investeren we in de ontwikkeling van problematiseren naar normaliseren.
- Wij sturen (beter) op de inzet van de diverse aanbieders in Wmo en Jeugdhulp.
- Alle Assenaren doen gelijkwaardig mee.
- Assenaren zijn tevreden over hun gezondheid.
- We zetten vol in op de beheersing van de Nederlandse taal.
- Wij sturen op de inzet van de diverse aanbieders in Wmo en jeugdhulp, wat begint met het herijken van de prestatieafspraken.
- We streven er naar dat mantelzorgers op de hoogte zijn van de verschillende vormen van respijtzorg en de toegang tot respijtzorg eenvoudig kunnen vinden.
- We zetten in op nabijheid van wijkteams en loketmedewerkers door een sterkere gerichtheid op signalen van schuldenproblematiek, laaggeletterdheid en eenzaamheid, het voorkomen van armoede en het uit de schulden raken.

Verdeling van lasten en baten

Lasten € 108,9 miljoen
Baten € 7,5 miljoen

Jeugdhulp

Wat willen we bereiken?

Wat doen we daarvoor in 2019

Krachtige samenleving: Inwoners helpen elkaar naar vermogen.

Verbeteren van de aanpak van (emotioneel) geweld in gezinnen.

We herijken in samenwerking met de andere gemeenten in Drenthe en ketenpartners de regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling.

Op basis van deze regiovisie werken we met de ketenpartners concrete acties, die in 2019 starten, uit in een jaarplan.

Professionals rond gezinnen krijgen training in het tijdig signaleren en melden van kindermishandeling en het geven van lichte ondersteuning.

Ondersteuning: Professionals en vrijwilligers geven intensiever steun.

De gemeente kan beter sturen op de inzet van Jeugdhulp.

We besluiten over de preventieve inzet in onderwijs, kinderopvang, huisartsen en buurten naar aanleiding van de evaluaties die we in 2018 en begin 2019 uitvoeren.

We monitoren de afspraken die we gemaakt hebben met scholen en dyslexie-aanbieders en op basis van de resultaten van deze monitoring maken we afspraken voor 2020.

2) Wet maatschappelijke ondersteuning

Wat willen we bereiken?

Wat doen we daarvoor in 2019

Krachtige samenleving: Inwoners helpen elkaar naar vermogen.

We streven ernaar om ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen.

We maken een plan van aanpak 'dementievriendelijke stad' en starten met de uitvoering. Passend bij de lokale situatie geven we invulling aan het convenant dementievriendelijk dat Drents breed is ondertekend.

We sluiten een transformatieakkoord met zorgaanbieders en andere organisaties. We zetten in op experimenten om de transformatie kracht bij te zetten. Het preventiefonds is daarbij een belangrijk middel.

Ondersteuning: Professionals en vrijwilligers geven intensiever steun.

We streven ernaar om ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen.

Het project integrale ouderenzorg wordt geëvalueerd en we beslissen over een mogelijk vervolg.

Vangnet: Intensieve steun door professionals bij zware problematiek.

We herijken de positie van de gemeente rond beschermd wonen en maatschappelijke opvang.

Samen met de andere gemeenten in de regio verkennen we wat de regionale en lokale ambities en opgaven zijn voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Vooruitlopend op de decentralisatie Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang in 2021, verkennen we met de regiogemeenten de regionale en lokale ambities en opgaven.

Samen met aanbieders van beschermd wonen en Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) wordt de overgang van cliënten naar de Wet Langdurige Zorg voorbereid.

3) Leefbaarheid en Welzijn in Wijk & Stad

Wat willen we bereiken?

Wat doen we daarvoor in 2019

Krachtige samenleving: Inwoners helpen elkaar naar vermogen.

De leefbaarheid in de Asser wijken wordt verder verbeterd.

De aanpak van Mijn Buurt Assen loopt door.

Samen met de bewoners uit de Robuuste Gebieden voeren we de activiteiten uit de wensprogramma's van Mijn Buurt Assen uit.

We blijven bewonersinitiatieven ondersteunen met mensen, ruimte en financiële middelen.

We blijven bewoners uitnodigen tot medeverantwoordelijkheid in de openbare ruimte, bijvoorbeeld door middel van adoptie.

We bieden ruimte aan (groepen)bewoners om taken van de gemeente over te nemen. Onder de noemer Right to Challenge (RtC) kunnen bewonersinitiatieven, verenigingen en maatschappelijke organisaties taken van de gemeente overnemen als zij het slimmer, beter, goedkoper of anders kunnen doen.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Alle Assenaren doen gelijkwaardig mee.</p>	<p>Het VN-verdrag voor mensen met een beperking betekent dat we in Assen met elkaar samenwerken aan een toegankelijker samenleving zodat iedereen op een gelijkwaardige manier kan meedoen. Ervaringsdeskundigen krijgen hierin een belangrijke rol. Er wordt daarbij actief ingezet op bewustwording binnen de gemeente en de samenwerking binnen de Werkgroep</p> <p>Toegankelijk Drenthe (Lokale Inclusie Agenda, plan over de implementatie van het VN-verdrag over beleid gericht op goede toegankelijkheid voor mensen met een beperking in de regio Drenthe) wordt voortgezet. De verkenning van het verdrag wordt verder uitgewerkt zodat concrete acties uitgevoerd kunnen worden.</p> <p>De gemeente Assen heeft zich in 2015 aangesloten bij het convenant Regenboogstad voor het verbeteren van de sociale acceptatie, veiligheid en emancipatie van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders (LHBT's). Het convenant 'Assen Regenboogstad' wordt voortgezet. We bieden voorlichting op scholen van het Voortgezet Onderwijs in Assen. We dagen maatschappelijke organisaties (onder andere in de sport, cultuur, onderwijs en welzijn) uit om de acceptatie van LHBT's binnen hun organisatie uit te dragen.</p> <p>Jaarlijks wordt aandacht besteed aan comingoutdag op 11 oktober.</p> <p>We bundelen de krachten met andere Drentse gemeenten om meer impact te genereren.</p> <p>We doen mee aan de werkgroep Regenboog van de provincie.</p> <p>We geven het COC Groningen & Drenthe opdracht activiteiten te ontwikkelen.</p>
<p>We streven naar meer inzet van en waardering voor vrijwilligers. Dit draagt bij aan de transformatie van het Sociale Domein.</p>	<p>Er wordt een gemeentelijke visie opgesteld ten aanzien van het vrijwilligersbeleid.</p> <p>Gelijktijdig beginnen we al met waarderingsacties.</p> <p>Subsidies aan vrijwilligersorganisaties worden gecontinueerd.</p>

Ondersteuning: Professionals en vrijwilligers geven intensiever steun.

De leefbaarheid in de Asser wijken wordt verder verbeterd.	De wijkteams van Vaart Welzijn richten zich meer op het versterken van de sociale binding.
Alle inwoners doen gelijkwaardig mee.	<p>Het meldpunt Discriminatie Drenthe wordt gecontinueerd.</p> <p>We zetten een Avondschool op om jongeren met een laag opleidingsniveau te ondersteunen op weg naar werk. Deze jongeren willen we activeren en stimuleren door een aantrekkelijk cursusaanbod. Behoud en versterken van basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) en werknemersvaardigheden staan centraal.</p> <p>Het Taalhuis gaat spreekuren dichtbij bewoners in de wijken organiseren.</p> <p>We organiseren een pilot met koffieochtenden voor laagtaalvaardige ouders.</p> <p>Om de Assense ambitie, 600 laaggeletterden bereikt in 2020, te halen wordt het effect van de uitgevoerde aanpak in 2019 geëvalueerd. Met de kennis die dit oplevert (succesfactoren) en met de opbrengsten vanuit twee Drentse onderzoeken kan er een specifiek plan voor 2019 en 2020 worden gemaakt.</p> <p>De aanpak van laaggeletterdheid wordt geëvalueerd en doorontwikkeld.</p>

4 en 6) Schuldhulpverlening en armoedebestrijding

Wat willen we bereiken?

Wat doen we daarvoor in 2019

Een samenleving waarin aanzienlijk minder mensen opgroeien in armoede en schulden.

Krachtige samenleving: Inwoners helpen elkaar naar vermogen.

We zorgen ervoor dat alle kinderen mee kunnen doen.

We blijven het kindpakket promoten, samen met ketenpartners als Vaart Welzijn, zorgaanbieders en onderwijs, zodat meer kinderen er gebruik van maken.

We verplichten stichting Jeugdfonds Sport en Cultuur en stichting Leergeld tot fondsenwerving, dat nemen we op in de subsidievoorwaarden.

We gaan het kindpakket en de Meedoenregelingen meer integreren en verbinding maken met het buurtmaatschappelijk werk.

Ondersteuning: Professionals en vrijwilligers geven intensiever steun.

Armoede wordt bestreden en we krijgen meer inzicht in sociale problematiek.

We passen de voorzieningenwijzer breder toe. Voor de toepassing maken we met de uitvoerende partijen gezamenlijk afspraken.

We herzien het integraal beleidsplan armoede en schulden. Laaggeletterdheid, werk en gezondheid krijgen nadrukkelijk aandacht. Daarnaast herijken we welke organisaties welke rollen, taken en opdrachten toebedeeld krijgen.

We voeren het preventieplan armoede en schulden 2019 uit.

Vangnet: Intensieve steun door professionals bij zware problematiek.

Vangnet: Intensieve steun door professionals bij zware problematiek.

We starten met een experiment, op basis van de verkenning uit 2018, voor het opkopen van schulden van jongeren.

Financiële hulpverlening op maat bieden; zwaarder waar nodig, lichter waar dat kan.

We bedenken alternatieven voor bewindvoering en scherpen de route naar bewindvoering aan.

We geven invulling aan de nieuwe wettelijke rol bij bewindvoering.

5) Leefstijl: gezondheid en sport

Wat willen we bereiken?

Wat doen we daarvoor in 2019

Krachtige samenleving: Inwoners helpen elkaar naar vermogen.

We willen dat inwoners tevreden zijn over hun gezondheid.

We continueren het stimuleringsprogramma Gezond in de Stad (Gids), waarmee we gezondheidsbevordering voor iedereen bereikbaar willen maken. Binnen de uitvoeringsagenda gaan we daarvoor de kracht van sport beter benutten en de sportaanbieders daarbij betrekken.

We blijven Assense sportevenementen, waar inwoners uit de gemeente aan mee kunnen doen, subsidiëren.

Verenigingen die aangepast sporten voor mensen met een beperking mogelijk maken kunnen blijven rekenen op een financiële compensatie.

We stimuleren 'de rookvrije generatie' en het alcoholmatigingsbeleid bij sportvoorzieningen en sportevenementen.

We blijven vier buurtsportcoaches subsidiëren waarvan er drie op kwetsbare doelgroepen zijn gericht (verstandelijk beperkt, psychisch beperkt en ouderen).

7) Onderwijs

Wat willen we bereiken?

Wat doen we daarvoor in 2019

Ondersteuning: Professionals en vrijwilligers geven intensiever steun.

We willen samen met ouders, onderwijs en jeugdhulp het gebruik van vormen van zware jeugdhulp terugdringen. Het adagium 'Licht waar het kan, zwaar waar het moet!' is leidend. Dit realiseren we door inzet op preventie, uitgaan van 'eigen kracht' en een scheiding tussen diagnosticeren en behandelen. We streven naar een goede aansluiting tussen passend onderwijs en zorg voor jeugd.

De schaal van passend onderwijs en jeugdhulp vraagt om een lokale en regionale aanpak.

Lokaal:

De resultaten van de evaluaties van onze preventieve inzet - waaronder jeugdmaatschappelijk werk, Samen Vroeg Erbij (blijven) en Yoop - komen begin 2019 beschikbaar en zijn input voor nieuwe inkoopafspraken.

In 2019 vindt er een aanbesteding plaats van de dyslexiezorg, waarbij diagnose en behandeling van elkaar worden losgekoppeld.

We betrekken het onderwijs bij de nieuwe aanbesteding voor jeugdhulp voor 2020 en volgende jaren.

Regionaal:

We actualiseren de ontwikkelagenda Aansluiting passend onderwijs - zorg voor jeugd (van onderwijs en vier gemeenten) en voeren de acties voor 2019 uit. Hierbij hebben we aandacht voor thema's als: aanpak thuiszitters, dyslexiezorg, inkoop jeugdhulp, heldere zorg- en ondersteuningsroutes.

Ieder talent telt! We willen ontwikkelings- en onderwijsachterstanden bij jonge kinderen zo vroeg mogelijk opsporen en wegwerken. Met een ontwikkelingsgericht aanbod en aandacht voor de doorgaande lijn willen we kinderen in Assen optimale ontwikkelingskansen bieden. Kindcentra dragen bij aan een doorgaande lijn die we de komende tijd willen versterken.

Met ingang van 2019 vindt een landelijke herverdeling plaats van onderwijsachterstandsmiddelen, de eerste berichten laten een gunstig beeld zien voor de gemeente Assen. Met de landelijke herverdeling komen ook nieuwe criteria voor onderwijsachterstanden, deze worden verwerkt in een nieuw beleidskader.

In 2018 hebben we in samenwerking met de Onderwijsinspectie een beleidsevaluatie gedaan en deze geeft input voor nieuw beleid op het gebied van onderwijsachterstanden en voor- en vroegschoolse educatie. Aan de hand van de resultaten van deze evaluatie gaan we nieuw beleid opstellen in afstemming met onderwijs en opvang. Hierin wordt nadrukkelijk de verbinding gezocht met onder andere het Taalhuis, ouderbetrokkenheid en met de Kindcentra.

Indicatoren				
omschrijving	peiljaar	Assen	Drenthe	Nederland
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jaar)	2017	0,91	0,61	1,82
Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jaar)	2017	16,03	20,16	26,58
Voortijdig schoolverlaters totaal (vo +mbo) (Percentage van totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.)	2016	1,4	1,4	1,7
Niet sporters (%)	2016	50,9	55,1	48,7
Jongeren met delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	2015	2,3	1,29	1,45
Kinderen die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen (% kinderen tot 18 jaar)	2015	6,67	5,73	6,58
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	tweede half jaar 2017	11,8	10,2	9,7
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	tweede half jaar 2017	0,9	0,9	1
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	tweede half jaar 2017	0,7	0,4	0,4
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (Aantal per 1.000 inwoners)	tweede half jaar 2017	75	64	57

De peildatum is 4 september 2018.

Tabel conform regeling beleidsindicatoren gemeenten BBV.

Bron: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording>.

De cijfers in de tabel zijn niet altijd recent, waar nodig en mogelijk zijn actuele ontwikkelingen toegelicht.

Actualisatie Regeling beleidsindicatoren gemeenten, aanpassing indicator 2018:

Voortijdig Schoolverlaters

In overleg met DUO en Ingrado is besloten om de indicator 'Voortijdig Schoolverlaters' niet langer direct van DUO te betrekken maar dit te laten verlopen via een kwaliteitsslag bij Ingrado. Op die manier wordt 100% aangesloten bij landelijk overeengekomen indicatoren. Verschil met voorgaande cijfers/definitie is nihil. Waarstaatjegemeente.nl komt in 2018 met een update van de cijfers.

Aangepast: Percentage niet-sporters De indicator 'Percentage niet-sporters' blijft gehandhaafd, echter de bron wordt aangepast. VWS en het RIVM hebben hierover afspraken gemaakt. Voortaan is de bron voor deze indicator de Gezondheidsenquête (CBS, RIVM). Dit onderzoek wordt om de vier jaar uitgevoerd.

https://vng.nl/files/vng/nieuws_attachments/2018/aanpassingen_beleidsindicatoren_gemeenten_0.pdf

Voortijdig schoolverlaters

Het percentage voortijdig schoolverlaters 12-23 jarigen in verslagjaar 2016-2017 was:

Assen	1,56 %
Drenthe	1,57 %*
Landelijk	1,75 %

* Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap geeft geen provinciaal cijfer.
Deze waarde is het gemiddelde van de drie Drentse RMC-regio's.

Kinderarmoede

Een indicator voor kinderarmoede is het aantal kinderen dat in bijstandsgezinnen leeft. Het aandeel 0- tot en met 17-jarige kinderen dat opgroeit in een bijstandsgezin ligt in de provincie Drenthe iets lager dan het landelijk gemiddelde. In 2016 leefden in Nederland 230.000 kinderen en jongeren in een bijstandsgezin, dat is 7 % van alle kinderen en jongeren. In Assen is dat percentage 7,1 % in 2016 dus iets hoger dan landelijk gemiddeld.

Klik hier voor meer informatie van <https://trendbureaudrenthe.nl/armoede/kinderen-in-bijstandsgezinnen>

Meedoen in Assen				(bedragen * € 1.000)		
Beleidsthema	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten						
Jeugdzorg	23.775	18.727	19.862	20.261	20.683	21.003
Wmo, gezondheidsz. en vrijw. werk	59.513	63.149	71.315	66.949	67.846	68.450
Mijn Buurt Assen	4.924	4.663	4.522	4.605	4.692	4.777
Meedoenbeleid	3.811	4.068	4.395	4.508	4.420	4.420
Sport	343	300	331	337	343	349
Schuldhelpverlening	1.154	829	1.450	1.464	1.479	1.509
Onderwijs	6.272	6.681	7.065	7.151	7.153	7.238
Totaal lasten	99.793	98.417	108.940	105.275	106.616	107.746
Baten						
Jeugdzorg	4	0	0	0	0	0
Wmo, gezondheidsz. en vrijw. werk	2.205	2.699	2.365	2.250	2.250	2.250
Mijn Buurt Assen	304	0	0	0	0	0
Sport	0	0	0	0	0	0
Schuldhelpverlening	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	4.217	4.289	4.547	4.514	4.398	4.398
Totaal baten	6.730	6.988	6.912	6.764	6.648	6.648
Saldo van lasten en baten	-93.063	-91.429	-102.028	-98.511	-99.968	-101.098
Mutaties in reserves						
storting reserves	4.985	0	0	0	0	0
beschikking reserves	6.074	1.435	600	0	0	0
Totaal mutaties in reserves	1.090	1.435	600	0	0	0
Resultaat	-91.973	-89.994	-101.428	-98.511	-99.968	-101.098

4 Aantrekkelijk Assen

De binnenstad van Assen biedt een breed scala aan winkels, horeca, de weekmarkt en er zijn regelmatig evenementen. Er ligt wel een opgave. We willen de binnenstad verder versterken. Het Drents museum, DNK, en voorzieningen zoals parkerende goede bereikbaarheid vormen een goede basis voor verdere ontwikkeling van een aantrekkelijke binnenstad. In 2018 is Vaart in Assen (ViA) opgericht als nieuwe binnenstadsorganisatie. Op basis van een gezamenlijke werkgenda geven we samen met ViA verder invulling aan de opgaven zoals benoemd in de visie Binnenstad. We herijken het parkeerbeleid voor de binnenstad binnen de context van de visie Binnenstad.

We staan in Assen voor een bloeiend cultureel klimaat waarin cultuur bereikbaar is voor iedereen, in alle wijken en voor jong en oud. Voortbouwend op de bestaande basis gaan we cultuur nog meer verbinden met andere maatschappelijke terreinen. Verder gaan we onderzoeken hoe we op de meest efficiënte wijze ruimte kunnen bieden aan de activiteiten op het gebied van kunst en cultuur. Met het nieuwe evenementenbeleid sluiten we aan bij de sterke punten van Assen, waarbij we evenementen tevens in toenemende mate willen inzetten om specifieke groepen mensen te activeren.

Wij willen dat Assen een veilige stad is en blijft. Het algemene beeld is dat de criminaliteit in de stad daalt, maar dat de overlast stijgt, in het bijzonder de overlast van bijzondere doelgroepen zoals mensen in psychische nood. We willen dat de stijgende trend van overlast daalt. Net als in 2018 regisseren wij daarom de geïntensiverde aanpak van overlast in de stad. Wij zetten de aanpak van ondermijnende criminaliteit centraal.

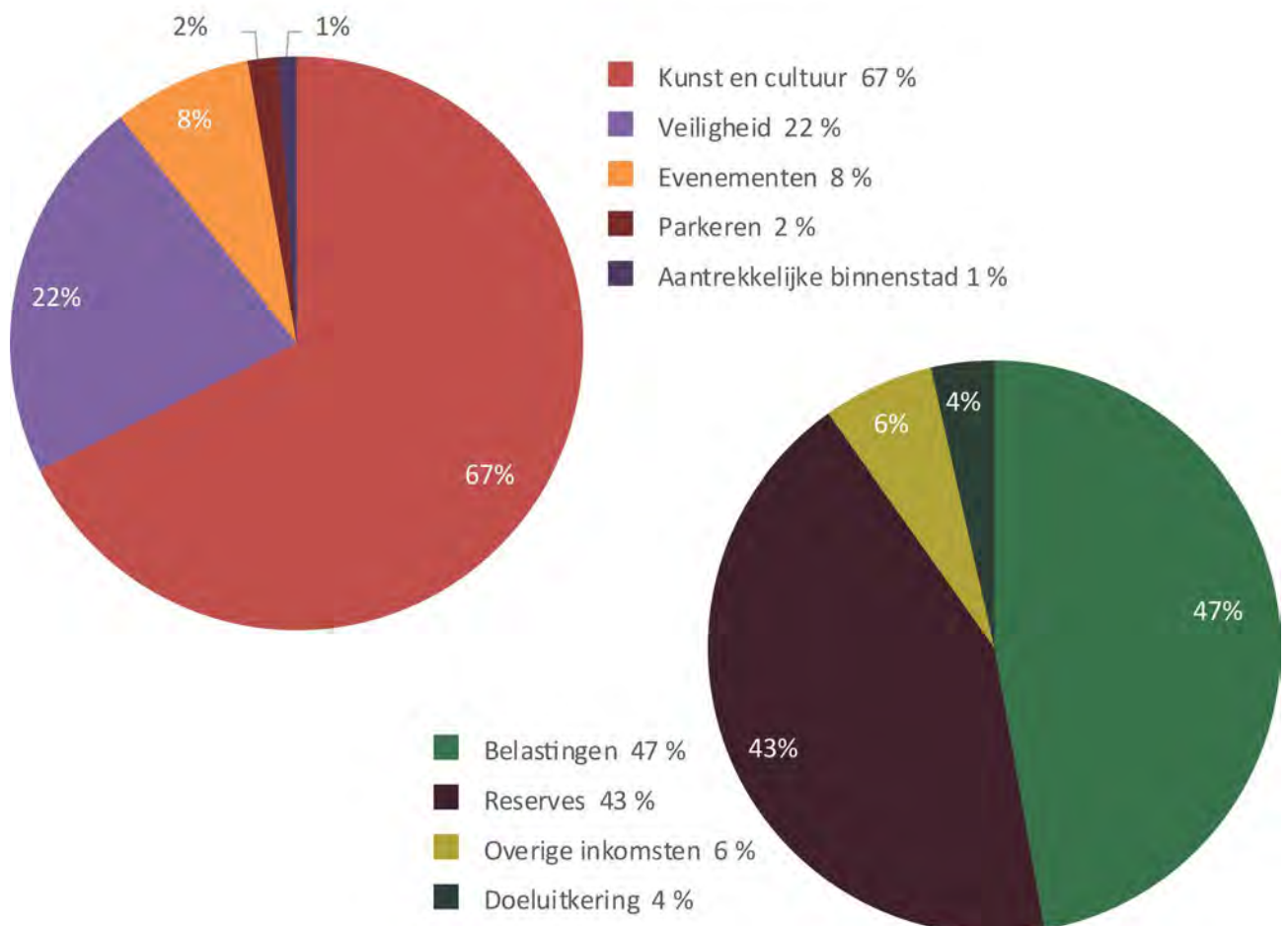
Highlights

- Samen met Vaart in Assen is een gezamenlijk werkplan opgesteld op basis van de visie Binnenstad en het investeringsprogramma Binnenstad. De uitvoering van het Masterplan Koopmansplein is in gang gezet en op straatniveau wordt samen met ondernemers en vastgoedeigenaren gewerkt aan de reductie van de leegstand, aanpak openbare ruimte en andere gezamenlijke projecten.
- Voortbouwend op de bestaande basis gaan we cultuur nog meer verbinden met andere maatschappelijke terreinen.
- Met het evenementenbeleid sluiten we aan bij de sterke punten van Assen, want evenementen dragen bij aan het imago van de stad.
- We zetten de aanpak van ondermijnende criminaliteit centraal en werken gezamenlijk aan de aanpak van overlast.

Verdeling van lasten en baten

Lasten € 15,5 miljoen
Baten € 3,5 miljoen

1) Aantrekkelijke binnenstad

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Voor de binnenstad willen we naar een versnelling, samenwerkend met open vizier op basis van wederzijds vertrouwen van alle partners. En met concrete en meetbare resultaatafspraken waar we elkaar onderling, gemeente en binnenstadorganisatie, aan houden en op aanspreken. Hiervoor zijn een goede samenwerking en gezamenlijke inzet van mensen en (financiële) middelen vanuit alle partijen nodig.</p> <p>We scherpen de binnenstadsvisie verder aan en pakken versneld door met het uitvoeringsprogramma.</p>	<p>We ondersteunen ViA de komende twee jaar in haar ontwikkeling door extra financiële middelen beschikbaar te stellen voor de benodigde menskracht. We maken hierover duidelijke afspraken. Onder andere dat ViA zich inspant voor het verwerven van andere geldstromen. In de loop van 2020 evalueren we de gemaakte afspraken.</p>
<p>Samen met de binnenstadorganisatie Vaart in Assen (ViA) en andere belanghebbenden geven we uitvoering aan het gezamenlijke werkplan.</p>	<p>We vormen een gezamenlijk team met menskracht van zowel de gemeente als ViA. Aansturing vindt plaats door de regiegroep binnenstad. De te werven Regisseur voor ViA heeft samen met de programmamanager van de gemeente verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het gezamenlijke werkplan.</p>
<p>Hoofddoel is dat Assen weer beschikt over een economisch krachtige en aantrekkelijke binnenstad. In het binnenstadsakkoord zijn de volgende operationele doelen opgenomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • meer werkgelegenheid (van 3.800 naar 5.000) • meer bedrijven in de binnenstad (van 430 naar 500) • terugdringen van de leegstand in de binnenstad tot onder het landelijke niveau • hogere waardering voor de binnenstad (minimaal 7,5) 	<p>In het gezamenlijke werkplan zijn deze doelen vertaald in zes themalijnen en onderliggende acties en maatregelen. Uitvoering vindt plaats in een strategisch en operationeel samenspel tussen de betrokken partners, onder aansturing van de regiegroep. We verwachten hierbij stevige en constructieve inzet van alle partijen.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>We scherpen de binnenstadsvisie verder aan en pakken versneld door met het uitvoeringsprogramma. Kenmerken daarbij zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een compact winkelhart met het Koopmansplein als middelpunt. • Aanloopstraten met verkeersoverlast maken we autoluw, waarmee we meer ruimte scheppen voor fietsers en wandelaars. • We staan geen autoverkeer meer toe in het kernwinkelgebied. Voor bevoorrading in dit gebied gelden venstertijden. De handhaving is door kentekencamera's. • Uiterlijk in 2025 zal de bevoorrading van het kernwinkelgebied uitsluitend emissieloos (waterstof, elektrisch) zijn. • De toenemende woonfunctie voor diverse doelgroepen vereist een passende, meer leefbare en groene herinrichting van de binnenstad. • Gezamenlijk betalen en werken aan professionele citymarketing en centrummanagement. 	<p>We zijn in maart 2018 gestart met het Masterplan Koopmansplein, hiermee is een co-creatief proces gestart over de invulling ervan met meerdere partijen. Het streven is om eind 2019 te starten met de daadwerkelijke aanpak. De eerste resultaten zijn al zichtbaar. Ook op straatniveau wordt samen met ondernemers, bewoners en vastgoedeigenaren de openbare ruimte aangepakt. Voorbeelden hiervan zijn de Rolderstraat, Kruisstraat-Marktstraat, Kerkstraat-Weiersloop, Mercuriuspassage en Gedempte singel.</p>

2) Kunst en cultuur

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Assen kent een sterke culturele sector. Het Drents Museum trekt bezoekers uit heel Nederland. DNK en het Drents Archief hebben bij uitstek een regionale functie. Culturele instellingen in Assen werken al langer samen binnen het platform Cultureel Hart Assen en zijn van daaruit in staat om gezamenlijke activiteiten te initiëren die het imago van Assen positief versterken.</p> <p>Cultuur heeft een dubbele waarde. Het gaat allereerst om de waarde van kunst en cultuur op zich: kwaliteit en zingeving, mogelijkheden voor persoonlijke ontwikkeling en het versterken van talenten. Maar ook om de waarde van cultuur op andere terreinen: cultuur is een krachtig middel om maatschappelijke en economische doelen te bereiken. We staan in Assen dan ook voor een bloeiend cultureel klimaat waarin cultuur bereikbaar is voor iedereen, in alle wijken en voor jong en oud. We vinden het belangrijk dat kinderen al jong toegang hebben tot cultuur. Tevens zijn we trots op ons lokale culturele erfgoed en zorgen daar in samenwerking goed voor. Een effectieve besteding van middelen is het uitgangspunt, waarbij we liever geld in activiteiten stoppen dan in stenen.</p>	<p>De opgave voor de komende jaren is om de kracht van cultuur als middel <i>samen</i> met de culturele partners nog beter te benutten. Voortbouwend op de bestaande basis gaan we cultuur nog meer verbinden met andere maatschappelijke terreinen. Door de komende jaren te werken met een gezamenlijke cultuuragenda zorgen we voor omstandigheden waarin de wisselwerking met economie, participatie en educatie verder tot wasdom kan komen.</p> <p>We onderzoeken hoe we op de meest efficiënte wijze ruimte kunnen bieden aan de activiteiten op het gebied van kunst en cultuur. In het onderzoek worden meerdere scenario's uitgewerkt, waarbij wij kijken naar combinaties met andere beleidsvelden (wijkgebouwen, sportaccommodaties, scholen) en/of commerciële initiatieven (kantoren, woonruimte) en de financiële haalbaarheid.</p> <p>We zorgen ervoor dat alle kinderen profiteren van goed cultuuronderwijs waarin ze plezier hebben en belangrijke vaardigheden leren.</p> <p>We vinden het belangrijk dat alle kinderen al jong toegang hebben tot cultuur, onafhankelijk van het inkomen van hun ouders. Daarom blijven we een bijdrage leveren aan het Jeugdsportfonds en het jeugdcultuurfonds.</p> <p>Samen met de lokale historische verenigingen zorgen we ervoor dat gebouwen in het culturele erfgoed bekend en verlicht worden door informatieborden en duurzame verlichting.</p> <p>Wij doen mee aan het Noordelijk overleg over kunst en cultuur We the North, in samenwerking met de drie noordelijke provincies en Emmen, Groningen en Leeuwarden.</p>

3) Evenementen

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Evenementen, groot en klein, brengen reuring in de stad en leveren op verschillende manieren een bijdrage aan de lokale economie. Tevens zijn ze medebepalend voor het imago van de stad en dragen ze bij aan de doelstelling dat Assen beschikt over een economisch krachtige en aantrekkelijke oftewel een vitale binnenstad.</p> <p>Ook op sociaal, cultureel en sportgebied gaat er een positieve werking uit van evenementen. Zo dragen culturele evenementen bij aan het cultureel klimaat van de stad en kan het gezamenlijk organiseren van evenementen sociale verbanden versterken en het individueel welbevinden van Assenaren verhogen.</p> <p>Bij grote, professionele georganiseerde evenementen willen we kritisch kijken naar de investering door de gemeente. Bij subsidieverlening aan kleinere partijen kijken we of een tegenprestatie met een maatschappelijke functie kan worden gevraagd.</p> <p>Ook bij evenementen staat duurzaamheid steeds meer centraal. De gemeente wil hierbij direct of indirect een stimulerende rol spelen.</p>	<p>Met het evenementenbeleid sluiten we aan bij de sterke punten van Assen en dragen we er zorg voor dat de evenementen bijdragen aan het imago van de stad. Het evenementenbeleid wordt momenteel opnieuw vormgegeven, want evenementen vormen een belangrijk element in de plannen van ViA. De inhoud van het beleid wordt gesynchroniseerd met de visie op de binnenstad en de binnenstadsorganisatie.</p> <p>We maken het mogelijk dat evenementen worden georganiseerd. Er is een aantal structurele evenementen.</p> <p>Het evenementenbudget blijft minimaal gelijk. We stellen een afwegingskader op voor de evenementen die we willen ondersteunen.</p> <p>Verder zetten we in op het kwalitatief versterken van het organiserend vermogen en het verbeteren van de afstemming tussen organisaties. Het evenementenportaal, dat bij ViA ondergebracht wordt, heeft hierbij een coördinerende rol.</p> <p>In toenemende mate willen we evenementen inzetten om specifieke groepen mensen te activeren. Dit kunnen scholieren of studenten zijn, maar we kunnen een evenement ook gebruiken om wijkbewoners te activeren – de Volksopera in De Lariks en Pittelo is een mooi voorbeeld daarvan.</p> <p>We kunnen evenementen gebruiken om innovaties te testen op een groot publiek. Innofest is hierbij een belangrijke speler. Tijdens het TT Festival worden reeds innovaties getest op een groot evenement; de komende periode onderzoeken we of we dit verder kunnen uitbouwen en in welke vorm. Tevens gaan we onderzoeken welke maatregelen we kunnen treffen om te komen tot een duurzamer evenementenbeleid.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>De Formule 1-races versterken de economie van Assen. De organisatie van de Formule 1-races zien we als een commercieel initiatief waar we als gemeente geen financiële bijdrage aan leveren. De gemeente is bereid tot het faciliteren van het evenement op het gebied van vergunningen en mensen.</p>	<p>Wij staan positief tegenover de komst van de Formule 1 en zijn ook bereid om ons daarvoor bestuurlijk in te zetten. Hiervoor blijven wij in gesprek met de organisator, het circuit en de provincie. De beslissing over de komst van de Formule 1 naar Assen ligt bij de rechtenhouder en het Formule One Management.</p>

4) Parkeren

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>We herijken het parkeerbeleid voor de binnenstad binnen de context van de visie binnenstad. We denken daarbij aan kosteloos straatparkeren op de avonden en de zondag met uitzondering van de koopavond. Uitgangspunt hierbij blijft een budgettair neutraal parkeerbedrijf.</p> <p>Wij willen onze parkeervoorzieningen op orde houden, hiermee worden bezoekers van de binnenstad goed gefaciliteerd.</p>	<p>Vanaf het najaar van 2018 gaan we de herijking van het parkeerbeleid met de ondernemers en inwoners in de binnenstad afstemmen. Wij hebben dit uiterlijk in januari 2019 afgerond. De daaruit voortvloeiende maatregelen nemen we in 2019.</p> <p>Wij vervangen de komende jaren in vier parkeergarages de parkeerinstallatie. Een onderdeel ervan is het creëren van de mogelijkheid tot contactloos betalen. We vervangen in 2019 de coating van de parkeergarage DNK.</p>

5) Veiligheid

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Met een slimme, innovatieve inzet van mensen en materieel houden we toezicht in de wijken en de binnenstad. Samen met de politie en andere partners bevorderen we de veiligheid en pakken we overlast en criminaliteit stevig aan. We continueren het bestaande beleid van één coffeeshop in de gemeente.</p>	<p>Wij zetten de aanpak van ondermijnende criminaliteit centraal. Daarvoor werken we samen met het Openbaar Ministerie, de politie en de belastingdienst. Daarbij focussen wij ons op de drugsmarkt en illegale prostitutie. Daarmee willen we voorkomen dat de Asser samenleving misbruikt wordt door criminelen.</p> <p>Wij rusten onze toezichthouders en buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) uit met bodycamera's, zoals wij dat ook voor de politie hebben geregeld. Daarnaast willen wij met slimme toepassingen de parkeercontroles verbeteren.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Wij willen dat Assen een veilige stad is en blijft. Veiligheid is een kerntaak van de lokale overheid. Het algemene beeld is dat de criminaliteit in de stad daalt, maar dat de overlast stijgt, waaronder de overlast van bijzondere doelgroepen zoals mensen in psychische nood. We willen dat de stijgende trend van overlast daalt. Daarnaast werken we structureel aan de verbetering van de veiligheid in Assen. Wij willen dat inwoners, instellingen en bedrijven hun verantwoordelijkheid blijven nemen en wij zijn hierbij voor hen een samenwerkingspartner.</p>	<p>Wij regisseren de geïntensiveerde aanpak van overlast in de stad. Vertrekpunt daarbij is een gezamenlijke verantwoordelijkheid: zorginstellingen voor hun cliënten, winkeliers voor de veiligheid in hun winkels en de directe omgeving, politie voor handhaving en vervolging en de gemeente voor toezicht.</p>

Indicatoren				
omschrijving	peiljaar	Assen	Drenthe	Nederland
Verwijzingen Halt (aantal per 10.000 jongeren van 12-17 jaar)	2017	141	82	131
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	2017	3,3	1,5	2,2
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	2017	6,4	4,4	5
Diefstal uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	2017	2,5	2,5	2,9
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	2017	6,1	4,1	4,8

De peildatum is 25 juni 2018.

Tabel conform regeling beleidsindicatoren gemeenten BBV.

Bron: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording>.

In Assen is de criminaliteit de afgelopen jaren gedaald, maar de overlast steeg. Wij geven elk jaar in het Veiligheidsprogramma ook een nadere toelichting op trends en ontwikkelingen. In het veiligheidsplan wordt u meegenomen in de ontwikkeling, hoe zich dat verhoudt tot de afgelopen jaren, ten opzichte van vergelijkbare gemeenten.

Actualisatie Regeling beleidsindicatoren gemeenten, aanpassing indicator 2018:

Vervallen: Hardekern Jongeren

Het KLPD (Korps Landelijke Politie Diensten) heeft aangeven dat de indicator 'Hardekern Jongeren' niet langer wordt geüpdatet. De reden hiervoor is dat de KLPD is overgestapt op een nieuw registratiesysteem waardoor deze cijfers niet meer beschikbaar komen. Om die reden is deze indicator komen te vervallen.

https://vng.nl/files/vng/nieuws_attachments/2018/aanpassingen_beleidsindicatoren_gemeenten_0.pdf

Aantrekkelijk Assen							(bedragen * € 1.000)
Beleidsthema	realisatie	begroting		meerjarenprognose			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Lasten							
Aantrekkelijke binnenstad	284	657	161	164	167	170	
Kunst en cultuur	10.239	10.115	10.466	10.622	10.654	10.820	
Evenementen	1.476	3.516	1.206	1.171	1.186	1.201	
Parkeren	263	573	263	96	96	96	
Veiligheid	3.451	3.204	3.368	3.452	3.615	3.777	
Totaal lasten	15.712	18.065	15.464	15.505	15.718	16.064	
Baten							
Aantrekkelijke binnenstad	1	25	25	25	25	25	
Kunst en cultuur	41	52	125	125	100	100	
Evenementen	341	2.194	194	194	194	194	
Parkeren	1.801	2.203	1.640	1.490	1.490	1.490	
Veiligheid	95	17	17	17	17	17	
Totaal baten	2.279	4.491	2.001	1.851	1.826	1.826	
Saldo van lasten en baten	-13.433	-13.574	-13.463	-13.654	-13.892	-14.238	
Mutaties in reserves							
storting reserves	250	3.000	0	0	0	0	
beschikking reserves	1.964	3.077	1.507	1.507	1.507	1.507	
Totaal mutaties in reserves	1.714	77	1.507	1.507	1.507	1.507	
Resultaat	-11.719	-13.497	-11.956	-12.147	-12.385	-12.731	

5 Samen werken aan Assen

Ons uitgangspunt bij het ontwikkelen van beleid en strategische keuzes is het aangaan van de dialoog tussen raad, college en inwoners. We beogen een cultuur waarbij bestuurlijke dilemma's optimaal kunnen worden besproken met de raad en betrekken raadsleden in een vroegtijdig stadium bij het maken van beleid. Het programma Organisatieontwikkeling geeft invulling aan het verhaal van Assen en de daaruit voortvloeiende hoofdlijnen.

We ontwikkelen een gecoördineerde aanpak voor samenwerking met onze partners en zetten in op commissielidmaatschappen binnen de G40 en de VNG.

We blijven inzetten op een toekomstgerichte dienstverlening die aansluit bij de behoeftes en wensen van inwoners en ondernemers. Waar mogelijk vereenvoudigen we regels of passen we regels aan. In het programma Digitale dienstverlening werken we aan een integraal proces- en klantbeeld en de opbouw van een digitaal archief.

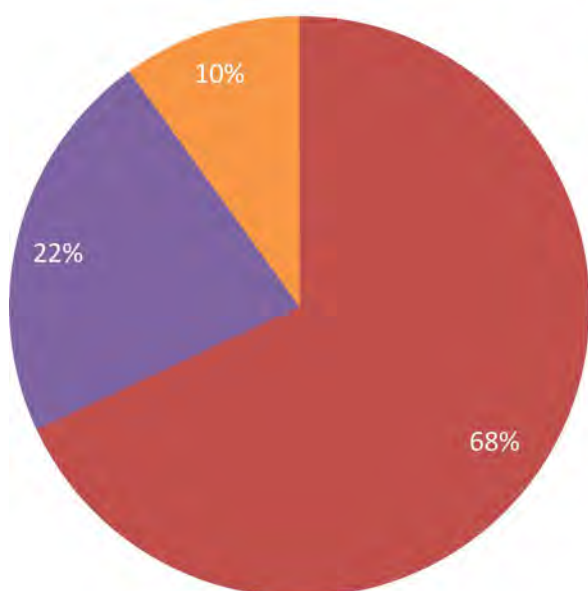
Highlights

- We versterken de open en communicatieve bestuurscultuur.
- Het verhaal van Assen is ons uitgangspunt voor de organisatieontwikkeling.

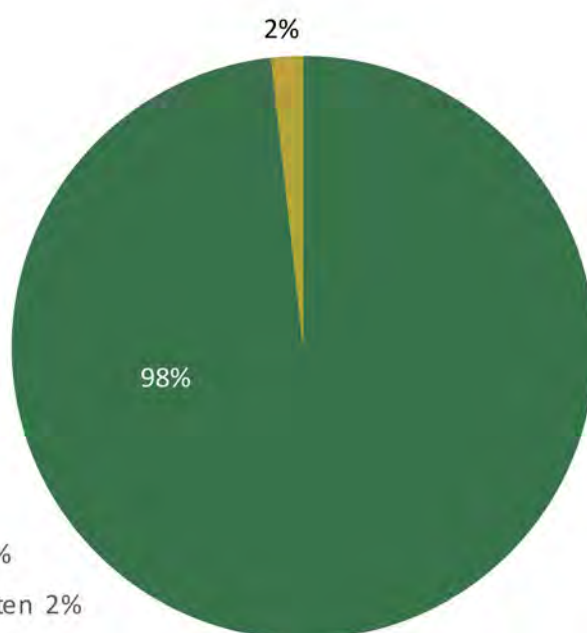
Verdeling van lasten en baten

Lasten € 4,5 miljoen

Baten € 0,8 miljoen

- Bestuur 68 %
- Dienstverlening 22 %
- Regionale samenwerking 10 %

- Belastingen 98%
- Overige inkomsten 2%

1) Bestuur

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>We versterken de communicatieve en open bestuurscultuur gericht op de ander. Een team van bestuurders dat erop uittrekt, Assenaren ontmoet, spreekt en luistert en deelneemt aan de dialoog in de stad en met de 33 raadsleden. Tegelijk is luisteren en deelnemen aan een dialoog niet grenzeloos. Het team bestuurders durft, binnen de kaders, keuzes te maken, voert regie op het proces, hakt moeilijke knopen door, legt deze keuzes uit en staat ervoor.</p>	<p>Wij ondersteunen de richting die is ingezet in de gemeenteraad om meer dialoog te hebben met inwoners en tussen college en raad. Dit is voor ons het uitgangspunt bij het maken en ontwikkelen van beleid en het maken van strategische keuzes.</p> <p>We organiseren hiervoor elk jaar een bijeenkomst tussen raad en college over de bestuurscultuur en de mate waarin het lukt om inwoners van Assen te vertegenwoordigen en te betrekken bij voorstellen en initiatieven. Wij komen hiervoor met een voorstel aan de raad.</p> <p>Wij betrekken de raad in een vroegtijdig stadium bij de totstandkoming van beleid. Hiermee beogen we een cultuur waarbij bestuurlijke dilemma's kunnen worden besproken in de raad. Wij zetten het gebruik voort van procesnotities bij de aanpak van gemeentelijke opgaven. Ook gaan we door met de training Werken met Netwerken, waarmee nieuw handelingsrepertoire aangereikt wordt om invulling te kunnen geven aan het werken in een netwerkomgeving.</p> <p>Elk jaar vindt er een stadsdialoog plaats waarin gemeenteraad en college actief inwoners uitnodigen om te spreken over het beleid in de stad. In 2019 starten we na een verkenning in het najaar van 2018 over hoe we hieraan invulling geven.</p>

2) Regionale samenwerking

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>De bestuurscultuur wil ook verbinden met andere gemeenten binnen onze provincie, de regio Groningen – Assen, met de provincie Drenthe en met het Rijk. Er zal worden geïnvesteerd in de relaties met deze overheden en er worden kansen benut om de Asser samenleving te verstevigen en te ondersteunen.</p> <p><i>G40</i> <i>netwerk van 40 middelgrote steden in ons land</i> <i>NG4</i> <i>Assen, Groningen, Leeuwarden en Emmen</i> <i>VNG</i> <i>Vereniging van Nederlandse gemeenten</i> <i>VDG</i> <i>Vereniging van Drentse gemeenten</i> <i>EBNN</i> <i>Economic Board Noord-Nederland</i> <i>SNN</i> <i>Samenwerkingsverband Noord-Nederland</i> <i>EDR</i> <i>Eems Dollard Regio</i></p>	<p>We ontwikkelen een gecoördineerde aanpak voor samenwerking met onze partners. De bestuurlijke speerpunten krijgen hun doorvertaling naar de agenda van de G40, NG4, VNG, VDG en EBNN.</p> <p>Op de algemene ledenvergadering van de VNG van 2017 is ingestemd met de verankering van de randvoorwaarden gezamenlijke gemeentelijke uitvoering (GGU), waarbij de VNG de rol heeft gekregen om gemeenten te ondersteunen. Er is een Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (Fonds GGU) ingericht waaruit gezamenlijke activiteiten kunnen worden gefinancierd. De gemeenten betalen hiervoor een bijdrage op basis van inwonersaantal.</p>
<p>We kijken waar de gemeente Assen kan aansluiten bij initiatieven die zinvol kunnen zijn als katalysator voor het door ons voorgestane duurzame beleid, zoals Fair Trade, Green Leaf en Convenant Flexitariër. Ook benutten we ons bestaande netwerk in Brussel voor het zoveel mogelijk gebruik maken van Europese subsidiemogelijkheden op dit gebied.</p>	<p>Bij het verder invoeren van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen benutten we zo veel mogelijk initiatieven voor eerlijke handel en het terugdringen van CO₂-uitstoot.</p> <p>Met het toetreden tot het Covenant of Mayors vergroten we de mogelijkheden een beroep te doen op Europese subsidie.</p>
<p>De energietransitie slaagt alleen door een goed samenspel van inwoners en alle partijen, die economisch en maatschappelijk actief zijn in Assen (zoals onderwijs, bedrijfsleven, agrarische sector, woningbouwcorporaties, verzekeringsbedrijven en banken).</p> <p>Voor de grootschalige opwekking van energie, waarbij de focus ligt op zonne- en windenergie, kiezen we voor een regionale aanpak, onder andere met onze buurgemeenten. Zo kunnen we de regie op de ontwikkelingen blijven voeren, zorgen voor een goede landschappelijke inpassing en versnippering voorkomen.</p>	<p>Voor Assen is het beleidskader voor grootschalige opwekking leidend. Voor ons blijft het maatschappelijk draagvlak voor de oplossingen een belangrijk uitgangspunt. In het Uitvoeringsprogramma Energietransitie werken we samen met inwoners en maatschappelijke organisaties en versterken we zoveel mogelijk elkaars inspanningen.</p> <p>Voor het grootschalig en effectief opwekken van zonne- en windenergie werken we samen in het kader van de Regionale Energiestrategie.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>NG4</p> <p>De steden Assen, Groningen, Leeuwarden en Emmen zijn als NG4 onderdeel van het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). De samenwerking binnen de NG4 draagt constructief bij aan gezamenlijke standpuntbepaling. Onze agenda binnen de NG4 is gericht op het verstevigen van de samenwerking, innovatie en strategische positionering richting Europa.</p>	<p>In de NG4 werken we pragmatisch samen op onderwerpen die spelen in de steden. Zo werken we samen om de negatieve gevolgen van het gasbesluit en de energietransitie op de werkgelegenheid in de steden te minimaliseren. Als steden onderzoeken we hoe we slimmer, effectiever, duurzamer en socialer kunnen werken en inkopen.</p>
<p>Eems Dollard Regio (EDR)</p> <p>We sluiten actiever aan op de Eems Dollard Regio vanwege de kansen in dit gebied met 2,8 miljoen inwoners. Vanuit het Europese INTERREG-project Smart Regio's North ontwikkelen wij de samenwerking met Bremen en Oldenburg verder.</p>	<p>Waar mogelijk sluiten we aan bij initiatieven die in het belang zijn van de inwoners en/of bedrijven en instellingen van Assen.</p>

3) Dienstverlening

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Alle aandacht is er voor het verminderen van bureaucratie. Onze rapportages aan de raad zijn op hoofdlijnen in de reguliere planning & control cyclus. Voor inwoners betekent het een vermindering van het invullen van formulieren.</p>	<p>Waar mogelijk schaffen we bestaande regels af of worden ze vereenvoudigd. We geven de inwoner de mogelijkheid om steeds meer producten en diensten digitaal aan te vragen. In 2019 gaan we voor Wmo en Jeugd werken met een digitaal meldingsformulier.</p> <p>We doen onderzoek of het van meerwaarde is om spraaktechnologie binnen onze telefooncentrale te implementeren. De resultaten van de klantarena en het stadspanelonderzoek over onze dienstverlening in 2018 worden in samenwerking met het bureau Hostmanship vertaald in een visie op dienstverlening. In 2019 werken we dit in een concreet voorstel uit.</p>
<p>Dienstverlening</p> <p>We blijven gericht op het ontwikkelen van onze dienstverlening. We hebben hier zowel aandacht voor onze digitale dienstverlening als voor het persoonlijk contact met inwoners en ondernemers.</p>	<p>In het programma Betrouwbare digitale dienstverlening werken we aan het verbeteren van de digitale dienstverlening. De focus ligt hierbij op het ontwikkelen van een digitaal archief en het opbouwen van een integraal proces- en klantbeeld. Dit houdt in dat inwoners en ondernemers vanuit één portaal bediend worden en alle contacten met de gemeente in één overzicht staan. Doordat alle informatie in dit portaal digitaal beschikbaar is, kunnen klantvragen sneller en beter in het eerste contact met de gemeente worden afgehandeld. Daarnaast zijn de onderwerpen privacy en informatieveiligheid onderdeel van het programma.</p>

Indicatoren				
omschrijving	peiljaar	Assen	Drenthe	Nederland
Demografische druk (aandeel jongeren (<15 jaar) en ouderen (> 65 jaar) ten opzichte van de groep 15 tot 65 jaar.)	2018	74,6	80	69,6

De peildatum is 25 juni 2018.

Tabel conform regeling beleidsindicatoren gemeenten BBV.

Bron: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording>.

De cijfers in de tabel zijn niet altijd recent, waar nodig en mogelijk zijn actuele ontwikkelingen toegelicht.

Financiën

Samen werken aan Assen							(bedragen * € 1.000)
Beleids thema	realisatie	begroting		meerjarenprognose			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Lasten							
Bestuur	2.652	2.590	3.056	2.953	2.869	2.796	
Regionale samenwerking	134	314	448	575	578	581	
Dienstverlening	1.175	2.178	988	893	931	945	
Totaal lasten	3.961	5.082	4.492	4.421	4.378	4.322	
Baten							
Bestuur	294	0	0	0	0	0	
Dienstverlening	1.384	1.144	849	862	883	896	
Totaal baten	1.679	1.144	849	862	883	896	
Saldo van lasten en baten	-2.282	-3.938	-3.643	-3.559	-3.495	-3.426	
Mutaties in reserves							
storting reserves	0	2.500	0	0	0	0	
beschikking reserves	0	0	0	0	0	0	
Totaal mutaties in reserves	0	-2.500	0	0	0	0	
Resultaat	-2.282	-6.438	-3.643	-3.559	-3.495	-3.426	

6 Bedrijfsvoering

Er komt een programma Organisatieontwikkeling om te voldoen aan het gevraagde aan de ambtelijke organisatie in 'Het verhaal van Assen'. De hoofdthema's hierin zijn: een heldere communicatie via alle kanalen, digitale en technische mogelijkheden (met ondersteuning van nieuwe manier van werken) en mensenwerk (waarbij we onder andere investeren in nieuwe competenties en vaardigheden). Samen met de ambtelijke organisatie gaan we inventariseren waar extra capaciteit en expertise nodig zijn.

Bij het vervangen van voertuigen onderzoeken we telkens de mogelijkheden van verduurzaming. We pionieren met elektrische en waterstof aangedreven voertuigen, die momenteel zo'n twintig tot dertig procent duurder zijn dan de conventionele. Wanneer de begroting niet passend is, leggen we voorstellen bij de raad neer.

Ons vergunningenproces is bijna volledig gedigitaliseerd. De digitalisering van het bouwarchief zal voor de dienstverlening een verbetering kunnen betekenen.

We gaan extra investeren in ict. Dit doen we om de ict veilig en stabiel te houden. Daarmee kunnen we een betrouwbare dienstverlening blijven leveren. Extra investeren in ict is ook nodig om te kunnen inspelen op 'Het verhaal van Assen' en de nieuwe bestuurscultuur.

In 2019 gaan we extra investeren in kennismaking tussen medewerkers van de gemeenten Aa en Hunze, Tynaarlo en Assen. We onderzoeken of samenwerking loont en welke vorm (projectmatig, samenvoeging of netwerkconstructie) daarbij past.

Highlights

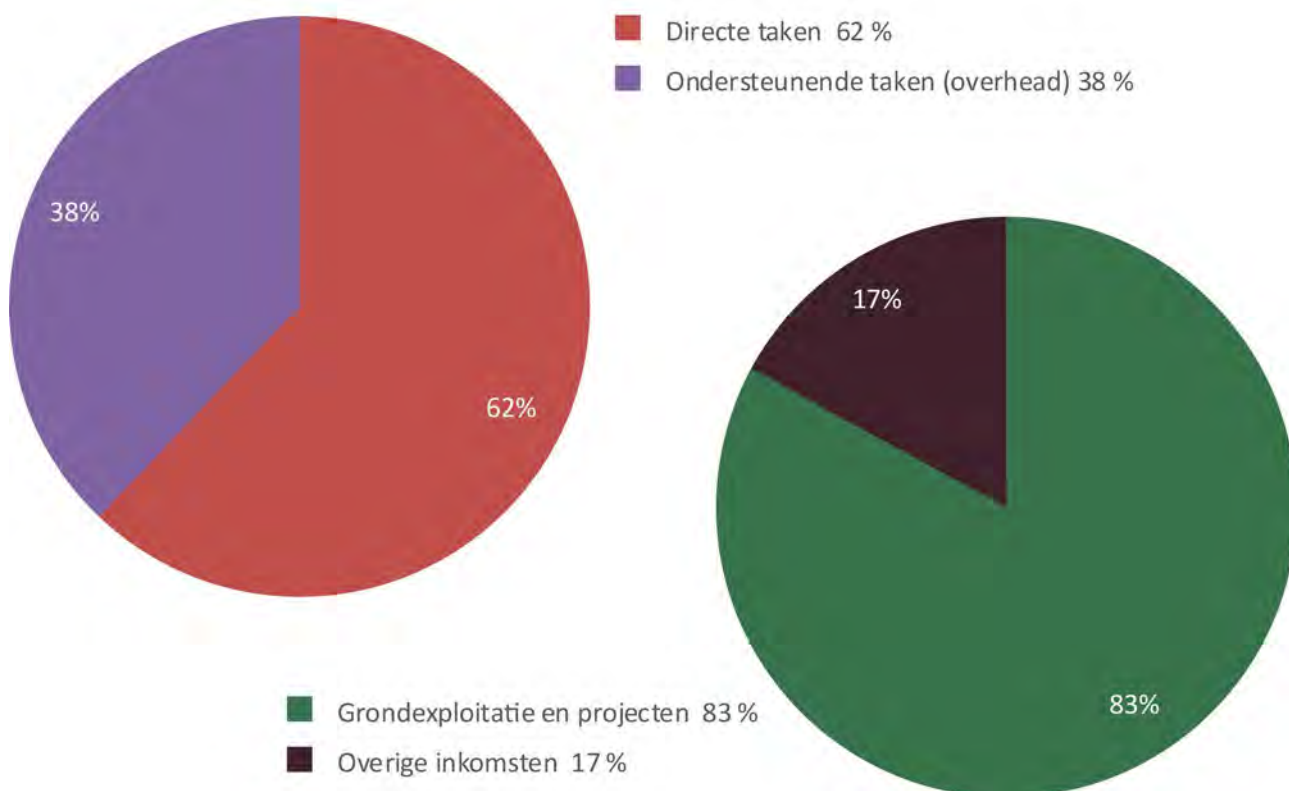
- Onze organisatieontwikkeling is gericht op de doelen van de nieuwe bestuurscultuur.
- We realiseren de verduurzaming van het gemeentelijk wagenpark.
- Effecten op mensen, planneet/milieu en winst/welvaart wegen we zwaar mee bij inkoop en aanbesteding.
- We werken aan het digitaliseren van ons bouwarchief.
- Onze ict is veilig en stabiel voor betrouwbare dienstverlening.

Verdeling van lasten en baten

Lasten € 54,7 miljoen

Baten € 7,6 miljoen

1) Bedrijfsvoering

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>We versterkende communicatieve en open bestuurscultuur gericht op de ander. De ambtenaren ondersteunen deze ontwikkeling van de bestuurscultuur in Assen. Ook zij trekken erop uit, zijn in gesprek en kijken vooral naar manieren waarop de samenleving kan worden ondersteund. Goede personeelsleden en voldoende capaciteit zijn nodig om de wensen van raad en college uit te voeren.</p>	<p>De komende jaren investeren we waar nodig extra in de ambtelijke dienst. Wat de komende jaren wordt gevraagd aan de ambtelijke organisatie is op hoofdlijnen verwoord in 'Het verhaal van Assen'. Aan deze ontwikkeling wordt invulling gegeven met een programma organisatieontwikkeling. De hoofdthema's in dit programma zijn: communicatie (een heldere communicatie via alle kanalen, een open houding en duidelijke afspraken die onze inwoners helpen), digitale en technische mogelijkheden (basissystemen op orde en investeren in ondersteuning van nieuwe manieren van werken) en mensenwerk (onder andere investeren in nieuwe competenties en vaardigheden).</p>
<p>Er worden financiële middelen vrijgemaakt om lobbyactiviteiten te ontplooiën. Deze lobby richt zich op de energietransitie, het economisch beleid, de opgaven in het sociaal domein en het aantrekken en behouden van werkgelegenheid.</p>	<p>Samen met lokale, provinciale en Noord-Nederlandse partners zetten we in op het bereiken van resultaten. Met extra strategische menskracht versterken we onze positie, verstevigen we onze relaties met andere overheden en verbreden we ons palet aan mogelijk aan te boren nationale en Europese subsidies voor innovatie. Extra aandacht wordt gevestigd op het behoud van Rijksdiensten, de economische effecten van het gasbesluit en de tekorten op het sociaal domein.</p>
<p>We zetten in op verduurzaming van het gemeentelijk wagenpark (vooral waterstof en elektrisch).</p>	<p>We onderzoeken bij het vervangen van voertuigen telkens de mogelijkheden voor verduurzaming. De komende jaren proberen we nieuwe technieken uit. Dit vraagt om pionieren omdat elektrisch en waterstof aangedreven voertuigen nog geen standaard product zijn. Tevens is op dit moment nog niet voor ieder voertuig een bedrijfszekere duurzame oplossing beschikbaar.</p> <p>Elektrisch of waterstof aangedreven voertuigen zijn momenteel in aanschaf twintig tot dertig procent duurder dan door fossiele brandstof aangedreven voertuigen. We zetten in op fondsvorming op verduurzaming van het gemeentelijk wagenpark (vooral waterstof en elektrisch) en op slim investeren in gemeentelijk vastgoed.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
Bouwarchief digitaliseren	<p>Het is de bedoeling om het vergunningenproces te vereenvoudigen en te versnellen. Het proces is bijna volledig gedigitaliseerd. Alleen het bouwarchief is nog niet gedigitaliseerd. Ook voor de Omgevingswet en de Wet private kwaliteitsborging moet de informatie eenvoudig digitaal raadpleegbaar zijn en ontsloten kunnen worden. Digitalisering van het bouwarchief zal een verbetering van de dienstverlening betekenen.</p>
Ict veilig en stabiel voor een betrouwbare dienstverlening	<p>De komende jaren investeren we extra in de ict. Dit is nodig om de ict veilig en stabiel te houden zodat we een betrouwbare dienstverlening kunnen leveren. Hiervoor is het nodig dat er steeds vaker securitywijzigingen uitgevoerd worden in de ict-infrastructuur zodat we zo min mogelijk risico lopen op beveiligingsincidenten. Het stabiel houden doen we door het preventief beheer op peil te houden en middelen aan te schaffen die ons daarbij helpen.</p> <p>Extra investeren is ook nodig voor nieuwe ict-ontwikkelingen omdat we moeten inspelen op het 'Het verhaal van Assen' en de nieuwe bestuurscultuur.</p>
<p>Samenwerking Drentsche Aa.</p> <p>De bedrijfsvoeringssamenwerking met Aa en Hunze en Tynaarlo blijft de komende jaren belangrijk voor ons. Waar dit relevant is willen we deze samenwerking intensiveren om ons werk als overheid beter, slimmer of goedkoper te kunnen doen.</p>	<p>Elkaar kennen is een belangrijke voorwaarde voor beter en slimmer samenwerken. In 2019 gaan we extra investeren in kennismaking tussen medewerkers van de gemeente Assen, Aa en Hunze en Tynaarlo. Bij de samenwerking werken we niet toe naar een vaststaande vorm, maar onderzoeken we per onderwerp of samenwerking loont en welke vorm daarbij past (projectmatig, samenvoeging, netwerkconstructie).</p>

Indicatoren

omschrijving	2018	2019
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	8,73	8,71
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	8,42	8,70
Apparaatskosten (kosten in € per inwoner)	740	788
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	p.m.	p.m.
Overhead (% van totale lasten)	36,2	37,4

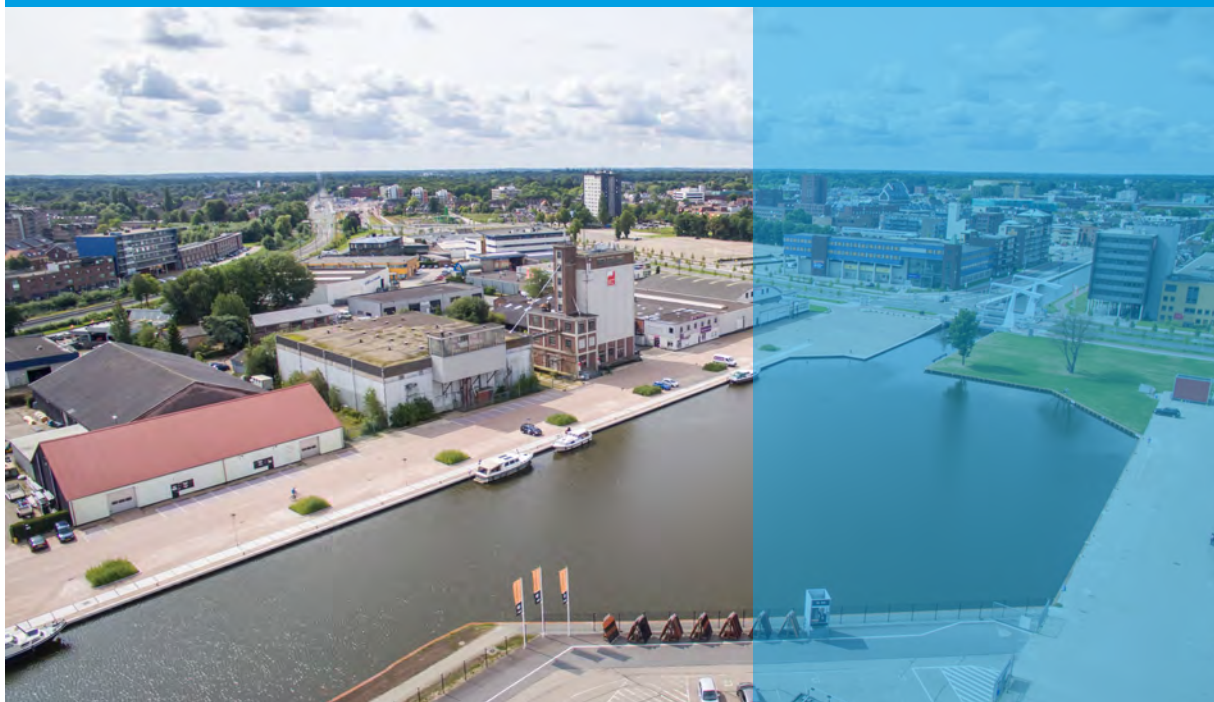
Toelichting

Voor een toelichting op de ontwikkeling van de indicatoren en de kosten van de bedrijfsvoering wordt verwezen naar de verderop in deze begroting opgenomen paragraaf Bedrijfsvoering.

Financiën

Bedrijfsvoering (directe en ondersteunende taken)				(bedragen * € 1.000)		
Beleids-thema	realisatie 2017	begroting 2018 2019		meerjarenprognose 2020 2021 2022		
Lasten						
Kosten directe taken	35.134	34.464	33.983	34.564	35.157	35.742
Kosten overhead (ondersteunende taken)	18.785	19.321	20.704	20.937	20.860	21.336
Totaal lasten	53.919	53.784	54.687	55.501	56.017	57.078
Baten						
Inkomsten directe taken	6.997	3.889	4.152	4.226	4.302	4.379
Inkomsten overhead (ondersteunende taken)	3.160	3.693	3.441	3.470	3.500	3.530
Totaal baten	10.158	7.582	7.593	7.696	7.802	7.909
Saldo van lasten en baten	-43.761	-46.203	-47.094	-47.805	-48.215	-49.169
Mutaties in reserves						
beschikking reserves	130	375	0	0	0	0
Totaal mutaties in reserves	130	375	0	0	0	0
Resultaat	-43.631	-45.828	-47.094	-47.805	-48.215	-49.169

7 Vastgoed en grondbedrijf

Het gemeentelijk vastgoed en grondbedrijf dient ter ondersteuning van het realiseren van de beleidsdoelstellingen zoals beschreven in de andere begrotingsprogramma's.

Er vindt continu een afweging plaats tussen de vraag vanuit maatschappelijke partijen en het beschikbare gemeentelijke vastgoed. Ook worden er stappen gezet voor het verduurzamen van de gemeentelijke vastgoedportefeuille door het opstellen van een masterplan Verduurzamen en het voorbereiden en vanaf 2019 in uitvoering brengen van zes pilotprojecten.

De begroting voor het gemeentelijk grondbedrijf is aangepast op basis van het bestuursakkoord 2018, met aandacht voor Kloosterveen, Havenkwartier, Veemarktterrein, Toeristisch Recreatieve Zone en onze bedrijventerreinen zoals Messchenveld en Assen-Zuid.

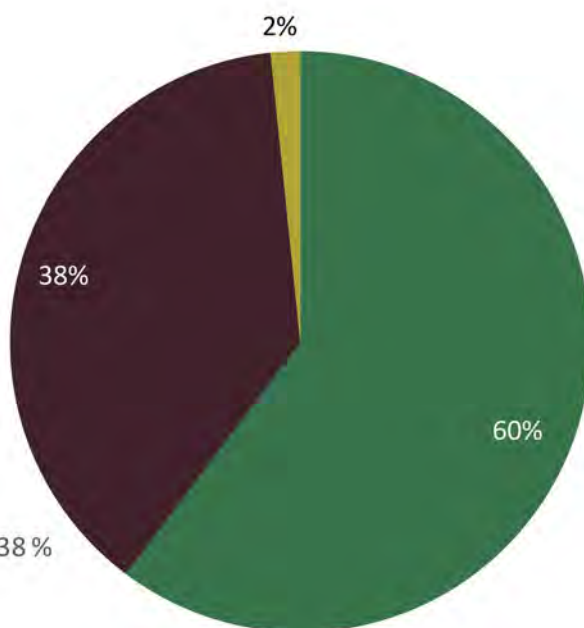
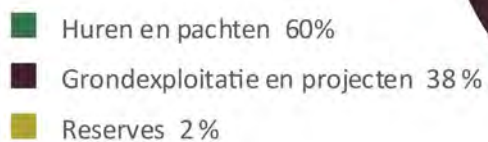
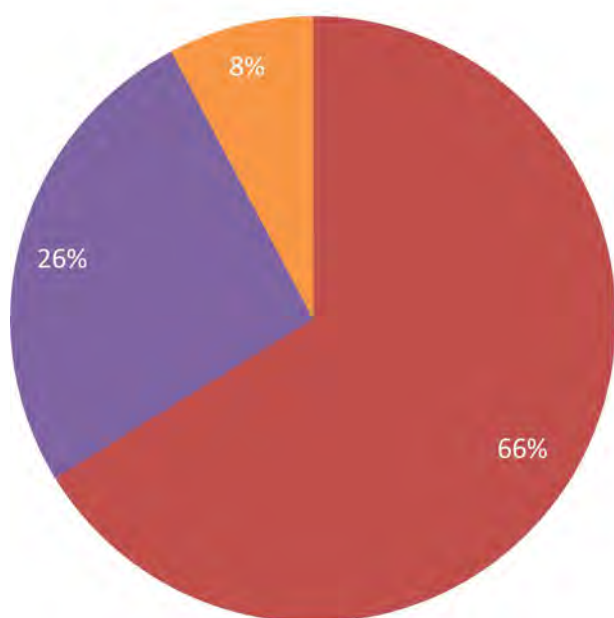
Highlights

- Er vindt een herijking plaats van de nota Sportaccommodaties in Assen 2008-2025.
- Het masterplan Verduurzaming vastgoed wordt in 2019 opgesteld.
- We maken een aanvang met de verduurzaming van zes pilotprojecten.
- De taakstellende structurele bezuiniging van de bestuursopdracht vastgoed wordt in 2019 behaald.
- We komen met nieuwe bestemmingsplannen voor Kloosterakker, het plan Asselyn (woningbouw Veemarkt) en entreezone van het werklandschap Assen-Zuid.

Verdeling van lasten en baten

Lasten € 40,6 miljoen

Baten € 28,0 miljoen

1) Vastgoed

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Ideeën van inwoners of organisaties die onderdak nodig hebben, benaderen we vanuit een vraaggerichte houding. Als dit bijstelling van kaders vraagt, leggen we dit voor aan de raad.</p>	<p>Het is van belang goede afwegingen te maken tussen de verschillende maatschappelijke partijen die ruimte vragen. Als gevolg van het afstoten van vastgoed in de afgelopen jaren moet de beschikbare huisvesting efficiënter worden benut. We kijken naar een optimale aansluiting van vraag en aanbod van vastgoed. Er zullen richtlijnen en kaders worden opgesteld waar ons vastgoed voor bedoeld is en op welke wijze wij een faciliterende bijdrage willen leveren aan vragen vanuit de samenleving.</p>
<p>We zorgen voor goede en betaalbare sportvelden en sporthallen.</p>	<p>We herijken de nota Sportaccommodaties in Assen 2008-2025, waarin de visie ten aanzien van de sportaccommodaties is opgenomen. Aan de hand daarvan blijkt of bijstelling daarvan nodig is om de sportvelden en sporthallen in goede en betaalbare staat te houden.</p>
<p>Door tweejaarlijkse uitvoeringsprogramma's worden ook de gemeentelijke gebouwen energieneutraal gemaakt, waarvoor we met pilotprojecten ervaringen op gaan doen en slim gaan investeren. De uitvoeringsprogramma's worden tweejaarlijks geëvalueerd, waar nodig bijgesteld en geactualiseerd voor de komende twee jaren.</p>	<p>Om slim te kunnen investeren stellen we een masterplan op, waaruit duidelijk blijkt in welke panden wanneer geïnvesteerd wordt. Het masterplan voor het energieneutraal maken van de gemeentelijke gebouwen is de basis voor de tweejaarlijkse uitvoeringsprogramma's waarbij de afweging gemaakt wordt wanneer welke panden verduurzaamd kunnen worden. Hierbij kijken we naar de mogelijkheden om regulier onderhoud met de verduurzaming te combineren. Vanaf 2019 geven we uitvoering aan zes pilotprojecten om een aanvang te maken met de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed, maar ook om een goede analyse te kunnen maken van de impact op overig panden in de vastgoedportefeuille.</p>
<p>De diverse sportaccommodaties worden zoveel mogelijk verduurzaamd in overleg met de sportverenigingen (zie ook thema 'Duurzaam Assen').</p>	<p>De sportaccommodaties worden meegenomen in het masterplan, hierbij kijken we in overleg met de sportverenigingen naar verduurzamingsmogelijkheden van de accommodaties.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Voor 2019 gaan wij de taakstellende bezuinigingen op de bedrijfsvoering van Vastgoed realiseren.</p>	<p>Begin 2019 worden de objecten Lottingstraat 17 en Mr. Groen van Prinstererlaan 127 gesloopt.</p> <p>Hiermee wordt het laatste deel van de taakstellende bezuiniging voor 2019 en eerdere jaren gerealiseerd.</p>
<p>We hebben een transparante vastgoedorganisatie waarbij gebouwen voldoen aan de wetgeving, brand- en toegankelijkheidseisen. Hierbij wordt de vastgoedportefeuille op professionele wijze beheerd.</p>	<p>Met verschillende partijen hebben we afspraken gemaakt om de veiligheid van de gebouwen en de werking van de installaties te waarborgen. Vanuit Vastgoed ligt in 2019 de focus op koppeling van de diverse informatiesystemen om een efficiënter beheer van onze vastgoedportefeuille mogelijk te maken.</p> <p>In deze begroting hebben we de activering van de volgende investeringen voor werkzaamheden in 2019 opgenomen: in de parkeergarages worden gefaseerd parkeerautomaten en pinmodules vervangen en om de veiligheid van de multifunctionele accommodatie Schakelveld te waarborgen wordt veiligheidsglas aangebracht en worden werkzaamheden aan het zwembad uitgevoerd.</p>

2) Grondbedrijf

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Met het grondbedrijf worden gebiedsontwikkelingen voor woningbouw en bedrijventerreinen gefinancierd en daarmee mogelijk gemaakt. In het grondbedrijf zijn ook de strategische aankopen ondergebracht ten behoeve van (aanstaande) gebiedsontwikkelingen. Het gemeentelijk grondbeleid is niet leidend, maar een middel om ruimtelijke opgaven te realiseren.</p> <p>Waar mogelijk nemen inwoners en ondernemers het initiatief tot gebiedsontwikkeling. Waar de gemeente slechts hoeft te faciliteren, ontwikkelen en realiseren we niet zelf. We zoeken naar de juiste balans tussen kansen en onzekerheden, met een adequate risicoafdekking binnen onze grondexploitaties.</p> <p>Met een aantrekkelijke economische groei willen we inspelen op nieuwe kansen. Onze begroting sluit wel aan bij de meest actuele behoefteramingen voor nieuwe locaties.</p>	<p>Om te komen tot de noodzakelijke woningbouw in Kloosterveen leggen wij een nieuw bestemmingsplan Kloosterakker aan de raad voor. Uitvoerbaarheid en sluitend kostenverhaal zijn daarbij belangrijke aandachtspunten. Tevens gaan wij met de Provincie Drenthe in gesprek over de verlegging van de N371. Behoud van de bestaande mogelijkheid om de derde hoofdonsluiting hierop te kunnen aansluiten is daarbij onze insteek.</p> <p>Ook voor het Veemarktterrein leggen wij een nieuw bestemmingsplan voor aan de raad. Het gepresenteerde plan 'Asselyn' van Credo is daarbij ons uitgangspunt. De bijbehorende grondexploitatie wordt gelijktijdig herzien.</p> <p>In het Havenkwartier faciliteren we initiatieven van marktpartijen, eigenaren en gebruikers. De Sluiskade, het gebied aan de kop van de Havenkade, is daarbij een logisch startpunt. Op basis van de gesprekken willen we tot minimaal één concreet plan komen. Uitgangspunt is een gefaseerde ontwikkeling op basis van uitnodigingsplanologie.</p> <p>In de toeristisch recreatieve zone (TRZ) streven wij samen met de diverse grondeigenaren en initiatiefnemers naar de eerste ontwikkelingen binnen onze gezamenlijke visie. Bij de uitvoering ervan hanteren wij faciliterend grondbeleid.</p> <p>Met een aantrekkelijke vraag naar bedrijfskavels komen Messchenveld en werklandschap Assen-Zuid ook weer volop in de belangstelling. Bij onze kaveluitgifte spelen we flexibel in op de behoefte van deze ondernemers, zonder de ruimtelijke kwaliteit uit het oog te verliezen. Het bestemmingsplan voor de entreezone van het werklandschap Assen-Zuid passen we daartoe aan.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
In controle zijn en blijven over de gemeentelijke grondexploitaties bij wijzigende wetgeving en marktomstandigheden is een belangrijk speerpunt. In de paragraaf Grondbeleid is nader uitgewerkt hoe we hieraan in 2019, maar zeker ook daarna, kunnen voldoen.	Hiertoe herzien wij al onze grondexploitaties twee keer per jaar, zowel bij de begroting als bij de jaarrekening. De uitgifteprijzen publiceren we in de openbare grondprijzenbrief. Jaarlijks houden wij ons grondbeleid actueel. De keuzes die we daarbij maken staan nader toegelicht in de paragraaf Grondbeleid. Daarin geven wij ook een meerjarenperspectief voor het grondbedrijf. Wij geven hiermee invulling aan een maximale transparantie voor het gemeentelijk grondbedrijf.

Financiën

Vastgoed en Grondbedrijf				(bedragen * € 1.000)		
Beleidsthema	realisatie 2017	begroting 2018 2019		meerjarenprognose 2020 2021 2022		
Lasten						
Vastgoed	22.995	27.569	26.722	27.143	27.725	27.977
Vastgoed, overhead	2.273	2.929	3.151	3.171	3.195	3.194
Grondbedrijf	8.127	5.146	10.567	6.279	4.748	4.700
Totaal lasten	33.395	35.644	40.440	36.593	35.668	35.871
Baten						
Vastgoed	15.491	15.764	15.803	15.803	15.809	15.815
Vastgoed, inkomsten overhead	656	485	1.083	1.083	1.083	1.083
Grondbedrijf	5.505	8.431	10.675	5.333	4.633	4.593
Totaal baten	21.652	24.680	27.561	22.219	21.525	21.491
Saldo van lasten en baten	-11.743	-10.963	-12.879	-14.374	-14.143	-14.380
Mutaties in reserves						
storting reserves	1.999	4.747	167	180	194	207
beschikking reserves	4.216	1.966	460	1.526	695	687
Totaal mutaties in reserves	2.217	-2.781	293	1.346	501	480
Resultaat	-9.526	-13.744	-12.586	-13.028	-13.642	-13.900

8 Algemeen financieel beleid

Onze gemeentelijke financiële huishouding blijft de komende jaren sluitend. Via een combinatie van maatregelen hebben we ruimte vrijgemaakt voor realisatie van de plannen en ambities uit het bestuursakkoord 'Samen Duurzaam Verder'. Daarbij is zowel gebruik gemaakt van de zoekrichtingen genoemd in de Kaderbrief 2019 als van ruimte die ontstaat als gevolg van economische groei en de verruiming van de grondslagen van het gemeentefonds. De verruiming van het gemeentefonds levert niet alleen voordeel op maar gaat ook gepaard met nieuwe financiële verplichtingen en risico's. De integratie-uitkering sociaal domein vervalt en gaat met ingang van 2019 gefaseerd onderdeel uitmaken van de algemene uitkering. De middelen voor Beschermd wonen, Voogdij 18+ en de uitvoering van de Participatiewet blijven voorlopig nog als zelfstandige geldstroom voortbestaan. Beleidsuitvoering binnen de rijksmiddelen blijft voor het sociaal domein onveranderd uitgangspunt van beleid. We zetten ons bestaande fiscale beleid voort. De tarieven van de onroerendezaakbelastingen worden in 2019 enkel aangepast aan de inflatie. Het gemeentelijke weerstandsvermogen wordt verder op peil gebracht en de financieringspositie is op orde.

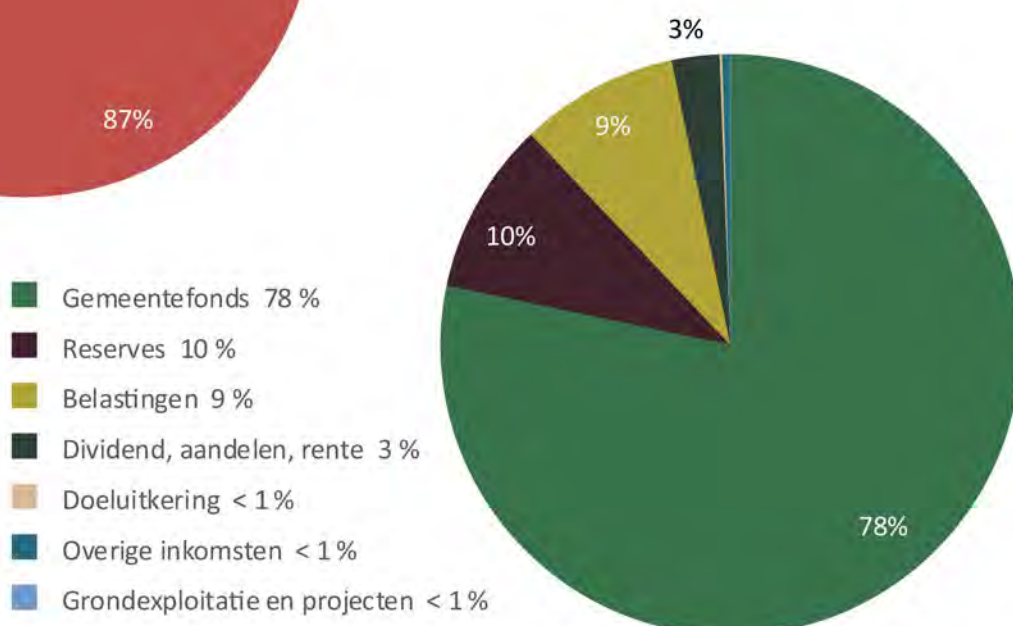
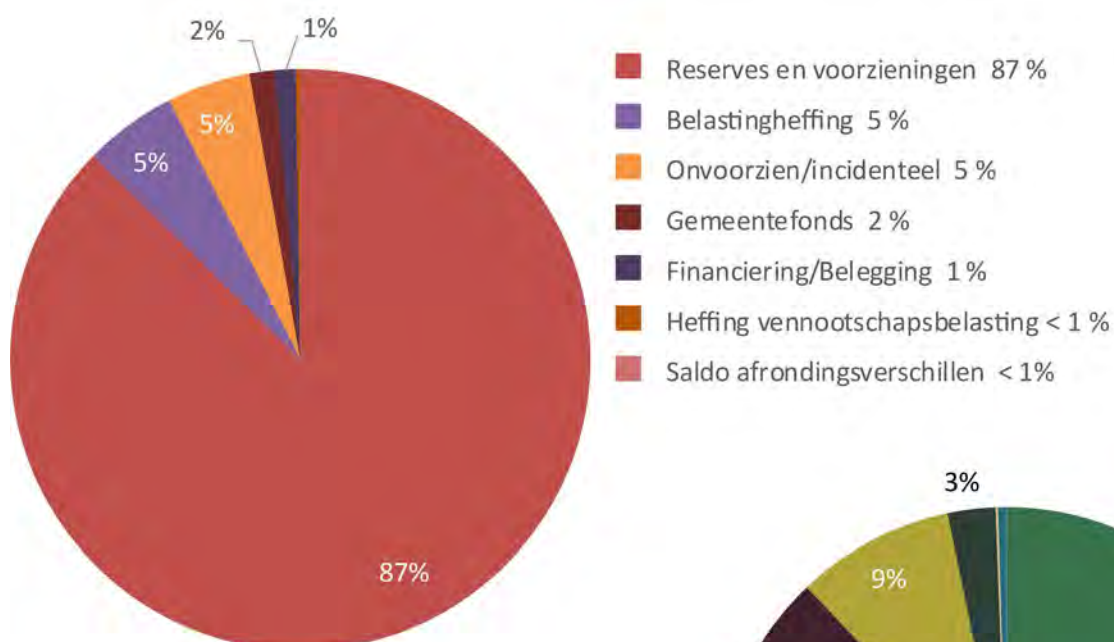
Highlights

- Ons doel is sluitende begrotingen in de bestuursperiode 2019-2022.
- Onze gemeentelijke reservepositie is doorgelicht.
- We hebben ruimte voor realisatie van de plannen en ambities in 'Samen Duurzaam Verder'.
- We hebben verruiming van het gemeentefonds en hogere accessen als gevolg van het regeerakkoord.
- De toedeling van budgetten sociaal domein is door het kabinet aangepast; ons eigen financieel kader is ongewijzigd.

Verdeling van lasten en baten

Lasten € 11,5 miljoen

Baten € 201,8 miljoen

Algemeen financieel beleid

Wat willen we bereiken?

Wat doen we daarvoor in 2019

Financieel gezond en in evenwicht

We zorgen dat onze financiële positie gezond blijft, de gemeentelijke begroting duurzaam en in evenwicht is en het gemeentelijk weerstandsvermogen op voldoende niveau is om met de beleidsuitvoering samenhangende financiële risico's op te kunnen vangen.

We besteden de beschikbare middelen zorgvuldig, efficiënt, transparant en resultaatgericht.

De besteding van de gemeentelijke middelen is rechtmatig.

We zetten in op haalbare en betaalbare ambities.

De gemeentebegroting 2019 en de meerjarenramingen 2020-2022 zijn sluitend.

We voeren een behoedzaam financieel beleid en geven uitvoering aan de financiële spelregels uit het bestuursakkoord. We gaan uit van repressief provinciaal financieel toezicht.

We starten in 2019 met de uitvoering van het bestuursakkoord 'Samen Duurzaam Verder' en lossen waar nodig en mogelijk ook bestaande knelpunten in het aanvaarde beleid op.

We stellen daartoe in nauw overleg met de raad en met behulp van de in de Kaderbrief 2019 aangegeven zoekrichtingen een totaalpakket met op maat gesneden dekkingsmiddelen vast. We maken daarbij, als dat nodig is, passend gebruik van de vrije ruimte in de gemeentelijke reserves. Zo nodig geven we in dat verband ook verder invulling aan de achterliggende doelstelling van de 'motie begrotingsruimte'.

We houden vast aan de lijn dat de beleidsuitvoering in het sociaal domein binnen het kader van de rijksmiddelen moet plaatsvinden. Omdat in 2017 al aanzienlijk is ingeteerd op de reserve sociaal domein bestaat de kans dat als die situatie zich in 2019 voor zou doen, we voor tekortafdekking in het sociaal domein moeten terugvallen op de algemene reserve.

We onderkennen de risico's die de financiële positie van de gemeente nadelig kunnen beïnvloeden en meten en bewaken de omvang ervan. We treffen passende beheersmaatregelen om de risico's in control te brengen en te houden.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
	<p>We zorgen ervoor dat de gemeentelijke grondexploitatie in control is en financieel onafhankelijk en fit blijft. We hanteren reële waarderingsgrondslagen en zorgen ook in dit domein voor adequate risicoafdekking. We vangen tegenvallers in grondexploitaties op door lopende grondexploitaties te optimaliseren of te versoberen.</p>
<p>Reservepositie</p>	
<p>We gaan de vrije ruimte van de gemeentelijke reservepositie onderzoeken. Een deel daarvan willen we aanwenden voor duurzame, maatschappelijke investeringen die passen bij onze ambities op het gebied van het sociale domein, duurzaamheid en de binnenstad.</p> <p>Ook beogen we daarmee andere (markt)partijen te stimuleren tot investeringen in de stad en de samenleving.</p>	<p>We zetten de in de gemeentelijke reserves beschikbare middelen zo goed mogelijk in voor realisatie van de projecten, plannen en activiteiten waarvoor de reserves door de raad zijn ingesteld. Middelen die daarvoor niet of niet langer benodigd zijn vallen vrij en kunnen door de raad voor realisatie van andere beleidsdoelen worden ingezet.</p> <p>We hebben de gemeentelijke reservepositie doorgelicht. De uitkomsten van dat onderzoek, de plannen en ambities die we met de uitkomsten daarvan in deze bestuursperiode willen realiseren zijn opgenomen in het hoofdstuk 'Beleid' van de programmabegroting 2019 en in het daarvan onderdeel uitmakende meerjarige dekkingsplan 2019-2022.</p> <p>We houden bij de herbestemming van de vrije ruimte rekening met de spelregel dat structurele uitgaven structureel worden gedekt.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>De omvang van onze reserves is afgestemd op het doel waarvoor ze zijn ingesteld. De gemeentelijke bestemmingsreserves en het gemeentelijk weerstandsvermogen blijven op peil.</p>	<p>We bewaken de gemeentelijke solvabiliteit en de samenstelling en het verloop van onze vermogenspositie. We zorgen ervoor dat er steeds voldoende ruimte in de algemene reserve beschikbaar is voor gemeentebrede risicoafdekking en voor het opvangen van onverwachte financiële tegenvallers. We komen met voorstellen om de bestaande norm van € 100 per inwoner aan te passen en af te stemmen op de omvang van de in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing vastgestelde risico's.</p> <p>We zorgen er verder voor dat de in de begroting 2019 geraamde mutaties in de reserves rechtmatig en in overeenstemming zijn met de door de raad vastgestelde kadernotitie 'reserves en voorzieningen'.</p> <p>We indexeren de amortisatiereserves opdat ze toereikend zijn en blijven voor dekking van de structurele lasten waarvoor ze door de raad zijn ingesteld.</p> <p>Het opnieuw starten met het indexeren van de overige bestemmingsreserves wegen we in het kader van het financieel dekkingsplan 2019-2022 af.</p>

Betere sturing en verantwoording

Een compactere en begrijpelijker presentatie van de Programmabegroting en het Jaarverslag, en de invoering van de Kaderbrief en de nieuwe Voortgangsrapportage vergroten de sturingsmogelijkheden van de raad. Het gaat daarbij om het beleid, de besteding van de middelen en de daarmee te bereiken en gerealiseerde maatschappelijke effecten.

We betrekken de raad aan de voorkant bij de gemeentebrede beleids- en begrotingscyclus en zorgen voor tijdige en op maat gesneden informatievoorziening over de planning en de inrichting ervan.

Beleidsvorming en het voeren van het gesprek over te bereiken en bereikte resultaten vinden plaats aan de hand van het Jaarverslag 2018, de Kaderbrief 2020, de Programmabegroting 2020 en de Voortgangsrapportage 2019. Bespreking ervan met de raad vindt plaats op vier verschillende momenten.

We werken verder aan de verbetering van de kwaliteit van de beleidsmatige en financiële informatie in de planning- en control-documenten. Centraal daarin staan compacte en smart geformuleerde beleidsteksten rondom de 3W-vragen, gekoppeld aan de daarvoor beschikbare budgetten die zijn voorzien van een heldere financiële toelichting. Suggesties en aanbevelingen van de raad in dat verband nemen wij ter harte.

Omdat we van oordeel zijn dat de raad zo snel mogelijk moet kunnen beschikken over de met het gevoerde beleid bereikte resultaten gaan we uit van reguliere planning en tijdige behandeling van het Jaarverslag en de Jaarrekening 2018. We koersen daarbij op behandeling in de raad van juni 2019.

We werken verder aan het actualiseren en het completeren van de overige tot het planning- en control instrumentarium behorende deeldocumenten en kaderstellende beleidsnota's. Daartoe behoren onder andere het actualiseren van het treasurystatuut, de nota Grondbeleid en de meerjarenprognose vastgoed. Met de accountantscommissie maken we afspraken over de verdere aanpak en planning.

Onvoorzien/incidenteel

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Om ervoor te zorgen dat er financiële ruimte beschikbaar is voor dekking van lasten van niet in de begroting voorziene ontwikkelingen, bevat de programmabegroting een budget voor 'onvoorziene uitgaven'.</p>	<p>We hebben in de begroting 2019 een budget voor 'Onvoorziene uitgaven' opgenomen van € 0,4 miljoen.</p> <p>Tevens voorziet de begroting 2019 in een zogenaamd budget voor 'Incidentele uitgaven'. De omvang daarvan bedraagt € 0,2 miljoen en is op basis van de gangbare spelregels bepaald.</p> <p>Op grond van de Financiële verordening zijn we door de raad geautoriseerd om deze beide budgetten gedurende het begrotingsjaar in te zetten voor beleidsuitvoering en kostendekking van activiteiten waarvoor op dat moment in het betrokken programmabudget geen ruimte (meer) beschikbaar is.</p> <p>Als we van die mogelijkheid gebruik maken, stellen we de raad daarvan in kennis.</p>

Belastingheffing

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Het heffen en innen van gemeentelijke belastingen vormt een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke inkomsten.</p> <p>Bij de lokale belastingheffing wordt rekening gehouden met de eis van maximale kostendekkendheid die voor bepaalde heffingen en rechten geldt. De opbrengsten mogen niet hoger zijn dan de kosten.</p>	<p>We geven uitvoering aan het bestuursakkoord 2018-2022 'Samen duurzaam verder'. Dat houdt onder andere in dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De tarieven voor de onroerendezaakbelasting worden aangepast aan de inflatie. • De overige tarieven zoveel mogelijk kostendekkend worden vastgesteld. De tarieven die nog niet kostendekkend zijn, worden vanaf 2019 trapsgewijs opgehoogd, met dien verstande dat de maximale rijkstarieven in acht worden genomen. In 2019 worden de tarieven met 12% opgehoogd. • Het begraven betaalbaar moet blijven. De kosten van groenonderhoud worden niet meer meegenomen voor het bepalen van de tarieven, waardoor de tarieven met 14,73 % worden verlaagd. <p>Daarnaast is er een aantal wijzigingen in 2019 ten opzichte van 2018. Het gaat om het volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het tarief voor de toeristenbelasting voor 2019 zal met € 0,05 worden verhoogd tot € 1,30. We volgen daarin het advies van het Recreatieschap dat geldig is tot 2019. Daarna wordt een nieuw besluit genomen. • In het verleden zijn de heffing van de afvalstoffenheffing en het rioolrecht meer dan 100% kostendekkend geweest. Het bovenmatige deel van de heffing wordt in 2019 incidenteel verrekend. Deze verrekening zorgt voor een neerwaarts effect op het tarief. • Voor de onroerendezaakbelasting is rekening gehouden met de extra kosten die gemoeid zijn met de wijziging in de heffingsgrondslag. De berekening van de Woz-waarde moet als gevolg van nieuwe regelgeving wijzigen van een berekening op basis van de inhoud van een woning naar een berekening op basis van de gebruikersoppervlakte (van m³ naar m²).

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
	De samenwerking op het gebied van de heffing en invordering van belastingen met de gemeenten Aa en Hunze en Tynaarlo zetten we in 2019 voort. Waar mogelijk zal de samenwerking worden verbeterd.
Vennootschapsbelasting	
Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Vanaf 2016 is de gemeente in principe vennootschapsbelastingplichtig voor de activiteiten die zij als ondernemer verricht.</p> <p>Als de gemeente met de uitvoering van de activiteiten als ondernemer winst behaalt, is daarover vennootschapsbelasting verschuldigd.</p> <p>Het maken van winst is voor de gemeente Assen geen beleidsdoel. Het is, als daar wel sprake van zou zijn, een bijkomend effect van het beleid.</p> <p>Dat maakt dat er geen dan wel in beperkte mate sprake zal zijn van de verschuldigdheid van vennootschapsbelasting.</p>	<p>In 2019 voldoen we in de beleidsuitvoering en in de administratieve processen aan de vereisten die de Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen stelt.</p> <p>We stellen vast welke ondernemingsactiviteiten we als gemeente uitvoeren en welke kosten en opbrengsten aan de uitvoering van die activiteiten zijn verbonden. Daarnaast wordt beoordeeld of er nieuwe ondernemingsactiviteiten zijn en of de indeling van de grondslag moet worden gewijzigd.</p> <p>Vervolgens stellen we vast of er vennootschapsbelasting is verschuldigd. Wij gaan ervan uit dat de gemeente in 2019 geen of in beperkte mate vennootschapsbelasting aan het Rijk moet afdragen.</p>

Omzetbelasting

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>Gemeenten zijn belastingplichtig voor de omzetbelasting als zij ondernemingsactiviteiten verrichten.</p> <p>Het is geen doel van de gemeente Assen om ondernemersactiviteiten voor de omzetbelasting te verrichten, maar er worden wel met omzetbelasting belaste prestaties verricht.</p> <p>Over de omzet die de gemeente maakt met de uitvoering van ondernemersactiviteiten is omzetbelasting verschuldigd. In principe kan de omzetbelasting in aftrek worden gebracht.</p> <p>Voor de uitoefening van overheidstaken is er geen omzetbelasting verschuldigd. Het nadeel bij de uitoefening van overheidstaken is dat er geen aftrek van omzetbelasting kan plaatsvinden. Het werkt kostenverhogend. De gemeente kan onder voorwaarden de omzetbelasting terugkrijgen via het btw-compensatiefonds.</p> <p>We hebben inzichtelijk op welke inkopen aftrek van omzetbelasting mogelijk is, waarvoor compensatie via het btw-compensatiefonds kan plaatsvinden en op welke inkopen de omzetbelasting kostenverhogend is.</p>	<p>In 2019 voldoen we in de beleidsuitvoering en in de administratieve processen aan de wettelijke verplichtingen voor de omzetbelasting.</p> <p>We stellen vast welke aan omzetbelasting onderhevige activiteiten we verrichten. Ieder kwartaal dienen we de btw-aangifte voor de grondexploitaties en de overige belaste activiteiten tijdig in.</p> <p>In 2019 is er een aantal wijzigingen in de omzetbelasting die relevant zijn voor de gemeente. Het gaat om het volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het lage tarief voor de omzetbelasting wijzigt vermoedelijk van 6% in 9%. Hierdoor zal er een hoger bedrag aan belasting verschuldigd zijn bij inkopen, maar dit kan veelal worden teruggevraagd via het btw-compensatiefonds, zodat de gevolgen beperkt zullen zijn. • De btw-sportvrijstelling wordt van toepassing op de terbeschikkingstelling van sportaccommodaties. De gemeente hoeft geen omzetbelasting in rekening te brengen voor het ter beschikking stellen van sportaccommodaties. Verder kunnen gemeenten geen omzetbelasting op kosten meer terugvorderen. Hiervoor is een compensatie via een specifieke uitkering beschikbaar. Het is nog onduidelijk of dit volledige compensatie zal opleveren. We werken dit in 2019 verder uit.

Financiering / Belegging/Renteresultaat

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
<p>We financieren de gemeentelijke uitgaven efficiënt en risicomijdend. Wij doen dat binnen de wettelijke kaders en met inachtneming van het eigen 'treasurystatuut'</p>	<p>We zetten het bestaande op totaalfinanciering gebaseerde treasurybeleid voort.</p> <p>We trekken alleen externe financieringsmiddelen aan als dat met het oog op de uitoefening en financiering van de publieke taak noodzakelijk is.</p> <p>We zorgen ervoor dat er continu inzicht is in de uitgaande en inkomende gemeentelijke geldstromen. De interne sturing is gericht op, beperking van de schuldenlast, kostenefficiency, voorkoming van renterisico's en maatwerkfinanciering. We werken binnen de kaders van de Wet Fido en het vernieuwde eigen treasurystatuut.</p> <p>Het rentebeleid in de begroting 2019 en de meerjarenramingen blijft gestoeld op duurzaamheid, financiële stabiliteit en op het voorkomen van budgettaire schommelingen. Die lijn hanteren we eveneens in het kader van de gemeentelijke grondexploitatie.</p> <p>We zien erop toe dat het interne rentebeleid en het daaraan gekoppelde verdelingsprincipe blijven voldoen aan de voorschriften en bepalingen in het BBV.</p> <p>We bewaken de houdbaarheid van onze schuldpositie. We zorgen voor voldoende liquiditeit en solvabiliteit zodat we zowel op korte als op de langere termijn aan onze financiële verplichtingen kunnen voldoen. We benutten kansen om de gemeentelijke schuldpositie en de rente- en aflossingsverplichtingen te verlichten.</p> <p>We zorgen voor een adequaat beheer van de gemeentelijke deelnemingen en beleggingen. We benutten reële kansen om de gemeentelijke aandelen in Groningen Airport Eelde af te stoten.</p>

Gemeentefonds

Wat willen we bereiken?

Wat doen we daarvoor in 2019

Financiële verhouding

De uitkering uit het Gemeentefonds is algemeen dekkingsmiddel en bestemd voor gemeentebrede kostendeckking.

Herziening Financiële Verhouding

De afgelopen periode is een aantal onderzoeken gestart die te maken hebben met de herziening van de financiële verhoudingen tussen het Rijk en de gemeenten. Gemeenten worden actief bij dit proces betrokken. Omdat we hebben ervaren dat de gevolgen van zo'n herziening ingrijpend kunnen zijn, volgen we de ontwikkelingen en het overleg en de afspraken daarover tussen het kabinet en de VNG nauwlettend. We leveren op de daartoe geëigende momenten bestuurlijk en ambtelijk onze bijdrage aan dat proces.

Algemene uitkering 2019

We zetten onze algemene uitkering in zijn volle omvang in voor dekking van de kosten van het gemeentelijk beleid. Voor de begroting 2019 hanteren we daarvoor de meicirculaire 2018 als vertrekpunt. We hebben de algemene uitkering op basis daarvan voorlopig bepaald op € 158,5 miljoen. Hiervan heeft circa € 78,5 miljoen betrekking op het sociaal domein.

De Asser uitkering loopt op basis van de prognoses in de meicirculaire op van € 158,5 miljoen in 2019 tot ruim € 168 miljoen in 2022.

Ontwikkeling Algemene uitkering (x € 1 miljoen)

Jaar	2019	2020	2021	2022
Uitkering	158,5	161,7	165,1	168,1

Doorrekening van de kort voor de afsluiting van het begrotingsproces verschenen september-circulaire leidt niet tot grote aanpassingen.

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
	<p>Accessen</p> <p>De koppeling van het gemeentefonds is verbreed naar het totaal van de rijksuitgaven. Dit leidt de komende jaren tot hogere accessen. Ook nemen de accessen toe als gevolg van de beleidsintensivering van het nieuwe kabinet. Tegenover de groei staan echter ook nieuwe financiële verplichtingen en risico's, die extra beslag gaan leggen op gemeentelijke middelen. Bovendien gaat het kabinet ervan uit dat gemeenten de extra middelen tevens inzetten voor cofinanciering van de maatschappelijke opgaven in het kader van het Interbestuurlijk programma (IBP).</p> <p>Specifieke maatregelen</p> <p>Het kabinet heeft een knelpuntenpot van € 200 miljoen gevormd voor gemeenten met aanhoudende tekorten in het sociaal domein. Op basis van de huidige criteria komt Assen hier niet voor in aanmerking. Bezien wordt nog of er in 2019 nogmaals behoefte is aan een dergelijk instrument.</p> <p>Verder hebben Rijk en gemeenten een fonds van € 108 miljoen gevormd voor transformatie van de jeugdzorg. Over de verdeling van deze middelen moeten nog afspraken worden gemaakt.</p> <p>Het kabinet stelt in de periode 2018-2020 in totaal ruim € 70 miljoen beschikbaar voor versterking van het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid. Assen ontvangt hiervan in totaal € 0,32 miljoen.</p> <p>Verrekening btw- compensatiefonds</p> <p>Het kabinet heeft de verrekeningssystematiek tussen het btw-compensatiefonds en het gemeentefonds met ingang van 2019 aangepast. Het gevolg is dat gemeenten nu zelf inschatting moeten maken van hun aandeel in deze jaarlijkse verrekening. Tot nu toe is steeds sprake van jaarlijkse onderschrijding van het ingestelde BCF-plafond (BCF: btw-compensatiefonds). We hebben het Asser aandeel in de voor 2019 voorziene onderschrijding voorzichtigheidshalve geraamd op € 1,5 miljoen.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
	<p>Afloop compensatie nadeelgemeenten</p> <p>We houden in de financiële planning rekening met het vervallen van de zogenoemde 'cumulatie-uitkering nadeelgemeenten'. De regeling is ingesteld om de financiële pijn van de vorige herijking en de invoering van de verdeelmodellen sociaal domein tijdelijk te verzachten. Assen was in dat verband een van de grootste nadeelgemeenten (€ 70 per inwoner). In 2019 bedraagt de tegemoetkoming op grond van de regeling nog € 0,7 miljoen.</p> <p>Voortzetting schaalkorting</p> <p>Het kabinet zet de zogenoemde schaalkorting ondanks het verzet van de VNG door. De korting op het gemeentefonds komt vanaf 2025 uiteindelijk uit op bijna € 1 miljard structureel.</p> <p>Voor Assen resulteert de korting uiteindelijk in blijvende verlaging van de uitkering van jaarlijks circa € 4,0 miljoen. Een deel ervan is inmiddels geeffectueerd en gedekt. Over dekking van het voor de periode 2022-2025 nog openstaande deel van de korting van € 2,0 miljoen maken we nog nadere afspraken met de raad.</p> <p>Integratie-middelen sociaal domein</p> <p>De integratie-uitkering sociaal domein is met ingang van 2019 vervallen. De integreerbare delen van de Wmo, de jeugdzorg en de Participatiewet zijn aan het algemene deel van de algemene uitkering toegevoegd.</p> <p>De macrobudgetten Beschermd Wonen, Voogdij/18+ en de overige onderdelen van de Participatiewet zijn (nog) niet geïntegreerd. Voor de verdeling van deze middelen worden voorlopig de bestaande verdeelmodellen nog gehanteerd.</p> <p>Als gevolg van de omvorming van Alescon wijzigt de statutaire vestigingsplaats van de sociale werkvoorziening vanaf 2019. Dit betekent dat de rijksbijdrage voor de uitvoering van de Wsw vanaf komend jaar weer via Assen gaat lopen. De omvang van deze geldstroom moet nog worden bepaald.</p>

Overige algemene middelen

Wat willen we bereiken?	Wat doen we daarvoor in 2019
We besteden de beschikbare (overige) algemene middelen zorgvuldig, efficiënt, transparant en resultaatgericht. De middelen zijn beschikbaar voor het dekken van kosten van de gemeente voor brede beleidsuitvoering.	We geven mede met behulp van de in 2019 beschikbare overige algemene dekkingsmiddelen uitvoering aan het gemeentelijk beleid.

Financiën

Algemeen financieel beleid				(bedragen * € 1.000)		
Beleidsthema	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten						
Belastingheffing	361	130	663	684	598	609
Financiering/Belegging	146	398	150	160	171	182
Gemeentefonds	166	170	180	180	180	180
Overige algemene middelen	812	1.220	-764	-1.255	-1.155	-1.056
Voorzieningen	296	0	0	0	0	0
Saldi kostenplaatsen	4	348	-586	-586	-586	-586
Saldo afrondingen	0	-1	1	-11	-15	-18
Totaal lasten	1.785	2.265	-356	-828	-807	-689
Baten						
Belastingheffing	17.075	17.084	18.022	18.513	19.013	19.523
Financiering/Belegging	4.888	4.986	4.813	4.405	4.281	4.194
Gemeentefonds	182.822	150.392	159.076	162.292	165.641	168.737
Overige algemene middelen	916	152	362	362	362	362
Voorzieningen	354	0	0	0	0	0
Saldi kostenplaatsen	14	506	0	0	0	0
Totaal baten	206.068	173.120	182.273	185.572	189.297	192.816
Saldo van lasten en baten	204.284	170.856	182.629	186.400	190.104	193.505
Mutaties in reserves						
storting reserves	38.831	18.196	11.233	1.164	1.094	955
beschikking reserves	11.170	29.973	19.575	4.304	4.454	4.594
Totaal mutaties in reserves	-27.660	11.777	8.342	3.140	3.360	3.639
Resultaat algemene dekkingsm.	176.623	182.632	190.971	189.540	193.464	197.144
Heffing vennootschapsbelasting	18	30	30	30	30	30
Onvoorzien/incidenteel	0	313	599	650	1.363	1.365
Resultaat afb	176.605	182.289	190.342	188.860	192.071	195.749

Beleidsbegroting

Paragrafen

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid

Paragraaf 1 Lokale Heffingen

Algemene beleidslijn

In de paragraaf Lokale heffingen staat aangegeven wat het beleid is, welke beleidsplannen en overige ontwikkelingen er zijn evenals de consequenties die dit heeft op de uitvoering van het beleid. Bij het voorgaande is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij het bestuursakkoord 2018-2022 'Samen duurzaam verder'.

Het fiscale beleid wordt uitgevoerd volgens de fiscale wetgeving, actuele jurisprudentie en de in acht te nemen algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Verder dient er sprake te zijn van een doelmatige belastingheffing en van rechtvaardig en redelijk en billijk handelen.

Ten aanzien van de gemeentelijke belastingen wordt onderscheid gemaakt tussen de algemene belastingen, de bestemmingsbelastingen en het verhalen van kosten. De middelen verkregen vanuit de algemene belastingen, zoals onroerendezaakbelastingen en toeristenbelasting, zijn vrij besteedbaar. De hoogte van de belasting kan de gemeente bepalen, maar de hoogte van de belasting mag niet onredelijk en willekeurig zijn.

Bij bestemmingsbelastingen en verhaal van kosten wordt de opbrengst van de belasting gebruikt voor een specifiek doel. Bij bestemmingsbelastingen, zoals de afvalstoffenheffing en rioolheffing, wordt de opbrengst gebruikt voor het uitvoeren van een gemeentelijke taak. Bij het verhalen van kosten, zoals leges voor een omgevingsvergunning of een legitimatiebewijs, is de tegenprestatie rechtstreeks toerekenbaar aan een individu. De opbrengst mag per saldo niet meer zijn dan de kosten.

Beleidsuitvoering lokale heffingen 2019

Algemeen

In het bestuursakkoord 2018-2022 'Samen duurzaam verder' is een aantal zaken opgenomen die betrekking hebben op de lokale heffingen. Er staat beschreven dat de gemeentelijke dienstverlening kostendekkend is. Daarnaast bestaat het streven om de onroerendezaakbelastingen niet te verhogen, met uitzondering van de inflatiecorrectie. Verder moet begraven in Assen betaalbaar blijven.

Onroerendezaakbelastingen

Voor de onroerendezaakbelastingen geldt per 1 januari 2019 een verhoging van de tarieven voor de onroerendezaakbelastingen van 2,4 %. Deze verhoging is gebaseerd op de septemberraming 2018 van het Centraal Planbureau. Voor de meerjarenbegroting 2020-2022 is als aannahme een jaarlijkse indexatie van 1,8 % van toepassing. Naast deze aanpassing aan de inflatie, wordt de generieke waardedaling gecompenseerd door de tariefsverhoging en de generieke waardeinstijging door de tariefsverlaging.

Per 1 januari 2022 moeten woningen worden getaxeerd op basis van gebruikersoppervlakte. Momenteel worden woningen in de gemeente Assen getaxeerd op basis van de inhoud van een woning. In 2019 zal er worden gestart met deze omzetting.

Afvalstoffenheffing/rioolheffing

Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing geldt de wettelijke eis dat de heffing maximaal kostendekkend mag zijn. De baten mogen niet hoger zijn dan de lasten. In het verleden is de opbrengst hoger geweest dan de lasten. Daarom zal er in 2019 een incidentele verrekening plaatsvinden.

Voor het jaar 2019 bestaat de verwachting dat er een lagere opbrengst zal zijn voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Dit komt doordat bij bepaalde personen in zorginstellingen geen afvalstoffenheffing en/of rioolheffing kan worden geheven.

Toeristenbelasting

Het advies van Recreatieschap Drenthe is om de toeristenbelasting te verhogen met € 0,05. Door het opvolgen van dit advies bedraagt het tarief vanaf 1 januari 2019 € 1,30 per nacht, per persoon.

Leges telecommunicatie

De leges telecommunicatie zijn opgenomen overeenkomstig het raadsbesluit van 15 februari 2018.

Parkeerbelasting

De tarieven voor de parkeerbelasting in 2019 blijven vooralsnog gelijk aan die van 2018, behoudens het tarief voor de naheffingsaanslag. Daarvoor geldt het maximale tarief. In 2019 volgt er een voorstel voor nieuwe parkeertarieven.

Lijkbezorgingsrechten

In het bestuursakkoord staat aangegeven dat het begraven betaalbaar moet blijven. De kosten voor groenonderhoud ter grootte van € 100.000 worden niet langer meegenomen bij het bepalen van de tarieven. Hierdoor kunnen de tarieven in 2019 worden verminderd met 14,73%.

Overige heffingen

De tarieven voor dienstverlening moeten kostendekkend worden. Vanaf 2019 worden de tarieven trapsgewijs opgehoogd. De tarieven in 2019 worden verhoogd met 12%. Dit zorgt voor een verwachte meeropbrengst van ongeveer € 150.000. Een uitzondering op voorgaande zijn de leges waarvoor maximale rijkstarieven worden vastgesteld. Die tarieven worden vastgesteld op het maximale rijkstarief.

Belastingvoorstellen

De voorstellen tarieven belastingen, heffingen en algemene rechten 2019 bevatten de uitwerking van de algemene uitgangspunten van het beleid voor lokale belastingen.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)

We passen de beleids-, reken- en spelregels toe conform het vernieuwde BBV.

Hierna is een omschrijving opgenomen van de verschillende belastingsoorten.

Belastingsoorten	
Belasting	Omschrijving
Afvalstoffenheffing	Heffing over het mogen aanbieden van (huishoudelijk) afval ter inzameling aan de afvalinzamelingsdienst.
Leges	Heffing ter compensatie van de kosten over individueel afgenomen diensten van de gemeente. Het gaat hierbij om onder andere omgevingsvergunningen en burgerdiensten.
Liggelden	Heffing over het innemen van een gemeentelijke ligplaats.
Lijkbezorgingsrechten	Heffing over het gebruik van een gemeentelijke begraafplaats en voor door de gemeente geleverde diensten verband houdende met de begraafplaats.
Marktgeden	Heffing ter zake van het in gebruik mogen nemen van een staanplaats op een gemeentelijke markt.
Onroerendezaakbelastingen	Belastingen op het eigendom en het gebruik van onroerende zaken.
Parkeerbelasting	Belasting over het parkeren (op straat) van een voertuig op aangewezen plaatsen en tijdstippen.
Precariobelasting	Belasting voor het plaatsen van voorwerpen op, onder of boven openbare gemeentegrond.
Rioolheffing	Heffing over de mogelijkheid om afvalwater en/of hemelwater af te voeren via de gemeentelijke riolering en het beheer van het grondwaterpeil.
Toeristenbelasting	Belasting op het overnachten in de gemeente door personen die daar niet wonen.

Belastinginkomsten-opbrengst lokale heffingen

De opbrengstraming 2019 bedraagt € 34,1 miljoen bruto. In 2018 was dit € 34,6 miljoen. De raming is bepaald rekening houdend met de hiervoor genoemde uitgangspunten en de algemene prijs- en volumeontwikkelingen.

Geraamde opbrengst gemeentelijke heffingen			
(bedragen x € 1.000)			
Omschrijving	Raming 2018	Raming 2019	mutatie
Onroerendezaakbelastingen	16.619	17.482	863
Rioolheffing	6.301	5.996	-305
Afvalstoffenheffing	5.628	5.390	-238
Parkeerbelasting (straatparkeren)	2.203	1.640	-563
Overige legesopbrengsten	1.445	1.174	-271
Bouwleges	1.250	1.371	121
Lijkbezorgingsrechten	679	579	-100
Toeristenbelasting	400	440	40
Precariobelasting	73	76	3
Bruto totaal	34.598	34.148	-450
<i>Af: kwijtschelding</i>	<i>701</i>	<i>784</i>	<i>-83</i>
Opbrengst gemeentelijke heffingen	33.897	33.364	-533

Hieronder is een verdere onderbouwing opgenomen van de opbrengst en tariefstelling ten aanzien van de onroerendezaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en het rioolrecht.

Geraamde opbrengsten onroerendezaakbelastingen 2019						
(bedragen x € 1.000)						
Heffing	Grondslag	% Tarief 2018	% Tarief 2019	Raming 2018	Raming 2019	mutatie
Ozb eigenaren woningen	woning	0,1738	0,1667	9.196	9.584	388
Ozb gebruikers niet-woningen	niet-woning	0,3065	0,3117	3.031	3.092	61
Ozb eigenaren niet-woningen	niet-woning	0,3778	0,3866	4.392	4.806	414

In de meicirculaire 2018 van het gemeentefonds staat een passage opgenomen over de macronorm voor de onroerendezaakbelastingen. De macronorm geeft aan hoe hoog op landelijk niveau de stijging van de opbrengsten van de onroerendezaakbelastingen maximaal mag zijn. Onderzoeksinstituut Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (hierna te noemen: COELO) verwacht dat de opbrengst van de onroerendezaakbelastingen in 2018 stijgt met € 95,3 miljoen. Dit is een stijging van 2,36%, terwijl de macronorm 3,2 % bedraagt. In 2018 is de macronorm dus niet overschreden.

De macronorm voor 2019 bedraagt 4 %, waarvan 1,6 % reële trendmatige groei van het bruto binnenlands product en 2,4 % prijsontwikkeling nationale bestedingen (gebaseerd op het Centraal Economisch Plan 2018). Assen blijft met een tariefstijging van 2,4 % ruim onder deze macronorm.

Geraamde opbrengsten afvalstoffenheffing en rioolheffing (bedragen x € 1.000)

Heffing	Grondslag	% Tarief 2018	% Tarief 2019	Raming 2018	Raming 2019	mutatie
Afvalstoffenheffing eenpersoonshuishouden	huishouden	138,84	129,30	1.527	1.435	-92
Afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden	huishouden	210,31	200,74	4.101	3.955	-146
Rioolheffing	aansluiting	181,04	173,58	6.301	5.996	-305

Verordeningen gemeentelijke heffingen

Omschrijving	Verordening	Tarieven-tabel
Afvalstoffenheffing	Verordening op de heffing en invordering van reinigingsheffingen 2019	E
Liggelden	Liggeldverordening 2013	C
Lijkbezorgingsrechten	Verordening op de heffing en invordering van lijkbezorgingsrechten 2018	D
Marktgeden	Verordening op de heffing en invordering van marktgeden 2013	B
Onroerendezaakbelasting	Verordening op de heffing en invordering van onroerendezaakbelastingen 2019	G
Overige leges	Algemene rechtenverordening 2019	A
Parkeerbelasting	Verordening op de heffing en invordering van parkeerbelastingen 2015	J
Precariobelasting	Verordening op de heffing en invordering van precariobelasting 2018	I
Rioolheffing	Verordening op de heffing en invordering van rioolheffing 2019	F
Toeristenbelasting	Verordening op de heffing en invordering van toeristenbelasting 2013	H

Inzicht wettelijke kostendekkendheid

Besluit begroting en verantwoording gemeenten en provincies (BBV)

In het Besluit Begroting en Verantwoording is opgenomen dat uit de begroting moet blijken dat de milieuheffingen en leges maximaal kostendekkend zijn. Hierna is inzichtelijk gemaakt hoe verwacht wordt te kunnen voldoen aan de eis van maximaal kostendekkendheid.

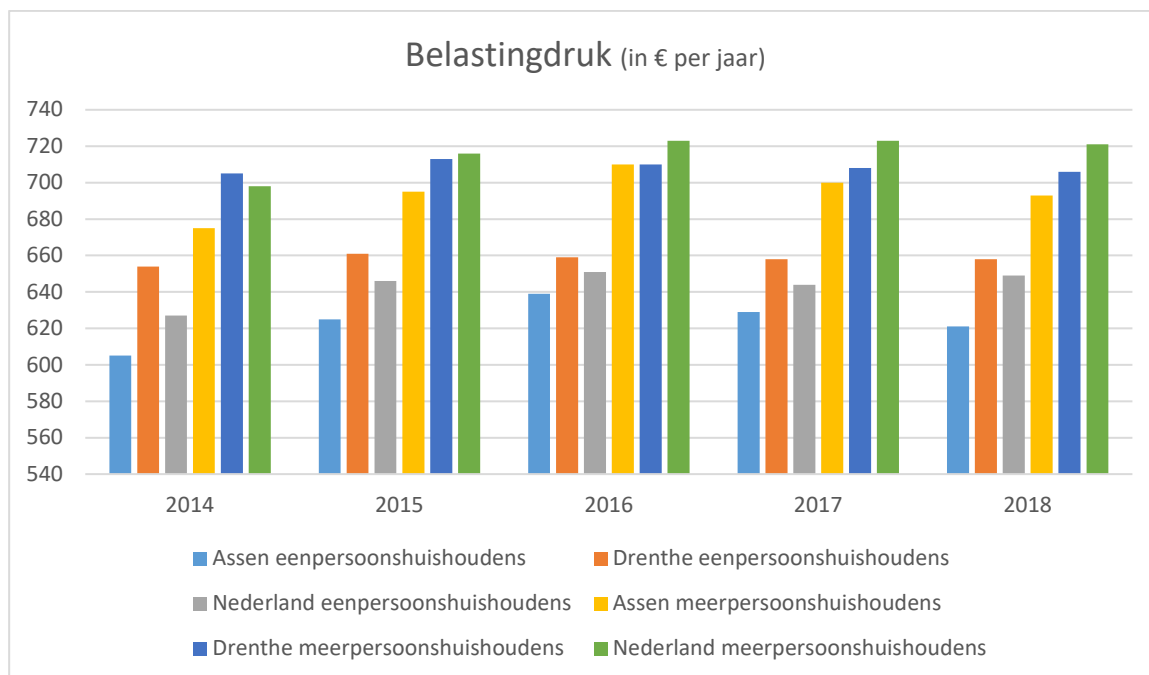
Heffing en kosten 2019 (bedragen * € 1.000)								
Omschrijving	Rechten titel I alg.	Rechten titel II fysiek	Rechten titel III EUR	Markt- gelden	Lig- gelden	Lijk- bezorgings- rechten	Afvalstoffen- heffing	Rioolheffing
Kosten Taakveld	615	126	0	82	0	95	3.327	4.025
Overig	1.243	1.114	35	66	247	374	2.157	977
Inkomensverdeling	0	0	0	0	0	0	389	395
Inkomsten Taakveld	0	-3	0	0	0	0	-2.016	-583
Netto kosten taakveld	1.858	1.237	35	148	247	469	3.856	4.814
Toe te rekenen kosten								
Overhead	895	802	25	15	173	269	908	655
Btw	56	51	2	1	11	17	625	527
Totale kosten	2.809	2.089	62	164	431	755	5.390	5.996
Opbrengst heffingen	834	1.387	25	126	27	579	5.390	5.996
Dekkingspercentage	30%	66%	41%	77%	6%	77%	100%	100%

Lokale belastingdruk

Belastingdruk

De belastingdruk voor huishoudens geeft aan hoe hoog de belastingen zijn die betrekking hebben op het wonen. Het gaat daarbij om de onroerendezaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen eigenaren en gebruikers van woningen en of het een één- of meerpersoonshuishouden betreft. Onderzoeksinstituut COELO heeft onderzoek gedaan naar de belastingdruk. De meest actuele vergelijking die kan worden gemaakt is die met het jaar 2018. Er is een vergelijking van de belastingdruk in de gemeente Assen gemaakt met de gemiddelde belastingdruk in Drenthe en in Nederland.

Uit deze grafiek blijkt dat de gemeente Assen zowel ten opzichte van het gemiddelde onder de Drentse gemeenten als het Nederlands gemiddelde een lager dan gemiddelde belastingdruk per huishouding heeft. Dit geldt zowel voor de één- als de meerpersoonshuishoudens.

In onderstaande tabellen staat de belastingdruk van gebruikers en eigenaren van woningen aangegeven. Het gaat hierbij om de belastingdruk van een meerpersoonshuishouden.

Belastingdruk gebruikers van woningen naar waarde (bedragen in € 1)					
Heffing/jaar	2014	2015	2016	2017	2018
Afvalstoffenheffing	221,49	230,27	230,42	213,74	210,31
Rioolheffing	180,44	188,15	189,48	180,59	181,04
Totaal gebruikers	401,93	418,42	419,90	394,33	391,35

Belastingdruk eigenaren van woningen naar waarde					(bedragen in € 1)	
Waarde woning	2014	2015	2016	2017	2018	
100.000	570,13	593,62	604,20	582,33	565,15	
200.000	738,33	768,82	788,50	761,33	738,95	
250.000	822,43	856,42	880,65	850,83	825,85	
500.000	1.242,93	1.294,42	1.341,40	1.298,33	1.260,35	
1.000.000	2.083,93	2.170,42	2.262,90	2.193,33	2.129,35	

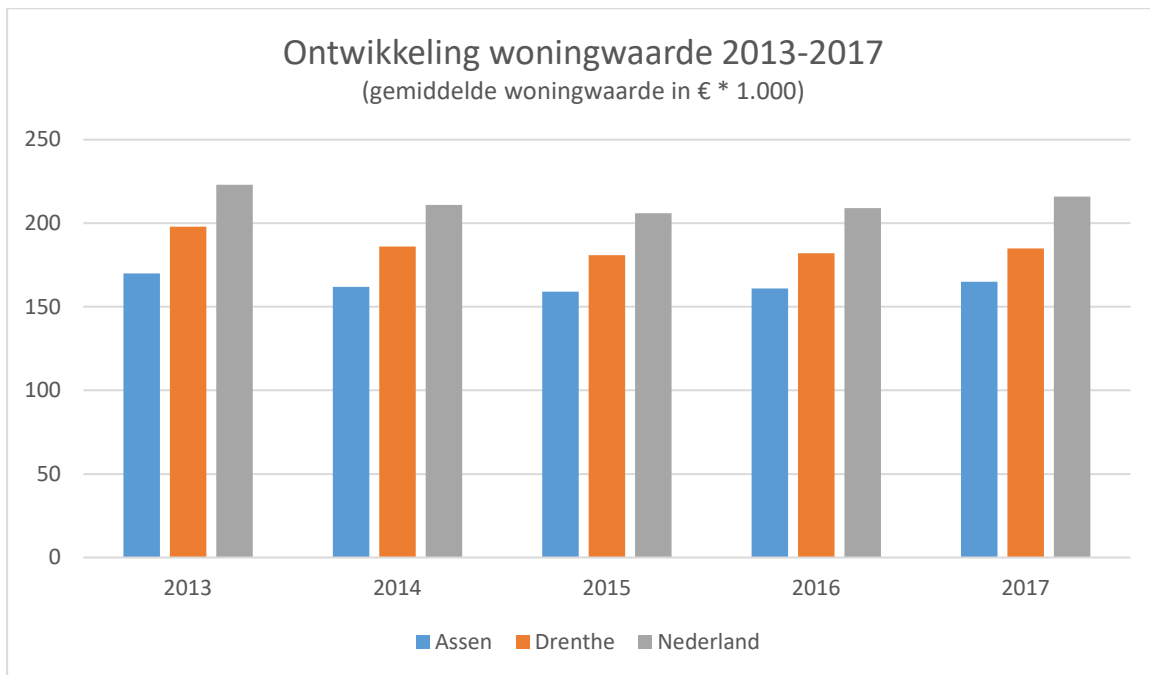
In onderstaand overzicht is een vergelijking gemaakt van de woonlasten in 2018 van de gemeente Assen met andere gemeenten in Drenthe en met referentiegemeenten.

Vergelijking tarieven woonlasten 2018 eigenaar-bewoner			(bedragen in € 1)
Gemeenten	Eenpersoonshuish.	Meerpersoonshuish.	Rangorde
Drentse gemeenten	654	704	
Aa en Hunze	610	661	66
Assen	621	693	115
Borger-Odoorn	757	798	289
Coevorden	796	843	335
De Wolden	652	716	143
Emmen	716	750	208
Hoogeveen	591	662	67
Meppel	602	602	21
Midden-Drenthe	631	676	88
Noordenveld	660	701	122
Tynaarlo	592	644	43
Westerveld	579	654	56
Referentiegemeenten			
Enschede	747	787	270
Groningen	658	755	219
Leeuwarden	543	658	58
Zwolle	593	647	50

Wet waardering onroerende zaken (WOZ)

In het hierna opgenomen overzicht is de ontwikkeling van de woningwaarde in de periode 2013 tot en met 2017 opgenomen.

De algemene trend in de woningwaarde wordt jaarlijks in de onroerendezaakbelastingen gecompenseerd via het tarief om tot een voldoende belastingopbrengst te komen. Stel dat de waarde gemiddeld met vijf procent stijgt, dan daalt het tarief met vijf procent om tot dezelfde opbrengst te komen. Alleen de prijsindex leidt tot een hogere opbrengst.

Uit dit overzicht blijkt dat de woningwaarde van woningen in de gemeente Assen vanaf het jaar 2016 weer licht is gestegen. Deze stijging ligt iets boven de gemiddelde stijging van de waarde van woningen in Drenthe. De waarde van woningen in de gemeente Assen is nog altijd lager dan de gemiddelde waarde van woningen in de provincie Drenthe. Dit heeft te maken met de relatief grote hoeveelheid goedkopere huurwoningen.

Kwijtscheldingsbeleid

Kwijtschelding

De gemeente Assen verleent alleen kwijtschelding voor afvalstoffenheffing, rioolheffing en onroerendezaakbelastingen. Er is gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een bijstandsnorm van honderd procent te hanteren in plaats van een percentage tussen de negentig en honderd procent. Aanvragers op bijstandsniveau kunnen in principe kwijtschelding verkrijgen, tenzij het vermogen te hoog is om daarvoor in aanmerking te komen. Verder heeft de gemeente Assen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om kwijtschelding te verlenen voor belastingschulden van ondernemers die op bijstandsniveau leven. Het begrote bedrag aan te verlenen kwijtscheldingen in 2019 is in totaal € 784.000. Het bedrag aan verleende kwijtscheldingen is tot een hoger bedrag begroot, omdat het aantal verleende kwijtscheldingen toeneemt.

Paragraaf 2

Weerstandvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandvermogen geeft aan in hoeverre gemeentelijke risico's kunnen worden afgedekt door weerstandscapaciteit. Voldoende weerstandvermogen voorkomt dat een financiële tegenvaller ons direct dwingt tot bezuinigen.

Het weerstandvermogen is voldoende als financiële tegenvallers goed opgevangen kunnen worden. Daarvoor zetten we weerstandscapaciteit en risico's tegen elkaar af.

Risicobeheersing

Uitgangspunten

In 2011 is de kadernota 'Weerstandvermogen en risicomanagement' vastgesteld.

Met het principe van integraal management is het sturen op risico's een vast onderdeel van de bedrijfsvoering en het toezicht en de sturing op verbonden partijen.

De verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en benodigde weerstandscapaciteit is ten minste 0,8.

Risico's met structurele gevolgen tellen twee jaar mee omdat wordt aangenomen dat het beleid in twee jaar omgevormd kan worden.

Voor het Grondbedrijf wordt de iflo-norm (inspectie financiën lagere overheden) van het ministerie gehanteerd, gecombineerd met een risicoanalyse.

Weerstandscapaciteit zijn alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente Assen beschikt om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken, zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden.

Activiteiten

Met de kadernota hebben we een goed fundament gelegd voor risicomanagement. We blijven continu werken aan verbeteringen als het gaat om benoemen van en sturen op risico's. Met het houden van risicosessies werken we aan een verdere bewustwording in de organisatie als het gaat om risicomanagement en een aanscherping van de verschillende rollen.

Wij rapporteren aan de raad in ieder geval over risico's boven € 200.000. Daarnaast worden politiek-bestuurlijke risico's gemeld. Deze risico's zijn meestal niet financieel te vertalen, maar wel belangrijk voor het gemeentelijk risicoprofiel. Het melden van risico's aan de raad gebeurt via de planning- en controlcyclus en eventueel als onderdeel van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Risico-inventarisatie

Wonen in Assen

Officierswoningen

Het complex aan de Oranjestraat verkeert volgens de woningbouwcorporatie in een slechte bouwkundige staat en heeft vochtproblemen. Er is gezocht naar mogelijkheden om het complex te slopen en over te gaan tot vervangende nieuwbouw. Door het toekennen van de monumentenstatus aan de officierswoningen aan de Oranjestraat zijn deze plannen niet meer voor de hand liggend. Er wordt gezamenlijk naar een oplossing gezocht.

RUD Drenthe

De vastgestelde bezuinigingstaakstelling van tien procent blijkt niet haalbaar. Het bestuurlijke proces hierover richting deelnemers is gestart. De indicatie van de extra bijdrage van Assen is € 100.000 structureel.

Uitval bomen

Het aantal ziektes en plagen (zoals essentaksterfte en kastanjabloedingsziekte) neemt de laatste jaren toe. Tot nu toe ging het om incidenten. Er kan echter een probleem van grotere omvang ontstaan, waarbij het nodig is om op grotere schaal bomen en boomstructuren te vervangen.

Het vinden van vakmensen

Voor verschillende onderdelen uit het programma Wonen (onder andere dagelijks beheer) is specialistische en technische vakkennis noodzakelijk. Deze vakkennis verdwijnt uit de organisatie, door vertrek en pensionering van medewerkers. Daarnaast ontstaat er behoefte aan nieuw specialisme en vakkennis omdat de wereld verandert. In het aanvullen van deze kennis in de organisatie bestaat het risico dat er geen nieuwe mensen met specialistische vakkennis zijn te vinden. Het tekort aan vakmensen is een landelijke trend en dit is ook in Assen aan de orde.

Invasieve exoten

Op dit moment wordt het aantal invasieve exoten in Nederland groter. Ook in Assen is dit het geval. Na aanleiding van veel klachten en meldingen hierover wordt het probleem in kaart gebracht. Bestrijding van deze exoten kan vrij kostbaar worden.

Kosten uitbesteden werkzaamheden

De economie trekt aan. Hierdoor vinden steeds meer inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt een baan. Er zijn daarom minder inwoners die deze afstand hoeven te verkleinen door werkervaring op te doen in de openbare ruimte. Dit betekent dat om te kunnen voldoen aan de afgesproken beeldkwaliteit er meer werk aan marktpartijen moet worden overgelaten in 2019. Hoe de markttarieven zich in 2019 gaan ontwikkelen is onzeker. Door de aantrekkende economie en schaarste in vakmensen kan dit effect hebben op de marktprijzen en dus hogere kosten tot gevolg hebben voor de benodigde inhuur.

Werken in Assen

Beschut werk - afbouw arbeidsplaatsen sociale werkvoorzieningen

Het Rijk geeft jaarlijks minder subsidie per arbeidsplaats binnen de sociale werkvoorziening omdat geen nieuwe instroom meer mogelijk is. Het aantal mensen in de sociale werkvoorziening neemt jaarlijks met ongeveer 5% af. De rijksbijdrage neemt echter sterker af dan de terugloop van het aantal medewerkers. Landelijk leidt dit tot structurele tekorten op de sociale werkvoorziening. Dit gegeven leidt naar verwachting ook binnen de nieuwe uitvoeringsorganisatie WPDA tot een tekort binnen de exploitatie. Na het opstellen van het nieuwe bedrijfsplan, met bijbehorende begroting wordt de omvang duidelijk.

Beschut werk - teruglopen omzet bij gewijzigde conjuncturele omstandigheden

Een deel van de bedrijfskosten wordt gedekt uit opdrachten binnen gemeenten (met name groenvoorziening) en bij externe partijen. Wijzigende conjuncturele omstandigheden kunnen van invloed zijn op deze omzet.

Beschut werk - ontoereikend budget voor dekking vervoerskosten

De vervoerskosten voor medewerkers van Alescon worden door gemeenten zelf vergoed. Wij financieren dit uit het Wmo-budget. Het risico bestaat dat dit budget in de komende jaren ontoereikend is om deze kosten te blijven dekken.

Beschut werk - mogelijke frictiekosten splitsing en invlechtingskosten

In juli 2018 is door de raden van de deelnemende gemeenten besloten om Alescon voort te zetten in twee delen (Noord en Zuid). Het noordelijk deel, met Aa en Hunze, Tynaarlo en Assen, wordt binnen het WPDA samen gebracht onder één uitvoeringsregie. Dit kan mogelijk gepaard gaan met frictiekosten ten aanzien van vastgoed en personeel waar de deelnemende gemeenten aan zullen moeten bijdragen. Daarnaast zullen bij het WPDA mogelijk invlechtingskosten ontstaan. De omvang hiervan wordt duidelijk bij na het opstellen van het nieuwe bedrijfsplan.

Afwikkeling rechtszaak AwerC-Flex B.V met de nieuwe pensioenuitvoerder en de belastingdienst

Per 1 januari 2018 zijn medewerkers van AwerC-Flex B.V. na een rechtszaak met de FNV in dienst getreden van Alescon. Het risico bestaat dat de pensioenuitvoerder van Alescon PWRI voor deze medewerkers premies gaat vorderen over de periode 2013-2017. Dit terwijl aan de oude pensioenuitvoerder, die van AwerC-Flex B.V., over deze periode ook premies zijn afgedragen. Wanneer een formele claim wordt gelegd zal een rechtszaak volgen. De belastingdienst doet momenteel onderzoek naar het feitelijk werkgeverschap over deze periode. Dit leidt mogelijk tot naheffingsaanslagen.

Afname middelen Wet Bundeling uitkeringen inkomensvoorzieningen gemeenten (Buig)

Voor het verstrekken van bijstandsuitkeringen ontvangen wij volgens artikel 69 van de Participatiewet rijksmiddelen: het Buig-budget. Het aandeel van een gemeente in dit landelijke budget wordt ieder jaar opnieuw bepaald door de kenmerken van de inwoners te combineren met een bijstandskans. Vanaf 2019 wordt in de verdeelsleutel een element toegevoegd waardoor een herverdeeffect van het macrobudget

van kleine en middelgrote gemeenten naar de vier grote gemeenten plaats gaat vinden. Het effect op de BUIG-uitkering Assen is nog niet bekend.

Daarnaast wordt het macrobudget jaarlijks verlaagd met de middelen die nodig zijn voor het vangnet voor gemeenten met tekorten boven de 5% in de afgelopen twee jaar. Deze tekorten lopen fors op. Het effect op het macrobudget, en daarmee op het aandeel van Assen daarin is nog niet duidelijk.

Toename inkomensverstrekkingen bij wijziging conjuncturele omstandigheden

Het cliëntenbestand voor de bijstand is de afgelopen jaren flink veranderd. Het aandeel personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt is gestaag toegenomen. De gunstige economische omstandigheden in de afgelopen jaren en dalende werkloosheid hebben niet direct, of slechts vertraagd, invloed op het aantal personen dat een beroep doet op de Participatiewet. Wanneer de conjuncturele omstandigheden wijzigen verwachten we dat dit aantal weer toeneemt.

FlorijnAs: risico's volledig afgedekt

Het risico van de FlorijnAs-projecten kan volledig worden gedekt door de risicoreserve.

De risico's nemen af als gevolg van de fase waarin het programma zich nu bevindt. Tunnel de Maten is aanbesteed maar moet nog in uitvoering worden genomen. Hier ligt nog een risico op overschrijding van het projectbudget. Dit kan worden opgevangen binnen de algemene risicovoorziening van het programma.

Binnen de afzonderlijke projecten van de FlorijnAs is ook nog een bedrag opgenomen voor onvoorziene uitgaven.

Meedoen in Assen

Tekort Sociaal Domein is reëel

De drie decentralisaties zorgen voor een taakverzwaring van de gemeente. Bovendien zijn ze alle drie een openeinderegeling. Dit heeft in 2017 geleid tot een tekort in de Jeugdhulp en de Wmo. De verwachting is dat ook in 2018 en 2019 sprake zal zijn van een tekort.

Invoering abonnementstarief eigen bijdrage Wmo kan leiden tot hogere kosten

De huidige eigen bijdragesystematiek Wmo wordt per 1 januari 2019 vervangen door een abonnementstarief van € 17,50 per vier weken voor een huishouden dat gebruik maakt van een Wmo-voorziening. Het Rijk compenseert de lagere eigen bijdragen. Deze lagere eigen bijdrage kan echter ook zorgen voor een hoger gebruik van Wmo-voorzieningen.

Vraag naar Jeugdhulp stijgt

Zeker driekwart van de indiceringen jeugdhulp vindt niet door de gemeente plaats. Inzicht in het interventieniveau van de verleende jeugdhulp - variërend van lichte vormen tot zwaardere vormen van ondersteuning - is van groot belang. De monitor van de Jeugdhulpregio Drenthe biedt dit inzicht. Verschuiving naar lagere interventieniveaus is het streven, maar kent wel grenzen. Dit geldt met name voor de extramurale vormen van jeugdhulp. Ondanks preventieve maatregelen lijkt er voornamelijk sprake te zijn van toenemende vraag naar jeugdhulp.

Bekostiging Spoedpoli nog niet helder

Per 1 januari 2019 wordt een wijziging in de regelgeving van de acute psychiatrie doorgevoerd. Deze wijziging werd eerder aangekondigd en verondersteld wordt dat de spoedpoli per 1 januari 2019 gefinancierd wordt vanuit de Zorgverzekeringswet. Hoe de budgetsystematiek ten aanzien van de nieuwe regelgeving voor acute psychiatrische hulpverlening in de regio in de praktijk moet worden toegepast is echter nog niet eenduidig. Dit betekent een financieel risico van € 70.000 op jaarbasis.

GKB vraagt aandacht (financieel en organisatorisch)

Na een aantal jaren waarin de kosten van schuldhulpverlening, uitgevoerd door de gemeenschappelijke regeling gemeenschappelijke kredietbank Drenthe (GKB), hoger uitvielen dan de daarvoor beschikbaar gestelde middelen, hebben we vanaf 2019 de begroting fors bijgesteld. Zoals aangegeven in de programmatekst is dit niet alleen het gevolg van stijgende kosten voor dienstverlening; ook de financiële dekking vanuit de Samenlopersregeling met het WPDA lijkt vanaf 2019 weg te vallen. Hier is in deze begroting eveneens rekening mee gehouden.

Binnen de GKB zijn met de strategische herijking 2018-2021 aanvullende maatregelen getroffen om tot een financieel gezond meerjarenperspectief te komen. We zien echter grote schommelingen in het aantal aanmeldingen waardoor het steeds moeilijker wordt om op een gezonde bedrijfsvoering te sturen. De drie GR-deelnemers blijven verantwoordelijk voor het opvangen van negatieve resultaten van de GKB. Het weerstandsvermogen van de GKB heeft als gevolg van de exploitatietekorten uit voorgaande jaren een minimumniveau bereikt. Wij zoeken samen met de GKB en onze GR-partners naar een structurele oplossing om de kosten voor dienstverlening voor de GR-deelnemers te beperken en exploitatieverliezen voor de GKB te voorkomen. Een tarievenonderzoek is een eerste stap hierin.

Aantrekkelijk Assen

Exploitatie betaald parkeren

De investeringen die de afgelopen jaren in parkeervoorzieningen zijn gedaan, zijn gebaseerd op de destijds verwachte groei van het aantal inwoners. De veronderstelde groei van het aantal parkeerders blijft uit. Er blijft sprake van een dalend aantal parkeerders in de binnenstad, waarbij de verblijfsduur wel langer is dan verwacht. Het maatregelenpakket dat in 2015 is ingevoerd heeft een deel van de teruggang opgevangen, maar het is nog onzeker of dit structureel is.

Ondanks de maatregelen van de afgelopen jaren, hebben wij naar verwachting nog geen gezond parkeerbedrijf. Wij zien nog steeds een daling in het aantal parkeerders in de binnenstad. Daarom lijkt een jaarlijkse onttrekking uit het parkeerbedrijf niet langer houdbaar.

Bedrijfsvoering

Projectmatige dekking (inclusief overhead)

Er is mogelijk een afname te verwachten in de vraag naar projectcapaciteit. De FlorijnAs-projecten zullen eind 2018, begin 2019 grotendeels zijn afgerond, waardoor de vraag naar projectcapaciteit op dit gebied zal afnemen. Een deel van de overhead wordt eveneens toegerekend aan projecten, waardoor de dekking voor overheadkosten vanuit de projecten ook zou kunnen afnemen. Een deel van een mogelijke afname in de inzet op projecten kan worden opgevangen binnen de flexibele schil (tijdelijke bezetting). De projectopgave voor 2019 en volgende jaren is afhankelijk van bestuurlijke keuzes, herijking van vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte en economische ontwikkelingen. Gelet op deze onzekere factoren is het nog niet duidelijk of er een afname te verwachten is in de vraag naar projectcapaciteit.

Het zoveel mogelijk omzetten van vaste naar flexibele formatie is in de afgelopen jaren als beheermaatregel op dit risico ingezet en het risico is in financiële omvang hierdoor afgenomen.

Toekennen van geweldsmiddelen aan BOA's

Indien het ministerie van Justitie en Veiligheid besluit niet in te stemmen met het toekennen van geweldsmiddelen aan de BOA's van het team Handhaving, dan zal de formatie van het team Handhaving structureel moeten worden uitgebreid. Veiligheid staat voorop en dan zal er in koppels moeten worden gewerkt. Dit zou resulteren in een structurele uitbreiding van ruim 10 fte (boven op de bestaande formatie van ongeveer 17 fte). Hier zou een financiële uitzetting mee gemoeid zijn van € 0,6 miljoen. De kans is ruim 80% dat het ministerie van Justitie en Veiligheid geen geweldsmiddelen toekent. Dit heeft te maken met het feit dat de politie 'Nee, tenzij...' hanteert. Ook landelijk zijn hier politieke discussies over.

Vastgoed en grondbedrijf

Exploitatie vastgoed

De exploitatie van het gemeentelijk vastgoed is een dynamisch proces. Er is sprake van marktwerking met betrekking tot de verhuur van objecten. Tijdens de looptijd kan leegstand ontstaan, of onderdelen kunnen eerder vervangen dienen te worden dan geraamd.

Inbouwpakketten DNK

Met betrekking tot de inbouwpakketten van DNK zijn afspraken gemaakt over welke partij welke kosten draagt. De gemeente draagt een deel van de kosten, waarvan de verwachting is dat deze pas in 2022 tot grote uitgaven zal leiden. Gezien het feit dat onderdelen eerder stuk kunnen gaan, is het risico aanwezig dat een deel van deze kosten eerder gemaakt moeten worden. Voor dit risico wordt als grondslag voor bepaling van het risicobedrag 10% van de tot 2029 te verwachten kosten aangehouden. Voor de komende jaren zal het risicopercentage toenemen, daar de periode dat grotere investeringen ten behoeve van de inbouwpakketten gedaan dienen te worden dichterbij komt. In 2022 wordt een investering van € 0,62 miljoen verwacht en in 2027 € 4,9 miljoen.

Grondexploitaties

Risico's op grondexploitaties moeten binnen de grondbedrijf reserves worden opgevangen. Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting per exploitatiegebied een analyse gemaakt van kosten, opbrengsten en risico's. Risico's die cijfermatig niet zijn meegenomen in een calculatie onder onvoorzien, moeten worden afgedekt door de weerstandsreserve binnen het grondbedrijf. De weerstandsreserve is rekenkundig bepaald op basis van de IFLO-norm en wordt onderbouwd door risicoanalyses.

Huurachterstanden

Binnen de gemeentelijke panden wordt huur geïnd. In een aantal gevallen loopt de betaling van de huur achter op de geprognosticeerde inkomsten.

Klimaat Archief

De klimaatregeling van het archief lijkt niet geheel te voldoen aan de eisen die eraan gesteld worden, in de warme periode functioneert deze goed, onduidelijk is of in de winterperiode de klimaatregeling blijft voldoen aan de eisen waaraan archiefruimten moeten voldoen.

Algemeen financieel beleid

Rentebeleid Europese Centrale Bank (ECB)

Het bestuur van de ECB heeft medio 2018 besloten om met ingang van 2019 te gaan stoppen met het opkoopbeleid van staatsleningen. Dat beleid is gericht op verruiming van de geldhoeveelheid, het laag houden van het rentepeil en het stimuleren van de economische groei in de eurozone. De rente op de geld- en kapitaalmarkt zijn op dit moment mede als gevolg van dat beleid uitzonderlijk laag. Verwachting is dat de beleidsbijstelling van de Europese Centrale Bank stijging van het huidige lage rentepeil tot gevolg zal hebben. Als die situatie zich voordoet kan dat nadelige gevolgen voor de financiering van gemeentelijke uitgaven en de omvang van de daaraan verbonden rentekosten. De mogelijk omvang van dit effect laat zich niet vooraf kwantificeren.

Afnemende ruimte onder Bcf-plafond

De omvang van de btw op overheidstaken die gemeenten bij het btw-compensatiefonds kunnen declareren is sinds een aantal jaren gemaximeerd. Onder- en overschrijding van dat maximum komen respectievelijk ten gunste of ten laste van het gemeentefonds. In de afgelopen jaren is sprake van overschrijdingen van het plafond. Het positief effect daarvan op de Asser algemene uitkering is voor 2019 ingeschat op € 1,5 miljoen en dient als algemeen dekkingsmiddel voor gemeentelijke uitgaven.

Als gevolg van aantrekkende economie bestaat de kans dat het beslag op het btw-compensatiefonds gaat toenemen, waardoor de ruimte onder het plafond afneemt en/of omslaat in een overschrijding. Als die ontwikkeling zich voordoet resulteert dat in een daling van de uitkering en een verlies aan dekkingsmiddelen. Bijkomende risicofactor is dat het kabinet, anders dan tot nu gebruikelijk, vanaf 2019 in haar prognoses van het beloop van het gemeentefonds in de meicirculaire geen indicaties meer opneemt over hoogte van mogelijke onder- of overschrijdingen van het plafond. Gemeenten moeten daar zelf een keuze in maken.

Kengetallen weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen	
Omschrijving	(bedragen x € 1.000 per 1-1-2019)
Weerstandscapaciteit (A)	49.357
Risico's (B)	33.903
Weerstandsvermogen absoluut (A-B)	15.454
Weerstandsvermogen ratio (A/B)	1,5

De ratio voor het weerstandsvermogen bedraagt 1,5. Bij de vaststelling van de Kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement is afgesproken dat een ratio van 0,8 voldoende is en 1,0 ruim voldoende. Er wordt dus voldaan aan de afgesproken norm. Voor het bepalen van de weerstandscapaciteit is een aantal componenten als pro memorie meegenomen waardoor de feitelijke weerstandscapaciteit hoger is.

Weerstandscapaciteit	
Omschrijving	(bedragen x € 1.000 per 1-1-2019)
Algemene reserve	19.658
Algemene reserve grondbedrijf	17.048
Weerstandreserve grondbedrijf	11.551
Risico reserve FlorijnAs	1.100
Bestemmingsreserves exclusief verplichtingen	pm
Stille reserves	pm
Onbenutte belastingcapaciteit	pm
Nieuwe beleidsruimte	pm
Totaal	49.357

Risico's	
Omschrijving	(bedragen x € 1.000 per 1-1-2019)
Decentralisatie sociaal domein	9.105
Exploitatie vastgoed	1.355
Overige beleidsterreinen	6.863
Algemeen en bedrijfsvoering	3.960
Grondexploitaties en projecten	12.620
Totaal	33.903

Kengetallen financiële positie							(in %)
Omschrijving	rekening 2017	prognose 2018	begroting 2019	mjp 2020	mjp 2021	mjp 2022	
Netto schuldquote	70%	88%	105%	108%	110%	109%	
Netto schuldquote na correctie verstrekke leningen	68%	86%	103%	106%	108%	108%	
Solvabiliteitsratio	40%	33%	28%	26%	25%	23%	
Structurele exploitatieruimte	-2,3%	-2,9%	-6,2%	-1,7%	-1,3%	-1,3%	
Grondexploitatie	15%	15%	16%	18%	17%	18%	
Belastingcapaciteit	96%	94%	92%	98%	99%	99%	

Bovenstaande kengetallen zijn op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voorgeschreven om inzicht te geven in de ontwikkeling van de financiële vermogenspositie.

Een aantal ratio's vertonen een sprong als gevolg van daling van de baten. Dit heeft te maken met de eerdere ontvangst van RSP gelden voor de FlorijnAs die in de begroting wegvallen.

De netto schuldquote geeft inzicht in de omvang van de netto schuldenlast ten opzichte van jaarlijkse baten. De ratio neemt toe als gevolg van toename van de vaste activa en daling van de baten.

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin aan de financiële verplichtingen kan worden voldaan en wordt bepaald als verhouding tussen eigen vermogen en totaal vermogen. De ratio neemt af als gevolg van besteding van bestemmingsreserves waardoor het eigen vermogen daalt.

Structurele exploitatieruimte geeft de structurele ruimte aan om de lasten te dragen. De ratio ontwikkeld zich nadelig als gevolg de inzet van incidentele middelen.

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Inleiding

De belangrijkste kapitaalgoederen van de gemeente bestaan uit wegen, riolering, water, groen en gebouwen. Al deze kapitaalgoederen vergen onderhoud en worden geëxploiteerd. Deze paragraaf biedt inzicht in de beleidskaders voor de instandhouding van de kapitaalgoederen.

Algemene beleidskaders

Het beheer van de openbare ruimte is gericht op een minimaal acceptabele verzorging van gemeentelijke eigendommen en risicogestuurd beheer.

Groot onderhoud gebeurt conform de Agenda BOR: als er sprake is van een wettelijke verplichting, er bestuurlijke nalatigheid dreigt, de veiligheid naar algemene maatschappelijke maatstaven niet meer gewaarborgd is, als er exploitatietekorten of kapitaalverlies dreigt, of wanneer bij de uitvoering samengewerkt kan worden met andere partijen of projecten.

Wij hebben in de Agenda BOR (2017) de beeldkwaliteitsniveaus opnieuw vastgesteld voor de verzorging van de Openbare Ruimte (IBOR).

Beeldkwaliteit per gebied 2019							
	Centrum, Kloppend hart, oude centrum, centra	Wijken	Bedrijven-terreinen	Buiten-gebied	Recreatief groot groen	Repre-sentatieve ontmoeting plekken, entree	Verbin-dingen hoofd routes
Groen	A	B	C	C	C	B	B
Meubilair	B	B	C	C	C	B	B
Reiniging	A	B	B	B	B	B	B
Verharding	B	B	C	C	C	B	B
Civiele Kunst-werken	B	B	C	C	C	B	B

(hierin is A het hoogste en D het laagste onderhoudsniveau)

Financiële Kaders

De kosten van de instandhouding bestaan onder andere uit kosten voor onderhoud, kapitaallasten, beheer en exploitatielasten. De flexibiliteit in de onderhoudsbudgetten is beperkt omdat onderhoud vroeg of laat altijd moet worden uitgevoerd om kapitaalverlies te voorkomen. Bovendien leidt achterstallig onderhoud over het algemeen tot meer kosten dan wanneer het onderhoud tijdig wordt gepleegd.

De hoogte van de budgetten is mede afhankelijk van de gekozen beeldkwaliteit. Hiervoor hebben wij diverse beheervisies opgesteld waarin beleidsdoelstellingen voor de diverse kapitaalgoederen zijn

vastgesteld. In het vervolg van dit hoofdstuk is per soort kapitaalgoed op hoofdlijnen een relatie met de relevante beleidskaders gelegd.

Rioolbeheer en waterzuivering

Beleid

In het Gemeentelijk Water- en Rioleringsplan Assen (GWRP 2013-2018) hebben wij de gezamenlijke visie en ambities van de gemeente en de waterschappen op het gebied van water in relatie tot ruimtelijke ordening vastgelegd.

Om een goed inzicht, afstemming met andere belangen en prioritering te krijgen is een voortschrijdende planning nodig. Daarbij kijken wij steeds vier jaar vooruit met een doorkijk naar de werkvoorraad daarna (vijf tot zes jaar). Wij maken een integrale afweging voor de prioritering van de projecten die voortkomen uit einde van de levensduur en slijtage van de inrichting, maatschappelijke vragen en bijvoorbeeld functiewijzigingen. De planningen worden afgestemd op de programma's van Gebiedsgericht Werken/Mijn Buurt Assen (GGW).

Financiën

De uitgaven met betrekking tot de riolering worden gedekt door inkomsten uit de rioolheffing. De kosten van vervanging van rioleringen zijn geactiveerd. Daarnaast is een onderhoudsvoorziening beschikbaar. De geraamde stand van de voorziening was eind 2018 € 10,5 miljoen en is op een voldoende niveau.

Afwijkingen en risico's

In het rioolbeheer zijn geen afwijkingen in kwaliteitsniveau, financiën en/of risico's door achterstallig onderhoud en dergelijke geconstateerd. Dit geldt ook voor de gemeentelijke waterwegen. Riolen zijn op middellange termijn aan vervanging toe. Hiervoor wordt het Gemeentelijk water- en rioleringsplan geactualiseerd.

Groenbeheer

Beleid

De Groenstructuurvisie en Het Groene Frame zijn toetsingskaders voor de ontwikkeling van ruimtelijke plannen en de basis voor het ontwikkelen van groenplannen. Ook is de Groenstructuurvisie onze kapstok voor het opstellen van de Groenbeheervisie. Deze geeft algemene kaders voor het beheer van het openbaar groen en richtlijnen voor het dagelijks onderhoud. Verder staan hierin de uitgangspunten voor het opstellen van gebiedsgerichte beheerplannen. De kwaliteitsniveaus voor het beheer zijn vastgesteld.

Ons Stedelijk speelbeleidskader geeft de kaders en ambities voor het buitenspelen in Assen voor de lange termijn. Wij hebben in 2015 in het kader van de bezuinigingen het beleid rond de vervanging van speeltoestellen gewijzigd. Bij einde levensduur wordt het speeltoestel weggehaald en niet vervangen.

Met inzet van medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt houden we het onderhoudsniveau van ons groen op peil. Burgers en instellingen kunnen zelf zorgen voor een 'plus' op het onderhoudsniveau van het groen in hun omgeving. Deze uitgangspunten voor de verzorging en de verzorgingsniveaus van de openbare ruimte zijn in de Agenda BOR vastgelegd.

Financiën

Het huidige budget is toereikend voor regulier beheer op basis van de afgesproken kwaliteitsniveaus. Binnen de beheerbudgetten is met ingang van 2018 tevens ruimte voor het renoveren of vervangen van

verouderde groenvakken. Er is geen geld voor vervanging van boomstructuren. Wanneer er uitbreidingen van areaal plaatsvinden zullen, zoals afgesproken in de Agenda BOR, de beheerbudgetten vooraf geregeld worden.

Afwijkingen en risico's

De uitwerking van de bezuinigingstaakstellingen heeft tot gevolg dat de verzorgingskwaliteit en technische kwaliteit van de openbare ruimte dalen. Daarnaast zijn riolen, wegen en groen op middellange termijn aan vervanging toe. Het is nog niet duidelijk of het budget voor groenrenovaties toereikend zal zijn om alle vervangingen die nodig zijn te kunnen uitvoeren.

Begraven

Beleid

Doel is het zorgen voor kwalitatief goed begraven op korte en lange termijn, het waarborgen van de begraafcapaciteit, het bieden van kwalitatief goede begraafplaatsen en het op peil houden van de bijdrage die de begraafplaatsen leveren aan de groene kwaliteit van Assen. Het begraven moet voldoen aan de Wet op de Lijkbezorging. Het groenbeheer en het padenonderhoud op de begraafplaatsen voldoet aan de afgesproken IBOR-kwaliteitsniveaus.

Financiën

De beschikbare middelen zijn op voldoende niveau om het onderhoud uit te voeren. Om het begraven binnen Assen betaalbaar te houden is afgezien van het doorvoeren van kostendekkende tarieven.

Afwijkingen en risico's

Er is geen sprake van bijzondere risico's.

Wegbeheer

Beleid

Uitvoering van het dagelijks beheer vindt plaats op basis van beeldkwaliteitsniveaus en is met name gericht op het behoud van de verkeersveiligheid, duurzaamheid, comfort en aanzien.

Groot onderhoud aan wegen en wegreconstructies worden ingepland op basis van de uitkomsten van globale visuele weginspecties, maatregeltoetsen en technische metingen. Er wordt voortdurend afgestemd met het vervangingsprogramma van de riolering, ontwikkelingsprojecten, grote verkeerskundige projecten en de projecten vanuit gebiedsgericht werken. Het onderhoud is gebaseerd op de Agenda BOR en de principes van risicogestuurd beheer, behoud van de verkeersveiligheid en duurzaamheid (zoals het voorkomen van kapitaalvernietiging).

Bij de financiële planning kijken wij volgens de beleidslijn van de Agenda BOR vijf jaar vooruit met een doorkijk naar de werkvoorraad. Wij maken een integrale afweging van de prioritering van de projecten die voortkomen uit einde levensduur van de wegen, maatschappelijke vragen en functiewijzigingen van de openbare ruimte.

Financiën

De Nota Wegbeheer en de Agenda BOR geven inzicht in de werkwijze en financiering van het beheer en onderhoud van verhardingen. De financiering van groot onderhoud komt ten laste van de reserve. Reconstructies bij einde levensduur worden conform de BBV in de investeringsstaat opgenomen.

Afwijkingen en risico's

Het risicogestuurd beheer kan mogelijk leiden tot een plaatselijke kwaliteitsvermindering, waardoor een verhoogd veiligheidsrisico voor weggebruikers en verkeersdeelnemers kan optreden. De noodzaak tot het uitvoeren van groot onderhoud en reconstructies in de oudere woonwijken neemt toe, waardoor de druk op de algemene middelen in de toekomst gaat toenemen.

Overige Infrastructuur

Beleid

Het onderhoud is met name gericht op het behoud van de verkeersveiligheid, duurzaamheid, comfort en aanzien. Het groot onderhoud en vervanging vindt plaats aan de hand van conditiemetingen en technische inspecties en is gebaseerd op het behoud van de verkeersveiligheid en duurzaamheid (voorkomen kapitaalvernietiging).

Om een goed inzicht, afstemming met andere belangen en prioritering te krijgen is een voortschrijdende planning nodig. Daarbij kijken wij steeds vijf jaar (financieel) vooruit, met een doorkijk naar de werkvoorraad daarna (vijf tot zes jaar). Wij maken een integrale afweging voor de prioritering van de projecten die voortkomen uit einde van de levensduur en slijtage van de inrichting, maatschappelijke vragen en functiewijzigingen. De plannings zijn afgestemd op de plannings van Gebiedsgericht Werken (GGW), zoals beschreven is in de Agenda BOR.

Financiën

De beheerplannen geven inzicht in de werkwijze en financiering van het dagelijks onderhoud van de overige infrastructuur. In de productbegroting van overige infrastructuur zijn de vervangingsinvesteringen vanwege einde levensduur opgenomen. De stand van de voorzieningen voor groot onderhoud en vervanging van onder andere kunstwerken en verkeersregelingen is geactualiseerd en daarmee voor de komende jaren op niveau. Wij kiezen voor grootschalige vervanging van openbare verlichting. Hiervoor is budget beschikbaar gesteld.

De geraamde stand van de voorziening voor kunstwerken is eind 2018 € 2,7 miljoen en is hiermee toereikend.

Afwijkingen en risico's

Door het beperkte budget als gevolg van de bezuinigingen, en de toename van het areaal, moet groot onderhoud worden heroverwogen en/of uitgesteld. Als beheerder moeten we wel maatregelen nemen om de openbare ruimte veilig te houden. Hierdoor neemt de druk op de middelen voor het dagelijks beheer toe. Dit kan betekenen dat sommige werkzaamheden of vervangingsprojecten pas in een later stadium kunnen worden uitgevoerd. Tegelijkertijd werken we aan het verbeteren van de efficiency zodat we meer realiseren met de beperkte middelen. Hetgeen in lijn is met de Agenda BOR.

Maatschappelijk vastgoed

Beleid

Bij de inzet van gemeentelijke gebouwen voor beleidsdoelen kijkt de gemeentelijke organisatie kritisch naar effectiviteit en efficiëntie. Een betere bezetting van gebouwen door bijvoorbeeld multifunctioneel gebruik kan als gevolg hiervan leiden tot een kleinere vastgoedportefeuille.

Financiën

In 2017 heeft een nieuwe inspectie van het vastgoed plaatsgevonden, de afgelopen periode is de inspectie van de gebouwen vertaald naar een meerjaren onderhoudsplan (MJOP) per gebouw. In de meerjaren onderhoudsplanning zijn de bedragen geïndexeerd en zijn aan de hand van de nieuwe inspecties de vervangingstermijnen van de diverse gebouwen herzien.

Onderhoudsvoorzieningen

Op basis van meerjarige onderhoudsprogramma's begroten wij per gebouw de onderhoudswerkzaamheden. Deze onderhoudsprogramma's worden regelmatig geactualiseerd. Om fluctuaties in de uitgaven te kunnen opvangen werken wij met onderhoudsvoorzieningen per thema.

Conform de BBV wordt de onderhoudsvoorziening gevoed, hierbij geldt dat er een voorziening wordt getroffen om het gebouw in stand te houden tijdens de periode dat deze wordt afgeschreven. Na de afschrijvingstermijn worden vervangingsinvesteringen geactiveerd.

In tegenstelling tot voorgaande jaren zijn we voor de nieuwe onderhoudsvoorziening uitgegaan van een horizon van 40 jaar in plaats van 20 jaar. Daar de gemeente Assen een vastgoedportefeuille heeft met veel recent gerealiseerde gebouwen zal een onderhoudsvoorziening met een horizon van 20 jaar ervoor zorgen dat de storting in de onderhoudsvoorziening elk jaar zal toenemen. Met een horizon van 40 jaar, wordt de toename getemperd.

Beleidsdocumenten

Documentnaam / jaar/categorie	vastgesteld	wegen	overige infra	riolering	groen	begraven	gebouwen
Uitvoeringsplan verhardingen	2014	✓					
Beleidsplan openbare verlichting	2008		✓				
Beheersplan kunstwerken	2011		✓				
Beleidsplan graffiti en wildplakken	2011		✓				
Beleids- en beheersplan verkeersregelinstallaties	2013		✓				
Gemeentelijke Rioleringsplan Assen (GWRP 2013 2018)	2013			✓			
Beheer van het openbaar vaarwater in Assen 2008 2013	2008			✓			
Groenstructuurvisie	2006				✓		
Groenbeheervisie	2008				✓		
Beleidsnota Natuur- en milieueducatie	2009				✓		
Stedelijk speelbeleidskader	2009				✓		
Het Groene Frame					✓		
Beleidsnotitie begraafplaatsen	2006					✓	
Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen	2011					✓	
Agenda BOR	2017	✓	✓		✓		
Inrichtings- en beheerplan De Boskamp	2011					✓	
Beleidsnota Historie en toekomst Noorder- en Zuiderbegraafplaats inclusief lijst cultuurhistorisch waardevolle monumenten	2010					✓	
Contourennota vastgoed 2009-2013	2009						✓

Budgetten onderhoud kapitaalgoederen (bedragen * € 1.000)

Categorie/product/jaar	Begroting		Meerjarenraming		
	2018	2019	2020	2021	2022
Categorie Rioolbeheer					
Riolering beheer en onderhoud	2.962	3.274	3.476	3.528	3.651
Watergangen	839	751	754	756	761
Waterwegen	190	170	171	174	176
Totaal Rioolbeheer	3.991	4.195	4.401	4.458	4.588
Categorie Groenbeheer					
Plantsoenen	1.936	2.143	2.179	2.236	2.272
Bossen en natuurterreinen	24	160	160	160	160
Kinderboerderijen	25	25	41	42	43
Speelterreinen	262	232	234	236	238
Totaal Groenbeheer	2.247	2.560	2.614	2.674	2.713
Begraven	190	189	189	189	189
Maatschappelijk vastgoed	30.497	29.873	30.314	30.920	31.171
Wegen	2.240	2.284	2.362	2.509	2.619
Categorie overige infrastructuur					
Bermen	18	18	18	18	18
Schoonhouden openbare ruimte	599	614	626	638	651
Verkeersregelingen	444	311	328	303	337
Kunstwerken	1.520	1.581	1.583	1.626	1.646
Klein Straatmeubilair	21	21	21	21	21
Openbare verlichting	699	688	696	705	713
Totaal overige infrastructuur	3.301	3.233	3.272	3.311	3.386
Totaal onderhoud kapitaalgoederen	42.466	42.334	43.152	44.061	44.666

Paragraaf 4 Financiering

Treasurybeleid

Uitvoering treasurybeleid

We zetten het bestaande op totaalfinanciering gebaseerde treasurybeleid in 2019 voort. We zorgen ervoor dat er continu inzicht is in de uitgaande en inkomende gemeentelijke geldstromen. De interne sturing is gericht op beperking van de schuldenlast, kostenefficiency, voorkoming van renterisico's en maatwerkfinanciering. We volgen de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt nauwlettend.

We zorgen voor voldoende liquiditeit en solvabiliteit zodat we zowel op korte als op de langere termijn aan onze financiële verplichtingen kunnen voldoen. We bewaken de houdbaarheid van onze schuldpositie. We benutten kansen om de gemeentelijke schuldpositie en de rente- en aflossingsverplichtingen te verlichten.

We trekken alleen dan externe financieringsmiddelen aan als dat met het oog op de uitoefening en financiering van de publieke taak noodzakelijk is.

Het rentebeleid in de begroting 2019 en de meerjarenramingen zijn gestoeld op duurzaamheid, financiële stabiliteit en op het voorkomen van budgettaire schommelingen. Die lijn hanteren we eveneens in het kader van de gemeentelijke grondexploitatie. We zien erop toe dat het interne rentebeleid en het daaraan gekoppelde verdelingsprincipe blijven voldoen aan de voorschriften en bepalingen in het BBV.

We werken met en binnen de kaders van de Wet Fido en het vernieuwde gemeentelijke treasurystatuut. De uitvoering van de treasurytaken zijn, om kwetsbaarheid te voorkomen, kennis te verbreden en te delen belegd bij het treasuryteam.

Ontwikkeling van de schuldpositie

De omvang van de vaste schuld van de gemeente neemt in 2019 als gevolg van reguliere aflossing met € 13,5 miljoen af ten opzichte van 2018. De gemeentelijke leningenportefeuille omvat begin 2019 in totaal tweeëntwintig langlopende leningen met een gezamenlijke omvang van € 200,3 miljoen. We houden er in de ramingen rekening mee dat we in 2019 vervangende financieringsmiddelen moeten aantrekken om geplande investeringen te financieren en de aflossingen op de bestaande leningen te herfinancieren.

We stemmen omvang en samenstelling van de in 2019 aan te trekken financieringsmiddelen zo goed mogelijk af op feitelijke liquiditeitsbehoefte en houden daarbij rekening met de ontwikkeling van de financieringspositie op korte en lange termijn. Voor invulling maken we zowel gebruik van de kredietfaciliteiten van de Bank Nederlandse Gemeenten als van in looptijd variërende kort- en langlopende geldleningen. Ook de actuele rente op de geld- en kapitaalmarkt speelt daarbij een rol.

Ontwikkeling schuldpositie						(bedragen x € 1 miljoen)
Omschrijving/ultimo jaar	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Omvang vaste schuld	133	176	201	183	200	187
Omvang vlottende schuld	52	0	0	0	0	p.m.

Rentebeleid

Algemene beleidslijnen

We zetten het bestaande rentebeleid in 2019 voort. Dat beleid is gestoeld op duurzaamheid, financiële stabiliteit en op het voorkomen van budgettaire schommelingen. We calculeren vanuit dat oogpunt tevens rente over de eigen gemeentelijke financieringsmiddelen. Het interne rentebeleid en het daaraan gekoppelde rente-omslagstelsel voldoen aan de voorschriften en bepalingen uit het vernieuwde BBV.

Renteverwachtingen (rentevisie)

De bestaande schuldpositie en de verwachtingen met betrekking tot de ontwikkeling van de rente op de internationale geld- en kapitaalmarkt bepalen de omvang van de rentekosten die we voor de financiering van lopende en komende uitgaven in de begroting 2019 en de gemeentelijke exploitatie moeten opnemen.

De rente op de geld- en kapitaalmarkt was in de afgelopen jaren mede als gevolg van monetaire beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) ongekend laag. Via herstructurering van de leningenportefeuille is zo optimaal mogelijk van die situatie gebruik gemaakt. Dat heeft geresulteerd in een aanzienlijke reductie van de jaarlijks verschuldigde rente. De gemiddelde rente op de huidige leningenportefeuille kon door die aanpak voor langere tijd worden teruggebracht tot onder de twee procent. Mogelijkheden voor verdergaande verlaging zijn daarmee de eerstkomende jaren uitgeput. Het interne rente-omslagpercentage en de interne renteverdeling zijn de op nieuwe situatie afgestemd.

Het rentepeil op de geld- en kapitaalmarkt is van veel factoren en internationale ontwikkelingen afhankelijk. Het bestuur van de ECB heeft medio 2018 besloten om met ingang van 2019 te stoppen met het opkoopbeleid van staatsleningen. Dat beleid is gericht op het verruimen van de geldhoeveelheid, het laag houden van het rentepeil en het stimuleren van de economische groei in de eurozone. Afbouw en beëindiging van dat beleid kan rentestijging tot gevolg hebben. De ECB heeft echter gelijktijdig aangegeven zeker nog tot medio 2019 geen redenen te zien om de huidige eigen lage rentetarieven van de bank te gaan verhogen.

De Nederlandse Bank gaat in haar publicatie Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten van juni 2018 voor 2019 uit van een geringe stijging van het rentepeil op de geld- en kapitaalmarkt. Die blijft echter binnen de marges waar we op dit moment in de begroting zelf rekening mee houden. Er is in dit stadium dan ook geen aanleiding om het rentebeleid bij te stellen. We volgen de ontwikkelingen nauwlettend.

Voor 2019 hanteren we de volgende rentetarieven:

Rentetarieven 2019			
omschrijving/begrotingsjaar	2017	2018	2019
calculatierente interne financiering	2,2%	2,2%	2,2%
calculatierente externe financiering tot kasgeldlimiet		2,0%	2,0%
calculatierente externe financiering boven kasgeldlimiet	2,1%	2,0%	2,0%
Indexatie amortisatie reserves algemene dienst	2,2%	2,2%	2,2%
Indexatie overige reserves			
calculatierente grondexploitatie	1,3%	1,5%	1,3%
calculatierente interne doorbelasting	2,1%	2,2%	2,2%

Financieringsbehoefte

We hebben de omvang van de gemeentelijke financieringsbehoefte voor 2019, rekening houdend met de voor het komend jaar geplande investeringen en met inachtneming van de bepalingen in het Besluit Begroting en Verantwoording als volgt bepaald.

Financieringsbehoefte 2019		(bedragen x € 1 miljoen)
Omschrijving	bedrag	
Te financieren activa		
- Algemene dienst	434,2	
- Grondexploitatie	21,8	
Totaal te financieren activa	456,0	
Beschikbare financieringsmiddelen		
- Vaste geldleningen ca	204,6	
- Reserves en voorzieningen algemene dienst	163,7	
- Reserves en voorzieningen grondexploitatie	28,5	
Totaal beschikbare financieringsmiddelen	396,8	
Gecalculerde financieringsbehoefte per 1-1-2019	59,2	

Rentebegroting en -toerekening

Rentebegroting

De interne rekenregels zijn afgestemd op het vernieuwde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Die schrijven voor dat de gemeente bij de bepaling van het rente-omslagpercentage moet uitgaan van het gewogen gemiddelde van de rente, die de gemeente betaalt voor de lopende geldleningen. Het gaat dan zowel om de vaste geldleningen (looptijd van één jaar of langer) als om kasgeldleningen (looptijd van minder dan één jaar). De raming van de rentelasten voor de geldleningen die de gemeente in 2019 mogelijk moet aangaan wordt gebaseerd op de renteverwachtingen (rentevisie). Voor 2019 is de rente-omslag als resultaat daarvan opnieuw bepaald op rond 2,2 %.

De voor 2019 geraamde rentetarieven, de voor het komende jaar gecalculerde financieringsbehoefte en het voor de interne verdeling van de rente te hanteren omslagpercentage resulteren voor 2019 in de hiernavolgende rentebegroting:

Rentebegroting 2019			
(bedragen x € 1.000)			
Lasten	Resultaat 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Rente vaste geldleningen	4.042	3.946	4.352
Rente reserves en voorzieningen	4.148	4.287	4.115
Rente kortgeld financiering	-	253	561
Rente rekening-courant Grondbedrijf	605	-	601
Overige rentekosten	98	110	108
Vergoedingsrente gemeentelijke heffingen	-	-	-
Voordeel renteomslag	7	158	586
Totaal lasten	8.900	8.754	10.323
Baten	Resultaat 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Rente geldleningen uitgegeven (u.g)	-	4	-
Rente overtollige financieringsmiddelen	-	-	-
Rente grondexploitatie	888	298	879
Rente investeringen	7.997	8.452	9.444
Bouwrente	15	-	-
Nadeel renteomslag	-	-	-
Totaal baten	8.900	8.754	10.323

Rentetoerekening

De nieuwe begrotings- en verantwoordingsvoorschriften schrijven voor dat gemeenten de wijze waarop ze de rentelasten aan de gemeentelijke producten, programma's en projecten toerekenen in de begroting en in de jaarrekening zichtbaar maken.

Rentescema 2019		(bedragen x € 1.000)
Omschrijving	bedrag	
a. Externe rentelasten korte en lange financiering		
- Vaste geldleningen	4.352	
- Korte termijn financiering	561	
Totaal a. Externe rentelasten korte en lange financiering	4.913	
b. Totaal b. Externe rentebaten	0	
Saldo rentelasten en baten	4.913	
c. Rente die wordt doorberekend		
- c1. Rente die aan de grondexploitatie wordt doorberekend	-278	
- c2. Rente projectfinanciering die aan betreffende taakveld wordt toegerekend	0	
- c3. Rentebaten door verstrekte leningen die aan taakveld worden toegerekend	0	
Totaal c. Rente die wordt doorberekend	-278	
Totaal aan taakvelden toe te rekenen externe rente (a+b+c)	4.635	
d. Rente over eigen vermogen en voorzieningen		
- d1. Rente over eigen vermogen	3.584	
- d2. Rente over voorzieningen	639	
Totaal d. Rente over eigen vermogen en voorzieningen	4.223	
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente (a+b+c+d)	8.858	
e. Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	9.444	
f. Renteresultaat op het taakveld treasury (e – [totaal a+b+c+d])	586	
Renteomslagpercentage	2,01	

Risicobeheer

Wettelijke normen

Om risico's en ongewenste budgettaire effecten van rentefluctuaties te beperken kent de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) een tweetal normen waar gemeenten zich in de uitvoering van het treasurybeleid aan dienen te houden. Dat zijn de renterisiconorm en de kasgeldlimiet. Daarnaast stelt de wet, eveneens met het oog op risicobeheersing, beperkingen aan het extern beleggen van overtollige financieringsmiddelen. Die liggen vast in de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden.

Renterisiconorm en kasgeldlimiet (bedragen respectievelijk in percentage en x € miljoen)				
Norm	Percentage	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Renterisiconorm	20,0	€ 76,7	€ 69,7	€ 62,0
Kasgeldlimiet	8,5	€ 32,6	€ 29,6	€ 26,4
Schatkistbankieren	0,75	€ 2,9	€ 2,6	€ 2,3

Renterisiconorm 2019

De renterisiconorm is het bedrag dat de gemeente in een jaar maximaal mag (her)financieren. Dit om te voorkomen dat er in enig jaar een te grote concentratie van aflossingen en renteherzieningen op lopende leningen plaatsvindt en om grote schommelingen in de jaarlijkse rentekosten tegen te gaan.

Het renterisicobedrag wordt op basis van de Wet Fido berekend als de som van de renteherzieningen en de aflossingen. Het totale renterisicobedrag mag niet groter zijn dan 20 % van het begrotingstotaal. Voor het begrotingsjaar 2019 bedraagt de norm € 62,0 miljoen. Uit de onderliggende berekening blijkt dat het renterisico in de leningenportefeuille in 2019 goed is gespreid en er de komende jaren sprake is van voldoende ruimte onder de norm.

Kasgeldlimiet 2019

De kasgeldlimiet begrenst de omvang van de netto kortlopende schuld van de gemeente. Hij geeft het volume aan dat de gemeente maximaal mag invullen met geldleningen met een looptijd korter dan 1 jaar. Het maximum bedraagt 8,5 % van het begrotingstotaal van de begroting. Op basis van de cijfers in de begroting 2019 bedraagt de norm voor het komende jaar € 26,4 miljoen.

De gemeente mag de kasgeldlimiet niet meer dan drie achtereenvolgende kwartalen overschrijden. Als die situatie zich voordoet moet de gemeente de provincie daarover informeren en een plan aanbieden waarin wordt aangegeven hoe en op welke termijn weer aan de kasgeldlimiet wordt voldaan. We maken bij de voorziening in de dagelijkse financieringsbehoefte zo optimaal mogelijk gebruik van de gunstige rentestanden op de geld- en/of de kapitaalmarkt.

Schatkistbankieren 2019

Invoering van het schatkistbankieren beperkt de eigen beleggingsmogelijkheden van de gemeente. Als er sprake is van overtollige financieringsmiddelen waarvan de omvang uit gaat boven het wettelijk vastgestelde drempelbedrag dan worden die middelen door het Rijk afgeroomd ten gunste van de 'schatkist' bij het Ministerie van Financiën.

De wettelijke limiet bedraagt in 2019 0,75 % van het gemeentelijk begrotingstotaal. Op basis van de norm is voor Assen in 2019 een drempelbedrag van toepassing is van € 2,3 miljoen. Het treasurybeleid is gericht op voorkoming van overliquiditeit. We zijn daarin echter ook afhankelijk van omvang en verloop van inkomende geldstromen. Dat impliceert dat schatkistbankieren niet volledig op voorhand kan worden uitgesloten.

Kredietrisico

Assen voert een terughoudend beleid met betrekking tot het verstrekken van geldleningen aan en garantstelling ten behoeve van derden. Dit is alleen aan de orde als met het verstrekken van een geldlening of een garantie een publiek belang gediend is en vast staat dat belang ook als zodanig door de raad wordt erkend. Daarnaast zal de geldlening of de garantstelling met voldoende zekerheden bijvoorbeeld in de vorm van vestiging van het recht van hypotheek of pandrecht, geborgd moeten zijn zodat rente, aflossing en/of terugbetaling veilig zijn gesteld.

We continueren dit beleid in 2019. De begroting 2019 voorziet dan ook niet in het verstrekken van geldleningen aan derden of garanties voor geldleningen, die aan derden verstrekt zijn. Hierover wordt in 2019 als die situatie zich voor gaat doen op basis van een separaat voorstel door de raad besloten.

Op basis van in het verleden genomen besluiten is per 1 januari 2019 sprake van de volgende aan derden verstrekte geldleningen.

Overzicht aan derden verstrekte geldleningen		(bedragen x € 1.000)	
Kedietnemer	Risico/zekerheid	Schuldrestant	% totaal
Enexis Aandeelhoudersleningen; verstrekt ter financiering van netwerkbedrijf; aflossing gebeurt in vier termijnen tot en met 2019	Nauwelijks risico, solvabel bedrijf. De lening wordt in 2019 afgelost	1.329	27
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Startersleningen	De ingelegde gelden komen terug via het revolvingstelsel.	2.296	46
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Zonneleningen	De ingelegde gelden komen door tijdsverloop in de vorm van aflossing terug.	1.170	23
Gemeentelijk personeel Hypothecaire leningen ten behoeve van aankoop van een woning	Recht van hypotheek	198	4
Alescon Geldleningen ten behoeve van hypothecaire geldleningen personeel	Gering risico; mede omdat Alescon een gemeenschappelijke regeling is.	1	0
Totaal aan derden verstrekte geldleningen		4.994	100

Paragraaf 5 Bedrijfsvoering

Algemeen

De bedrijfsvoeringsparagraaf geeft aanvullende informatie op het programma bedrijfsvoering.

Uitgangspunten

De loonsomraming voor 2019 is gebaseerd op de formatie die de directie voor het jaar 2018 heeft vastgesteld. Vertrekpunt voor de loonsom is het salarisspeil eind 2018. In de meerjarenprognose was rekening gehouden met een salarisontwikkeling van +2 %. Naar aanleiding van de verschenen circulaire van het Rijk is deze salarisontwikkeling bijgesteld naar +3,5 %. Deze stijging is bedoeld om de effecten van de nieuwe Cao Gemeenten op te kunnen vangen. Daarnaast heeft het ABP eind juni 2018 een eerste inschatting afgegeven met betrekking tot de ontwikkeling van de pensioenpremie voor 2019. Volgens deze voorlopige inschatting stijgt de pensioenpremie voor het ouderdoms- en nabestaandenpensioen in 2019 met 2,2 % (70 % voor de werkgever). Met beide ontwikkelingen is in de loonsomraming voor 2019 rekening gehouden.

Verder is rekening gehouden met de gevolgen van jaarlijkse periodieke verhogingen. Naast de loonsom is voor beheerskosten binnen de bedrijfsvoering een aantal normbedragen van toepassing. Zo bedraagt het budget voor vorming en opleiding 1,38 % van de loonsom. Voor vergoedingen en toelagen aan het personeel is een (gemiddeld) bedrag van € 118 per fte beschikbaar. Voor de overige personeelskosten per team is gerekend met een bedrag van € 248 per fte. De toegepaste prijsindex op de prijsgevoelige bedrijfsvoeringsbudgetten bedraagt 2,5%.

Voor de prognoses 2020-2022 is als aanname rekening gehouden met een loon- en prijsontwikkeling van beide jaarlijks 2 %.

Verder zijn voor het oplossen van personele knelpunten in de gemeentelijke bedrijfsvoering extra middelen opgenomen. Deze middelen zijn onder andere bestemd voor het sociaal domein, het beheer van de ict-omgeving, nog niet realiseerbare bezuinigingstaakstellingen en het Duurzaamheidscentrum.

In 2014 en 2015 is besloten tot samenwerking op het terrein van de Belastingen en de Personeels- en salarisadministratie tussen de gemeenten Aa en Hunze, Assen en Tynaarlo. Het betreffen samenvoegingen, waarbij het werk vanuit één gemeente plaatsvindt en de medewerkers van de drie gemeenten één team vormen. Deze samenwerkingen zijn op 1 november 2015 van start gegaan. De betreffende medewerkers zijn sindsdien voor een periode van ruim twee jaar gedetacheerd geweest, in afwachting van een keuze voor een definitieve vorm. Met ingang van 1 april 2018 zijn de medewerkers die gedetacheerd waren in dienst getreden bij de gemeenten waar zij feitelijk hun werkzaamheden uitvoeren. De kosten en de bijbehorende kostenverdeling van de samenwerking zijn opgenomen in samenwerkingsovereenkomsten. Door het uit dienst treden bij de gemeente Assen is de formatie met bijbehorende personeelskosten als gevolg hiervan gedaald. De betreffende budgetten zijn aangepast en omgezet naar kosten van derden en opgenomen binnen de programma's Wonen, Bedrijfsvoering en Algemeen financieel beleid. Deze aanpassing is in zijn geheel budgettair neutraal verwerkt in de begroting.

Wijzigingen als gevolg van de BBV

Met ingang van 2017 is de nieuwe BBV-regelgeving in werking getreden. Voor wat betreft de bedrijfsvoering heeft de nieuwe regelgeving met name effect op de wijze waarop de overhead moet worden bepaald, toegerekend en gepresenteerd. Deze wijzigingen zijn, ook in deze paragraaf, integraal verwerkt. De kosten van de bedrijfsvoering zijn gesplitst in directe taken en ondersteuningstaken (overhead). Hiervoor zijn diverse tabellen opgenomen in deze paragraaf. Voor wat betreft de toerekening van de bedrijfsvoeringskosten aan de taakvelden is een overzicht opgenomen van de personele inzet op deze taakvelden.

Middeleninzet bedrijfsvoering

Middelen bedrijfsvoering			(bedragen x € 1.000)		
omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	verschil	
				in €	in %
Personeelskosten	42.667	44.278	44.505	+227	+0,5%
Beheerkosten	7.593	7.216	7.140	-76	-1,1%
Kapitaallasten	2.228	2.874	2.998	+124	+4,3%
Frictiekosten	1.131	1.000	499	-501	-50,1%
Storting frictievoorziening	173	0	0	0	0%
Totaal lasten	53.791	55.368	55.142	-226	-0,4%
Inkomsten uit detachering van medewerkers	1.415	579	311	-268	-46,3%
Overige inkomsten bedrijfsvoering	1.390	1.048	986	-62	-5,9%
Onttrekking frictievoorziening	1.131	1.000	455	-545	-54,5%
Onttrekking Gemeentelijk Sociaal Deelfonds	130	375	0	-375	-100%
Totaal baten	4.066	3.002	1.752	-1.250	-41,6%
Totaal middelen bedrijfsvoering	49.726	52.366	53.390	+1.024	+2%

Personeelskosten + € 0,2 miljoen

Bij de bepaling van de loonsom is rekening gehouden met salaris, autonome en formatieve ontwikkelingen. De loonsom is toegenomen als gevolg van uitbreiding van de formatie om personele knelpunten te kunnen oplossen in de bedrijfsvoering. Zo is onder meer het management van het sociaal domein uitgebreid. Ook is extra formatie benodigd in het beheer van de ict-omgeving ten behoeve van het verhogen van de continuïteit van de ict-infrastructuur, om extra functionaliteiten te kunnen beheren en om nieuwe functionaliteit te kunnen ontwikkelen.

Voor aansturing van het Duurzaamheidscentrum en het kunnen verrichten van baliewerkzaamheden en administratie is eveneens extra formatie benodigd. Een aantal voorziene bezuinigingsmaatregelen is nog niet realiseerbaar als gevolg van de verbeterde economische situatie, uitstel van de inwerkingtreding van nieuwe wetgeving of in afweging tot de personele frictiekosten die bij de realisatie zouden ontstaan.

Zoals al eerder aangegeven zijn de personeelskosten gedaald als gevolg van het per 1 april 2018 in dienst treden van de medewerkers Belastingen en Personeels- en salarisadministratie bij de gemeenten Aa en Hunze en Tynaarlo.

Bij de personeelskosten is tevens rekening gehouden met de financiële effecten van het Generatiepact. Ook zijn de effecten meegenomen van een voorziene (licht) dalende projectenportefeuille in 2019.

Beheerskosten -/- € 0,1 miljoen

Naar aanleiding van de resultaten in de jaarrekening 2017 zijn enkele budgetten naar beneden bijgesteld. De ict-kosten zijn toegenomen als gevolg van uitbreiding van het aantal licenties. Daarnaast zorgt een verbetering in het beheer en continuïteit van de ict-omgeving voor extra kosten.

Ook in de beheerskosten zijn de financiële effecten van de samenwerking in SDA-verband verwerkt.

Kapitaallasten + € 0,1 miljoen

De stijging van de kapitaallasten houdt verband met de aanschaf van energiezuinig materieel en investeringen in hardware.

Frictievoorziening

Voor dekking van de kosten van personele frictie, die zijn ontstaan als gevolg van bezuinigingen en organisatieontwikkelingen, is een voorziening getroffen. Begin 2018 was hiervan nog € 1,9 miljoen beschikbaar. De voorziening is bestemd voor dekking van de kosten van personeel vallend onder de noemer 'van werk naar werk'. De frictievoorziening is toereikend om de financiële consequenties van medewerkers die eind 2017 boventallig waren op te kunnen vangen. De voorziening wordt zo nodig op de lopende verplichtingen bijgesteld.

Inkomsten - € 0,3 miljoen

Deze mutatie is het gevolg van een daling van het aantal gedetacheerde medewerkers bij Vaart Welzijn en de reeds gememoreerde ontwikkelingen in SDA-verband.

Kosten directe bedrijfsvoering en kosten ondersteuning (overhead)

Onderstaande tabellen geven inzicht in de omvang van de bedrijfsvoeringskosten van het primair proces en de kosten van overhead. Personeelskosten van medewerkers en overige kosten die direct verband houden met de uitvoering van het beleid worden gerekend tot de directe kosten. Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces worden gerekend tot de overhead. Deze kosten bestaan uit alle loonkosten van de zogenaamde PIOFACH-functies (Personeelszaken, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting), ict-kosten, huisvestingskosten, uitbestedingskosten bedrijfsvoering en rentekosten die niet zijn toe te rekenen aan het primaire proces.

Directe bedrijfsvoering en ondersteuning

Kosten directe bedrijfsvoering			(bedragen x € 1.000)		
omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	verschil	
				in €	in %
Personeelskosten	30.200	31.510	30.890	-620	-2%
Beheerkosten	2.698	2.485	2.463	-22	-0,9%
Kapitaallasten	915	980	1.085	+105	+10,7%
Inkomsten bedrijfsvoering	-1.031	-665	-535	-130	-19,6%
Mutaties frictievoorziening	-958	-1.000	-455	-545	-54,5%
Onttrekking Gemeentelijk Sociaal Deelfonds	-130	-375	0	-375	-100%
Totaal kosten directe bedrijfsvoering	31.694	32.935	33.448	+513	+1,6%

Kosten ondersteuning (overhead)				(bedragen x € 1.000)	
omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	verschil	
				in €	in %
Personeelskosten	13.598	13.768	14.114	+346	+2,5%
Beheerkosten	4.895	4.731	4.677	-54	-1,1%
Kapitaallasten	1.313	1.894	1.913	+19	+1%
Inkomsten ondersteuning	-1.774	-962	-762	-200	-20,8%
Totaal kosten ondersteuning (overhead)	18.032	19.431	19.942	+511	+2,6%

In de tabel overheadkosten zijn geen huisvestingskosten opgenomen. Huisvesting die wordt gerekend tot de overhead heeft betrekking op kantoorruimten. Dit zijn ruimten voor de uitvoering van de algemene taken van de gemeentelijke organisatie. Deze kosten vallen onder het programma Vastgoed. Dit betreft een totaalbedrag van nagenoeg € 2 miljoen. De totale lasten van de ondersteuning (overhead) ten behoeve van het primaire proces bedragen daarmee circa € 22 miljoen.

Specificatie kosten overhead				(bedragen x € 1.000)	
omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	verschil	
				in €	in %
Management	3.159	3.104	3.291	187	6,0%
Financiën	3.753	2.594	2.484	-111	-4,3%
P&O / HRM	2.487	2.301	2.487	186	8,1%
Inkoop	286	320	265	-55	-17,2%
Communicatie	690	498	414	-85	-17,0%
Juridische zaken	430	450	494	44	9,7%
Bestuurszaken/-ondersteuning	178	684	644	-40	-5,8%
Informatievoorz. en Automatisering (ICT)	5.312	7.363	7.438	75	1,0%
Facilitaire zaken en huisvesting	2.089	4.010	3.671	-340	-8,5%
DIV	495	513	530	18	3,4%
Managementondersteuning	1.333	912	948	37	4,0%
Totaal	20.214	22.749	22.666	-83	-0,4%
Toerekening kosten overhead aan derden	-753	-962	-762	-200	-20,8%
Totaal overhead	19.461	21.787	21.904	+117	+0,5%
Progr. Vastgoed en Grondbedrijf (huisvest.)	1.430	2.357	1.962	-395	-16,8%
Totaal overhead progr. Bedrijfsvoering	18.032	19.431	19.942	+511	+2,6%

Toelichting kosten overhead

Tussen de verschillende onderdelen van de overheadkosten zijn enkele verschuivingen opgetreden doordat een aantal kostencomponenten als gevolg van een aanpassing in de organisatiestructuur van de ondersteunende teams beter toegewezen zijn geworden aan de betreffende onderdelen. In totaliteit zijn de overheadkosten ongeveer op hetzelfde niveau gebleven.

Toerekening kosten bedrijfsvoering				(bedragen x € 1.000)	
omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	verschil	
				in €	in %
Programma Bedrijfsvoering directe taken	28.006	29.046	29.831	+785	+2,7%
Programma Bedrijfsvoering overhead	15.625	16.781	17.263	+482	+2,9%
Projecten en investeringen	4.960	5.652	5.355	-297	-5,3%
Grondbedrijf	1.135	887	941	+54	+6,1%
Totaal toerekening	49.726	52.366	53.390	+1.024	+2%

Projectmatige dekking

In de personeelskosten is rekening gehouden met de voorziene projectenportefeuille voor 2019. Dit vertaalt zich in een bijgestelde toerekening van bedrijfsvoeringskosten aan projecten, investeringen en grondexploitaties.

Effect op programma Bedrijfsvoering

Alle hiervoor genoemde ontwikkelingen hebben per saldo geleid tot een uitzetting van € 1,3 miljoen (+ 2,8 %) op het programma Bedrijfsvoering (directe en ondersteunende taken).

Personeelsformatie

Personeelsformatie 2017-2019				(fte's)
omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	% mutatie 2018-2019
Directe taken	415	457	423	-7%
Ondersteunende taken (overhead)	155	172	167	-3%
Totale formatie	570	629	590	-6%

Ontwikkeling personeelsformatie

Ten opzichte van 2018 is de totale personeelsformatie afgenomen met 39 fte. Deze daling is het gevolg van het vervallen van tijdelijke extra capaciteit ten behoeve van het oplossen van personele knelpunten, een afname van de projectcapaciteit en het uit dienst treden van de medewerkers Belastingen en Personeels- en salarisadministratie. Bij enkele organisatieonderdelen is de formatie toegenomen (onder andere management sociaal domein, ict-beheer en het Duurzaamheidscentrum).

Formatie behorende tot de overhead				(fte's)
omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	% mutatie 2018-2019
Management	29,5	28,8	30,9	7,3%
Financiën	43,0	25,6	24,8	-3,3%
P&O / HRM	11,3	19,6	13,3	-32,2%
Inkoop	3,6	4,2	3,2	-24,6%
Communicatie	8,1	6,4	5,4	-15,7%
Juridische zaken	4,0	5,7	6,3	11,1%
Bestuurszaken/-ondersteuning	2,0	7,5	7,0	-6,7%
Informatievoorz. en Automatisering (ict)	22,4	36,8	38,2	3,8%
Facilitaire zaken en huisvesting	2,1	16,6	16,6	0,0%
DIV	6,0	6,1	6,1	0,0%
Managementondersteuning	23,2	15,1	15,1	0,0%
Totale overhead	155,1	172,2	166,7	-3,2%

Personele inzet op taakvelden

Met ingang van de begroting 2017 is een aantal financiële stelselwijzigingen doorgevoerd, om de met de vernieuwde begrotings- en verantwoordingsvoorschriften beoogde verbetering van stuurinformatie voor de raad tot stand te brengen.

De invoering van een uniforme set taakvelden was één van deze wijzigingen. De bestaande programma- en productindeling is echter gehandhaafd als basis voor allocatie, autorisatie en verantwoording. Binnen de bestaande programma-indeling worden de totale bedrijfsvoeringskosten toegerekend aan het programma Bedrijfsvoering. Ondanks dat de kosten van de bedrijfsvoering volledig worden toegerekend aan het programma Bedrijfsvoering, geeft de volgende tabel inzicht in de personele inzet per taakveld.

Deze tabel is afgeleid van de personele inzet per programma en beleidsthema, zoals deze is opgenomen in de begroting. Niet alle taakvelden zijn opgenomen in dit overzicht, omdat niet alle bestaande beleidsthema's gerelateerd zijn aan een taakveld. Alle bedrijfskosten die direct verbonden zijn aan activiteiten/taken/producten die gericht zijn op de externe klant, zijn aan de betreffende taakvelden toegerekend. De overhead is verantwoord op een separaat taakveld binnen het hoofdtaakveld Bestuur en ondersteuning.

Personele inzet 2019 op taakvelden		
Hoofdtaakveld / Taakveld	uren (*1.000)	fte
Bestuur en ondersteuning		
Bestuur	3.858	2,7
Burgerzaken	73.781	52,0
Overhead	241.135	169,8
OZB woningen	4.123	2,9
Totaal Bestuur en ondersteuning	322.897	227,4
Veiligheid		
Crisisbeheersing en brandweer	6.295	4,4
Openbare orde en veiligheid	14.041	9,9
Totaal Veiligheid	20.336	14,3
Verkeer, vervoer en waterstaat		
Verkeer en vervoer	36.497	25,7
Parkeren	17.325	12,2
Economische havens en waterwegen	1.012	0,7
Openbaar vervoer	28	0,0
Totaal Verkeer, vervoer en waterstaat	54.861	38,6
Economie		
Economische ontwikkeling	7.087	5,0
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	3.769	2,7
Totaal Economie	10.855	7,6
Onderwijs		
Onderwijshuisvesting	12.656	8,9
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	17.043	12,0
Totaal Onderwijs	29.699	20,9

Hoofdtakveld / Taakveld	uren (*1.000)	fte
Sport, cultuur en recreatie		
Sportbeleid en activering	3.220	2,3
Sportaccommodaties	7.108	5,0
Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	6.897	4,9
Musea	424	0,3
Media	739	0,5
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	68.334	48,1
Totaal Sport, cultuur en recreatie	86.722	61,1
Sociaal Domein		
Samenkracht en burgerparticipatie	22.263	15,7
Wijkteams	5.659	4,0
Inkomensregelingen	6.102	4,3
Begeleide participatie	244	0,2
Arbeidsparticipatie	324	0,2
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	6.085	4,3
Maatwerkdienstverlening 18+	37.850	26,7
Maatwerkdienstverlening 18-	2.145	1,5
Geëscaleerde zorg18+	10.602	7,5
Geëscaleerde zorg 18-	22.057	15,5
Totaal Sociaal Domein	113.331	79,8
Volksgezondheid en milieu		
Volksgezondheid	173	0,1
Riolering	20.870	14,7
Afval	43.768	30,8
Milieubeheer	3.337	2,4
Begraafplaatsen en crematoria	8.176	5,8
Totaal Volksgezondheid en milieu	76.324	53,7
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening & stedelijke vernieuwing		
Ruimtelijke ordening	20.422	14,4
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	9.300	6,6
Wonen en bouwen	31.796	22,4
Totaal Volkshuisvesting, RO & stedelijke vernieuwing	61.518	43,3
Projecten en investeringen		
Inzet ten behoeve van derden	9.187	6,5
Totaal Personele inzet 2019	837.481	589,8

Investerings

Investerings in bedrijfsmiddelen			
(bedragen x € 1.000)			
omschrijving	Realisatie 2017	Begroting t/m 2018	Begroting 2019
Automatisering hardware	131	1.631	600
Automatisering software	215	486	79
Vervoermiddelen / materieel	1.721	457	1.131
Overige investeringen (o.a. kantoorinventaris)	364	167	0
Totaal investeringen bedrijfsvoering	2.431	2.741	1.810

Meerjarenprognose bedrijfsvoering

Meerjarenprognose Bedrijfsvoering				
(bedragen * € 1.000)				
Omschrijving	Begroting 2019	Meerjarenprognose		
		2020	2021	2022
Kosten bedrijfsvoering				
Personeelskosten	45.005	45.821	46.577	47.505
Beheerkosten	7.140	7.208	7.352	7.499
Kapitaallasten	2.998	2.928	2.543	2.529
Inkomsten bedrijfsvoering	-1.752	-1.763	-1.774	-1.785
Totaal kosten bedrijfsvoering	53.390	54.194	54.698	55.748
Toerekening bedrijfsvoering				
Programma Bedrijfsvoering direct	29.831	30.338	30.856	31.363
Programma Bedrijfsvoering overhead	17.263	17.467	17.360	17.807
Projecten en investeringen	5.355	5.434	5.514	5.595
Grondbedrijf	941	955	968	983
Totaal toerekening	53.390	54.194	54.698	55.748

Paragraaf 6 Verbonden partijen

Algemeen

De gemeente Assen heeft een aantal verbonden partijen die voor de gemeente taken uitvoeren of met wie de gemeente samenwerkt om doelen voor de Asser samenleving te bereiken. Achter het begrip 'verbonden partijen' gaat een grote verscheidenheid schuil aan organisaties, constellaties, inhoud en geld.

De financiële belangen van de gemeente in deze partijen variëren van enkele duizenden euro's tot vele miljoenen euro's. Volgens het Besluit begroting en verantwoording (BBV) moeten gemeenten in de begroting een paragraaf 'verbonden partijen' opstellen.

Het doel van deze paragraaf is op een centrale plaats inzicht verschaffen in, en informatie verstrekken over, alle partijen waarmee de gemeente bestuurlijke en financiële banden onderhoudt. Inzicht hierin is relevant omdat betrokken partijen direct of indirect belast (kunnen) zijn met uitvoering van beleid dat door de gemeente aan de betreffende partij is overgedragen en daarmee gemeentelijke middelen gemoeid kunnen zijn en financiële risico's worden gelopen.

Kadernota en uitvoeringsnota

In de notitie Verbonden partijen van de commissie BBV is geregeld dat de visie en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen vastgelegd moeten worden in een nota Verbonden partijen. Medio 2017 heeft de raad de kadernota Governance verbonden partijen vastgesteld. Met deze kadernota hebben we de spelregels bepaald voor de wijze waarop wij omgaan met verbonden partijen. Deze nota geeft richting aan governance, aan de hand van het instellen, sturen, controleren en evalueren van de samenwerking met verbonden partijen. Hierdoor kan invulling worden gegeven aan de beoordeling (van het uitvoeren van de op afstand gezette taak door een verbonden partij) en verantwoording door een verbonden partij.

Daarnaast heeft het college medio 2017 de uitvoeringsnota Verbonden Partijen vastgesteld. Deze uitvoeringsnota vormt een handreiking voor het college en de ambtelijke organisatie bij het vormgeven, onderhouden, evalueren en heroverwegen van samenwerkingsrelaties met verbonden partijen. Dit onder andere op basis van de kenmerken van een verbonden partij, een samenhangend risicoprofiel van een verbonden partij en het toepassen van het gewenste stuur- en beheersinstrumentarium (soft controls en hard controls) per verbonden partij. Daarnaast biedt deze nota duidelijkheid over interne rollen en de daarbij behorende taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden.

Definitie verbonden partijen

De gemeente heeft verschillende mogelijkheden om het publiek belang te behartigen. Eén daarvan is, op afstand zetten van publieke taken en deze onderbrengen bij een verbonden partij: een privaatrechtelijke of een publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft.

Volgens de BBV wordt bestuurlijk belang gedefinieerd als: 'Zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht' en financieel belang als: 'Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt'. Een organisatie waarin de gemeente alleen een financieel belang heeft, met name bij subsidierelaties, is daarom geen verbonden partij volgens de definitie in het BBV.

Gemeenschappelijke regelingen

Alescon		(bedragen in €* 1.000)			
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-1.501	1.681	478	14.000	14.578	-5.325
Doel	Participatie en re-integratie (WSW) voor zes Drentse gemeenten.				
Bestuurlijk belang	Lid AB en DB, besluit bij meerderheid van stemmen.				
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage.				
Ontwikkelingen	In december 2017 is door de colleges van de deelnemende gemeenten besloten om de taken die Alescon uitvoert voort te zetten in twee delen (Noord en Zuid). Het noordelijk deel, met Aa en Hunze, Tynaarlo en Assen, wordt per 1 januari 2019 samen gebracht onder één uitvoeringsregie.				
Veranderingen in het belang	Indien het bovenstaande traject succesvol is afgerond voor 1 januari 2019 houdt daarmee de GR Alescon op te bestaan en vervalt daarmee het belang.				

Eems Dollard Regio (EDR), GR, Nieuweschans		(bedragen in €* 1.000)			
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-7	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Doel	Economische en culturele stimulering.				
Bestuurlijk belang	Lid openbaar lichaam.				
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage.				
Ontwikkelingen	De gemeente Assen betaalt een jaarlijkse bijdrage. Dit is conform het besluit van de EDR-Raad d.d. 27 november 2014 gebaseerd op het inwonersaantal per 1 januari 2019 volgens de opgave van het CBS. De begroting wordt uiterlijk 1 november voorafgaande aan het jaar waarvoor deze geldt vastgesteld. De begrotingscijfers 2019 zijn nog niet bekend.				
Veranderingen in het belang	Geen				

Drents Archief, GR, Assen						(bedragen in €* 1.000)
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019	
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec		
-121	135	135	87,5	75	0	
Doel	Behartigen van gezamenlijke belangen van Rijk en gemeente voor archivering. Het Drents archief is de archiefwaarplaats van gemeente Assen. Ook archiefbescheiden, collecties, en documenten in het rijksarchief uit provincie Drenthe worden hier bewaard.					
Bestuurlijk belang	Lid AB en DB, besluit bij meerderheid van stemmen.					
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage.					
Ontwikkelingen	Nee					
Veranderingen in het belang	Nee					

Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Drenthe (GGD), GR, Assen						(bedragen in €* 1.000)
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019	
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec		
-2.457	2.422	2.695	1.889	1.865	0	
Doel	Uitvoering van wettelijke taken van de gemeente op het gebied van de publieke gezondheidszorg, een bijdrage leveren aan de publieke gezondheidszorg met afstemming op de curatieve gezondheidszorg en de geneeskundige hulpverlening voor 12 Drentse gemeenten.					
Bestuurlijk belang	Lid AB en DB, besluit bij meerderheid van stemmen.					
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage.					
Ontwikkelingen	<p>In de publieke gezondheid zet GGD steeds meer in op het borgen van deskundigheid op het gebied van infectiepreventie binnen de infectieziekte bestrijding.</p> <p>Het Rijksvaccinatieprogramma valt vanaf 2019 onder de verantwoordelijkheid van gemeenten.</p> <p>In 2019 voert de GGD de jeugdgezondheidszorg uit volgens het Landelijk Professioneel Kader. De financiering van het Programma Jeugd is hierop aangepast en beoogt – volgens het solidariteitsprincipe een rechtvaardige verdeling van de kosten onder de deelnemende gemeenten.</p> <p>Bij Veilig Thuis spelen de volgende landelijke ontwikkelingen: invoering van de verscherpte meldcode, radarfunctie, Multidisciplinaire Aanpak MDA++ en intensievere samenwerking zorg- en strafketen, herziening van het landelijk handelingsprotocol en aandacht voor ouderenmishandeling. Deze ontwikkelingen leiden naar verwachting tot een toename van het aantal meldingen van kindermishandeling en huiselijk geweld. Echter is nog niet duidelijk welk effect dit op het benodigd budget voor Veilig Thuis heeft. De subsidieregeling van Sense Noord Nederland, die SOA-hulpverlening biedt aan jongeren tot 25 jaar en andere risicogroepen, wordt landelijk geëvalueerd. De verwachting is dat de regeling wordt voortgezet.</p> <p>Voor een aantal wettelijke taken is aanvullende informatie en expertise nodig. Het gaat om Arbo preventie, informatiebeveiliging en klachtenbegeleiding/-afhandeling. Hiervoor is extra geld opgenomen in de bijdrage GGD.</p>					
Veranderingen in het belang	Geen.					

Gemeenschappelijke Kredietbank Drenthe (GKB), GR, Assen (bedragen in €* 1.000)					
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-1.443	247	278	17.605	17.239	30
Doel	Op maatschappelijk en zakelijk verantwoorde wijze voorzien in de behoefte aan onder andere geldkrediet, schuldhulpverlening, budgetbeheer en bewindvoering.				
Bestuurlijk belang	GR van drie Drentse gemeenten, lid AB en DB, besluit bij meerderheid van stemmen.				
Financieel belang	Handhaving kostendekkende exploitatie.				
Ontwikkelingen	In 2017 heeft een strategische herijking plaats gevonden om de GKB weer financieel gezond te maken. Er is een pakket aan maatregelen afgesproken waar de GKB ook in 2019 deels nog invulling aan moet gaan geven. Het gaat hierbij onder meer om het afscheid nemen van contracten met gemeenten die geen deelnemer zijn in de gemeenschappelijke regeling (DVO-gemeenten) en het in overeenstemming brengen van het personeelsbestand met een lager omzetniveau. De kosten voor de dienstverlening nemen toe door hogere tarieven voor schuldhulpverlening en een toename van instroom binnen bewindvoering.				
Veranderingen in het belang	Gemeente Assen neemt deel in de gemeenschappelijke regeling naar rato van het aantal inwoners. Dit varieert van jaar tot jaar minimaal.				

Recreatieschap Drenthe, GR, Diever (bedragen in €* 1.000)					
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-76	677	685	685	685	0
Doel	Bevordering recreatie in de breedste zin van het woord voor 12 Drentse gemeenten en 1 Friese gemeente.				
Bestuurlijk belang	Lid AB en DB, besluit bij meerderheid van stemmen.				
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage, aandeel Assen 7,5% van de apparaatskosten.				
Ontwikkelingen	Het Recreatieschap Drenthe heeft een belangrijke spilfunctie en speelt al jaren een aanjagende en uitvoerende rol bij nieuwe ontwikkelingen in de vrijetijdseconomie. Het project 'Vitale Vakantie Parken' is hiervan een mooi voorbeeld.				
Veranderingen in het belang	Geen.				

Regio Groningen-Assen 2030, GR zonder meer, Groningen (bedragen in €* 1.000)					
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-931	5.446	821	0	0	-
Doel	Samenwerking ten behoeve van regio-ontwikkeling.				
Bestuurlijk belang	Deelname in convenant; lid van stuurgroep en DB.				
Financieel belang	Bijdrage in fonds/investering subsidie(s).				
Ontwikkelingen	De huidige regiovisie wordt geëvalueerd en geactualiseerd. De nieuwe regiovisie wordt naar verwachting eind 2018 begin 2019 vastgesteld				
Veranderingen in	Geen				

RUD Drenthe, GR, Assen (bedragen in €* 1.000)					
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
-842	556	577	3.793	3.793	21
Doel	Uitvoeren van milieutaken ten aanzien van bedrijven. Specialistisch advies op het gebied van bodem, lucht, geluid, asbest en externe veiligheid, voor 12 Drentse gemeenten en de Provincie Drenthe.				
Bestuurlijk belang	Lid van AB en DB, besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen.				
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage.				
Ontwikkelingen	De organisatorische en financiële positie is kwetsbaar.				
Veranderingen in het belang	Niet van toepassing				

Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), GR, Groningen	
SNN is geen verbonden partij meer, gemeente Assen is uit het bestuur getreden	

Veiligheidsregio Drenthe (VRD), GR, Assen					(bedragen in €* 1.000)	
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019	
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec		
-2.949	1.623	1.457	24.111	22.928	-165	
Doel	Veiligheidsregio Drenthe is een netwerkorganisatie ter ondersteuning van de gemeentelijke taken op het gebied van brandweer, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening voor twaalf Drentse gemeenten.					
Bestuurlijk belang	Lid en voorzitter van het AB en DB, besluiten worden genomen bij meerderheid van stemmen.					
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage.					
Ontwikkelingen	<p>Voor 2019 wordt een negatief exploitatieresultaat verwacht van € 165.000. Dit resultaat wordt onder andere veroorzaakt door hogere personeelskosten, voorbereidende werkzaamheden omgevingswet en het op peil brengen van het investeringsprogramma.</p> <p>In de afgelopen jaren is gezocht naar een nieuwe manier van kwaliteit meten en financieel verantwoorden. In 2019 vindt de afronding hiervan plaats en worden de geleverde inhoudelijke en financiële prestaties via een informatieportaal aan bestuur, inwoners en medewerkers getoond.</p>					
Veranderingen in het belang	Nee					

Werkplein Drentsche Aa, GR, Assen					(bedragen in €* 1.000)	
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019	
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec		
-11.906	0	0	6.622	6.545	0	
Doel	Uitvoering Participatiewet voor drie Drentse gemeenten					
Bestuurlijk belang	Lid AB en DB, besluit bij meerderheid van stemmen.					
Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage.					
Ontwikkelingen	<p>In december 2017 is door de deelnemende gemeenten besloten om de taken die Alescon uitvoert in het kader van de participatiewet voort te zetten in twee delen (Noord en Zuid). Het noordelijk deel, met Aa en Hunze, Tynaarlo en Assen, wordt samen gebracht onder één uitvoeringsregie, zijnde Werkplein Drentsche Aa.</p>					
Veranderingen in het belang	Indien het bovenstaande traject succesvol is afgerond voor 1 januari 2019 wijzigt het belang. Uitgangspunt is dat de hele transitie budgetneutraal verloopt, ook in meerjarenperspectief.					

Vennootschappen en coöperaties

Bank Nederlandse Gemeenten nv, Den Haag					(bedragen in €* 1.000)
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
p.m.	4.953.000	p.m.	135.041.000	p.m.	p.m.
Doel	Bank, bijdragen aan maatschappelijke voorzieningen tegen zo laag mogelijke kosten.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder; samen met de Nederlandse staat, provincies en gemeenten stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders.				
Financieel belang	Dividend uit deelneming in kapitaal 85.301 aandelen (0,15%) a € 2,50.				
Ontwikkelingen	Geen				
Veranderingen in het belang	Geen				

C.S.V. Amsterdam bv, Den Bosch					(bedragen in €* 1.000)
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
p.m.	870	770	65	0	-100
Doel	Bundeling belang in verband met potentiële schadevordering op de Staat met betrekking tot indirect geleden schade als gevolg van de splitsingswetgeving.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder.				
Financieel belang	Dividend uit deelneming in kapitaal 11.520 aandelen (0,57%) a € 0,01.				
Ontwikkelingen	De looptijd van de vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims worden afgewikkeld. Eventuele claims kunnen tot vijf jaar na completion (mei 2019) worden ingediend. Na afwikkeling van eventuele claims kan de Escrow-rekening worden opgeheven en het restant dat nog op de rekening staat aan de aandeelhouders worden uitgekeerd.				
Veranderingen in het belang	Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 worden geliquideerd.				

CBL (Cross Border Lease) Vennootschap bv, Den Bosch					(bedragen in \$* 1.000)
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
p.m.	146	135	127	115	-10
Doel	Medebeheer (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL-fonds Escrow Fonds ter afdekking van eventuele verliezen voortvloeiende uit in het verleden afgesloten CBL-overeenkomsten met Amerikaanse investeerders. Fungeren als doorgeefluik voor betalingen in en uit het CBL-fonds				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder samen met 6 provincies en circa 115 gemeenten.				
Financieel belang	Dividend uit deelneming in kapitaal 11.520 aandelen (0,57%) met een waarde van € 0,01 per aandeel.				
Ontwikkelingen	Het CBL Escrow Fonds is in 2016 geliquideerd en financieel afgewikkeld. De vennootschap blijft op grond van contractuele verplichtingen voorlopig in stand. Het is in overleg met andere partijen om na te gaan wanneer die verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap kan worden geliquideerd.				
Veranderingen in het belang	Geen.				

Enexis Holding nv, Den Bosch					(bedragen in €* 1.000)
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
p.m.	3.808.000	p.m.	2.576.000	p.m.	p.m.
Doel	Nutsbedrijf, distributie en transporteren van energie, netwerkbeheer.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder, de Drentse gemeenten bezitten een kleine 2%, Assen bezit 568.290 aandelen ad € 1 per aandeel.				
Financieel belang	Dividend uit deelneming in kapitaal 568.290 aandelen (0,38 % na gedeeltelijke aandelenverkoop).				
Ontwikkelingen	Versnelling van energietransmissie en samen met lokale partners realiseren van de klimaatdoelen.				
Veranderingen in het belang	Geen				

Groningen Airport Eelde (GAE) nv, Eelde					(bedragen in €* 1.000)	
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019	
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec		
-733	13.221	10.874	3.503	1.604	-435	
Doel	Uitoefening van het luchthavenbedrijf. Voornamelijk de aanleg, het onderhoud, de ontwikkeling, en de exploitatie van het luchtvaartterrein, inclusief het verrichten van daaraan verbonden handelingen van commerciële of financiële aard.					
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder (10%) Nieuwe commissarissen worden voorgesteld door RvC en benoemd door de AvA. Bestuurlijk maakt Assen deel uit van de AvA samen met Provincies Groningen en Drenthe en de gemeenten Tynaarlo en Groningen.					
Financieel belang	Deelneming in kapitaal.					
Ontwikkelingen	Voor de groei van de luchthaven is de komende tien jaar € 46,3 miljoen nodig. De Asser bijdrage bedraagt € 4,6 miljoen. Deze financiële middelen worden, afhankelijk van het tempo van realisatie van de projecten, in fases overgemaakt. Het aantal aandelen is niet veranderd, in overleg met de andere aandeelhouders is geconcludeerd dat 2017 niet het geëigende moment was om aandelen af te stoten.					
Veranderingen in het belang	Er loopt een onderzoek naar de mogelijkheid van een splitsing van de onderneming in een Luchthaven Ontwikkelingsmaatschappij (LOM) en Luchthaven Exploitatiemaatschappij (LEM). Een lange termijn doelstelling daarbij is het onderzoeken of de exploitatie (LEM) succesvol in handen van een externe partij kan worden gegeven. Doel is om de juridische kant te effectueren per 1 januari 2019.					

Nota bene: De cijfers zijn gebaseerd op de jaarrekening 2017 en de geprognosticeerde balans 2019

PBE (Publiek Belang Elektriciteitsproductie) bv, Den Bosch					(bedragen in €* 1.000)	
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019	
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec		
p.m.	1.620	1.610	123	113	-20	
Doel	PBE wikkelt taken af die uit de verkoop zijn voortgekomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid.					
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder.					
Financieel belang	Dividend uit deelneming in kapitaal 11.520 aandelen (0,57%) a € 0,01.					
Ontwikkelingen	Het General Escrow Fonds is in 2016 geliquideerd en financieel afgewikkeld. De vennootschap blijft op grond van contractuele verplichtingen voorlopig in stand. Het is in overleg met andere partijen om na te gaan wanneer die verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap kan worden geliquideerd.					
Veranderingen in het belang	Geen.					

Verkoop Vennootschap bv, Den Bosch					(bedragen in €* 1.000)
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
p.m.	151	138	20	8	-12
Doel	Maximalisatie van de uiteindelijke verkoopopbrengst; en optimalisering met betrekking tot de risicoafdekking.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder.				
Financieel belang	Dividend uit deelneming in kapitaal. Gemeente Assen bezit 11.520 aandelen (0,57%) a € 0,01.				
Ontwikkelingen	Het General Escrow Fonds is in 2016 geliquideerd en financieel afgewikkeld. De vennootschap blijft op grond van contractuele verplichtingen voorlopig in stand. Het is in overleg met andere partijen om na te gaan wanneer die verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap kan worden geliquideerd.				
Veranderingen in het belang	Geen				

Vordering op Enexis bv, Den Bosch					(bedragen in €* 1.000)
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
p.m.	9	0	356.319	356.505	-20
Doel	Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent. Bundeling belang in de bruglening aan Enexis.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder.				
Financieel belang	Dividend uit deelneming in het aandelenkapitaal 11.520 aandelen (0,57%) a € 0,01.				
Ontwikkelingen	Op dit moment resteert alleen nog de lening van de vierde tranche. Deze mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal ratio's zou de vierde tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in verwacht eigen vermogen.				
Veranderingen in het belang	Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 geliquideerd kunnen worden.				

Waterbedrijf Drenthe nv, Assen					(bedragen in €* 1.000)
ontvangst + bijdrage -	verwacht eigen vermogen		verwacht vreemd vermogen		verwacht resultaat 2019
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
p.m.	44.771	p.m.	131.304	p.m.	p.m.
Doel	Nutsvoorziening, gewaarborgde levering van water				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder, samen met de provincie en 11 gemeenten, stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders. Gemeente Assen bezit 147 van de 1.946 geplaatste aandelen.				
Financieel belang	Deelneming in kapitaal				
Ontwikkelingen	Geen				
Veranderingen in het belang	Geen				

Paragraaf 7 Grondbeleid

Het gemeentelijke grondbeleid is ondersteunend aan de ruimtelijke beleidsdoelstellingen die de gemeente Assen heeft voor wonen, werken, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen. Deze opgaven staan nader beschreven bij de programma's Wonen in Assen, Werken in Assen en Aantrekkelijk Assen. Leidend bij de invulling van onze ambities zijn de Strategienota Ruimte 2016, de Woonvisie Assen 2016, het Duurzaamheidsprogramma, afstemming binnen de regio Groningen-Assen en uiteraard de reeds vastgestelde bestemmingsplannen voor onze gebiedsontwikkelingen.

Herzien van de grondexploitaties

Alle lopende grondexploitaties (bouwgrond in exploitatie) worden jaarlijks herzien bij de begroting en aan de gemeenteraad voorgelegd. Deze herziening vindt plaats op basis van meest actuele en vastgestelde (beleidsmatige) uitgangspunten. Bij de jaarafsluiting worden op basis van diezelfde uitgangspunten, alle grondexploitaties administratief herzien om aansluiting te krijgen met de feitelijke realisatie van het afgelopen jaar.

Wij geven een nadere toelichting op de gehanteerde uitgangspunten zoals ons grondbeleid, verwachte gronduitgifte, grondprijzen, financiële parameters, vennootschapsbelasting en de beheersmaatregelen volgens het besluit begroting en verantwoording (BBV).

Grondbeleid

Het is belangrijk om kaders te stellen voor ons gemeentelijk grondbeleid. Kiezen we voor het faciliteren van particuliere initiatieven of kiezen we voor een actievere rol van de gemeente? De [handreiking grondbeleid voor raadsleden \(klik voor pdf\)](#), schetst welke keuzes we daarbij kunnen maken. Deze handreiking is opgesteld door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

De huidige tijd vraagt om een meer gefaseerde en marktgerichte gebiedsontwikkeling. Naast actief grondbeleid wordt ook faciliterend grondbeleid nadrukkelijk overwogen. Dit vraagt niet om een allesomvattende beleidsregel, maar om maatwerk per opgave. De keuze uit instrumenten voor het grondbeleid verschilt per situatie en is mede afhankelijk van de financiële armslag van het gemeentelijk grondbedrijf. Onderstaande tabel geeft een overzicht van het door ons gehanteerde grondbeleid per vastgestelde grondexploitaties dan wel strategische gronden.

Complex	Gemeentelijk grondbeleid
Veemarktterrein	<p>Actieve grondverwerving, uitvoering en gronduitgifte op basis van een ontwikkelovereenkomst met derden.</p> <p>De destijds vastgestelde grondexploitatie is nog gebaseerd op het bestemmingsplan uit 2006. Met het raadsbesluit 'Uitvoeringskrediet Veemarktplein' (15 juni 2017) is besloten om een deel van het evenementenplein te behouden. Woningbouw met het plan Asselyn op het noordelijke deel van het veemarktterrein vergt nog besluitvorming door de gemeenteraad. Op dat moment zal ook de grondexploitatie gewijzigd worden vastgesteld. De concept grondexploitatie op basis van het plan Asselyn is reeds opgenomen in het meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG).</p>

Complex	Gemeentelijk grondbeleid
Gasfabriek Witterstraat	Actief grondbeleid; uitgifte particuliere kavels aan de Witterstraat.
De Haar / TRZ (= strategische grond)	Actieve grondverwerving, maar faciliterend grondbeleid bij concrete initiatieven van derden op basis van zogenaamde uitnodigingsplanologie. Dit betreft geen bouwgrond in exploitatie (BIE), maar strategische grond. Planuitvoering vergt nog besluitvorming door de gemeenteraad. Met initiatieven voor onder meer een IJscapex en een OutleTT is het gebied volop in de belangstelling. Om dergelijke initiatieven met faciliterend grondbeleid te kunnen ondersteunen is in de begroting een post à €100.000 opgenomen voor het komende begrotingjaar. Daarnaast is reeds besloten (1 juni 2017) om een voorbereidingskrediet beschikbaar stellen van € 200.000 voor een bestemmingsplanprocedure voor het IJscapex.
Citadel / TPG Rolderstraat	Actieve grondverwerving, uitvoering en gronduitgifte op basis van een ontwikkelovereenkomst met derden. Dit project is nagenoeg afgerond.
Havenkade (= strategische grond)	Actief grondbeleid met betrekking tot gemeentelijke eigendommen, faciliterend grondbeleid bij eigendommen van (ontwikkende) derden. Dit betreft geen bouwgrond in exploitatie (BIE), maar betreft strategische grond. Een ontwikkelvariant voor een eerste fase is opgenomen in het meerjarenperspectief (MPG). Daadwerkelijke planuitvoering vergt nog besluitvorming door de gemeenteraad.
Oostergoo / Schakelsterrein	Actief grondbeleid; Dit project is nagenoeg afgerond. Alleen de uitgifte van particuliere kavels langs De Wouden resteert.
Hoekbree	Actief grondbeleid
Peelerpark	Actief grondbeleid
Groene Dijk	Actief grondbeleid
Messchenveld 1A	Actief grondbeleid
Werklandschap Assen- Zuid	Actief grondbeleid De ontwikkelstrategie, zie raadsbrief van 17 juli 2013, legt focus op gronden gelegen ten westen van Graswijk. De westelijke infrastructuur wordt bestemd, maar pas gerealiseerd nadat tenminste één initiatiefnemer met enige omvang over gaat tot aankoop van een kavel. Het exploitatiegebied is beperkt tot de geprognosticeerde marktvrage voor de komende 10 jaar.
Kloosterveen 2012	Actief grondbeleid Dit complex bevat twee deelgebieden die nog in exploitatie zijn, te weten: buitenring Kloosterveen (voorheen deelgebied van Kloosterveen 1) en Kloosterbos (voorheen deelgebied van Kloosterveen 2)

Complex	Gemeentelijk grondbeleid
Kloosterveen 2	<p>Actief grondbeleid met betrekking tot gemeentelijke eigendommen, faciliterend grondbeleid bij eigendommen van ontwikkelende derden.</p> <p>Dit gebied is onderdeel van de structuurvisie Kloosterveen 2017-2035, waarbij tevens de Nota Bovenplanse Investerings (NBI) is vastgesteld. De NBI vormt ons kader voor onderhandelingen met ontwikkelende derden in Kloosterveen. Wij hanteren actief grondbeleid indien private ontwikkelaars niet overgaan tot de ontwikkeling van woningbouw binnen de kaders zoals die door de gemeenteraad zijn vastgesteld.</p>
Kloosterveen 3 (= strategische grond)	<p>Actief grondbeleid met betrekking tot gemeentelijke eigendommen, faciliterend grondbeleid bij eigendommen van ontwikkelende derden.</p> <p>Dit betreft geen bouwgrond in exploitatie (BIE). Het complex is opgenomen in het meerjarenperspectief. Planuitvoering afgestemd op de ontwikkeling van Kloosterveen 2 vergt nog besluitvorming door gemeenteraad.</p> <p>Dit gebied is onderdeel van de structuurvisie Kloosterveen 2017-2035, waarbij tevens een Nota Bovenplanse Investerings (NBI) is vastgesteld. De NBI vormt ons kader voor onderhandelingen met ontwikkelende derden in Kloosterveen.</p>

Meer faciliterend en minder actief grondbeleid zorgt voor een beperkter investeringsniveau en een kleiner risicoprofiel voor het gemeentelijk grondbedrijf. Tegelijkertijd zorgt dit ook voor een beperkte regie en zeggenschap bij de realisatie van een gebiedsontwikkeling. Bij faciliterend grondbeleid wordt de gemeentelijke sturing op de planvorming minder direct. Wij achten voldoende ruimte voor particulier opdrachtgeverschap en sociale woningbouw wenselijk. Ook is de voortgang essentieel om te blijven voldoen aan de actuele behoefte aan woningbouw in Assen. Bij faciliterend grondbeleid vergt het kostenverhaal op private derden en verevening tussen voordelige en nadelige deelgebieden (o.a. woningbouwcategorieën) de nodige expertise. Op basis van de actuele situatie wegen wij af op welke manier we onze beleidsdoelstelling kunnen bereiken tegen de laagste maatschappelijke kosten en met aanvaardbare risico's.

Programmering

Op 24 november 2016 heeft de gemeenteraad de Strategienota Ruimte 2016 vastgesteld. De nota hanteert bewust een korte horizon (10 jaar), omdat recente onderzoeken laten zien dat behoeften vaak sterk fluctueren. We zijn wettelijk verplicht onze ruimtelijke keuzes te baseren op de actuele regionale behoefte. Daartoe zijn een aantal toekomstige scenario's beschouwd. Basis vormen vier lange termijn scenario's voor de economische ontwikkeling afkomstig van het centraal planbureau en een drietal bevolkingsscenario's. Een woningmarktonderzoek (KAW) en een economische behoefteraming (Louter / Sweco) geven een onderbouwing voor de te verwachten ruimtelijke vraag. Voor de periode 2015-2025 komt de strategienota tot een woningbouwbehoefte van 340 woningen per jaar, die daarna daalt naar 230 woningen per jaar voor de periode 2025-2035. Voor onze bedrijventerreinen komt in het meest realistische scenario de behoefte uit op 2,25 hectare voor de periode 2015-2035.

Grondprijzen

Bij de bepaling van uitgifteprijzen wordt in beginsel uitgegaan van de marktwaarde van bouwrijpe grond. Om beleidsmatige redenen wordt bij sociale woningbouw en maatschappelijke voorzieningen (o.a. sport en onderwijs) afgeweken van dit beginsel. Jaarlijkse worden de gemeentelijke uitgifteprijzen geactualiseerd met onze grondprijzenbrief. De verkoopprijzen (m.n. woningbouw) zijn verhoogd met de algemene prijsstijging zoals gemeten door het CBS (CPI alle huishoudens). Gezien het prille herstel van het bedrijfs-onroerend goed en onze positie binnen de regio Groningen-Assen zijn de uitgifteprijzen voor bedrijventerreinen gelijk gehouden. Met voorliggende begroting wordt de kortingsregeling voor Groene Dijk met 1 jaar verlengd. Dit betreft een korting op de woontoeslag van € 10.000,- excl. BTW om de ontwikkeling van Groene Dijk te stimuleren.

Financiële parameters: rente, inflatie en onvoorzien

Het gemeentelijk grondbedrijf wordt gefinancierd vanuit de algemene dienst en er wordt geen gebruik gemaakt van projectfinanciering. Aan de bouwgrond in exploitatie (BIE) wordt daarom de daadwerkelijk betaalde rente over het vreemd vermogen toegerekend en er wordt geen rente toegerekend aan het eigen vermogen. De rekenrente komt daarmee op 1,5%. Dit is conform het voorschrift van de BBV.

De disconteringsvoet binnen het grondbedrijf is gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone, momenteel (maximaal) 2%. Dit is conform het voorschrift van de BBV.

Het is voor de hand liggend om bij de indexatie (prijsstijging) van kosten en opbrengsten eveneens aan te sluiten bij het meerjarig streefpercentage voor de inflatie binnen de Eurozone. De Europese Centrale Bank streeft immers naar een stijging van het algemene prijspeil dicht tegen de 2%. Daarom hanteren we de stijging van de kosten een prognose van 2%. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe, mede gezien de lage rekenrente van 1,5%, wordt binnen het grondbedrijf voor de grondopbrengsten geen indexeringspercentage (ofwel 0%) aangehouden.

In een grondexploitatie wordt over de nog te maken kosten gerekend met een percentage onvoorzien¹ van 10%. Bij projectspecifieke risico's kan in een grondexploitatie een ander percentage onvoorzien worden gehanteerd. In dergelijke gevallen zal dit expliciet kenbaar worden gemaakt.

Vennootschapsbelasting

Gemeenten en dus ook het gemeentelijk grondbedrijf hebben per 1-1-2016 te maken met de vennootschapsbelasting. In 2016 is door EY onderzoek gedaan naar de fiscale positie van het grondbedrijf. De conclusie van EY is dat het gemeentelijk grondbedrijf niet door de ondernemerspoort komt en daarmee niet vennootschapsbelastingplichtig is. Dit wordt jaarlijks opnieuw getoetst en in 2018 is de uitkomst nogmaals door onze belastingadviseur bevestigd.

Beheermaatregelen BBV

Het besluit begroting en verantwoording (BBV) hanteert een richttermijn van 10 jaar voor de maximale looptijd, die voortschrijdend moet worden gezien en waar alleen gemotiveerd van kan worden afgeweken. Voor de complexen Messchenveld 1a en Kloosterveen 2 is dit van toepassing.

De volgende beheersmaatregelen zijn vastgesteld:

¹ Het percentage onvoorzien worden gerekend over kostensoorten die zijn opgenomen in artikel 6.2.4 van het besluit ruimtelijke ordening

Beheersmaatregel Messchenveld 1a

Met de verlaging van de uitgifteprognose voor bedrijfskavels is de looptijd van deze grondexploitatie opgelopen tot 18 jaar. Dit bedrijventerrein is nagenoeg volledig woonrijp gemaakt. Een gefaseerde aanleg van het terrein is daarmee niet meer mogelijk. Het verkooprisico bestaat derhalve uit het verkooptempo van de beschikbare bouw kavels. De post onvoorzien kan worden aangemerkt als een beheersmaatregel voor het uitblijven van de opbrengsten na 10 jaar. Uiteraard zijn dan (beperkte) investeringen in de eventuele aanpassing van uitritten, nutsvoorzieningen (maatwerk) ook niet nodig. Deze beheersmaatregel heeft gemeenteraad vastgesteld met de begroting 2017.

Beheersmaatregel Kloosterveen 2

De voorliggende grondexploitatie heeft een looptijd van 11 jaar en wijkt, in beperkt mate, af van de richttermijn uit het BBV (= 10 jaar). Indien blijkt dat er na 10 jaar geen markt meer is voor nieuwe woningen kan worden afgezien van investeringen in het bouw- en woonrijp maken van de betreffende kavels. Deze beheersmaatregel heeft gemeenteraad vastgesteld met de begroting 2017.

In voorliggende grondexploitatie voor het werklandschap Assen-Zuid is gekozen voor een exploitatiegebied passend bij de geprognostiseerde marktvraag voor de komende 10 jaar. Het daadwerkelijk te exploiteren gebied wordt jaarlijks op basis van de gerealiseerde uitgifte voortschrijdend gezien. Het vaststellen van een beheersmaatregel is conform het BBV daarmee niet meer nodig.

Grondexploitaties en het MPG

Grondexploitaties opgenomen in het grondbedrijf zijn langjarige projecten. Beslismomenten zijn niet gekoppeld aan de jaarcyclus van de gemeentelijke begroting. De uitgaven binnen projecten vloeien voort uit in het verleden separaat door uw raad vastgestelde grondexploitaties, zoals bijvoorbeeld: Hoekbree en Assen-Oost. Het collegeprogramma bevat echter ook beleidsambities buiten de reeds vastgestelde grondexploitaties. Daarom is bij deze begroting een meerjarenperspectief grondexploitaties (=MPG) gevoegd. Daarin staan voor de vastgestelde grondexploitaties de kerngegevens en de meest actuele kosten- en opbrengsten prognoses.

Voor de voorgenomen ontwikkelingen zijn daarentegen conceptenberekeningen opgenomen. Het MPG bevat vertrouwelijke informatie en wordt niet openbaar gemaakt. In de MPG vindt u alleen de projecten waarin de gemeente financieel participeert of zal gaan participeren. Projecten die volledig door marktpartijen worden gerealiseerd, zoals bijvoorbeeld Woonpark Diepstroeten en TT-World zijn er niet in opgenomen. In een dergelijke situatie blijft onze rol beperkt tot de planologische medewerking en eventuele vergunningen. De gemeente loopt hierbij dus geen financieel risico, maar kan beleidsmatig wel een belang hebben bij de realisatie ervan.

Financieel beleid

Uitgangspunt is dat het grondbedrijf geen beslag legt op de algemene middelen. De financiering van gebiedsontwikkelingen, met strategische grondaankopen en onzekere kaveluitgifte, zorgt voor grote schommelingen in het eigen vermogen. Deze schommeling moeten worden opgevangen. De financiële grondslagen van het grondbedrijf zijn door de raad vastgesteld en gebaseerd op het 'Besluit begroting en verantwoording' (BBV). In de financiële grondslagen zijn onder meer de waarderingsgrondslagen van de activa (bezittingen) vastgelegd. Ook is in het BBV bepaald dat verliezen worden genomen zodra die bekend zijn en winsten verwerkt op het moment van realisatie.

Als gevolg van gewijzigde BBV regelgeving zijn tussentijdse winstneming op basis van de methode 'percentage of completion' (POC) verplicht. Hierbij wordt bij een voordelig resultaat naar rato van gerealiseerde kosten en opbrengsten, onder aftrek van een risico bedrag, tussentijds winst genomen, ongeacht de boekwaarde. Deze methode van winstneming is meer risicovol aangezien boekwaarden als gevolg van deze tussentijdse winstneming nadelig kunnen worden.

Vanuit het voorzichtigheidsbeginsel vinden wij dat de winstneming en daarmee de algemene reserve grondexploitaties nu in de eerste planjaren weinig voorzichtig wordt ingeschat.

Vermogenspositie

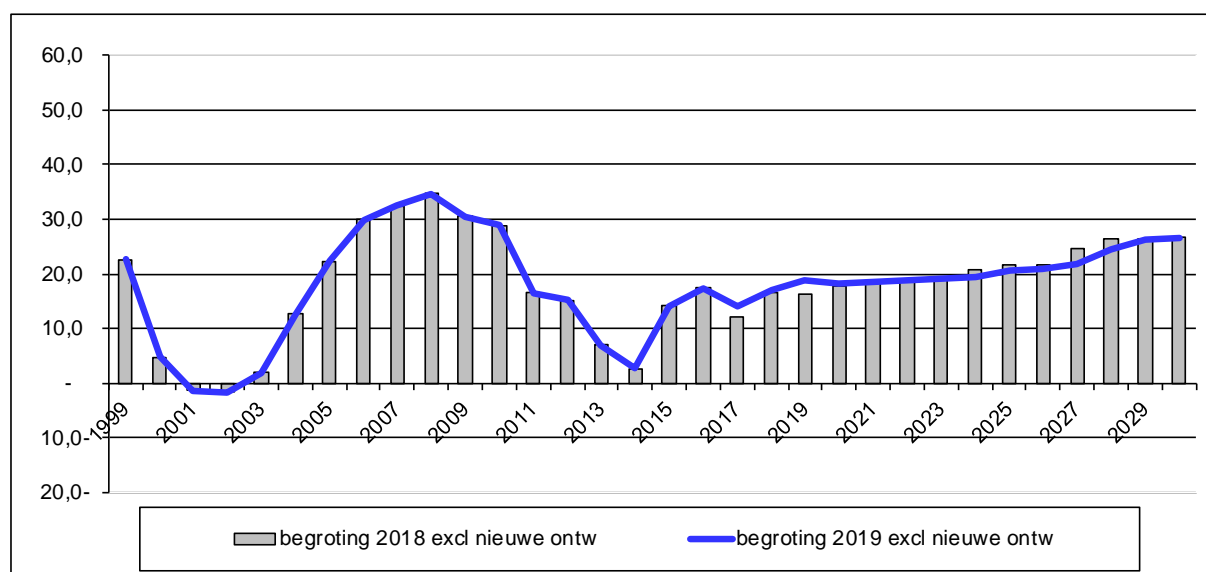
De financiële positie van het grondbedrijf veranderd voortdurend. Voor de beschrijving van de vermogenspositie van het grondbedrijf maken we onderscheid tussen de algemene reserve en de weerstandsreserve. Beleidsmatig gezien is het verloop van de algemene reserve het meest van belang.

Algemene reserve

De algemene reserve grondexploitaties is bedoeld voor het afdekken van negatieve effecten bij reguliere actualisatie van de vastgestelde grondexploitaties en jaarlijkse rentelasten op nadelige exploitaties. Verder kan de algemene reserve worden benut voor nieuwe gebiedsontwikkelingen.

De basis voor de begroting 2019 wordt gevormd door de jaarrekening 2017, actualisatie van vastgestelde grondexploitaties en nieuw genomen besluiten. De actualisatie zorgt voor een beperkt gewijzigd verloop van de algemene reserve grondbedrijf (= blauwe lijn) zoals te zien in figuur A.

Het verschil ten opzichte van de begroting 2018 wordt met name verklaard door de (niet verwachte) tussentijdse winstneming (POC) eind 2017 en door een aangepaste programmering voor Messchenveld op basis van de meest actuele prognoses.

Figuur A: Begroting grondbedrijf 2019; verloop algemene reserve

Weerstandsreserve

De weerstandsreserve dient voor het opvangen van risico's in de reeds vastgestelde grondexploitaties en verworven gronden voor nieuwe ontwikkelingen.

Voor de jaarlijkse bepaling van de weerstandsreserve grondbedrijf hanteren we de IFLO-norm van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Onderbouwing hiervan gebeurt met een risicoanalyse op projectniveau.

Meerjarenprognose

Op basis van de actuele grondexploitaties exclusief nieuwe ontwikkelingen bedraagt het verwachte nog te realiseren resultaat nominaal € 58 miljoen nadelig en € 48 miljoen nadelig op basis van contante waarde. Voor de exploitaties met een negatief resultaat is een voorziening getroffen op basis van contante waarde. De nog te realiseren kosten bedragen nominaal € 44 miljoen, de nog te realiseren opbrengsten € 73 miljoen nominaal.

Uitvoeringskredieten

In de MPG is een actueel en integraal overzicht van de grondexploitaties opgenomen. Het MPG is vertrouwelijk en u ontvangt het jaarlijks met de begroting. Gelijktijdig met de begroting worden de kredieten in overeenstemming gebracht met het verwachte kostenniveau zoals opgenomen in de meest actuele calculaties. Dit leggen we in een apart raadsvoorstel aan u voor. De geactualiseerde kredieten bestaan uit alle al gemaakte kosten (inclusief strategische grondaankopen en bijgeschreven rente) en alle geprognosticeerde kosten (inclusief de geprognosticeerde prijsstijgingen en de geprognosticeerde interne rekenrente). De gerealiseerde winstnemingen worden niet meegenomen in het uitvoeringskrediet.

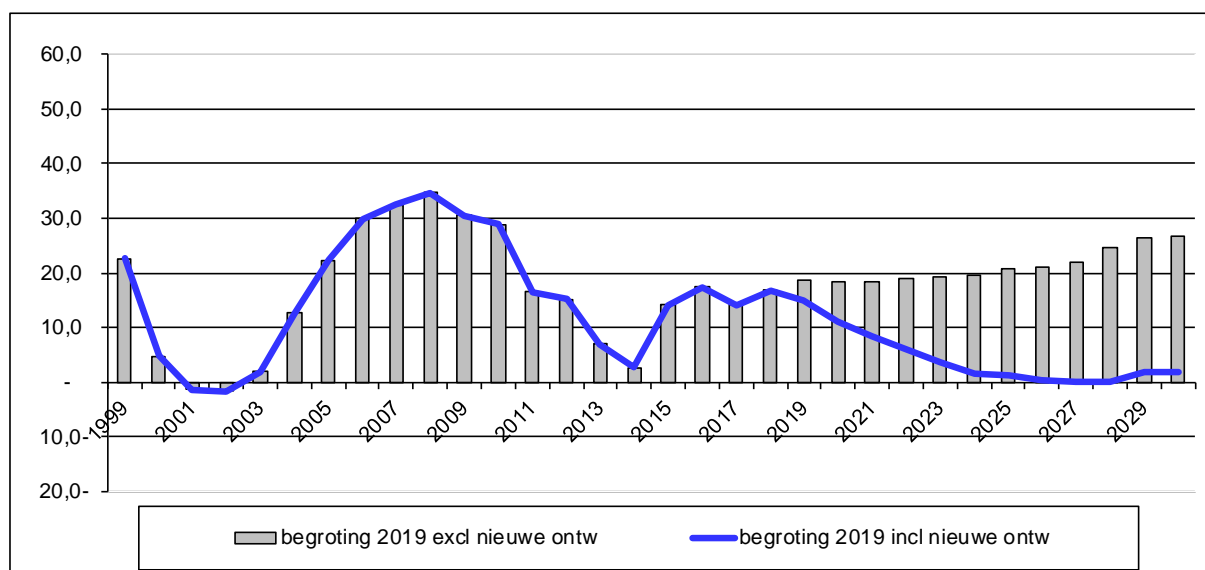
Nieuwe ontwikkelingen

Naast de vastgestelde grondexploitaties bevat het MPG ook concept grondexploitaties, waarvoor mogelijk in de toekomst nog besluiten worden genomen. Meegenomen zijn:

- concept grondexploitatie Kloosterveen 3
- herziene grondexploitatie Veemarkt met woningbouw op het noordelijk deel (plan Asselyn)
- concept grondexploitatie Havenkwartier 1ste fase
- extra tekorten bij toekomstige ontwikkellocaties als gevolg van sociale woningbouw
- kosten voor faciliterend grondbeleid TRZ

De provincie Drenthe werkt momenteel aan een oplossing voor de verkeersonveiligheid van de provinciale weg (N373) langs de Norgervaart. Tevens onderzoekt zij momenteel oplossingen voor het kruispunt in Norgbrug en de daardoor noodzakelijk verlegging van de N371. Wij gaan in dit kader met de Provincie Drenthe in gesprek. Behoud van de bestaande mogelijkheid om Kloosterveen met een derde hoofdontsluiting op de N371 aan te sluiten is daarbij onze insteek. Mogelijk wordt hierbij een gemeentelijke bijdrage van de gemeente Assen verlangd. Hiermee is geen rekening gehouden in het (meerjarenperspectief van het) gemeentelijk grondbedrijf.

In de onderstaande figuur B geeft de blauwe lijn het verloop van de algemene reserve inclusief het effect van de hierboven genoemde ontwikkelingen.

Figuur B: Meerjarenperspectief grondbedrijf 2019; verloop algemene reserve inclusief nieuwe ontwikkelingen

De nieuwe ontwikkelingen zorgen voor een daling van de algemene reserve tot op de nullijn. De beschikbare reserve is dus net voldoende om tekorten en risico's van alle nieuwe genoemde ontwikkelingen te kunnen afdekken. De komende jaren zal daarom zorgvuldig onderzocht worden welke ontwikkeling in welke vorm in de begroting kunnen worden meegenomen.

Financiële begroting

Samenvatting resultaten

1. Programmaplan
2. Lasten en baten per programma
3. Lasten en baten per programma en beleidsthema
4. Lasten en baten per taakveld

1 Programmplan

Programmplan							(bedragen * € 1.000)
Beleidsthema	realisatie	begroting		meerjarenprognose			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Programma's	-193.555	-163.947	-183.437	-174.070	-175.936	-179.142	
Algemene dekkingsmiddelen	204.284	170.856	182.629	186.400	190.104	193.505	
Kosten overhead	-17.241	-18.071	-19.331	-19.555	-19.472	-19.917	
Heffing vennootschapsbelasting	-18	-30	-30	-30	-30	-30	
Onvoorzien/incidenteel	0	-313	-599	-650	-1.363	-1.365	
Totaal saldo van baten en lasten	-6.531	-11.505	-20.768	-7.905	-6.697	-6.949	
mutaties in reserves							
storting reserves	54.227	29.549	11.514	4.024	1.288	1.162	
beschikking reserves	67.877	40.570	32.283	12.443	8.473	9.250	
Totaal mutaties in reserves	13.650	11.021	20.769	8.419	7.185	8.088	
Resultaat	7.119	-485	1	514	488	1.139	

2 Lasten en baten per programma

Lasten en baten per begrotingsprogramma (bedragen * € 1.000)						
Programma	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten						
Wonen in Assen	19.206	22.011	21.699	25.102	22.848	23.906
Werken in Assen	84.330	79.417	52.558	44.828	45.512	46.272
Meedoen in Assen	99.793	98.417	108.940	105.275	106.616	107.746
Aantrekkelijk Assen	15.712	18.065	15.464	15.505	15.718	16.064
Samen werken aan Assen	3.961	5.082	4.492	4.421	4.378	4.322
Bedrijfsvoering, directe taken	35.134	34.464	33.983	34.564	35.157	35.742
Vastgoed en Grondbedrijf	31.122	32.715	37.289	33.422	32.473	32.677
Totaal lasten	289.258	290.171	274.425	263.117	262.702	266.729
Baten						
Wonen in Assen	21.193	18.910	18.776	19.720	19.954	20.116
Werken in Assen	35.828	66.607	31.820	34.488	32.711	33.314
Meedoen in Assen	6.730	6.988	6.912	6.764	6.648	6.648
Aantrekkelijk Assen	2.279	4.491	2.001	1.851	1.826	1.826
Samen werken aan Assen	1.679	1.144	849	862	883	896
Bedrijfsvoering, directe taken	6.997	3.889	4.152	4.226	4.302	4.379
Vastgoed en Grondbedrijf	20.996	24.195	26.478	21.136	20.442	20.408
Totaal baten	95.703	126.224	90.988	89.047	86.766	87.587
Totaal saldo programma's	-193.555	-163.947	-183.437	-174.070	-175.936	-179.142
Algemene dekkingsmiddelen						
Lasten	1.785	2.265	-356	-828	-807	-689
Baten	206.068	173.120	182.273	185.572	189.297	192.816
Totaal algemene dekkingsmiddelen	204.284	170.856	182.629	186.400	190.104	193.505
Overhead						
Lasten	21.058	22.249	23.855	24.108	24.055	24.530
Baten	3.816	4.179	4.524	4.553	4.583	4.613
Totaal overhead	-17.241	-18.071	-19.331	-19.555	-19.472	-19.917
Heffing vennootschapsbelasting	-18	-30	-30	-30	-30	-30
Onvoorzien/incidenteel	0	-313	-599	-650	-1.363	-1.365
Saldo van lasten en baten	-6.531	-11.505	-20.768	-7.905	-6.697	-6.949
Mutaties in reserves						
Storting reserves	54.227	29.549	11.514	4.024	1.288	1.162
Beschikking reserves	67.877	40.570	32.283	12.443	8.473	9.250
Totaal mutaties in reserves	13.650	11.021	20.769	8.419	7.185	8.088
Resultaat	7.119	-485	1	514	488	1.139

3 Lasten en baten per programma en beleidsthema

3. Lasten en baten per programma en beleidsthema						(bedragen * € 1.000)
Programma / Beleidsthema	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten						
Wonen in Assen						
Woningbouw/woonplan	1.594	1.745	1.533	1.527	1.551	1.576
Openbare ruimte	11.200	13.762	13.360	16.943	14.456	15.463
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	878	1.787	1.136	799	910	888
Duurzaamheid	5.534	4.717	5.670	5.833	5.931	5.979
Totaal Wonen in Assen	19.206	22.011	21.699	25.102	22.848	23.906
Werken in Assen						
Participatie en inkomen	40.624	40.345	41.600	42.403	43.774	44.521
Economische ontwikkelingen en innovatie	1.204	2.267	1.658	1.925	1.738	1.751
FlorijnAs	42.502	36.805	9.300	500	0	0
Totaal Werken in Assen	84.330	79.417	52.558	44.828	45.512	46.272
Meedoen in Assen						
Jeugdzorg	23.775	18.727	19.862	20.261	20.683	21.003
Wmo, gezondheidszorg en vrijwilligerswerk	59.513	63.149	71.315	66.949	67.846	68.450
Mijn Buurt Assen	4.924	4.663	4.522	4.605	4.692	4.777
Meedoenbeleid	3.811	4.068	4.395	4.508	4.420	4.420
Sport	343	300	331	337	343	349
Schuldhelpverlening	1.154	829	1.450	1.464	1.479	1.509
Onderwijs	6.272	6.681	7.065	7.151	7.153	7.238
Totaal Meedoen in Assen	99.793	98.417	108.940	105.275	106.616	107.746
Aantrekkelijk Assen						
Aantrekkelijke binnenstad	284	657	161	164	167	170
Kunst en cultuur	10.239	10.115	10.466	10.622	10.654	10.820
Evenementen	1.476	3.516	1.206	1.171	1.186	1.201
Parkeren	263	573	263	96	96	96
Veiligheid	3.451	3.204	3.368	3.452	3.615	3.777
Totaal Aantrekkelijk Assen	15.712	18.065	15.464	15.505	15.718	16.064
Samen werken aan Assen						
Bestuur	2.652	2.590	3.056	2.953	2.869	2.796
Regionale samenwerking	134	314	448	575	578	581
Dienstverlening	1.175	2.178	988	893	931	945
Totaal Samen werken aan Assen	3.961	5.082	4.492	4.421	4.378	4.322
Bedrijfsvoering						
Kosten directe taken	35.134	34.464	33.983	34.564	35.157	35.742
Totaal Bedrijfsvoering	35.134	34.464	33.983	34.564	35.157	35.742

3. Lasten en baten per programma en beleidsthema						(bedragen * € 1.000)
Programma / Beleidsthema	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten						
Vastgoed en Grondbedrijf						
Vastgoed	22.995	27.569	26.722	27.143	27.725	27.977
Grondbedrijf	8.127	5.146	10.567	6.279	4.748	4.700
Totaal Vastgoed en Grondbedrijf	31.122	32.715	37.289	33.422	32.473	32.677
Totaal lasten	289.258	290.171	274.425	263.117	262.702	266.729
Baten						
Wonen in Assen						
Woningbouw/woonplan	2.917	1.424	1.440	1.561	1.682	1.803
Openbare ruimte	8.467	8.370	7.924	8.612	8.668	8.797
Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	507	245	185	185	185	97
Duurzaamheid	9.302	8.871	9.227	9.362	9.419	9.419
Totaal Wonen in Assen	21.193	18.910	18.776	19.720	19.954	20.116
Werken in Assen						
Participatie en inkomen	31.408	29.819	30.200	31.688	32.591	33.194
Economische ontwikkelingen en innovatie	121	120	120	120	120	120
FlorijnAs	4.300	36.668	1.500	2.680	0	0
Totaal Werken in Assen	35.828	66.607	31.820	34.488	32.711	33.314
Meedoen in Assen						
Jeugdzorg	4	0	0	0	0	0
Wmo, gezondheidszorg en vrijwilligerswerk	2.205	2.699	2.365	2.250	2.250	2.250
Mijn Buurt Assen	304	0	0	0	0	0
Sport	0	0	0	0	0	0
Schuldhelpverlening	0	0	0	0	0	0
Onderwijs	4.217	4.289	4.547	4.514	4.398	4.398
Totaal Meedoen in Assen	6.730	6.988	6.912	6.764	6.648	6.648
Aantrekkelijk Assen						
Aantrekkelijke binnenstad	1	25	25	25	25	25
Kunst en cultuur	41	52	125	125	100	100
Evenementen	341	2.194	194	194	194	194
Parkeren	1.801	2.203	1.640	1.490	1.490	1.490
Veiligheid	95	17	17	17	17	17
Totaal Aantrekkelijk Assen	2.279	4.491	2.001	1.851	1.826	1.826
Samen werken aan Assen						
Bestuur	294	0	0	0	0	0
Dienstverlening	1.384	1.144	849	862	883	896
Totaal Samen werken aan Assen	1.679	1.144	849	862	883	896
Bedrijfsvoering						
Inkomsten directe taken	6.997	3.889	4.152	4.226	4.302	4.379
Totaal Bedrijfsvoering	6.997	3.889	4.152	4.226	4.302	4.379

3. Lasten en baten per programma en beleidsthema						(bedragen * € 1.000)
Programma / Beleidsthema	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Baten						
Vastgoed en Grondbedrijf						
Vastgoed	15.491	15.764	15.803	15.803	15.809	15.815
Grondbedrijf	5.505	8.431	10.675	5.333	4.633	4.593
Totaal Vastgoed en Grondbedrijf	20.996	24.195	26.478	21.136	20.442	20.408
Totaal baten	95.703	126.224	90.988	89.047	86.766	87.587
Totaal saldo programma's	-193.555	-163.947	-183.437	-174.070	-175.936	-179.142
Algemene dekkingsmiddelen						
Lasten						
Belastingheffing	361	130	663	684	598	609
Financiering/Belegging	146	398	150	160	171	182
Gemeentefonds	166	170	180	180	180	180
Overige algemene middelen	812	1.220	-764	-1.255	-1.155	-1.056
Voorzieningen	296	0	0	0	0	0
Saldi kostenplaatsen	4	348	-586	-586	-586	-586
Saldo afrondingen	0	-1	1	-11	-15	-18
Totaal lasten	1.785	2.265	-356	-828	-807	-689
Baten						
Belastingheffing	17.075	17.084	18.022	18.513	19.013	19.523
Financiering/Belegging	4.888	4.986	4.813	4.405	4.281	4.194
Gemeentefonds	182.822	150.392	159.076	162.292	165.641	168.737
Overige algemene middelen	916	152	362	362	362	362
Voorzieningen	354	0	0	0	0	0
Saldi kostenplaatsen	14	506	0	0	0	0
Totaal baten	206.068	173.120	182.273	185.572	189.297	192.816
Totaal saldo algemene dekkingsmiddelen	204.284	170.856	182.629	186.400	190.104	193.505
Overhead						
Lasten						
Bedrijfsvoering, kosten overhead (onderst. taken)	18.785	19.321	20.704	20.937	20.860	21.336
Vastgoed, kosten overhead	2.273	2.929	3.151	3.171	3.195	3.194
Totaal lasten	21.058	22.249	23.855	24.108	24.055	24.530
Baten						
Bedrijfsvoering, inkomsten overh. (onderst. taken)	3.160	3.693	3.441	3.470	3.500	3.530
Vastgoed, inkomsten overhead	656	485	1.083	1.083	1.083	1.083
Totaal baten	3.816	4.179	4.524	4.553	4.583	4.613
Totaal saldo overhead	-17.241	-18.071	-19.331	-19.555	-19.472	-19.917
Heffing vennootschapsbelasting	-18	-30	-30	-30	-30	-30
Onvoorzien/incidenteel	0	-313	-599	-650	-1.363	-1.365
Totaal saldo van baten en lasten	-6.531	-11.505	-20.768	-7.905	-6.697	-6.949
Mutaties in reserves						
storting reserves	54.227	29.549	11.514	4.024	1.288	1.162
beschikking reserves	67.877	40.570	32.283	12.443	8.473	9.250
Totaal mutaties in reserves	13.650	11.021	20.769	8.419	7.185	8.088
Resultaat	7.119	-485	1	514	488	1.139

4 Lasten en baten per taakveld

Programma's en taakvelden

1. Wonen in Assen

Woningbouw/woonplan

- 5.4 Musea
- 8.1 Ruimtelijke ordening
- 8.3 Wonen en bouwen

Openbare ruimte

- 0.2 Burgerzaken
- 0.64 Belastingen overig
- 0.8 Overige baten en lasten
- 2.1 Verkeer en vervoer
- 2.3 Recreatieve havens
- 2.4 Economische havens en waterwegen
- 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen
- 3.4 Economische promotie
- 5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie
- 7.2 Riolering
- 7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Bereikbaarheid, verkeer en vervoer

- 2.1 Verkeer en vervoer
- 2.5 Openbaar vervoer

Duurzaamheid

- 7.3 Afval
- 7.4 Milieubeheer

2. Werken in Assen

Participatie en inkomen

- 6.3 Inkomensregelingen
- 6.4 Begeleide participatie
- 6.5 Arbeidsparticipatie

Economische ontwikkeling en innovatie

- 3.1 Economische ontwikkeling
- 5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie

FlorijnAs

- 2.1 Verkeer en vervoer

3. Meedoen in Assen

Jeugdzorg

- 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken
- 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie
- 6.2 Wijkteams
- 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+
- 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-
- 6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Wmo, gezondheidszorg en vrijwilligerswerk

- 6.2 Wijkteams
- 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)
- 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+
- 6.81 Geëscaleerde zorg 18+
- 7.1 Volksgezondheid

Mijn Buurt Assen

- 5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie
- 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Meedoenbeleid

- 6.3 Inkomensregelingen

Sport

- 5.1 Sportbeleid en activering

Schuldhulpverlening

- 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Onderwijs

- 4.1 Openbaar basisonderwijs
- 4.2 Onderwijshuisvesting
- 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

4. Aantrekkelijk Assen

Aantrekkelijke binnenstad

8.3 Wonen en bouwen

Kunst en cultuur

5.3 Cultuurpresentatie, -productie, -participatie

5.6 Media

Evenementen

5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie

Parkeren

0.63 Parkeerbelasting

1.2 Openbare orde en veiligheid

2.2 Parkeren

Veiligheid

1.1 Crisisbeheersing en brandweer

1.2 Openbare orde en veiligheid

5. Samen werken aan Assen

Bestuur

0.1 Bestuur

0.4 Overhead, ondersteuning organisatie

Regionale samenwerking

0.1 Bestuur

Dienstverlening

0.2 Burgerzaken

0.61 OZB woningen

6. Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering - directe kosten

0.1 Bestuur

0.2 Burgerzaken

0.61 OZB woningen

0.8 Overige baten en lasten

1.1 Crisisbeheersing en brandweer

1.2 Openbare orde en veiligheid

2.1 Verkeer en vervoer

2.2 Parkeren

2.4 Economische havens en waterwegen

2.5 Openbaar vervoer

3.1 Economische ontwikkeling

3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

4.2 Onderwijshuisvesting

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

5.1 Sportbeleid en activering

5.2 Sportaccommodaties

5.3 Cultuurpresentatie, -productie, -participatie

5.4 Musea

5.5 Cultureel erfgoed

5.6 Media

5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

6.2 Wijkteams

6.3 Inkomensregelingen

6.4 Begeleide participatie

6.5 Arbeidsparticipatie

6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

6.81 Geëscaleerde zorg 18+

6.82 Geëscaleerde zorg 18-

7.1 Volksgezondheid

7.2 Riolering

7.3 Afval

7.4 Milieubeheer

7.5 Begraafplaatsen en crematoria

8.1 Ruimtelijke ordening

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijven terreinen)

8.3 Wonen en bouwen

Bedrijfsvoering - overhead

0.4 Overhead, ondersteuning organisatie

7. Vastgoed en Grondbedrijf

Vastgoed

- 0.8 Overige baten en lasten
- 1.1 Crisisbeheersing en brandweer
- 2.2 Parkeren
- 2.3 Recreatieve havens
- 4.2 Onderwijshuisvesting
- 5.2 Sportaccommodaties
- 5.3 Cultuurpresentatie, -productie, -participatie
- 5.4 Musea
- 5.6 Media
- 5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie
- 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie
- 6.81 Geëscaleerde zorg 18+
- 7.3 Afval
- 7.5 Begraafplaatsen en crematoria
- 8.1 Ruimtelijke ordening

Vastgoed - overhead

- 0.4 Overhead, ondersteuning organisatie

Grondbedrijf

- 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden
- 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
- 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijven terreinen)

8. Algemeen financieel beleid

Onvoorzien/incidenteel

- 0.8 Overige baten en lasten

Belastingheffing

- 0.61 OZB woningen
- 0.62 OZB niet woningen
- 0.64 Belastingen overig
- 3.4 Economische promotie

Financiering/Belegging

- 0.5 Treasury

Gemeentefonds

- 0.7 Alg. uitkering en ov. uitk. gemeentefonds
- 0.8 Overige baten en lasten

Heffing vennootschapsbelasting

- 0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)

Overige algemene middelen

- 0.8 Overige baten en lasten

Reserves en voorzieningen

- 0.8 Overige baten en lasten
- 0.10 Mutaties reserves

Resultaat rente omslag

- 0.8 Overige baten en lasten

Saldo

- 0.11 Resultaat v.d. rekening van baten en lasten

3. Lasten en baten per taakveld				(bedragen * € 1.000)		
Taakvelden	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten						
0. Bestuur en ondersteuning						
0.1 Bestuur	2.563	2.775	3.612	3.639	3.562	3.495
0.2 Burgerzaken	5.491	5.770	4.746	4.714	4.817	4.894
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	411	0	0	0	0	0
0.4 Overhead, ondersteuning org.	23.784	20.240	24.206	24.463	24.415	24.894
0.5 Treasury	146	398	150	160	171	182
0.61 OZB woningen	639	1.113	951	978	896	912
0.63 Parkeerbelasting	49	0	0	0	0	0
0.64 Belastingen overig	150	56	39	39	40	41
0.8 Overige baten en lasten	1.278	2.051	-331	-881	11	191
0.9 Venootschapsbelasting (VpB)	18	30	30	30	30	30
0.10 Mutaties reserves	54.227	29.549	11.514	4.024	1.288	1.162
Totaal 0. Bestuur en ondersteuning	88.756	61.980	44.917	37.155	35.214	35.784
1. Veiligheid						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	3.951	3.971	4.244	4.331	4.494	4.656
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.487	1.185	1.213	1.233	1.252	1.271
Totaal 1. Veiligheid	5.438	5.156	5.458	5.564	5.746	5.927
2. Verkeer, vervoer en waterstaat						
2.1 Verkeer en vervoer	50.024	47.671	19.278	13.007	10.049	10.899
2.2 Parkeren	3.911	6.747	5.199	5.072	5.106	5.122
2.3 Recreatieve havens	45	1	1	1	1	1
2.4 Economische havens en waterwegen	226	190	223	225	229	231
2.5 Openbaar vervoer	238	126	71	30	31	33
Totaal 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	54.443	54.735	24.772	18.335	15.415	16.285

Taakvelden	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
3. Economie						
3.1 Economische ontwikkeling	1.409	2.503	1.890	2.176	1.995	2.015
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.526	0	0	0	0	0
3.4 Economische promotie	0	9	4	4	4	4
Totaal 3. Economie	4.029	2.781	2.169	2.460	2.284	2.308
4. Onderwijs						
4.1 Openbaar basisonderwijs	3.186	3.155	3.394	3.361	3.245	3.245
4.2 Onderwijshuisvesting	8.973	9.858	9.697	10.100	10.390	10.450
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.130	3.029	3.169	3.255	3.342	3.395
Totaal 4. Onderwijs	15.290	16.042	16.260	16.716	16.977	17.090
5. Sport, cultuur en recreatie						
5.1 Sportbeleid en activering	530	476	515	524	533	542
5.2 Sportaccommodaties	4.550	5.547	5.849	5.856	5.863	5.870
5.3 Cultuurpresentatie, - productie, - participatie	10.461	10.821	11.051	11.143	11.110	11.221
5.4 Musea	218	249	259	260	260	260
5.5 Cultureel erfgoed	0	6	0	0	0	0
5.6 Media	3.326	3.439	3.494	3.564	3.637	3.700
5.7 Openbaar groen en (open)luchtrecreatie	9.056	11.956	9.149	9.249	9.405	9.536
Totaal 5. Sport, cultuur en recreatie	28.139	32.494	30.315	30.595	30.808	31.130
6. Sociaal domein						
6.2 Wijkteams	1.149	2.314	2.514	2.277	2.291	2.555
6.3 Inkomensregelingen	41.266	41.013	42.771	43.395	44.945	45.900
6.4 Begeleide participatie	1.682	1.584	1.534	1.744	1.455	1.174
6.5 Arbeidsparticipatie	1.789	2.148	2.038	2.126	2.153	2.233
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.357	5.217	2.637	2.643	2.648	2.654
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	15.925	15.010	18.634	19.076	19.981	20.358
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	13.983	2.789	1.801	1.803	1.805	1.807
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	42.997	45.443	52.987	48.485	48.535	48.584
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	9.025	16.234	18.514	18.975	19.408	19.739
Totaal 6. Sociaal domein	138.376	138.716	151.212	148.267	151.069	152.955

Taakvelden	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
7. Volksgezondheid en milieu						
7.1 Volksgezondheid	474	49	63	64	65	66
7.2 Riolering	4.730	5.122	4.709	5.452	5.527	5.675
7.3 Afval	7.227	6.474	6.747	6.906	6.989	7.048
7.4 Milieubeheer	1.136	1.259	1.923	1.977	2.044	2.083
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	620	776	732	741	750	758
Totaal 7. Volksgezondheid en milieu	14.187	13.680	14.174	15.140	15.374	15.631
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
8.1 Ruimtelijke ordening	3.029	4.229	4.117	4.377	4.673	4.887
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	5.190	5.609	10.567	6.279	4.748	4.700
8.3 Wonen en bouwen	2.341	2.535	1.952	1.986	2.019	2.053
Totaal 8. Volkshv., r.o. en sted.vern.	10.560	12.373	16.636	12.642	11.440	11.640
Totaal lasten	359.218	337.957	305.915	286.875	284.329	288.748
Baten						
0. Bestuur en ondersteuning						
0.1 Bestuur	299	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	1.385	1.144	849	862	883	896
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.007	0	0	0	0	0
0.4 Overhead, ondersteuning organisatie	3.812	1.447	4.524	4.553	4.583	4.613
0.5 Treasury	4.888	4.986	4.813	4.405	4.281	4.194
0.61 OZB woningen	13.490	9.589	14.347	14.732	15.124	15.524
0.62 OZB niet woningen	3.000	7.030	3.135	3.231	3.329	3.429
0.63 Parkeerbelasting	1.786	2.203	1.640	1.490	1.490	1.490
0.64 Belastingen overig	219	339	347	350	353	356
0.7 Algemene uitkering en overige uitk.gemeentefonds	182.822	150.392	159.076	162.292	165.641	168.737
0.8 Overige baten en lasten	1.473	658	362	362	362	362
0.10 Mutaties reserves	67.747	40.570	32.283	12.443	8.473	9.250
Totaal 0. Bestuur en ondersteuning	281.928	218.358	221.376	204.720	204.519	208.851

Taakvelden	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1. Veiligheid						
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	68	35	35	35	35
1.2	Openbare orde en veiligheid	27	2	2	2	2
Totaal 1. Veiligheid		95	37	37	37	37
2. Verkeer, vervoer en waterstaat						
2.1	Verkeer en vervoer	5.713	37.623	2.395	3.575	895
2.2	Parkeren	3.315	4.831	3.844	3.844	3.844
2.3	Recreatieve havens	24	16	27	29	31
2.5	Openbaar vervoer	79	0	0	0	0
Totaal 2. Verkeer, vervoer en waterstaat		9.131	42.470	6.266	7.448	4.770
3. Economie						
3.1	Economische ontwikkeling	121	120	120	120	120
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	201	0	0	0	0
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	87	108	118	128	138
3.4	Economische promotie	441	408	448	458	478
Totaal 3. Economie		850	636	686	706	746
4. Onderwijs						
4.1	Openbaar basisonderwijs	3.185	3.155	3.394	3.361	3.245
4.2	Onderwijshuisvesting	2.235	862	882	882	882
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.032	1.134	1.153	1.153	1.153
Totaal 4. Onderwijs		6.452	5.151	5.429	5.396	5.280
5. Sport, cultuur en recreatie						
5.2	Sportaccommodaties	2.308	2.440	2.953	2.953	2.953
5.3	Cultuurpresentatie, - productie, - participatie	4.178	3.636	4.030	4.030	4.005
5.4	Musea	296	294	328	328	328
5.6	Media	291	740	851	851	851
5.7	Openbaar groen en (open)luchtrecreatie	1.039	2.522	556	556	556
Totaal 5. Sport, cultuur en recreatie		8.111	9.632	8.718	8.718	8.693

Taakvelden	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
6. Sociaal domein						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.601	1.486	1.500	1.500	1.500	1.500
6.3 Inkomensregelingen	31.408	29.819	30.200	31.688	32.591	33.194
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	753	900	550	550	550	550
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-320	0	0	0	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	2.040	2.086	2.019	1.904	1.904	1.904
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	4	0	0	0	0	0
Totaal 6. Sociaal domein	35.484	34.291	34.269	35.642	36.545	37.148
7. Volksgezondheid en milieu						
7.2 Riolering	6.042	6.401	6.061	6.734	6.775	6.889
7.3 Afval	9.217	8.799	8.992	9.127	9.184	9.184
7.4 Milieubeheer	85	72	235	235	235	235
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	691	710	597	597	597	597
Totaal 7. Volksgezondheid en milieu	16.035	15.982	15.885	16.693	16.791	16.905
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
8.1 Ruimtelijke ordening	2.455	1.209	1.179	1.179	1.185	1.191
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijven terreinen)	4.297	8.431	10.675	5.333	4.633	4.593
8.3 Wonen en bouwen	1.500	1.275	1.396	1.517	1.638	1.759
Totaal 8. Volkshuisvesting, ruimt.orderin	8.252	10.915	13.250	8.029	7.456	7.543
Totaal baten	366.337	337.472	305.916	287.389	284.817	289.887
Resultaat	7.119	-485	1	514	488	1.139

Financiële begroting

Toelichting financiële begroting

1. Hoofdpijnen financieel beleid
2. Kaders, richtlijnen ambities en bezuinigingen
3. Analyse begrotingsresultaat 2019 en prognoses 2020-2022
4. Incidentele lasten en baten 2019-2022
5. Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves 2019-2022
6. Geprognosticeerde balans
7. Overzicht EMU-saldo 2018-2022
8. Gemeentelijke reservepositie
9. Gemeentefonds
10. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen
11. Overzicht investeringen

1 Hoofdpijnen financieel beleid

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de beleidslijnen en spelregels die we in ons financieel beleid en bij de samenstelling van de begroting en meerjarenprognose hanteren. We geven uitleg over het resultaat van de begroting 2019, de meerjarencijfers, en over de belangrijkste achtergronden daarvan.

We lichten de opbouw en het verloop van de gemeentelijke reservepositie toe, en besteden aandacht aan de meerjarige opbouw en omvang van de uitkering uit het gemeentefonds. Verder bevat dit hoofdstuk de informatie en de financiële overzichten die op grond van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) in de financiële stukken gepresenteerd moeten worden. Deze dienen ter verbetering van het financiële inzicht in, en de transparantie voor, de raad.

Beleidslijnen en spelregels

Het financiële beleid van de gemeente Assen is gericht op duurzaamheid, stabiliteit en continuïteit. We zorgen voor jaarlijks sluitende begrotingen en een solide reservepositie. Er is ruimte om financiële tegenvallers die zich in de beleidsuitvoering voordoen op te vangen. We wegen voor beleidsuitvoering de benodigde inzet van middelen in totaalverband af.

In de verdere uitvoering van het financiële beleid staan de volgende beleidsdoelen centraal:

- Besteding en beheer van gemeenschapsgeld is zorgvuldig, efficiënt, transparant en resultaatgericht.
- Er is sprake van duurzaam evenwicht tussen lasten en baten waarbij de lasten op evenwichtige wijze gespreid worden over de huidige en toekomstige generaties.
- Het financieel beleid, het beheer van de middelen en de administratie voldoen aan eisen die wet- en regelgeving daaraan stellen.
- Er is sprake van repressief financieel provinciaal toezicht.
- De presentatie van het te voeren beleid en van de daarvoor in te zetten middelen is eenduidig en transparant.
- Er is actueel inzicht in de risico's die de financiële positie van de gemeente kunnen bedreigen.
- Het gemeentelijk weerstandsvermogen is op peil en voldoet aan de daarvoor vastgestelde normering.
- Niet of niet langer voor beleidsuitvoering benodigde middelen vloeien terug naar de algemene middelen en/of naar de algemene reserve.
- Onderhoudsvoorzieningen zijn afgestemd op en toereikend voor, actuele en toekomstige onderhoudsopgaven.
- De tarieven van de belastingen worden jaarlijks aangepast aan de inflatie.
- De tarieven voor de overige gemeentelijke heffingen en rechten (leges) zijn maximaal 'kostendekkend'.
- De uitkeringen uit het gemeentefonds sluiten aan bij circulaire van het ministerie van Binnenlandse Zaken.
- Er is continu inzicht in de liquiditeitspositie en de financieringsbehoefte.
- De gemeentelijke grondexploitatie is financieel zelfstandig.

- De beleidsuitvoering in het sociaal domein verloopt binnen de daarvoor van het Rijk overkomende middelen.
- Er is sprake van een gezonde op de gemeentelijke opgave afgestemde schuldpositie.
- Het aantrekken en/of uitzetten van financieringsmiddelen geschiedt efficiënt, risicomijdend en uitsluitend voor de uitoefening van de publieke taak.

Voor het overige geven we de in de uitvoering van het beleid uitvoering aan de financiële spelregels uit de paragraaf 'Het geld van Assen' van het bestuursakkoord 'Samen duurzaam Verder 2018-2022'. Die luiden als volgt:

- Structurele lasten worden gedekt door structurele baten.
- Alleen nieuwe investeringen/projecten als er sprake is van een sluitend dekkingsplan.
- Uit het oogpunt van flexibiliteit vindt middeleninzet voor nieuw beleid alleen op projectbasis plaats. Voor continuering is altijd een nieuw besluit nodig en is altijd beleidsevaluatie vereist.
- We willen bestaande budgetten zoveel mogelijk ontschotten voor een integrale aanpak van de maatschappelijke opgaven.
- Overschrijdingen worden opgevangen binnen het betreffende beleidsterrein. Als er sprake is van (andere) meevallers binnen het beleidsterrein, dan zijn deze in te zetten als compensatie voor deze overschrijdingen.
- Meevallers worden niet ingezet voor nieuw beleid.
- Rijkskortingen op specifieke uitkeringen worden in beginsel opgevangen binnen het betreffende beleidsterrein.
- We streven ernaar om de onroerendzaakbelasting (OZB) niet te verhogen, met uitzondering van de inflatiecorrectie.
- De gemeentelijke dienstverlening is kostendekkend.
- Tegenvallers in grondexploitaties vangen we op door lopende grondexploitaties te optimaliseren of te versoberen.

2 Kaders, richtlijnen en ambities

Kaderbrief 2019 als referentiekader

De financiële kaders, de begrotingspositie en de meerjarenprognose zijn bij het nieuwe P&C-document 'de kaderbrief 2019' getoetst en geactualiseerd. In dit hoofdstuk wordt steeds de vergelijking gemaakt tussen het beleid en de cijfers die in de kaderbrief 2019 door de raad zijn vastgesteld.

Samenvattend beeld kaderbrief 2019

In de kaderbrief 2019 heeft het college de raad uitgenodigd om de kaders en beleidsuitgangspunten voor het komende begrotingjaar 2019 vast te stellen. Naast de bepaling van de richting en de uitgangpunten zijn ook de begroting 2018 en het meerjarenperspectief 2019-2022 geactualiseerd. Tevens is een aantal ontwikkelingen gesignaleerd die van belang zouden kunnen zijn voor het beleids- en begrotingsproces 2019. De actualisering van de financiële positie laat zien dat zowel de begroting 2018 als het meerjarenbeeld voor de periode 2019-2022 licht zijn verslechterd.

De inhoud van de meicirculaire 2018 is op hoofdlijnen verwerkt in de kaderbrief en wordt bij het opstellen van de begroting 2019 verder uitgewerkt. Wel van belang voor de eigen financiële positie is de in de circulaire verwerkte neerwaartse bijstelling van de accessen 2018-2022 van in totaal € 400 miljoen en de integratie van een deel van het macrobudget sociaal domein in de algemene uitkering.

De raad heeft de kaderbrief 2019 ongewijzigd vastgesteld.

Financiële vooruitzichten 2018-2022 kaderbrief

De afsluitende financiële eindresultaten van de kaderbrief 2019 luiden als volgt.

Eindresultaten kaderbrief 2019		(bedragen x € 1.000)				
Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022	
Eindresultaten begroting 2018-2021 november 2017	622	873	29	223	223	
Amendement zonnelingen	-	-	-	-	-	
Actualisering programmabudgetten en prognoses	4.434	4.443	3.990	3.502	3.476	
Actualisering budgetten en prognoses Algemene dekking	-9.101	-6.790	-5.149	-5.117	-4.790	
Actualisering inzet reserves	3.561	628	246	246	158	
Geactualiseerde resultaten 2018-2022	-484	-846	-884	-1.146	-933	

Aanpak opbouw budgetten en financiële prognoses 2019-2022

De verbetering van de kwaliteit van de planning- en control producten, en de over het beleid en de financiën te presenteren informatie, is een continuproces. De in 2017 vastgestelde planning- en controlcyclus vormt hiervoor vanaf 2018 de basis. Verder zijn de voor dit doel vastgestelde verbeterplannen en de aanbevelingen van de accountant en de provinciale toezichthouder daarvoor input.

We houden rekening met eisen die wet- en regelgeving aan vorm, inhoud en kwaliteit van de gemeentebegroting en aan de jaarrekening en jaarverslag stellen. Belangrijke kaders in dat verband zijn de Gemeentewet, de Wet financiering decentrale overheden (Fido), het besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de jaarlijkse kaderbrief van de financieel toezichthouder. Het uitgangspunt blijft beleidspresentatie op basis van de drie W-vragen. Die luiden: Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? en Wat gaat dat kosten?

Vanaf 2015 hanteren we een sterk vereenvoudigde begrotingssystematiek. De opbouw van de programma- en productbudgetten vindt sindsdien 'top down' plaats. Het vertrekpunt is aanvaard beleid tot en met de voorjaarsnota met de daarbij behorende mutaties in de jaarschijven van de dan lopende meerjarenprognose. Waar nodig vindt actualisering plaats op basis van externe ontwikkelingen en eigen besluitvorming. Ook het doorrekenen van loon-, prijs-, en volumeontwikkelingen is onderdeel van dit proces. De zo opgebouwde budgetten zijn basis voor bespreking, vaststelling, autorisatie en het afleggen van verantwoording over het gevoerde beleid. Voor het opstellen en actualiseren van de nieuwe meerjarenprognose geldt een vergelijkbare aanpak.

De budgetten voor de gemeentelijke bedrijfsvoering worden sinds 2015 vanuit een oogpunt van transparantie centraal geraamd en verantwoord binnen het begrotingsprogramma Bedrijfsvoering. Met uitzondering van de gemeentelijke inzet voor realisatie van specifieke investeringsprojecten en voor de gemeentelijke grondexploitatie, vindt er sindsdien geen toerekening van de kosten van de bedrijfsvoering meer plaats aan de beleidsprogramma's, de beleidsvelden en de beleidsproducten.

Financiële en fiscale spelregels

De financiële spelregels die we in 2019 hanteren voor de opbouw en samenstelling van de product en programmabudgetten en de nieuwe financiële prognoses zijn vastgelegd in het bestuursakkoord gemeente Assen 2018-2022 'Samen duurzaam verder'. Deze luiden als volgt:

- ✓ Het aanvaarde beleid met bijbehorende budgetten tot en met de Kaderbrief 2019;
- ✓ Top down opbouw van de product- en programma- en bedrijfsvoeringbudgetten;
- ✓ Beëindiging middeleninzet ambities bestuursperiode 2014-2018 jaarschijf 2019 in totaal € 0,75 miljoen;
- ✓ Ruimte voor ambities bestuursakkoord 2018-2022 jaarschijf 2019 in totaal € 3,1 miljoen;
- ✓ Geplande ruimte uitvoering bestuursakkoord 2020-2022 jaarlijks gemiddeld € 4,8 miljoen;
- ✓ Middeleninzet voor uitvoering investeringsopgave 2019-2022 € 19,8 miljoen via separate raadsvoorstellen;
- ✓ Toepassing beleids-, reken- en spelregels conform het vernieuwde BBV;
- ✓ Voeding en inzet van reserves o.b.v. besluiten en spelregels uit de 'nota reserves en voorzieningen';
- ✓ Op het vernieuwde BBV afgestemde en bijgestelde jaarlijkse onttrekkingen aan de amortisatiereserves;
- ✓ Raming/prognoses algemene uitkering (w.o. integratie-uitkering sociaal domein); meicirculaire 2018;
- ✓ Aannee jaarlijks via gemeentefonds uit te keren ruimte onder BCF-plafond € 1,5 miljoen;
- ✓ Periodieke inventarisatie en weging van risico's in de beleidsuitvoering en de bedrijfsvoering;

- ✓ Uitgangspunten gemeentelijke weerstands- en solvabiliteitsratio respectievelijk 1% en 20%;
- ✓ Financieel kader sociaal domein; als vertrekpunt budgettair neutraal binnen overkomende rijksmiddelen;
- ✓ Loonontwikkeling 2019; 4,5 % (= t.o.v. niveau maart 2018 en incl. aanname stijging ABP-premie);
- ✓ Prijsontwikkeling 2019; 2,5 % (incl. nacalculatie 2016-2018 +/- 0,1%);
- ✓ Gehanteerde indicaties loon- en prijsontwikkeling periode 2020-2022; beide jaarlijks 2,0%;
- ✓ Rentevisie en rentepeil conform 2018; interne omslagrente 2,2%; financiering grondexploitatie 1,3%;
- ✓ Jaarlijkse indexatie amortisatiereserves 2,2%; geen indexatie overige bestemmingsreserves;
- ✓ Raming/prognoses bijdragen GR-en conform (meerjaren-) begrotingen van de betreffende GR-én
- ✓ Aanpassing OZB-tarieven 2019; +/- 2,4 % (CEP 2018); periode 2020-2022 jaarlijks 1,8%;
- ✓ Eenmalige vereffening meeropbrengsten vorige jaren in tarieven rioolrecht en afvalstoffenheffing 2019
- ✓ Overige heffingen en tarieven; versneld kostendekkend anders trendmatig +/- 2,4 % (CEP 2018);
- ✓ Reële grondslagen en raming afdracht vennootschapsbelasting 2019;
- ✓ Geactualiseerde rentevisie, -calculatie en -omslag met inachtneming vernieuwd BBV.

Uitvoering Bestuursakkoord gemeente Assen 2018-2022 'Samen duurzaam verder'

In het bestuursakkoord zijn afspraken gemaakt over de in de lopende bestuursperiode te realiseren ambities, en de daarvoor beschikbaar te stellen middelen. Daarbij is gekozen voor een incidentele, tijdsgebonden en structurele aanpak en een daarop afgestemde inzet van middelen. In de uitwerking betekent dit dat betrokken incidentele en tijdsgebonden activiteiten aan het eind van de periode worden afgebouwd en stoppen en dat beschikbare budgettaire ruimte en de daarvoor vastgestelde dekkingsmaatregelen vanaf dat moment weer komen te vervallen.

Financiële middelen ambities

Voor de bestuursperiode 2018-2022 zijn de te realiseren ambities bepaald en op geld gezet. In de kaderbrief 2019 is de financiële opgave in beeld gebracht en zijn zoek en oplossingsrichtingen aangegeven.

Middeleninzet ambities		(bedragen * € 1.000)				
Wat gaan we doen	inves- tering	2019	2020	2021	2022	2023
Onderweg in Assen						
obstakelvrije fietsroutes	1.000	0	6	19	32	51
fietsstallingen met oplaadmogelijkheden	300	0	3	8	12	17
fietsverkeer	2.000	0	50	100	100	100
innovatie verkeersprojecten	200	0	2	4	7	11
handhaving venstertijden met camera's	500	0	2	12	28	40
toegankelijke binnenstad voor mensen met een beperking	200	0	2	4	7	11
aanpak verkeersonveilige situaties	1.200	0	8	23	39	62
verkeerseducatie en kinderen lopen/fietsen naar school	200	0	2	4	7	11
laadpalen en ontwikkelingen waterstof	400	0	4	12	20	32
Totaal Onderweg in Assen	6.000	0	77	186	251	335
Levendig Assen						
voorzieningen en subsidies gebouwen kunst en cultuur	0	50	0	0	0	0
antirook- en alcoholbeleid sport en evenementen	0	25	25	25	25	0
evenementen	0	125	250	250	250	0
beheer bossen en natuurterreinen/programmering DCA	0	136	136	136	136	0
Totaal Levendig Assen	0	336	411	411	411	0
Besturen in Assen						
stimuleren dialoog raadsleden-inwoners en college-raad; bijeenkomst raad-college bestuurscultuur en inwoners; jaarlijkse stadsdialoog; raad aan voorkant betrokken maken beleid	0	400	300	200	100	0
lobby energie, economie, sociaal domein en werkgelegenh.	0	120	240	240	240	0
Totaal Besturen in Assen	0	520	540	440	340	0

Wat gaan we doen	inves- tering	2019	2020	2021	2022	2023
Wonen in Assen						
startersleningen en (ver)zilverleningen	3.000	6	12	18	24	24
uitvoeren woningmarktonderzoek	0	30	0	0	0	0
Totaal Wonen in Assen	3.000	36	12	18	24	24
Sociaal Assen						
preventieakkoord maatsch. partners en Mijn Buurt Assen	0	750	1.000	1.000	1.250	0
aanbod aanbieders Wmo	0	0	100	100	100	100
verwijzing vanuit onderwijs naar jeugdhulp	0	50	0	0	0	0
meedoenbeleid	0	150	400	400	400	0
buurtsportcoaches	0	83	165	165	165	0
Totaal Sociaal Assen	0	1.033	1.665	1.665	1.915	100
Duurzaam Assen						
samenspel energietransitie	0	200	200	200	200	0
zonnelingen ea verduurzaming woningen	0	50	50	50	50	0
pilot circulair bouwen	0	0	50	50	50	0
duurzaamheidseducatie jeugd	200	0	15	15	15	15
pilots gemeentelijke gebouwen energieneutraal	6.000	0	39	117	195	320
aansluiten initiatieven katalysator duurzaam beleid	0	100	100	100	100	0
aardgasvrij bouwen	0	0	0	0	0	0
Totaal Duurzaam Assen	6.200	350	454	532	610	335

Wat gaan we doen	inves- tering	2019	2020	2021	2022	2023
Leven in Assen						
Mijn Buurt Assen inzet OR Assen Oost, Lariks en Oude Molenbuurt	4.000	0	25	75	125	200
instrumenten Mijn Buurt Assen betrekken bij andere projecten	0	150	300	300	300	0
speelvoorzieningen en ontmoetingsplekken	500	0	50	63	77	100
groen: biodiversiteit, ecologisch maaibeeld, BOR	0	0	35	35	35	0
onderzoek groenonderhoud begraafplaatsen bij groenonderhoud	0	100	100	100	100	100
herijkingsonderzoek monumentaal groen en kapvergunningen	0	20	0	0	0	0
Totaal Leven in Assen	4.500	270	510	573	637	400
Ondernemen en werken in Assen						
samenwerking versnelling binnenstad	0	150	150	0	0	0
aanscherpen binnenstadsvisie en versneld uitvoeringsprogramma	100	170	425	425	425	0
herijken parkeerbeleid	0	150	300	300	300	300
acquisitie ondernemers en bedrijven	0	75	150	150	150	0
Totaal Ondernemen en werken in Assen	100	545	1.025	875	875	300
Totaal	19.800	3.090	4.694	4.700	5.063	1.494

In de kaderbrief 2019 is aangegeven dat bij de vaststelling van de begroting 2019 ook de middeleninzet ten behoeve van de ambities van dekking is voorzien. Bij de samenstelling van de begroting 2019 is gekeken naar het optimaliseren en scherper budgetteren van de middeleninzet voor het bestuursakkoord. Dit heeft geleid tot aanpassingen in de middeleninzet.

Knelpunten aanvaard beleid en scherper budgetteren

Na de kaderbrief 2019 zijn bij de samenstelling van de begroting knelpunten naar voren gekomen. Wij hebben deze knelpunten in het aanvaarde beleid besproken en afgewogen. Daarnaast hebben wij bij de kaderbrief 2019 aangegeven dat in de begroting 2019 scherper budgetteren en afvoeren van onderuitputting als uitgangspunt voor de opgave meegenomen zal worden. In de hierna weergegeven tabellen wordt dit op programma niveau weergegeven.

Knelpunten aanvaard beleid				(bedragen *€ 1.000)
Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Aantrekkelijk Assen	-435	-415	-315	-315
Bedrijfsvoering	-333	-258	-178	-178
Vastgoed en grondbedrijf	-216	-181	-223	-223
Algemeen financieel beleid	-100	-100	0	0
Totaal knelpunten aanvaard beleid	-1.084	-954	-716	-716

Scherper budgetteren				(bedragen *€ 1.000)
Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Aantrekkelijk Assen	123	273	273	273
Samen werken aan Assen	500	500	550	550
Werken in Assen	483	332	675	1.016
Algemeen financieel beleid	280	280	280	280
Algemeen financieel beleid volumeontwikkelingen		200	450	700
Algemeen financieel beleid investeringen	250	250	250	250
Algemeen financieel beleid technische maatregelen	225	450	450	450
Totaal scherper budgetteren	1.861	2.285	2.928	3.519

Rentecalculatie en -verdeling

Het rentepeil en de interne renteverdeling zijn ingaande de begroting 2017 geactualiseerd en aangepast aan: de gewijzigde omstandigheden op de geld- en kapitaalmarkt, aan de op basis daarvan in de jaren 2015-2017 geëffectueerde herstructurering van de leningenportefeuille en aan het vernieuwde besluit begroting en verantwoording. Het resultaat van deze ontwikkelingen is dat de gemiddelde omslagrente vanaf 2017 verlaagd is van 5 % naar 2,2 %.

Bij de verlaging van de omslagrente ging het om een zuiver technische, op de interne financiële huishouding gerichte operatie die, om ongewenste begrotingseffecten te voorkomen, geen externe doorwerking in de zin van verlaging van huur- en grondprijzen of van andere externe tarieven mocht en mag hebben.

Mede om die reden zijn in de begroting 2019 geen verdere wijzigingen meer in het rentebeleid doorgevoerd. Dat impliceert dat voor financiële continuïteit, en om verdergaande nadelige budgettaire

consequenties zoveel mogelijk te voorkomen, wordt vastgehouden aan het calculeren en budgetteren van zogenoemde bespaarde rente over het beschikbare eigen vermogen en de voorzieningen.

Voor 2019 wordt, gezien de verwachtingen op de geld en kapitaalmarkt ten opzichte van 2018, geen wijziging in het renteniveau voorzien en blijft het uitgangspunt ongewijzigd op 2,2%.

Rente-uitgangspunten 2019			
omschrijving/begrotingsjaar	2017	2018	2019
calculatierente interne financiering	2,2%	2,2%	2,2%
calculatierente externe financiering tot kasgeldlimiet	2,1%	2,0%	2,0%
calculatierente externe financiering boven kasgeldlimiet	2,1%	2,0%	2,0%
Indexatie amortisatie reserves algemene dienst	2,2%	2,2%	2,2%
Indexatie overige bestemmingsreserves	-	-	-
renteverrekening met Grondbedrijf	1,5%	1,5%	1,3%
calculatierente interne doorbelasting	2,2%	2,1%	2,16%

Omvang en inzet bespaarde rente

Het totaal van de reserves en voorzieningen van de gemeente is een financieringsmiddel voor het totaal vermogen. Indien de gemeente geen reserves en voorzieningen beschikbaar heeft zal vreemd vermogen moeten worden aangetrokken. Vreemd vermogen kost rente. Met de toepassing van de methode van bespaarde rente worden de reserves en voorzieningen gezien als "vreemd" vermogen waarover rente wordt berekend.. Aangezien het hier gaat om eigen middelen levert dit voor de gemeentelijke exploitatie zogenaamde bespaarde rente op.

Bespaarde rente (bedragen x € 1.000)				
omschrijving/begrotingsjaar	2019	2020	2021	2022
Totaal reserves en voorzieningen basis voor bespaarde rente	187.043	172.300	167.300	163.300
Bespaarde rente	4.114	3.803	3.680	3.592
Ingezet ten behoeve van:				
Structurele bovengrens tgv begroting	-1.217	-1.217	-1.217	-1.217
Indexatie amortisatiereserves	-1.163	-1.093	-1.024	-953
Beschikbaar als incidentele ruimte	1.734	1.493	1.439	1.422
Tijdelijke verruiming bovengrens 2014-2018	525	-	-	-
Idem bestuursperiode 2019-2022	1.000	1.000	250	250
Incidentele ruimte begroting	209	493	1.188	1.171

Onvoorzien/incidenteel

De budgetten voor onvoorzien en incidentele uitgaven zijn voor 2019 in basis geraamd op € 0,4 miljoen en € 1,2 miljoen. Het budget Onvoorzien wordt jaarlijks aangepast met een prijs- en volumecomponent. De omvang van de incidentele ruimte wordt ieder jaar opnieuw bepaald. Dit gebeurt op basis van de voor het betreffende jaar gecalculerde stand van de reserves en de op basis daarvan ten gunste van de begroting komende rente over het eigen vermogen (bespaarde rente). Om te grote structurele afhankelijkheid en jaarlijkse schommelingen in het begrotingsbeeld te voorkomen is de toerekening van deze rentecomponent aan het resultaat van de begroting in eerdere bestuursperioden gemaximeerd en bepaald op € 1,2 miljoen structureel.

In de bestuursperiode 2014-2018 is uit budgettaire overwegingen besloten het tot dan geldende maximum van € 1,2 miljoen tot en met 2018 tijdelijk met een € 1,0 miljoen te verhogen. Die lijn wordt in het dekkingsplan 2019-2020, opnieuw tijdelijk, gecontinueerd. Dat impliceert dat er in 2019 nog een vrije ruimte van € 0,2 miljoen resteert die gedurende het begrotingsjaar als eenmalig dekkingsmiddel voor andere beleids- en begrotingsdoeleinden kan worden ingezet. Omdat er vanaf 2020 een minder groot deel van de incidentele ruimte hoeft te worden ingezet voor kostendekking van ambities uit het bestuursakkoord neemt de vrij beschikbare incidentele ruimte vanaf dat jaar geleidelijk aan weer toe.

Gevolgen verscherpte accountantscontrole

Gemeenten zijn en worden in toenemende mate geconfronteerd met zowel vernieuwde en aangescherpte begrotings- en verantwoordingsvoorschriften (BBV) als met op aandrang van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) verscherpte accountantscontroles. Deze financiële stelselwijzigingen en stringenter toepassing van bestaande wet- en regelgeving blijft onverminderd van kracht.

Vennootschapsbelasting

Activiteiten die de gemeente als ondernemer verricht vallen vanaf 2016 onder de heffing van de vennootschapsbelasting. Indien met de uitvoering van die activiteiten (fiscale) winst wordt behaald, is daarover vennootschapsbelasting verschuldigd.

Het maken van winst is in Assen geen beleidsdoel. Het maakt geen onderdeel uit van de maatschappelijke effecten die onze gemeente met het beleid wil bereiken. Als daar onverhoopt wel sprake van zou zijn, is het slechts een bijkomend effect van het gemeentelijk beleid. Om die reden is er in principe dan ook niet, of slechts marginaal, sprake van belastingdruk door vennootschapsbelasting.

Uit inventarisatie is gebleken dat slechts een klein aantal van de Asser bedrijfsactiviteiten onder de heffing van de vennootschapsbelasting zouden kunnen vallen. Op basis daarvan is een ongewijzigde inschatting gemaakt van mogelijke omvang van de door Assen af te dragen belasting. Die omvang is louter als aanname bepaald op € 30.000. Indien daartoe op basis van voortschrijdend inzicht aanleiding is, vindt in de komende kaderbrief 2020 zo nodig bijstelling van deze raming plaats.

Loon-, prijs- en volumeontwikkeling

In de opbouw van de producten en de programmabudgetten en in de bedrijfsvoering 2019, is rekening gehouden met de financiële gevolgen van loon-, prijs- en volumeontwikkelingen

Loon- en prijsontwikkeling

De gemeentelijke loonsom is nominaal met 3,5% aangepast ten opzichte van het niveau van maart 2018. Deze aanpassing is meegenomen om de verwachte gevolgen van de nieuwe cao-gemeenten op te vangen. De vakbonden hebben in de looneis voor 2019 aangegeven de onderhandelingen in te gaan met een looneis van 5%. Verder is, louter als aanname en voorlopige informatie van het APB, rekening gehouden met een stijging van de pensioenpremies met 1,5%. De loonontwikkeling voor de periode 2020-2022 is geprognoseerd op jaarlijks 2%.

Uitgangspunt voor de prijsindex in de begroting 2019 is de ontwikkeling van het prijspeil bruto binnenlands product van het Centraal Plan Bureau (CEP 2018). Op basis daarvan is de prijsbijstelling 2018-2019 bepaald op 2,5 % netto. Voor wat betreft de prijsontwikkeling 2019-2022 is in de prognoses voor de product- en programmabudgetten gerekend met een jaarlijks stijgingspercentage van 2,0 %. Deze aanname sluit aan op de uitgangspunten die het Rijk voor de betrokken jaren voor de prijsontwikkeling in het gemeentefonds hanteert.

Loon en prijsontwikkeling 2019-2022				
omschrijving/begrotingsjaar	2019	2020	2021	2022
Loonontwikkeling	3,5%	2,0%	2,0%	2,0%
Prijsontwikkeling	2,5%	2,0%	2,0%	2,0%
Prijsontwikkeling (nacalculatie)	0,1 %	p.m.	p.m.	p.m.

Loon- en prijsontwikkeling verbonden partijen

De met de gemeente verbonden partijen zijn in het eerste kwartaal van 2018 geïnformeerd over de loon- en prijsontwikkeling waarmee ze bij de opstelling van hun begroting en/of hun subsidieaanvraag maximaal rekening kunnen houden. Deze indexpercentages komen overeen met de uitgangspunten die voor de eigen begrotingsbijstelling 2018-2019 worden gehanteerd. Dat betekent dat deze partijen voor wat betreft de loon- en prijsontwikkeling respectievelijk uit kunnen gaan van respectievelijk 3,5% en 1,7 %. Het betreft inschattingen die tot doel hebben tot een zo reëel mogelijke begroting subsidieaanvraag voor 2019 te komen. Waar nodig en afgesproken vindt achteraf bijstelling plaats op basis van de in 2019 feitelijke aan de orde zijnde salaris-, prijs- en volumeontwikkelingen.

Volumeontwikkeling

Vanaf 2015 is het volumebeleid hervat. Op basis daarvan worden relevante product- en programmabudgetten jaarlijks bijgesteld op basis van de in de betreffende sector verwachte volumegroei. Voor 2020 is de geplande volumeontwikkeling ingezet. Op basis van de groeiverwachtingen is voor 2021 € 0,1 miljoen en voor 2022 € 0,2 miljoen ingepland om volumeontwikkelingen op te vangen. Als aanname voor groei na 2022 is rekening gehouden met een jaarlijkse gemeentebrede lastenuitzetting van € 0,3 miljoen. De feitelijke bijstelling van de betrokken productbudgetten vindt plaats op basis van in een jaar aantoonbaar opgetreden volumegroei. De aanvankelijk voor de periode 2020-2022 in de meerjarenprognose opgenomen ruimte voor gemeentebrede volume-ontwikkelingen is deels als dekkingsmaatregel ingezet in het kader van het beleids- en dekkingsplan 2019-2022 .

Financiële kaders sociaal domein

De financiële kaders waarbinnen uitvoering wordt gegeven aan de taken in het sociaal domein zijn ongewijzigd ten opzichte van 2017. Dat betekent dat de middelen die voor dit doel via het gemeentefonds van het Rijk beschikbaar komen daarvoor maatgevend zijn. Taken in het sociaal domein hebben betrekking op de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning en de maatschappelijke opvang, beschermd wonen, jeugdzorg en de uitvoering van de participatiewet. In 2019 is voor dit doel een totaalbudget van € 83,2 miljoen binnen de gemeentebegroting beschikbaar. Hierin is € 41,0 miljoen begrepen voor uitvoering van de taken die Assen als centrumgemeente uitvoert in het kader van het beschermd wonen. De budgetten zijn als vertrekpunt gebaseerd op de meicirculaire 2018. Op basis van de maatregelen in decembercirculaire vindt zo nodig bijstelling plaats.

Realistisch ramen investeringslasten

In de begroting 2019 en de meerjarenraming is rekening gehouden met investeringslasten die als gevolg van reguliere vervangingsinvesteringen in de beleidsuitvoering en de bedrijfsvoering voor de periode 2019-2022 in de planning staan. Het daadwerkelijk effectueren van geplande investeringen vergt voorbereiding, kost tijd en kan er in resulteren dat planningen tussentijds moeten worden bijgesteld. Ervaring is dat de feitelijke

uitgaven dan ook pas in de loop van het jaar of in het daaropvolgende jaar plaatsvinden. Om onnodig beslag op begrotingsruimte te voorkomen is in het dekkingsplan voor de begroting 2019 rekening gehouden met onderuitputting dan wel tijdelijke vrijval van investeringslasten. Deze is geraamd op € 0,55 miljoen. In de geactualiseerde meerjarencijfers voor 2020 tot en met 2022 is niet verder geanticipeerd op mogelijk nieuwe en/of verdergaande vrijval van investeringslasten. De situatie op dit punt wordt jaarlijks opnieuw beoordeeld.

Kaders reserves en voorzieningen

In 2016 heeft de raad de nota Reserves en voorzieningen vastgesteld. Die nota bevat de beleidskaders voor vorming, voeding, inzet, opheffing en de classificatie van de verschillende gemeentelijke reserves. De in de begroting 2019 en de meerjarenprognose 2020-2022 geraamde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves zijn en/of worden daarop in de begroting 2019 of via tussentijdse wijziging van de begroting afgestemd. De gemeentelijke reserves zijn doorgelicht en daar waar nodig herzien.

Financiële kaders grondexploitatie en FlorijnAs

De budgetten voor gemeentelijke grondexploitatie en voor de uitvoering van de FlorijnAs zijn geactualiseerd en afgestemd op bij de opstelling van de begroting voor 2019 voorziene ontwikkelingen en in de planning staande werkzaamheden. De daaruit voor de begroting voortvloeiende budgetaanpassingen verlopen budgettair neutraal en hebben geen directe invloed op de einduitkomsten van de begroting en de meerjarenprognoses. Voor beide aandachtsvelden is financieel gezien sprake van een gesloten systeem.

De grondexploitatie is selfsupporting; er bestaat geen financiële afhankelijkheid met de exploitatie van de algemene dienst. Het totaal van de in begroting 2019 voor de grondexploitatie geraamde lasten en baten bedraagt € 10,6 miljoen.

De realisatie van de FlorijnAs-projecten voltrekt zich binnen de daarvoor bij aanvang van dit project vastgestelde budgettaire kaders. De voor dit doel in te zetten eigen middelen (cofinanciering) en de onder meer in de vorm van de RSP/Zuiderzeegelden beschikbaar komende externe financiering die Assen van het Rijk ontvangt, vormen een gesloten systeem. Het na afronding van de projecten ten laste van de gemeente blijvende deel van de totale investering van € 13 miljoen wordt eind 2018 geactiveerd. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten van € 0,5 miljoen maken onderdeel uit van de begroting 2019 en worden gedekt door een overeenkomstige jaarlijkse onttrekking aan de amortisatiereserve.

Subsidieplafonds 2019

Op grond van juridische overwegingen is het noodzakelijk dat de raad jaarlijks een aantal met name genoemde subsidieplafonds vaststelt. Het doel is het betreffende jaarbudget juridisch af te grenzen en om daarmee openeind constructies en onbedoelde budgettaire bijwerkingen te voorkomen. De betreffende subsidiebudgetten maken onderdeel uit van de budgetten in de programmabegroting 2019.

Subsidieplafonds 2019		
Subsidieregeling	Bestemd voor/activiteit	2019 plafond (in €)
Evenementen	Evenementen, cultuur, sport en/of toerisme	122.000

Met de vaststelling van de begroting 2019 stelt de raad tevens de bovenstaande budgetten als bovengrens voor de in 2019 ten behoeve van de genoemde activiteiten te verstrekken subsidies vast.

3 Analyse begrotingsresultaat 2019 en prognoses 2020-2022

Ontwikkeling begrotingsresultaat 2019				
Programma (bedragen * € 1.000)	Prognose 2019 Kaderbrief 2019			
	lasten	baten	resultaat	V/N
Wonen in Assen	22.836	22.622	-214	N
Werken in Assen	49.930	36.630	-13.300	N
Meedoen in Assen	98.387	7.505	-90.882	N
Aantrekkelijk Assen	15.386	3.998	-11.388	N
Samen werken aan Assen	4.416	994	-3.422	N
Bedrijfsvoering	52.938	7.285	-45.653	N
Vastgoed en Grondbedrijf	37.337	23.682	-13.655	N
Algemeen financieel beleid	1.223	178.892	177.669	V
Totaal	282.453	281.608	-845	N

Programma (bedragen * € 1.000)	Resultaat begroting 2019				Verschil	
	lasten	baten	resultaat	V/N	in €	V/N
Wonen in Assen	21.756	21.067	-689	N	-475	N
Werken in Assen	52.615	39.670	-12.945	N	355	V
Meedoen in Assen	108.940	7.512	-101.428	N	-10.546	N
Aantrekkelijk Assen	15.464	3.508	-11.956	N	-568	N
Samen werken aan Assen	4.492	849	-3.643	N	-221	N
Bedrijfsvoering	54.687	7.593	-47.094	N	-1.441	N
Vastgoed en Grondbedrijf	40.607	28.021	-12.586	N	1.069	V
Algemeen financieel beleid	11.506	201.848	190.342	V	12.673	V
Totaal	310.067	310.068	1	V	846	V

Analyse beloop begroting 2018 - prognose begroting 2019 (stand kaderbrief 2019)

Programma (bedragen * € 1.000)	Begroting 2018	Mutatie kader- brief 2019	Mutatie mjp 2019	Volume	Prognose begr. 2019
Lasten					
Wonen in Assen	20.422	1.589	771	0	22.779
Werken in Assen	91.659	-12.242	-29.545	0	49.873
Meedoen in Assen	97.722	695	-27	0	98.387
Aantrekkelijk Assen	15.165	2.900	-2.679	0	15.386
Samen werken aan Assen	4.853	229	-666	0	4.416
Bedrijfsvoering	52.973	812	-846	0	52.938
Vastgoed en Grondbedrijf	34.616	1.028	1.527	0	37.170
Algemeen financieel beleid	5.092	-2.484	-2.944	350	14
Totaal lasten	322.501	-7.473	-34.410	350	280.963
Baten					
Wonen in Assen	18.635	275	163	0	19.073
Werken in Assen	69.607	-3.000	-30.027	0	36.580
Meedoen in Assen	7.188	-200	-118	0	6.870
Aantrekkelijk Assen	2.491	2.000	-2.000	0	2.491
Samen werken aan Assen	1.144	0	-150	0	994
Bedrijfsvoering	7.452	130	-297	0	7.285
Vastgoed en Grondbedrijf	24.578	102	-2.413	0	22.268
Algemeen financieel beleid	184.706	-11.586	3.826	0	176.946
Totaal baten	315.801	-12.279	-31.015	0	272.507
Saldo van baten en lasten	-6.700	-4.805	3.394	-350	-8.456
Mutaties in reserves					
Storting reserves	26.019	3.530	-28.060	0	1.490
Beschikking reserves	33.341	7.229	-31.468	0	9.101
Totaal mutaties in reserves	7.322	3.699	-3.408	0	7.611
Resultaat	622	-1.107	-14	-350	-845

Analyse prognose begroting 2019 (stand kaderbrief 2019) - begroting 2019						
Programma (bedragen * € 1.000)	Prognose begr.2019	Prijscom- pensatie	Actua- lisatie	Ambities best.akk.	Dekkings- maatreg.	Begroting 2019
Lasten						
Wonen in Assen	22.779	54	-1.687	556	0	21.699
Werken in Assen	49.873	12	2.398	375	-100	52.558
Meedoen in Assen	98.387	73	9.272	1.208	0	108.940
Aantrekkelijk Assen	15.386	108	-34	125	-123	15.464
Samen werken aan Assen	4.416	16	-58	520	-400	4.492
Bedrijfsvoering	52.938	0	1.749	0	0	54.687
Vastgoed en Grondbedrijf	37.170	79	3.142	50	0	40.440
Algemeen financieel beleid	14	1	2.839	7	-2.588	273
Totaal lasten	280.963	342	17.622	2.841	-3.211	298.553
Baten						
Wonen in Assen	19.073	0	-333	-100	136	18.776
Werken in Assen	36.580	0	-4.760	0	0	31.820
Meedoen in Assen	6.870	0	42	0	0	6.912
Aantrekkelijk Assen	2.491	0	-340	-150	0	2.001
Samen werken aan Assen	994	0	-157	0	13	849
Bedrijfsvoering	7.285	0	309	0	0	7.593
Vastgoed en Grondbedrijf	22.268	0	5.293	0	0	27.561
Algemeen financieel beleid	176.946	0	5.027	0	300	182.273
Totaal baten	272.507	0	5.080	-250	449	277.785
Saldo van baten en lasten	-8.456	-342	-12.542	-3.091	3.660	-20.768
Mutaties in reserves						
Storting reserves	1.490	0	24	0	10.000	11.514
Beschikking reserves	9.101	0	5.553	0	17.629	32.283
Totaal mutaties in reserves	7.611	0	5.529	0	7.629	20.769
Resultaat	-845	-342	-7.013	-3.091	11.289	1

Analyse prognose begroting 2020 (stand kaderbrief 2019) - begroting 2020

Programma (bedragen * € 1.000)	Prognose begr.2020	Prijscom- pensatie	Actua- lisatie	Ambities best.akk.	Dekkings- maatreg.	Begroting 2020
Lasten						
Wonen in Assen	22.606	85	1.679	739	0	25.102
Werken in Assen	44.398	15	-208	725	-100	44.828
Meedoen in Assen	97.690	100	9.910	1.990	-4.416	105.275
Aantrekkelijk Assen	15.437	148	-59	250	-273	15.505
Samen werken aan Assen	4.345	3	-68	540	-400	4.421
Bedrijfsvoering	53.780	0	1.722	0	0	55.501
Vastgoed en Grondbedrijf	36.071	159	326	39	0	36.593
Algemeen financieel beleid	692	10	2.523	13	-3.387	-148
Totaal lasten	275.019	520	15.826	4.296	-8.576	287.077
Baten						
Wonen in Assen	19.332	0	216	-100	272	19.720
Werken in Assen	31.159	0	3.329	0	0	34.488
Meedoen in Assen	6.731	0	32	0	0	6.764
Aantrekkelijk Assen	2.491	0	-340	-300	0	1.851
Samen werken aan Assen	994	0	-157	0	26	862
Bedrijfsvoering	7.416	0	281	0	0	7.696
Vastgoed en Grondbedrijf	22.461	0	-242	0	0	22.219
Algemeen financieel beleid	178.810	0	6.462	0	300	185.572
Totaal baten	269.394	0	9.581	-400	598	279.172
Saldo van baten en lasten	-5.625	-520	-6.245	-4.696	9.174	-7.905
Mutaties in reserves						
Storting reserves	2.670	0	1.354	0	0	4.024
Beschikking reserves	7.407	0	2.467	0	2.570	12.443
Totaal mutaties in reserves	4.738	0	1.113	0	2.570	8.419
Resultaat	-887	-520	-5.132	-4.696	11.744	514

Analyse prognose begroting 2021 (stand kaderbrief 2019) - begroting 2021

Programma (bedragen * € 1.000)	Prognose begr.2021	Prijscor- pensatie	Actua- lisatie	Ambities best.akk.	Dekkings- maatreg.	Begroting 2021
Lasten						
Wonen in Assen	21.371	114	465	910	0	22.848
Werken in Assen	44.496	19	576	575	-150	45.512
Meedoen in Assen	98.212	129	10.698	1.990	-4.416	106.616
Aantrekkelijk Assen	15.708	189	-156	250	-273	15.718
Samen werken aan Assen	4.405	-11	-58	440	-400	4.378
Bedrijfsvoering	54.638	0	1.381	0	0	56.017
Vastgoed en Grondbedrijf	36.784	242	-1.474	117	0	35.668
Algemeen financieel beleid	1.048	21	2.727	19	-3.230	586
Totaal lasten	276.662	703	14.159	4.301	-8.469	287.343
Baten						
Wonen in Assen	19.389	0	257	-100	408	19.954
Werken in Assen	31.496	0	1.215	0	0	32.711
Meedoen in Assen	6.731	0	-84	0	0	6.648
Aantrekkelijk Assen	2.439	0	-313	-300	0	1.826
Samen werken aan Assen	1.002	0	-157	0	39	883
Bedrijfsvoering	7.549	0	254	0	0	7.802
Vastgoed en Grondbedrijf	21.990	0	-465	0	0	21.525
Algemeen financieel beleid	180.958	0	8.039	0	300	189.297
Totaal baten	271.554	0	8.745	-400	747	280.646
Saldo van baten en lasten	-5.108	-703	-5.414	-4.701	9.216	-6.697
Mutaties in reserves						
Storting reserves	1.957	0	-669	0	0	1.288
Beschikking reserves	5.913	0	-209	0	2.770	8.473
Totaal mutaties in reserves	3.957	0	460	0	2.770	7.185
Resultaat	-1.151	-703	-4.954	-4.701	11.986	488

Analyse prognose begroting 2022 (stand kaderbrief 2019) - begroting 2022

Programma (bedragen * € 1.000)	Prognose begr.2022	Prijscom- pensatie	Actua- lisatie	Ambities best.akk.	Dekkings- maatreg.	Begroting 2022
Lasten						
Wonen in Assen	21.313	255	1.313	1.039	0	23.906
Werken in Assen	44.496	48	1.308	575	-150	46.272
Meedoen in Assen	98.212	329	11.375	2.240	-4.416	107.746
Aantrekkelijk Assen	15.798	491	-202	250	-273	16.064
Samen werken aan Assen	4.405	11	-37	340	-400	4.322
Bedrijfsvoering	54.638	30	2.412	0	0	57.078
Vastgoed en Grondbedrijf	36.784	414	-1.522	195	0	35.871
Algemeen financieel beleid	1.048	37	3.415	25	-3.821	706
Totaal lasten	276.694	1.616	18.063	4.664	-9.060	291.965
Baten						
Wonen in Assen	19.301	0	371	-100	544	20.116
Werken in Assen	31.496	0	1.818	0	0	33.314
Meedoen in Assen	6.731	0	-84	0	0	6.648
Aantrekkelijk Assen	2.439	0	-313	-300	0	1.826
Samen werken aan Assen	1.002	0	-157	0	52	896
Bedrijfsvoering	7.549	0	360	0	0	7.909
Vastgoed en Grondbedrijf	21.996	0	-505	0	0	21.491
Algemeen financieel beleid	181.285	0	11.231	0	300	192.816
Totaal baten	271.800	0	12.721	-400	896	285.016
Saldo van baten en lasten	-4.895	-1.616	-5.343	-5.064	9.956	-6.949
Mutaties in reserves						
Storting reserves	1.957	0	-795	0	0	1.162
Beschikking reserves	5.913	0	428	0	2.910	9.250
Totaal mutaties in reserves	3.957	0	1.223	0	2.910	8.088
Resultaat	-938	-1.616	-4.120	-5.064	12.866	1.139

4 Incidentele lasten en baten 2019-2022

Achtergrond

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) dient de gemeentebegroting te voorzien in een overzicht van incidentele lasten en baten. Inzicht daarin is van belang voor de beoordeling van de soliditeit van de Asser begroting en vanuit die optiek ook noodzakelijk voor het financieel toezicht en de beoordeling van de begrotingspositie door Gedeputeerde Staten. Uitgangspunt is dat de structurele lasten in de begroting gedekt dienen te worden door structurele baten. Dat is ook een van de beoordelingscriteria om voor repressief financieel toezicht in aanmerking te komen.

In augustus 2018 heeft de commissie BBV de notitie 'structurele en incidentele lasten en baten' gepubliceerd. Deze notitie zal deel gaan uitmaken van de notitie 'prospectief inzicht' die medio 2019 gepubliceerd gaat worden. In die notitie zal worden ingegaan op de verschillende onderdelen die bij het meerjarig financieel inzicht aangereikt worden vanuit het BBV opdat de raad haar autorisatiefunctie op een adequate wijze kan toepassen. De onderdelen betreffen de kengetallen, resultaatbestemming, geprognosticeerde balans en de structurele en incidentele baten en lasten.

De zgn. stellige uitspraken en aanbevelingen die de commissie BBV in de notitie over de incidentele lasten baten heeft gepresenteerd treden met ingang van 2019 in werking.

Criteria

Incidentele baten en lasten betreffen de budgetten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Het gaat om eenmalige zaken en om (meerjarige) projecten of subsidies als deze eveneens het karakter van tijdelijkheid c.q. een eindig doel hebben. Een begroting, meerjarenraming of jaarrekening kan ieder jaar dergelijke eenmalige zaken bevatten. Ook kan het voorkomen dat een eenmalige subsidie voor een bepaalde activiteit wordt verkregen, maar dat de lasten van de uitvoering van die activiteit zich over meerdere jaren uitspreidt. Gezien de koppeling met de subsidie hebben deze lasten dan een incidenteel karakter.

In de toelichting op het Besluit Begroting en Verantwoording staat als hulpmiddel dat voor het bepalen van een nadere invulling van het begrip 'incidenteel' gedacht kan worden aan baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Dit betekent dat baten en lasten die zich drie jaar of minder voordoen kunnen kwalificeren als incidenteel, maar ook gewoon structureel van aard kunnen zijn. Baten en lasten die zich vier jaar of langer voordoen zijn in beginsel structureel van aard. De scheidslijn tussen drie jaar of langer dient als hulpmiddel bij het bepalen of er sprake is van incidenteel of structureel.

Ter invulling is in de inventarisatie van incidentele lasten en baten hierna uitgegaan van de volgende criteria:

- lasten/baten die alleen in het jaar 2019, 2020, 2021 of 2022 voorkomen
- lasten/baten die zich maximaal gedurende drie jaar voordoen (2019-2021)
- lasten/baten waarvan de eindigheid vast ligt op basis van raadsbesluit en/of toekenningsbesluit, ook als de looptijd langer is dan drie jaar
- onttrekkingen en toevoegingen aan reserves met een looptijd korter dan drie jaar

Omvang

Op basis van de criteria hiervoor kan in totaal voor ruim € 0,2 miljoen van het totaal van de in de begroting 2018 opgenomen budgetten als 'incidenteel' worden aangemerkt. Bij de baten gaat het om een vergelijkbaar volume. De omvang ervan is met name beïnvloed door de voor 2019 nog geraamde eenmalige middelen inzet in het sociaal domein van € 5,2 miljoen. Daarnaast bevat het uitvoeringsprogramma van het bestuursakkoord 'Samen duurzaam verder' een aantal eenmalige budgetten en dekkingsmiddelen.

Op basis van de huidige inzichten neemt de omvang van de incidentele lasten en baten in 2020 weer af. Verder vervallen vanaf 2020 de middelen die in de periode 2014-2018 op projectbasis door de raad voor uitvoering van het collegeprogramma 'Mijn Assen' beschikbaar zijn gesteld. Inzet van incidentele budgetten en dekkingsmaatregelen na 2019 is verder mede afhankelijk van het beleid en de beleidsinvulling in het verdere verloop van de bestuursperiode 2018-2022.

Het totaalbeeld van de incidentele lasten en baten 2019-2022 ziet er, uitgaande van het in de huidige bestuursperiode aanvaarde beleid, als volgt uit:

Overzicht van incidentele lasten en baten begroting 2019-2022

Hierna volgt het overzicht van incidentele lasten en baten begroting 2019-2022

Uitgangspunten;lasten/baten die alleen in 2019 voorkomen (uitleg op basis van BBV-notitie)

- lasten/baten die alleen in 2020 of 2021 of 2022 voorkomen
- lasten/baten die zich maximaal gedurende 3 jaar voordoen
- lasten/baten waarvan de eindigheid vastligt op basis van raadsbesluit en/of toekenningsbesluit ook al is de looptijd langer dan 3 jaar
- onttrekkingen/toevoegingen reserves met looptijd korter dan 3 jaar (2019 tot en met 2022)

Incidentele lasten en baten		(bedragen * € 1.000)									
		Omschrijving kosten/activiteit		2019		2020		2021		2022	
Programma/Product		lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
Wonen in Assen											
Wonen	Uitvoeren woningmarkt onderzoek	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer	Verkeersveiligheid bij scholen (CP)	32	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer	Stimulering openbaar vervoer (CP)	43	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Openbare ruimte	Herijking monumentale bomen en groenstroken	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Duurzaamheid	Duurzaamheidsprojecten (CP)	56	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Duurzaamheid	Inzet duurzaamheidsfonds	0	56	0	0	0	0	0	0	0	0
Duurzaamheid	Incidentele verlaging tarief afvalstoffenheffing	0	-909	0	0	0	0	0	0	0	0
Duurzaamheid	Incidentele verlaging tarief rioolrecht	0	-518	0	0	0	0	0	0	0	0
Duurzaamheid	Inzet voorziening riolering	0	909	0	0	0	0	0	0	0	0
Duurzaamheid	Inzet voorziening afvalstoffenheffing	0	518	0	0	0	0	0	0	0	0
Duurzaamheid	Pilot aardgasloze wijk	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Werken in Assen											
Economische ontwikkeling	Co-financiering econ. Beleid (CP)	56	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	Inzet reserve cofinanciering	0	56	0	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	Relatiebeheer (CP)	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	Versterking TIP (CP)	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	Versneld uitvoeringsprogramma binnenstad	150	0	150	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	Uitvoering economische agenda	50	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	Inzet reserve cofinanciering	0	50	0	0	0	0	0	0	0	0
FlorijnAS	Projecten FlorijnAS 2019	9.300	0	500	0	0	0	0	0	0	0
FlorijnAS	Inzet reserve FlorijnAS	0	7.800	2.680	500	0	0	0	0	0	0
FlorijnAS	Bijdragen derden	0	1.500	0	2.680	0	0	0	0	0	0

Programma/Product	Omschrijving kosten/activiteit	2019		2020		2021		2022	
		lasten	batens	lasten	batens	lasten	batens	lasten	batens
Meedoen in Assen									
Jeugdzorg	Jongerenkntank (CP)	15	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdzorg	Harmonisatie psz/kinderopvang	-71	0	-71	0	-71	0	0	0
Wmo/Jeugd/Participatie	Meerkosten Wmo/Jeugd/Participatie	5.200	0	0	0	0	0	0	0
Wmo/Jeugd/Participatie	Tijdelijke inzet verwijzing onderwijs/Jeugdhulp	50	0	0	0	0	0	0	0
Wmo/Jeugd/Participatie	Vrijwilligersbeleid (CP)	68	0	0	0	0	0	0	0
Wmo/Jeugd/Participatie	2e tranche experimenteerruimte sociaal domein	600	600	0	0	0	0	0	0
Mijn buurt Assen	Mijn Buurt Assen CP	150	0	0	0	0	0	0	0
Meedoenbeleid	Versterking budget meedoen (CP)	150	0	0	0	0	0	0	0
Meedoenbeleid	Tijdelijke budget schulden en armoede	101	0	101	0	0	0	0	0
Sport	Impuls Gezond in de Stad	120	0	120	0	120	0	0	0
Aantrekkelijk Assen									
Evenementen	Impuls evenementen (CP)	125	0	0	0	0	0	0	0
Aantrekkelijke binnenstad	Marketing (CP)	50	0	0	0	0	0	0	0
Aantrekkelijke binnenstad	Economische ontwikkeling (CP)	25	0	0	0	0	0	0	0
Kunst en cultuur	Verduurzaming cultureel erfgoed	20	0	0	0	0	0	0	0
Kunst en cultuur	Instandhouding en beheer gebouwen K&C	50	0	0	0	0	0	0	0
Veiligheid	Tijdelijke inzet ketenregisseur (CP)	20	0	0	0	0	0	0	0
Samen werken aan Assen									
Bestuur	Organisatiekosten verkiezingen	221	0	115	0	116	0	117	0
Bestuur	Raadsexkursie (tweejaarlijks)	10	0	0	0	10	0	0	0
Bestuur	Bestuurscultuur	400	0	300	0	200	0	100	0
Dienstverlening	Doorontwikkeling dienstverlening	0	0	0	0	0	0	0	0
Vastgoed		0	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	Monotoring parkeren	20	0	0	0	0	0	0	0
Wijkcentra	Sloop en beëindiging exploitatie de Dissel	49	0	0	0	0	0	0	0
Strategische eigendommen	Tijdelijke huurderfing Havekade	12	0	12	0	6	0	0	0

Programma/Product	Omschrijving kosten/activiteit	2019		2020		2021		2022	
		lasten	batens	lasten	batens	lasten	batens	lasten	batens
Bedrijfsvoering									
Bedrijfsvoering	digitalisering bouwarchief/bepaling WOZ-waarden	100	0	100	0	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	vertraging bezuiniging bouwen wonen ondernemen	80	0	80	0	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	idem herijking vastgoed facilitair	75	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	tijdelijke extra inzet beleidscapaciteit	100	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	Afwikkeling personele verplichtingen	30	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	Tijdelijke extra inzet substitutiebeleid	21	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	Ict-kosten	148	0	73	0	0	0	0	0
Algemeen financieel beleid									
Incidentele ruimte	Eenmalige tbv inzet beleidsinvulling 2019	-750	0	-750	0	0	0	0	0
Belastingheffing	Aanpassing grondslag	100	0	100	0	0	0	0	0
Gemeentefonds	Tijdelijke cumulatieregeling	0	680	0	0	0	0	0	0
Gemeentefonds	Impuls gezond in de Stad	0	118	0	118	0	118	0	0
Gemeentefonds	Tijdelijke impuls schulden en armoede	0	101	0	101	0	0	0	0
Algemene reserve	Inzet tbv uitvoering CP	0	112	0	0	0	0	0	0
Algemene reserve	Terugstorting frictievoorziening psz/ko	71	0	71	0	71	0	0	0
Algemene reserve	Inzet tbv meerkosten sociaal domein	0	4.416	0	0	0	0	0	0
Algemene reserve	Eenmalige inzet tbv sluitend maken 2019	0	1.220	0	0	0	0	0	0
Algemene reserve	Afboeking restwaarde de Dissel	0	49	0	0	0	0	0	0
Algemene Dekking (dekkingsmaatregelen)									
Nog functioneel te ramen	Tijdelijke verlaging budget incidenteel	-250	0	0	0	0	0	0	0
Nog functioneel te ramen	Tijdelijke inzet stelpost bijzondere bijstand	-225	0	0	0	0	0	0	0
Nog functioneel te ramen	Tijdelijke afzien indexatie reserves	-275	0	0	0	0	0	0	0
Nog functioneel te ramen	Stel post risico's beleidsveld participatie	490	0	0	0	0	0	0	0
Totaal		16.962	16.758	3.581	3.399	452	118	217	0

5 Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves 2019-2022

In de begroting 2019 en de financiële prognoses voor 2020-2022 is op basis van besluitvorming rekening gehouden met een aantal structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de gemeentelijke reserves.

Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als structureel aangemerkt als het gaat om jaarlijks terugkerende onttrekkingen aan financieringsreserves dan wel dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een daartoe toereikende (bestemmings-)reserve die is ingesteld om gedurende een periode van minimaal drie jaar structurele lasten te dekken. Onttrekkingen en toevoegingen die niet aan deze criteria voldoen worden in het kader van het financieel toezicht als incidenteel aangemerkt.

In de Asser situatie gaat in vrijwel alle gevallen om de inzet en voeding van de zogenaamde amortisatiereserves. Deze reserves zijn door de raad ingesteld als onderdeel van een kostendeckingsplan voor gemeentelijke investeringen. De uitputting ervan vindt plaats op basis van een vooraf vastgesteld plan en strekt zich uit over een lange periode.

Structurele mutatie reserves		(bedragen * € 1.000)			
Structurele onttrekkingen	2019	2020	2021	2022	
Reserve nieuwbouwprojecten	505	505	505	505	
Reserve maatschappelijk renderende invest. MRI	764	764	764	764	
Reserve opbrengst Essent-aandeel DNK	448	448	448	448	
Reserve wielerbaan	263	263	263	263	
Reserve gebiedsgericht werken	35	35	35	35	
Reserve voortgezet onderwijs	138	138	138	138	
Reserve MFA Assen Oost	137	137	137	137	
Amortisatie Mien Ruysweg	67	67	67	67	
Reserve DNK	1.757	1.757	1.757	1.757	
Reserve Veemarktplein	72	72	72	72	
Amortisatie fietspad Europaweg	12	12	12	12	
Amortisatiereserve FlorijnAs	494	494	494	494	
Reserve Groningen Airport Eelde	548	203	203	115	
Totaal	5.240	4.895	4.895	4.807	
Structurele stortingen	2019	2020	2021	2022	
Reserve nieuwbouwprojecten	166	180	194	207	
Reserve De Nieuwe Kolk	250	250	250	250	
Indexatie amortisatie reserves	1.162	1.094	1.024	953	
Totaal	1.579	1.524	1.468	1.411	

6 Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans						
bedragen x € 1.000, per ultimo jaar	rekening 2017	prognose 2018	begroting 2019	mjp 2020	mjp 2021	mjp 2022
A Vaste activa						
0 Immateriële vaste activa	452	344	236	128	20	-
1 Materiële vaste activa	397.087	424.936	430.536	426.271	426.073	422.465
2 Financiële activa	5.325	6.448	6.109	5.749	5.389	5.029
Totaal Vaste activa	402.864	431.728	436.881	432.148	431.482	427.494
B Vlottende activa						
1 Voorraden	21.874	19.459	16.342	21.745	21.545	23.423
2 Vorderingen	22.006	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
3 Liquide middelen	617	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
4 Overlopende activa	5.616	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal Vlottende activa	50.113	40.459	37.342	42.745	42.545	44.423
Totaal activa	452.977	472.187	474.223	474.893	474.027	471.917
C Vaste passiva						
1 Eigen vermogen / reserves	182.153	155.856	134.971	125.365	118.106	110.712
2 Voorzieningen	30.277	28.238	25.917	26.253	26.890	28.235
3 Langlopende schulden	182.863	233.276	258.624	268.801	274.557	278.496
Totaal Vaste passiva	395.293	417.370	419.512	420.419	419.553	417.443
D Vlottende passiva						
1 Kortlopende schulden	24.699	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
2 Overlopende passiva	32.985	29.817	29.711	29.474	29.474	29.474
Totaal Vlottende passiva	57.684	54.817	54.711	54.474	54.474	54.474
Totaal passiva	452.977	472.187	474.223	474.893	474.027	471.917

7 Overzicht EMU-saldo 2018-2022

EMU-saldo		bedragen x € 1000, per ultimo jaar				
EMU-saldo (ontvangsten -/- uitgaven)	realisatie 2017	prognose 2018	begroting 2019	mjp 2020	mjp 2021	mjp 2022
Exploitatiesaldo voor mutatie reserves	-6.531	-11.505	-20.768	-7.905	-6.697	-6.949
Afschrijving tlv exploitatie	12.062	11.899	12.562	12.857	12.425	12.851
Toevoeging voorzieningen tlv exploitatie	4.571	2.824	3.358	3.342	3.165	3.164
Investeringen geactiveerd	-9.618	-37.229	-17.823	-8.232	-11.867	-8.883
Desinvesteringen niet tlv exploitatie	-	-	-	-	-	-
Onttrekking voorzieningen tgv exploitatie	-2.389	-4.863	-5.679	-3.006	-2.528	-1.819
EMU-saldo	-1.905	-38.874	-28.350	-2.944	-5.502	-1.636

8 Gemeentelijke reservepositie

Algemene beleidslijnen

Om slagvaardig te kunnen opereren en genoeg middelen te hebben om als weerstandsvermogen in te zetten bij onverwachte financiële tegenvallers beschikken we over een gezonde en effectieve reservepositie.

Er vindt geen onnodige of ongelimiteerde vastlegging van gemeentelijke middelen in reserves plaats. Niet langer voor het oorspronkelijk doel benodigde reservemiddelen vloeien terug naar de algemene reserve. De raad kan deze vervolgens herbestemmen voor realisatie van andere bestuurlijke doelen.

De gemeentelijke reservepositie wordt periodiek doorgelicht op doelmatigheid en doeltreffendheid. Onnodige reserves en voorzieningen heffen we op.

In 2016 is de beleidsnota Reserves en voorzieningen vastgesteld, waarin het beleid ten aanzien van reserves en voorzieningen is vastgelegd.

Spelregels en werkafspraken

De raad besluit tot het instellen en/of opheffen van (bestemmings-)reserves.

Reserves worden alleen gevormd voor realisatie van vooraf vastgestelde beleidsdoelen en/of projecten.

Besteding van reservemiddelen gebeurt op basis van vooraf door de raad vastgestelde beleidsregels.

Het besteden en voeren van reserves gebeurt via de begroting of aparte besluitvorming door de raad.

Reserves zijn niet bestemd voor dekking van structurele lasten, met uitzondering van amortisatiereserves. De raad kan hiervan afwijken.

Het indexeren van reserves met een vast percentage per jaar kan alleen door dit in een dekkings-/amortisatieplan vast te leggen. Alle andere reserves worden niet geïndexeerd.

Bij de vorming van reserves worden afspraken gemaakt over de bestuurlijke en ambtelijke beheers- en budgetbevoegdheden.

Rapportage en verantwoording over besteding, resultaten en het beheer over de reserves vindt plaats via de planning- en controlcyclus.

Tekorten in de gemeentebrede exploitatie worden vereffend via de algemene reserve. Binnen de reserve wordt daarvoor een buffer van € 100 per inwoner als ondergrens aangehouden.

De algemene reserve is daarnaast, als andere middelen daartoe ontbreken, beschikbaar voor dekking van lasten van bestuurlijke beleidsprioriteiten.

Onder- en overbesteding in de jaarbudgetten voor jeugdhulp en Wmo worden via de 'reserve sociaal deelfonds' vereffend.

De risico's op de gemeentelijke grondexploitatie worden middels aparte voorzieningen en weerstandsvermogen afgedekt.

Prognose, budgetten

Voor alle reserves en voorzieningen is een prognose opgesteld van het meerjarig verloop.

Per reserve en voorziening zijn per jaar de stortingen en onttrekkingen geraamd. De verdeling over de jaarschijven maakt onderdeel uit van de begroting, maar is van de reserves niet altijd in de beleidsprogramma's opgenomen. Bij de beleidsprogramma's zijn alleen kosten en verrekening reserves opgenomen indien er op voorhand duidelijkheid is over het jaar van mutatie zoals bijvoorbeeld bij amortisatiereserves. Bij bijvoorbeeld verrekening met projecten is het jaar van mutatie niet op voorhand duidelijk en in dit geval zijn zowel de kosten als de verrekening van de reserve vooralsnog niet opgenomen in het beleidsprogramma. We komen hier op terug in de kaderbrief of de voortgangsrapportage.

Inventarisatie reserves

In de voorbereiding van de begroting 2019 is een inventarisatie gemaakt van de reserves en zijn de beschikbare saldi onderverdeeld naar vast / gereserveerd / vrij. De uitkomst is dat van het totaal beschikbare saldo, binnen het vastgestelde bestedingsdoel, ongeveer € 18 miljoen als 'vrij' kan worden aangemerkt. De belangrijkste hierin zijn Reserve Essent-aandelen € 10 miljoen, algemene reserve € 6,6 miljoen en € 1,2 miljoen reserve maatschappelijke opvang. Deze laatste betreft echter regiogeld.

Voor de bedragen die zijn aangemerkt als 'gereserveerd' kunnen eventueel ook andere keuzes gemaakt worden. De belangrijkste hierin is reserve Essent-aandelen 16 miljoen die dient voor compensatie van het weggefallen dividend. Het resterende saldo in de reserve RSP-FlorijnAs is vooralsnog bestemd als risicoreserve voor uitvoering van de projecten.

Ook moet in dit verband gekeken worden of de algemene reserve / eigen vermogen voldoende robuust is. Maatstaven hiervoor zijn de benodigde risicobuffer, weerstandsvermogen en solvabiliteitsratio. Deze indicatoren scoren vooralsnog voldoende. Wij verwachten echter de komende jaren de bestemmingsreserves - conform vastgesteld beleid - vrijwel volledig te besteden en na besteding van de bestemmingsreserves is dat niet langer het geval.

Risicobuffer

Bij de jaarrekening 2017 is een risicobedrag (kans x risico) gekwantificeerd van € 34 miljoen. Hiervan wordt € 12 miljoen afgedekt door de weerstandsreserve grondexploitatie en risicoreserve FlorijnAs. Er resteert een risicobedrag van € 22 miljoen, wat opgevangen moet worden binnen de beschikbare weerstandscapaciteit. Na besteding van alle bestemmingsreserves is dit met name de algemene reserve, waarin € 13,4 miljoen beschikbaar is en dat is niet toereikend. De algemene reserve is hierbij na realisatie van eerder genomen besluiten en exclusief het surplus sociaal domein dat na 2016 is toegevoegd. Dit surplus is komend jaar weer nodig voor het afdekken van het verwachte tekort in het sociaal domein. De € 13,4 miljoen bestaat uit vrije ruimte in de inventarisatie van € 6,6 miljoen plus de risicobuffer van € 100 per inwoner van € 6,8 miljoen.

Tot nu toe heeft de algemene reserve een minimale ondergrens van € 100 per inwoner als risicobuffer. Dat is momenteel € 6,8 miljoen. In het verleden is deze ondergrens gedefinieerd in afwachting van een risicoanalyse. Inmiddels hanteren we in de begroting en jaarrekening een risicoanalyse. Bovendien is het risicoprofiel van de gemeente duidelijk toegenomen als gevolg van de decentralisatie in het sociaal domein.

Op grond van het actuele risicobedrag zou op dit moment een ondergrens van € 22 miljoen nodig zijn. Ten opzichte van de beschikbare € 13,4 miljoen een verhoging van circa € 9 miljoen.

Weerstandsvermogen

Als indicatie of risico's opgevangen kunnen worden, is in de begroting en rekening verplicht een verhoudingsgetal voor het weerstandsvermogen opgenomen. De ratio weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit voor risico's. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het vrije deel in de algemene en bestemmingsreserves, onbenutte belastingcapaciteit en vrije ruimte op de begroting.

Voor de beoordeling van de omvang van het weerstandsvermogen wordt veel gebruik gemaakt van normeringssystematiek ontwikkeld door onder meer het COELO (Centrum voor onderzoek van de economie van lagere overheden). Een ratio tussen de 1,0 en 1,4 wordt hierin aangemerkt als voldoende.

De ratio weerstandsvermogen bij de jaarrekening 2017 bedraagt 1,38. Daarbij is de beschikbare weerstandscapaciteit gebaseerd op de algemene reserve, reserve grondexploitaties, weerstandsreserve grondexploitaties en risicoreserve FlorijnAs. De overige posten zoals het vrije deel in de bestemmingsreserves, onbenutte belastingcapaciteit en vrije ruimte in de begroting zijn daarin niet meegenomen. Volgens de normeringssystematiek is dit voldoende.

Echter bij een algemene reserve waarin € 13,4 miljoen beschikbaar is, zoals hierboven beschreven plus de weerstandsreserve grondexploitaties en risicoreserve FlorijnAs en zonder ruimte in de begroting of belastingcapaciteit, resteert een ratio van 0,76 en dat is onvoldoende. Om in dit geval voldoende te scoren is een toename van de algemene reserve nodig van minimaal € 9 miljoen, de ratio is dan 1,0.

De spelregels met betrekking tot weerstandsvermogen en risicomanagement is in een kadernota vastgelegd en door de raad in 2011 vastgesteld. Hierin is echter als minimum voor de ratio weerstandsvermogen 0,8 opgenomen als voldoende, terwijl dat volgens de nu gangbare tabel minimaal 1,0 moet zijn.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De solvabiliteitsratio wordt bepaald door eigen vermogen gedeeld door totaal vermogen. Hierin is eigen vermogen het totaal van algemene reserve plus bestemmingsreserves. De solvabiliteitsratio bij de jaarrekening 2017 bedraagt 40% en dat is goed. Echter, dit is vooral te danken aan omvangrijke bestemmingsreserves en bestemmingsreserves zijn juist bestemd om te besteden. Na besteding van de bestemmingsreserves daalt het eigen vermogen aanzienlijk en bedraagt de solvabiliteitsratio 15% wat risicovol is.

De solvabiliteitsratio is dan alleen gebaseerd op de algemene reserve, weerstandsreserve grondexploitaties en amortisatie reserves, de overige bestemmingsreserves zijn volledig besteed. Voor de algemene reserve is hierbij uitgegaan van een situatie na realisatie van eerder genomen besluiten en exclusief het geormerkte surplus sociaal domein.

Op langere termijn zullen de amortisatie reserves jaarlijks afnemen, waardoor de solvabiliteitsratio nog verder daalt. Vooralsnog blijven deze de eerste jaren op peil aangezien als gevolg van activering van investeringen met dekking uit de reserve grote projecten, eerst ook voeding is van de amortisatiereserves.

Het ministerie van financiën hanteert voor de solvabiliteitsratio een indeling in categorieën:

- Categorie A > 50% = lager risico
- Categorie B 20% - 50% = gemiddeld risico
- Categorie C < 20% = hoger risico

Dit is richtinggevend, het is geen normering. De helft van de gemeenten zit in categorie B, een kwart in A en een kwart in C. De omvang van het eigen vermogen na besteding van de bestemmingsreserves is op grond hiervan niet toereikend voor voldoende solvabiliteit.

Om in bovenstaande situatie de solvabiliteitsratio te verbeteren van 15% naar bijvoorbeeld 20% is € 25 miljoen extra eigen vermogen nodig wat structureel mee blijft tellen voor de solvabiliteitsratio.

Dit zou bereikt kunnen worden door onder meer de € 16 miljoen die gereserveerd is binnen de Essent reserve voor dividend compensatie, toe te voegen aan de algemene reserve en hiermee structureel de ondergrens te verhogen of te storten in een aparte reserve weerstandsvermogen. In de praktijk had de Essent reserve deze rol al in de afgelopen jaren en dat wordt hiermee geformaliseerd.

De compensatie van het weggefallen dividend loopt via bespaarde rente. Door de € 16 miljoen over te hevelen naar de algemene reserve of weerstandsreserve blijft dit in stand en hoeft in de begroting 2019 geen extra dekking gevonden te worden voor het weggevalen van het dividend.

Voor een solvabiliteitsratio van 20% is verder nog € 9 miljoen extra nodig. We gaan er van uit dat in de praktijk hiervoor toch altijd een deel van de bestemmingsreserves beschikbaar zal zijn.

Versterken eigen vermogen

Op grond van bovenstaande is het wenselijk het eigen vermogen als risicobuffer te versterken.

Concreet willen wij de € 16 miljoen die gereserveerd is binnen de Essent-reserve voor dividend compensatie plus de vrije ruimte in de algemene reserve inzetten voor structurele versterking van het eigen vermogen. De € 16 miljoen uit de Essent-reserve wordt daartoe gestort in een nieuw te openen reserve weerstandsvermogen.

Het resterende saldo in de Essent reserve van bijna € 10 miljoen dat als vrij is aangemerkt, willen wij inzetten voor dekking van het bestuursakkoord. Dit bedrag wordt daarvoor overgeheveld naar de algemene reserve. De Essent-reserve wordt vervolgens opgeheven.

Als resultaat van bovenstaande bedraagt de algemene reserve plus weerstandsreserve structureel bijna € 30 miljoen (vrije ruimte uit de inventarisatie € 6,6 miljoen + risicobuffer € 100 per inwoner € 6,8 miljoen = € 13,4 miljoen + storting Essent-reserve € 16 miljoen = € 29,4 miljoen). Dit resulteert in een solvabiliteitsratio van 18% en een weerstandsvermogen ratio van 1,23.

In aanvulling op de kadernota Weerstandsvermogen en risicomanagement streven wij naar een structureel eigen vermogen met een solvabiliteitsratio van 20% (ondergrens gemiddeld risico) en een weerstandsvermogen ratio van minimaal 1,0 (ondergrens categorie voldoende). Uit de nu bekende risico-inventarisatie volgt dan een ondergrens van € 30 miljoen. Dit zal nader worden uitgewerkt in een herziening van de kadernota.

Prognose reserves en voorzieningen

bedragen x € 1.000, per ultimo jaar	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve	20.287	19.658	21.938	19.489	16.890	14.080
Bestemmingsreserves	154.747	136.683	113.031	105.362	100.728	95.493
Voorzieningen	30.277	28.238	25.917	26.253	26.890	28.235
Totaal	205.311	184.579	160.886	151.104	144.508	137.808
Algemene reserve	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve algemene dienst	20.287	19.658	21.938	19.489	16.890	14.080
Amortisatie reserves	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Reserve nieuwbouwprojecten	3.538	3.265	2.998	2.739	2.488	2.246
Reserve maatsch. renderende invest. MRI	6.795	6.180	5.551	4.909	4.253	3.582
Reserve opbrengst Essent-aandeel DNK	5.346	5.016	4.679	4.334	3.981	3.621
Reserve wielerveding	2.947	2.749	2.546	2.339	2.128	1.911
Reserve gebiedsgericht werken	300	557	535	512	488	464
Reserve voortgezet onderwijs	886	768	646	523	396	267
Reserve MFA Assen Oost	2.191	2.103	2.012	1.920	1.826	1.729
Amortisatie Mien Ruysweg	750	699	648	595	541	486
Reserve De Nieuwe Kolk	17.991	16.880	15.744	14.584	13.397	12.185
Reserve Veemarktplein	-	1.372	1.330	1.288	1.244	1.199
Amortisatie fietspad Europaweg	-	200	192	184	175	167
Amortisatiereserve FlorijnAs	-	13.050	12.843	12.632	12.416	12.195
Egalisatie reserves	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Reserve gemeentelijk sociaal deelfonds	3.692	600	-	-	-	-
Reserve straten- en wegenbeheer	6.427	6.427	5.612	2.129	1.441	108
Reserve Maatschappelijke opvang	2.092	1.199	1.084	1.084	1.084	1.084
Reserves grondexploitaties	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve grondexploitaties	14.178	17.048	18.728	18.292	18.479	18.877
Weerstandvermogen grondexploitaties	11.711	11.551	9.979	9.468	9.166	8.662

Reserves overige specifieke beleidstaken	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Reserve Jaarovergang (budgetoverheveling)	-	-	-	-	-	-
Reserve opbrengst Essent-aandelen	29.989	25.989	15.989	15.989	15.989	15.989
Reserve garantstelling ijsbaancomplex	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Reserve speelvoorzieningen 12+ (sport en spel)	248	146	44	-	-	-
Reserve stimulering economische beleid	227	639	495	295	145	-
Reserve Groningen Airport Eelde	2.500	1.394	846	643	440	325
Reserves meerjarige projecten						
Reserves meerjarige projecten	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Reserve grote projecten	14.708	1.588	1.588	88	88	88
Reserve verkeersmaatregelen	723	56	56	56	56	56
Reserve herziening bestemmingsplannen	623	528	130	20	10	-0
Reserve Besluit Locatiegebonden Subsidie (BLS)	560	-0	-0	-0	-0	-0
Reserve duurzaamheid	737	280	254	210	166	122
Reserve Groenontwikkeling	599	78	78	78	78	78
Reserve woningbouw/stedelijke vernieuwing	529	0	0	0	0	0
Reserve beeldende kunst	810	93	93	93	93	93
Reserve RSP gelden - FlorijnAs	21.149	11.230	3.330	5.360	5.160	4.960
Reserve Binnenstad	-	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Voorzieningen						
Voorzieningen	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Voorzieningen groot onderhoud	10.883	10.135	9.142	9.189	9.646	10.619
Voorzieningen riool en afvalstoffenheffing	13.313	13.584	12.889	13.607	14.147	14.687
Voorzieningen inzake personeel	6.081	4.519	3.886	3.457	3.097	2.929

Algemene lijn

De raming van de algemene uitkering 2019 en de prognoses voor de periode 2020-2022 zijn bepaald op basis van de informatie en de maatregelen in de meicirculaire 2018.

Voor het jaar 2019 resulteert dat in een algemene uitkering van € 158,5 miljoen. Hierin is begrepen de nieuwe integratie-uitkeringen sociaal domein van in totaal € 45,4 miljoen.

Zoals in de maartcirculaire 2018 is aangekondigd is het integreerbare deel van de integratie-uitkering sociaal domein met ingang van de meicirculaire 2018 technisch uitgewerkt in de algemene uitkering. Daarmee geldt voor deze onderdelen nu ook het systeem van trap-op-trap-af. Voor het niet integreerbare deel van de uitkering sociaal domein zijn drie nieuwe integratie-uitkeringen gevormd.

De septembercirculaire verschijnt kort voor afsluiting van het interne begrotingsproces. Als de tijd dat toelaat en de inhoud van de circulaire daar aanleiding toe geeft presenteren we in het hoofdstuk 'Hoofdpijnen beleid en financiële vooruitzichten' een eerste doorrekening van de belangrijkste maatregelen. De verdere uitwerking en financiële uitkomsten worden betrokken bij de voorbereiding van de eerstkomende Kaderbrief.

Ontwikkeling accessen

Het kabinet prognosticeert in de meicirculaire 2018 voor het lopende jaar en de komende jaren de volgende accessen:

Accessen		(bedragen *€ 1 miljoen)				
Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	
Stand maartcirculaire 2018	1.062	1.138	937	1.170		
Stand meicirculaire 2018	1.025	1.018	861	971	1.087	
Accessen in %	5,79%	3,94%	3,21%	3,52%	3,82%	

De accessen 2019-2022 zijn ten opzichte van de maartcirculaire 2018 over de gehele lijn naar beneden bijgesteld. Hoofdoorzaken zijn de lagere van loon- en prijsontwikkeling en de lagere aardgasbaten. Aanleiding zijn de bijgestelde prognoses uit het Centraal Economisch Plan 2018 en de rijksvoorjaarsnota 2018. In de accessen uit de meicirculaire zijn de positieve effecten van de verbrede koppeling van het gemeentefonds aan de rijksuitgaven en van de beleidsintensivering die het kabinet voor de komende jaren in haar regeerakkoord heeft gepresenteerd verwerkt.

De prognoses van de eigen algemene uitkering zijn gebaseerd op de accessen in de meicirculaire 2018. De middelen die via de accresbijstellingen beschikbaar komen zijn primair bestemd voor dekking van de budgettaire effecten van eigen loon- en prijsstijging. Hieruit zullen in ieder geval ook de budgettaire effecten van de nieuwe onderdelen van de algemene uitkering in het kader van het sociaal domein, de nog af te sluiten nieuwe Cao-gemeenten afgesproken salarisaanpassing en de verdere optrekking van de pensioenpremies gedekt moeten worden.

Overige ontwikkelingen

Schaal- en efficiëncykortingen

Van de in de afgelopen jaren door het Rijk opgelegde kortingen staat op dit moment alleen de korting in verband met gemeentelijke schaalvergroting nog in de planning. Deze korting loopt jaarlijks structureel op en komt op macroniveau uiteindelijk (vanaf 2025) uit op € 975 miljoen structureel. Voor Assen betekent de korting dat de algemene uitkering voor 2019 met € 0,3 miljoen wordt verlaagd. De uiteindelijke omvang ervan op basis van het huidige kabinetsbeleid zal voor Assen circa € 4,0 miljoen structureel gaan bedragen. In het kader van de bezuinigingsopgave 2014-2018 is hiervan € 1,0 miljoen door bezuinigingen in de bedrijfsvoering gedekt. Tot en met 2022 is hiervan € 1,8 miljoen, via begroting en de meerjarenprognose in control gebracht en van dekking voorzien. Voor de periode 2022-2025 staat dus nog structurele opgave open van € 2,2 miljoen. De dekking hiervan zal de komende jaren verder geregeld moeten worden.

Btw-compensatiefonds (BCF)

Met ingang van 2019 is besloten tot een andere werkwijze met betrekking tot het onderdeel Bcf in de algemene uitkering. Deze wijziging is vooral ingegeven om de cash-flow van het rijk te beïnvloeden. Hiermee ontstaat voor de gemeenten een nadeel in de grondslagen van de algemene uitkering. Voor 2019 gaat het om een bedrag van in totaal € 274,4 miljoen. Bij de septembercirculaire 2019 zal pas duidelijk worden welk bedrag wij voor dit onderdeel ontvangen. Vooralsnog is in de eigen ramingen uitgegaan van een behoudend scenario van € 1,5 miljoen.

Ontwikkelingen in de uitkeringsbasis en uitkeringsfactor

Naast de reguliere mutaties in de maatstaven heeft de toevoeging van de nieuwe sub-clusters van het sociaal domein tot gevolg dat de uitkeringsbasis ten opzichte van 2018 aanzienlijk wijzigt. Voor wat betreft de uitkeringsfactor verslechtert deze voor alle jaren. Dit is het gevolg van de nieuwe werkwijze met betrekking tot het Bcf, de lagere accessen en de toevoeging van de nieuwe sub clusters. Daarnaast heeft het hoger aantal bijstandsontvangers een negatief effect op de uitkeringsfactor. De optredende verschuiving in de toedeling van de middelen werkt nadelig door in de hoogte van de uitkeringen. Het beloop is in de eigen meerjarencijfers ingecalculerd.

Macronorm onroerendezaakbelasting (OZB)

In het bestuurlijk overleg financiële verhoudingen in afgesproken om een onderzoek in te stellen naar de invulling van het alternatief voor de macronorm ozb. Tot die tijd wordt op de bestaande voet doorgegaan. De macronorm is voor 2019 bepaald op 4,0% (2018= 3,10%).

Overige maatregelen

Naast de meer beleidsmatige aanpassingen bevat de circulaire specifieke maatregelen op diverse deelreinen. Die zijn grotendeels terug te voeren op eerder gemaakte afspraken en genomen besluiten. Zo komt er een nieuwe specifieke uitkering ter compensatie voor het vervallen van de btw-aftrek in de sportsector (loopt dus niet via het gemeentefonds), ontvangen gemeenten nog een compensatie voor de organisatie van het referendum en bevat de circulaire informatie over een aantal specifieke maatregelen in het sociaal domein, de armoede-impuls, het verdere verloop van de middeleninzet t.b.v. de versnelde instroom van asielzoekers, aanpassing van de Woz-parameters, de hoogte van breedtesportimpuls en de integratie-uitkering maatschappelijke opvang en een aantal andere decentralisatie- en integratie-uitkeringen en suppletiereregelingen. Voor zover die informatie voor Assen relevant zijn de financiële effecten daarvan meegenomen in de verdere uitwerking van de circulaire en de detailberekening van de Asser algemene uitkering.

Algemene uitkering

De uitkering die we op grond van de meicirculaire voor het jaar 2019 verwachten en in de begroting hebben opgenomen is voorlopig geraamd op € 158,4 miljoen. De opbouw en het verloop van die uitkering zien er als volgt uit:

Algemene uitkering 2019		(bedragen x € 1.000)
Omschrijving mutaties		Toelichting
Stand Kaderbrief 2019 (exclusief RSP-gelden)	154.000	Raming tot en met maartcirculaire 2018
Bijstelling accessen (trap op trap af)	747	Bijstelling 2016, 2017 en 2018
Overige algemene bijstellingen	1.235	Bijstelling BCF andere werkwijze: eigen aanname
Rijksbezuiniging schaalkorting	-110	Door- en oplopende efficiencykorting
Gevolgen landelijk volumegroei	-235	Ontwikkeling landelijke uitkeringsbasis
Gevolgen lokale volumegroei	598	Inwoners, woningen, bijstandsccliënten etc.
Ontwikkeling IU sociaal domein	2.179	
Afloop overgangsregelingen	9	Afloop grootonderhoud gemeentefonds
Bijstelling DU en IU- uitkeringen	244	Diverse maatregelen
Taakmutaties et cetera	-179	Diverse maatregelen en bijstellingen
Totale uitkering 2019	158.490	Voorlopige stand

Middelen Sociaal Domein

Met ingang van het begrotingsjaar 2019 is de overheveling van de integratie-uitkering sociaal domein naar de algemene uitkering deels doorgevoerd. Voor 2019 en verder blijft er nog een drietal nieuwe integratie-uitkeringen bestaan. Deze hebben betrekking op de Voogdij/18+, Beschermd Wonen en de Re-integratie klassiek. In onderstaande tabel is de splitsing tussen algemene uitkering en integratie-uitkering voor de komende jaren in beeld gebracht. Voor zover nu bekend en afhankelijk van de doorontwikkeling van het objectieve verdeelmodel gaan deze drie integratie-uitkeringen met ingang van 2021 eveneens onderdeel gaan uitmaken de algemene uitkering.

Op basis van de nu geldende maatstaven ontvangt Assen de komende jaren de volgende bedragen waarbij onderscheid is gemaakt naar Algemene uitkering (AU) en Integratie-uitkering (IU):

Integratie-uitkering Sociaal Domein (meicirculaire 2018)				(bedragen x € 1.000)	
Omschrijving/mutatie	2018	2019	2020	2021	2022
Wmo	49.403	-	-	-	-
Wmo- integratie	5.890	-	-	-	-
AU Wmo	-	17.169	17.575	18.457	18.779
IU Beschermd wonen	-	39.996	39.996	39.996	39.996
Participatie-re-integratie	3.596	-	-	-	-
IU Participatie	-	740	740	740	740
AU Participatie	-	2.962	3.021	3.065	3.133
Jeugdzorg	20.658	-	-	-	-
IU Voogdij	-	4.703	4.703	4.703	4.703
AU Jeugd	-	16.610	17.074	17.509	17.836
Totaal integratie uitkering	79.547	82.180	83.110	84.480	85.189

Prognose algemene uitkering

Op basis van de meicirculaire 2018 en eigen aannames en inschattingen m.b.t. landelijke en lokale volumeontwikkelingen zijn voor de algemene uitkeringen 2020-2022 de volgende inschattingen gemaakt en in de meerjarenprognose opgenomen. De algemene uitkering 2019 van € 158,5 miljoen is daarbij het uitgangspunt.

Meerjarenprognose algemene uitkering				(bedragen x € 1.000)		
Omschrijving/mutatie ten opzichte van voorafgaand jaar	2020	2021	2022			
Raming/prognose voorgaand jaar	158.490	161.706	165.055			
Accessen	4.020	3.368	3.840			
Lokale volume-effecten	271	271	271			
Landelijke volume-effecten; ontwikkeling uitkeringsbasis	-426	-426	-568			
Integratie-uitkering sociaal deelfonds (per saldo)	304	521	121			
Gevolgen aanpassing verdeelsystematiek	-708	-	-			
Bijstellingen taakmutaties en bestuurlijke afspraken	41	-15	-118			
Rijksbezuiniging schaalkorting	-286	-370	-450			
Prognose algemene uitkering 2020-2022	161.706	165.055	168.150			
Mutatie per jaar	3.216	3.349	3.096			

Cumulatieregeling nadeelgemeente

De herijking van het gemeentefonds en de invoering van de objectieve verdeelmodellen in het sociaal domein hebben voor een aantal gemeenten geleid tot forse nadelige herverdeeleffecten. Assen behoort ook tot die groep. Het nadeel van beide operaties bedraagt voor Assen circa € 70 per inwoner. Het kabinet heeft om de ergste financiële pijn voor de grote nadeelgemeenten te verzachten een tijdelijke overgangs-/vangnetregeling in het leven geroepen. De regeling heeft een tijdelijke looptijd en stopt met ingang van 2020 weer.

Het kabinet gaat ervan uit dat de betrokken gemeenten dan voldoende tijd hebben gehad om in hun beleid op gewijzigde financiële omstandigheden in te spelen.

De middelen die op grond van de cumulatierегeling beschikbaar komen zijn niet geoormerkt. De raad heeft bij de behandeling en vaststelling van de begroting 2017 besloten de middelen als algemeen dekkingsmiddel te bestemmen en in te zetten.

Assen ontvangt op grond van de regeling in de periode 2017-2020 de volgende tijdelijke financiële tegemoetkomingen.

Cumulatierегeling sociaal domein en herijking gemeentefonds		(bedragen x € 1.000)		
Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Asser aandeel cumulatie-regularing	1.687	680	-	-
Mutatie ten opzichte van voorafgaand jaar	- 813	- 1.007	- 680	-

Algemene beleidslijn

Op grond van artikel 20 lid 2 van het besluit Begroting en verantwoording (BBV) dient in de toelichting op de begroting afzonderlijk aandacht te worden besteed aan de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Het gaat hierbij om aanspraken op uitkeringen van huidige en voormalige bestuurders en medewerkers van de gemeente. Dit hoofdstuk bevat het overzicht daarvan voor het jaar 2019.

Wachtgelden, WW- en andere uitkeringen aan voormalige gemeenteambtenaren

Wachtgelduitkeringen

Dit zijn de wachtgeldverplichtingen voor medewerkers die voor 2003 ontslag hebben gekregen om redenen anders dan reorganisatie. De hiervoor noodzakelijke middeleninzet zal geleidelijk vervallen omdat de wachtgeldregeling voor ambtenaren is afgeschaft. Nog bestaande wachtgelduitkeringen zijn of worden in 2019 volledig afgewikkeld.

Werkloosheidswet

Sinds 2003 vallen gemeenten onder de Werkloosheidswet. Gemeenten zijn 'eigen risicodragers'. De als gevolg hiervan voor de gemeenten optredende financiële gevolgen zijn afhankelijk van de tijdsduur en het beroep dat op deze regeling moet worden gedaan. Op basis van lopende verplichtingen is in de begroting 2019 een budget geraamd van € 0,27 miljoen structureel.

Frictievoorziening

Voor dekking van de kosten van personele frictie, die zijn ontstaan als gevolg van bezuinigingen en organisatieontwikkeling is destijds een voorziening getroffen van € 6,0 miljoen. Begin 2018 was hiervan nog € 1,9 miljoen beschikbaar. De voorziening is bestemd voor dekking van de kosten van personeel vallend onder de noemer 'van werk naar werk'. De omvang van deze personele frictie, de daaruit voortvloeiende verplichtingen en de omvang van de voorziening worden permanent gemonitord. De voorziening wordt zo nodig op de lopende verplichtingen bijgesteld. De kosten van het herplaatsbare personeel zijn voor 2019 geraamd op € 0,5 miljoen.

Wachtgelden/pensioenen voormalige collegeleden

Voor voormalige leden van colleges van burgemeester en wethouders zijn de volgende rechtspositionele regelingen en financiële verplichtingen van belang.

Wachtgeldrechten en -uitkeringen voormalige collegeleden

In de begroting 2019 is het totaal van deze categorie wachtgelduitkeringen geraamd op circa € 0,28 miljoen. Als de omvang en de samenstelling van het bestand de komende jaren gelijk blijven, dalen de financiële verplichtingen geleidelijk.

De omvang van mogelijke nieuwe wachtgeldaanspraken is niet vooraf in te schatten. Tussentijds vertrek van collegeleden, verkiezingen en resultaten van collegevorming en –wisseling kunnen daarop van invloed zijn. Zo nodig worden de budgetten in de begroting aan de veranderde omstandigheden aangepast. Voor dekking van toekomstige verplichtingen in verband met overlijden is een overlijdensrisicoverzekering afgesloten.

Waardeoverdracht opgebouwde pensioenrechten

Wethouders kunnen de waarde van opgebouwde pensioenaanspraken overdragen. De omvang ervan is afhankelijk van de tijd dat zij wethouder zijn geweest. De mate waarin, en het moment waarop, van de mogelijkheid tot waardeoverdracht gebruik wordt gemaakt, zijn niet te plannen. De omvang van de lopende pensioenaanspraken inventariseren we jaarlijks. De actuele waarde van de pensioenrechten van de zittende en oud-wethouders bedraagt begin 2018 € 3,8 miljoen. Voor risicoafdekking is een overeenkomstige voorziening beschikbaar.

Rechtspositionele regelingen gemeentelijk personeel

Invoering individueel keuzebudget (IKB)

In het cao-akkoord 2013-2015 zijn afspraken gemaakt over de invoering van een individueel keuzebudget (IKB). Het IKB biedt medewerkers de mogelijkheid om zelf te bepalen op welke momenten en voor welke doelen ze hun 'keuzebudget' willen besteden en willen laten uitbetalen. Dat kan maandelijks maar ook op andere momenten in het begrotingsjaar. Dit maakt maatwerk op individuele basis mogelijk. Het IKB is een stap in de modernisering van de arbeidsvoorwaarden. Het IKB is met ingang van 2017 operationeel.

Het IKB bedroeg voor de individuele medewerker 16,3% van het salaris. In het cao-akkoord 2017-2018 is een gefaseerde optrekking van het keuzebudget overeengekomen van 0,75% waardoor de totale omvang m.i.v. 2019 uitkomt op 17,05 %. Het gaat hierbij om de optelsom van de vakantie-uitkering van 8%, de eindejaarsuitkering van 6,75 %, de levensloopbijdrage van 1,5% en de inzet van bovenwettelijk verlof van 0,8%. Het IKB wordt gedurende het kalenderjaar maandelijks door de medewerkers opgebouwd. Keuzes kunnen alleen worden gemaakt tot het bedrag van de opgebouwde IKB-rechten. Het in de loop van het jaar nog niet uitgekeerde deel van het keuzebudget wordt uiterlijk in december van het betreffende jaar aan de betrokken medewerkers afgewikkeld. Anders dan in de 'oude' situatie is er dus geen sprake meer van de jaargrens overschrijdende verplichtingen.

In die zin is hier dus geen sprake meer van de term arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

Van de in totaal voor 2018 geraamde gemeentelijke loonsom van € 44,7 miljoen valt in totaal € 7,6 miljoen onder het IKB.

Overige personele faciliteiten

Tegemoetkoming aanvullende verzekering voormalig IZA-verzekerden

Gemeentelijk personeel dat voorheen voor ziektekosten bij het IZA was verzekerd heeft recht op een tegemoetkoming in de meerkosten van een aanvullende ziektekostenverzekering. De hoogte hiervan is afhankelijk van de inschaling van de medewerker. De tegemoetkoming wordt jaarlijks in december aan het personeel uitbetaald. Hiervoor is circa € 0,1 miljoen in de loonsom en in de begroting opgenomen.

Persoonsgebonden budget

In het kader van de secundaire arbeidsvoorwaarden hebben medewerkers op dit moment recht op een zogenaamd persoonsgebonden budget (PGB). Besloten is om het PGB voorlopig nog geen onderdeel te laten uitmaken van het IKB. Het blijft daarnaast als bron voor medewerkers inzetbaar. Ter uitvoering van deze regeling is een budget is € 0,25 miljoen in de begroting beschikbaar.

11 Overzicht investeringen

Meerjaren investeringsoverzicht 2018 - 2022						(bedragen in € * 1.000)
Programma/Beleidsproduct	t/m 2018	2019	2020	2021	2022	
Bedrijfsvoering						
Materieel	457	1.131	61	883	406	
Ict	2.116	679	668	1.243	1.286	
Kantoorinventaris	104	0	421	0	0	
Overige	63	0	48	0	0	
Totaal Bedrijfsvoering	2.741	1.810	1.198	2.126	1.692	
Samen werken aan Assen						
Bestuur	773	0	58	0	75	
Publiek	152	70	0	0	125	
Basisregistraties	42	44	0	0	0	
Totaal Samen werken aan Assen	967	114	58	0	200	
Aantrekkelijk Assen						
Parkeren	150	0	0	0	0	
Evenementen	118	0	0	0	0	
Veiligheid	0	0	0	0	0	
Totaal Aantrekkelijk Assen	268	0	0	0	0	

Meerjaren investeringsoverzicht 2018 - 2022					
					(bedragen in € * 1.000)
Programma/Beleidsproduct	t/m 2018	2019	2020	2021	2022
Wonen in Assen					
Wegen	4.348	3.149	770	1.635	915
VRI	419	45	285	128	422
Kunstwerken	14.084	357	228	648	129
Gladheid	110	89	0	0	0
OV	4.127	0	0	0	0
Recreatie	0	0	0	0	0
Groen	370	370	370	370	0
Spelen	0	0	0	0	0
Riolering	4.155	5.393	5.166	6.659	3.649
Watergangen	230	1.616	169	131	72
Waterwegen	0	0	0	0	0
Begraven	123	0	0	0	0
Markten	15	0	0	0	0
HHa	871	2.077	50	50	50
BA	70	35	35	35	35
Overig	93	0	0	0	0
Totaal Wonen in Assen	29.016	13.131	7.073	9.656	5.272
Vastgoed					
Wonen in Assen					
Openbare ruimte	27	391	27	0	0
Aantrekkelijk Assen					
Parkeren	281	750	0	0	100
Cultuur	1.419	716	0	0	0
Meedoen in Assen					
Binnensport	824	0	0	0	700
Buitensport	2.063	620	500	85	700
Onderwijs	4.223	62	160	0	0
MFA's	300	230	-784	0	220
Strategische eigendommen	5	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	1.121	0	0	0	0
Totaal Vastgoed	10.263	2.769	-97	85	1.720
Totaal investeringen					
	43.254	17.824	8.232	11.867	8.884

Verloopoverzicht activa begroting 2019										(bedragen in € * 1.000)			
Programma	oorspronkelijke investering eind 2017	vermeerderingen/verminderingen 2018	oorspronkelijke investering begin 2019	vermeerderingen/verminderingen in 2019	oorspronkelijke investering eind 2019	afschrijving begin 2019	afschrijving in 2019	boekwaarde begin 2019	boekwaarde eind 2019	rentelasten 2019			
Wonen	65.809	17.913	83.722	13.131	96.853	19.935	2.353	76.918	74.565	1.623			
Werken in Assen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
Meedoen in Assen	3.512	0	3.512	0	3.512	2.576	0	936	936	0			
Aantrekkelijk Assen	1.812	0	1.812	0	1.812	1.337	37	475	438	10			
Samen werken aan Assen	3.191	859	4.050	114	4.164	2.981	195	1.183	988	23			
Bedrijfsvoering	26.508	1.368	27.876	1.810	29.686	19.487	2.773	10.199	7.426	184			
Vastgoed en Grondbedrijf	425.175	436	425.611	2.769	428.380	75.561	7.084	352.819	345.736	7.548			
Algemeen financieel beleid	12.944	0	12.944	0	12.944	8.457	121	4.487	4.366	61			
Totaal	538.951	20.576	559.527	17.824	577.351	130.334	12.562	447.017	434.455	9.450			

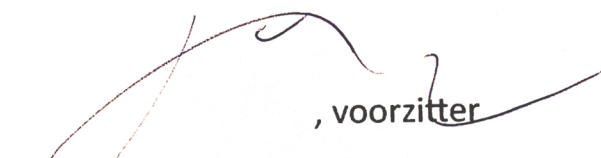
Totaal van de kapitaallasten				(bedragen in € * 1.000)	
	2019	2020	2021	2022	
Wonen	3.976	4.163	4.257	4.437	
Werken in Assen	0	0	0	0	
Meedoen in Assen	0	0	0	0	
Aantrekkelijk Assen	47	42	42	42	
Samen werken aan Assen	219	218	178	162	
Bedrijfsvoering	2.957	2.887	2.503	2.510	
Vastgoed en Grondbedrijf	14.632	14.171	14.056	14.240	
Algemeen financieel beleid	181	181	181	73	
Totaal	22.012	21.662	21.217	21.464	

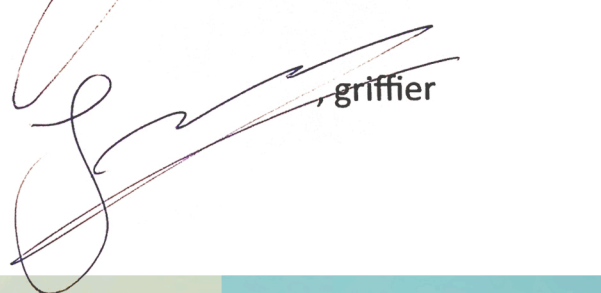
Toelichting voor alle programma's: termijn afschrijving diverse

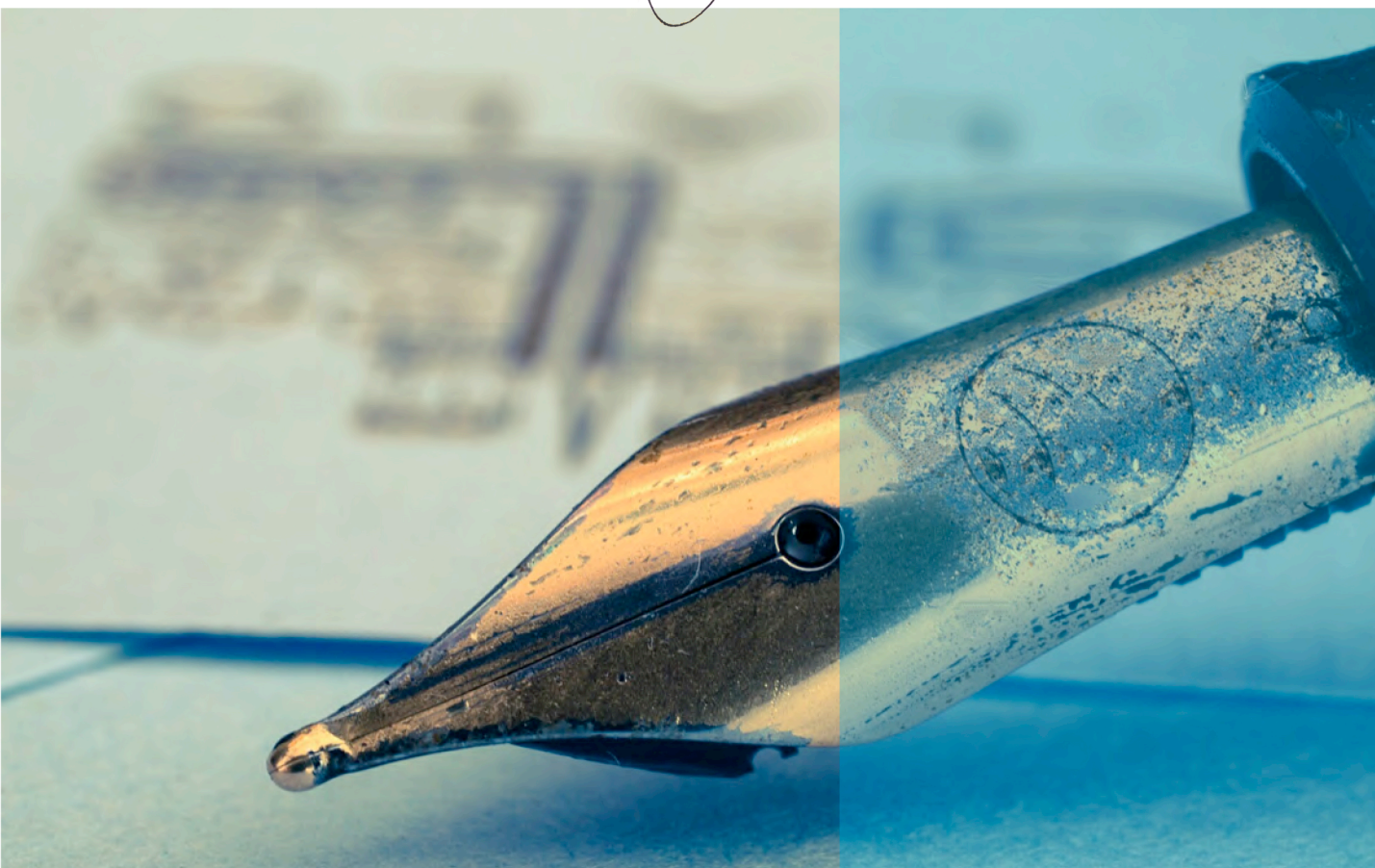
Ondertekening

Programmabegroting Assen 2019

Aldus vastgesteld door de raad van gemeente Assen
in de openbare vergadering van donderdag 8 november 2018.

, voorzitter

, griffier

Bijlagen

1. Productramingen 2019
2. Analyse beloop begroting
3. Overzicht subsidies tot en met € 50.000

Bijlage1. Productramingen 2019

Wonen in Assen							(bedragen * € 1.000)
Beleidsthema / Beleidsproduct	realisatie	begroting		meerjarenprognose			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Lasten							
11 Woningbouw/woonplan							
Ruimtelijke ordening	1.524	1.602	1.387	1.379	1.401	1.424	
Monumentenzorg	6	13	13	13	13	13	
Wonen	10	6	6	6	6	6	
Bouwzaken	53	124	127	129	131	133	
12 Openbare ruimte							
Wegbeheer	2.188	3.458	3.099	5.845	3.197	3.952	
Verzorging infrastructuur	2.655	3.606	3.588	3.629	3.670	3.750	
Groenbeheer	2.569	2.375	2.709	2.780	2.842	2.883	
Rioolbeheer en waterzuivering	3.637	3.991	3.677	4.401	4.458	4.588	
Begraven	121	237	191	191	191	191	
Beheer en exploitatiebuitenruimte	28	95	96	97	98	99	
13 Bereikbaarheid, verkeer en vervoer							
Verkeer	658	380	327	376	486	551	
Openbaar vervoer	220	1.407	809	423	424	337	
14 Duurzaamheid							
Milieubeleid	1.017	1.093	1.749	1.800	1.864	1.900	
Huishoudelijk afval	4.072	3.043	3.327	3.428	3.451	3.451	
Bedrijfsafval	444	581	594	605	616	628	
Totaal lasten	19.206	22.011	21.699	25.102	22.848	23.906	
Baten							
11 Woningbouw/woonplan							
Ruimtelijke ordening	1.418	174	69	69	69	69	
Bouwzaken	1.499	1.250	1.371	1.492	1.613	1.734	
12 Openbare ruimte							
Wegbeheer	185	82	82	82	82	82	
Verzorging infrastructuur	801	628	628	628	628	628	
Groenbeheer	382	174	174	174	174	174	
Rioolbeheer en waterzuivering	6.066	6.417	6.088	6.763	6.806	6.922	
Begraven	682	679	579	579	579	579	
Beheer en exploitatiebuitenruimte	351	390	373	386	399	412	
13 Bereikbaarheid, verkeer en vervoer							
Verkeer	428	60	0	0	0	0	
Openbaar vervoer	79	185	185	185	185	97	
14 Duurzaamheid							
Milieubeleid	85	72	235	235	235	235	
Huishoudelijk afval	7.892	7.166	7.352	7.487	7.544	7.544	
Bedrijfsafval	1.325	1.633	1.640	1.640	1.640	1.640	
Totaal baten	21.193	18.910	18.776	19.720	19.954	20.116	
Saldo van baten en lasten	1.987	-3.101	-2.923	-5.382	-2.894	-3.790	
Mutaties in reserves							
Storting reserves	3.361	493	57	0	0	0	
Beschikking reserves	1.245	3.594	2.291	4.606	1.817	2.462	
Totaal mutaties in reserves	-2.117	3.101	2.234	4.606	1.817	2.462	
Resultaat	-130	0	-689	-776	-1.077	-1.328	

Werken in Assen							(bedragen * € 1.000)
Beleidsthema / Beleidsproduct	realisatie	begroting		meerjarenprognose			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Lasten							
21 Participatie en inkomen							
Inkomenswaarborg	36.930	36.560	38.058	38.563	40.196	41.136	
Activering en uitstroom	3.694	3.785	3.542	3.840	3.578	3.385	
22 Economische ontwikkelingen en innovatie							
Economische ontwikkelingen	1.204	2.267	1.658	1.925	1.738	1.751	
23 FlorijnAs							
FlorijnAs	42.502	36.805	9.300	500	0	0	
Totaal lasten	84.330	79.417	52.558	44.828	45.512	46.272	
Baten							
21 Participatie en inkomen							
Inkomenswaarborg	31.135	29.819	30.200	31.688	32.591	33.194	
Activering en uitstroom	272	0	0	0	0	0	
22 Economische ontwikkelingen en innovatie							
Economische ontwikkelingen	121	120	120	120	120	120	
23 FlorijnAs							
FlorijnAs	4.300	36.668	1.500	2.680	0	0	
Totaal baten	35.828	66.607	31.820	34.488	32.711	33.314	
Saldo van baten en lasten	-48.501	-12.810	-20.738	-10.340	-12.801	-12.958	
Mutaties in reserves							
Storting reserves	4.802	613	57	2.680	0	0	
Beschikking reserves	43.077	150	7.850	500	0	0	
Totaal mutaties in reserves	38.276	-463	7.793	-2.180	0	0	
Resultaat	-10.226	-13.273	-12.945	-12.520	-12.801	-12.958	

Meedoen in Assen							(bedragen * € 1.000)
Beleidsthema / Beleidsproduct	realisatie	begroting		meerjarenprognose			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Lasten							
31 Jeugdzorg							
Lokaal jeugdbeleid	1.035	479	484	442	451	460	
Transitie Jeugdzorg	22.740	18.248	19.378	19.819	20.232	20.543	
32 Wmo, gezondheidszorg en vrijwilligerswerk							
Gezondheidszorg	2.250	2.617	2.804	2.842	2.881	2.921	
Beleid Wmo	555	1.525	1.475	1.225	1.225	1.475	
Uitvoering Wmo	16.151	15.676	16.751	17.145	18.001	18.314	
Verslavingszorg en Maatschappelijke opvang	4.682	4.595	4.689	4.577	4.579	4.581	
Beschermd wonen	35.875	38.736	45.596	41.160	41.160	41.159	
33 Mijn Buurt Assen							
Wijkzaken	629	390	334	335	339	340	
Maatschappelijke dienstverlening	3.099	3.056	3.271	3.334	3.397	3.461	
Asielzoekers en nieuwkomers	418	440	143	145	148	151	
Minderhedenbeleid	37	46	27	28	29	30	
Welzijnswerk	641	666	682	696	710	724	
Vrijwilligerswerk	100	65	65	67	69	71	
34 Meedoenbeleid							
Meedoenbeleid	3.811	4.068	4.395	4.508	4.420	4.420	
35 Sport							
Sport	343	300	331	337	343	349	
36 Schuldhelpverlening							
Schuldhelpverlening	1.154	829	1.450	1.464	1.479	1.509	
37 Onderwijs							
Huisvesting onderwijs	1.280	1.346	1.391	1.439	1.485	1.533	
Schoolbestuurlijke taken	3.187	3.155	3.394	3.361	3.245	3.245	
Lokaal onderwijsbeleid	900	859	872	882	893	904	
Uitvoering lokaal onderwijs	905	1.321	1.408	1.469	1.530	1.556	
Totaal lasten	99.793	98.417	108.940	105.275	106.616	107.746	

Beleidsthema / Beleidsproduct	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Baten						
31 Jeugdzorg						
Lokaal jeugdbeleid	0	0	0	0	0	0
Transitie Jeugdzorg	4	0	0	0	0	0
32 Wmo, gezondheidszorg en vrijwilligerswerk						
Beleid Wmo	0	0	0	0	0	0
Uitvoering Wmo	433	900	550	550	550	550
Verslavingszorg en Maatschappelijke opvang	0	-1	115	0	0	0
Beschermde wonen	1.773	1.800	1.700	1.700	1.700	1.700
33 Mijn Buurt Assen						
Wijkzaken	185	0	0	0	0	0
Asielzoekers en nieuwkomers	119	0	0	0	0	0
Welzijnswerk	0	0	0	0	0	0
35 Sport						
Sport	0	0	0	0	0	0
Schuldhelpverlening						
Schuldhelpverlening	0	0	0	0	0	0
37 Onderwijs						
Schoolbestuurlijke taken	3.230	3.186	3.425	3.392	3.276	3.276
Lokaal onderwijsbeleid	412	341	341	341	341	341
Uitvoering lokaal onderwijs	575	762	781	781	781	781
Totaal baten	6.730	6.988	6.912	6.764	6.648	6.648
Saldo van baten en lasten	-93.063	-91.429	-102.028	-98.511	-99.968	-101.098
Mutaties in reserves						
Storting reserves	4.985	0	0	0	0	0
Beschikking reserves	6.074	1.435	600	0	0	0
Totaal mutaties in reserves	1.090	1.435	600	0	0	0
Resultaat	-91.973	-89.994	-101.428	-98.511	-99.968	-101.098

Aantrekkelijk Assen							(bedragen * € 1.000)
Beleidsthema / Beleidsproduct	realisatie	begroting		meerjarenprognose			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Lasten							
41 Aantrekkelijke binnenstad							
Stedelijke vernieuwing	284	657	161	164	167	170	
42 Kunst en cultuur							
Bibliotheekvoorziening	2.729	2.795	2.962	3.032	3.104	3.166	
Schouwburg	4.372	4.412	4.430	4.456	4.484	4.528	
Kunstbeoefening en bevordering	70	79	81	82	83	85	
Creative en culturele vorming	3.068	2.829	2.993	3.052	2.983	3.041	
43 Evenementen							
Evenementen	1.476	3.516	1.206	1.171	1.186	1.201	
44 Parkeren							
Betaald parkeren	263	573	263	96	96	96	
45 Veiligheid							
Openbare orde	574	306	302	305	311	317	
Openbare veiligheid	2.877	2.898	3.066	3.147	3.304	3.460	
Totaal lasten	15.712	18.065	15.464	15.505	15.718	16.064	
Baten							
41 Aantrekkelijke binnenstad							
Stedelijke vernieuwing	1	25	25	25	25	25	
42 Kunst en cultuur							
Bibliotheekvoorziening	0	0	100	100	100	100	
Schouwburg	10	0	0	0	0	0	
Creative en culturele vorming	31	52	25	25	0	0	
43 Evenementen							
Evenementen	341	2.194	194	194	194	194	
44 Parkeren							
Betaald parkeren	1.801	2.203	1.640	1.490	1.490	1.490	
45 Veiligheid							
Openbare orde	27	2	2	2	2	2	
Openbare veiligheid	68	15	15	15	15	15	
Totaal baten	2.279	4.491	2.001	1.851	1.826	1.826	
Saldo van baten en lasten	-13.433	-13.574	-13.463	-13.654	-13.892	-14.238	
Mutaties in reserves							
Storting reserves	250	3.000	0	0	0	0	
Beschikking reserves	1.964	3.077	1.507	1.507	1.507	1.507	
Totaal mutaties in reserves	1.714	77	1.507	1.507	1.507	1.507	
Resultaat	-11.719	-13.497	-11.956	-12.147	-12.385	-12.731	

Samen werken aan Assen							(bedragen * € 1.000)
Beleidsthema / Beleidsproduct	realisatie	begroting		meerjarenprognose			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Lasten							
51 Bestuur							
Bestuursorganen	1.647	1.638	1.638	1.638	1.638	1.638	
Bestuursondersteuning gemeenteraad	563	662	760	755	769	794	
Bestuursondersteuning B&W	441	290	658	560	462	364	
52 Regionale samenwerking							
Bestuurlijke samenwerking	134	314	448	575	578	581	
53 Dienstverlening							
Publiekszaken	930	1.958	753	654	663	673	
Informatiebeheer/basisregistraties	246	220	235	239	268	272	
Totaal lasten	3.961	5.082	4.492	4.421	4.378	4.322	
Baten							
51 Bestuur							
Bestuursorganen	299	0	0	0	0	0	
Bestuursondersteuning gemeenteraad	0	0	0	0	0	0	
Bestuursondersteuning B&W	-4	0	0	0	0	0	
53 Dienstverlening							
Publiekszaken	1.374	1.136	849	862	875	888	
Informatiebeheer/basisregistraties	10	8	0	0	8	8	
Totaal baten	1.679	1.144	849	862	883	896	
Saldo van baten en lasten	-2.282	-3.938	-3.643	-3.559	-3.495	-3.426	
Mutaties in reserves							
Storting reserves	0	2.500	0	0	0	0	
Beschikking reserves	0	0	0	0	0	0	
Totaal mutaties in reserves	0	-2.500	0	0	0	0	
Resultaat	-2.282	-6.438	-3.643	-3.559	-3.495	-3.426	

Bedrijfsvoering (directe en ondersteunende taken)							(bedragen * € 1.000)
Beleids thema / Beleidsproduct	realisatie	begroting		meerjarenprognose			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Lasten							
Bedrijfsvoering							
Kosten directe taken	35.134	34.464	33.983	34.564	35.157	35.742	
Kosten overhead (onderst. taken)	18.785	19.321	20.704	20.937	20.860	21.336	
Totaal lasten	53.919	53.784	54.687	55.501	56.017	57.078	
Baten							
Bedrijfsvoering							
Inkomsten directe taken	6.997	3.889	4.152	4.226	4.302	4.379	
Inkomsten overhead (ondersteunende taken)	3.160	3.693	3.441	3.470	3.500	3.530	
Totaal baten	10.158	7.582	7.593	7.696	7.802	7.909	
Saldo van baten en lasten	-43.761	-46.203	-47.094	-47.805	-48.215	-49.169	
Mutaties in reserves							
Storting reserves	0	0	0	0	0	0	
Beschikking reserves	130	375	0	0	0	0	
Totaal mutaties in reserves	130	375	0	0	0	0	
Resultaat	-43.631	-45.828	-47.094	-47.805	-48.215	-49.169	

Vastgoed en Grondbedrijf							(bedragen * € 1.000)
Beleids thema / Beleidsproduct	realisatie	begroting		meerjarenprognose			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Lasten							
71 Vastgoed							
Vastgoed	22.995	27.569	26.722	27.143	27.725	27.977	
Vastgoed, kosten overhead	2.273	2.929	3.151	3.171	3.195	3.194	
77 Grondbedrijf							
Bouwgrondexploitatie	8.127	5.146	10.567	6.279	4.748	4.700	
Totaal lasten	33.395	35.644	40.440	36.593	35.668	35.871	
Baten							
71 Vastgoed							
Vastgoed	15.491	15.764	15.803	15.803	15.809	15.815	
Vastgoed, inkomsten overhead	656	485	1.083	1.083	1.083	1.083	
77 Grondbedrijf							
Bouwgrondexploitatie	5.505	8.431	10.675	5.333	4.633	4.593	
Totaal baten	21.652	24.680	27.561	22.219	21.525	21.491	
Saldo van baten en lasten	-11.743	-10.963	-12.879	-14.374	-14.143	-14.380	
Mutaties in reserves							
Storting reserves	1.999	4.747	167	180	194	207	
Beschikking reserves	4.216	1.966	460	1.526	695	687	
Totaal mutaties in reserves	2.217	-2.781	293	1.346	501	480	
Resultaat	-9.526	-13.744	-12.586	-13.028	-13.642	-13.900	

Algemeen financieel beleid				(bedragen * € 1.000)		
Beleidsthema / Beleidsproduct	realisatie	begroting		meerjarenprognose		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten						
82 Belastingheffing						
Belastingheffing en invordering	361	130	663	684	598	609
83 Financiering/Belegging						
Beleggingen	5	7	7	7	7	7
Financiering en liquiditeit	141	391	143	153	164	175
84 Gemeentefonds						
Btw-compensatiefonds	166	170	180	180	180	180
85 Overige algemene middelen						
Overige alg dekkingsmiddelen	812	1.220	-764	-1.255	-1.155	-1.056
Voorzieningen						
Mutaties voorzieningen	296	0	0	0	0	0
88 Resultaat renteomslag						
Resultaat rente omslag	4	348	-586	-586	-586	-586
Saldo						
Saldo afrondingen	0	-1	1	-11	-15	-18
Totaal lasten	1.785	2.265	-356	-828	-807	-689
Baten						
82 Belastingheffing						
Belastingheffing en invordering	17.075	17.084	18.022	18.513	19.013	19.523
83 Financiering/Belegging						
Beleggingen	552	566	535	535	535	535
Financiering en liquiditeit	4.336	4.420	4.278	3.870	3.746	3.659
84 Gemeentefonds						
Algemene uitkering	182.822	150.392	159.076	162.292	165.641	168.737
85 Overige algemene middelen						
Overige alg dekkingsmiddelen	916	152	362	362	362	362
Voorzieningen						
Mutaties voorzieningen	354	0	0	0	0	0
88 Resultaat renteomslag						
Resultaat rente omslag	14	506	0	0	0	0
Totaal baten	206.068	173.120	182.273	185.572	189.297	192.816
Saldo van baten en lasten	204.284	170.856	182.629	186.400	190.104	193.505
mutaties in reserves						
storting reserves	38.831	18.196	11.233	1.164	1.094	955
beschikking reserves	11.170	29.973	19.575	4.304	4.454	4.594
Totaal mutaties in reserves	-27.660	11.777	8.342	3.140	3.360	3.639
Resultaat algemene dekkingsmiddelen	176.623	182.632	190.971	189.540	193.464	197.144
Heffing vennootschapsbelasting	18	30	30	30	30	30
Onvoorzien/incidenteel	0	313	599	650	1.363	1.365
Resultaat algemeen financieel beleid	176.605	182.289	190.342	188.860	192.071	195.749

Bijlage 2. Analyse beloop begroting

Analyse beloop begroting 2018 - prognose begroting 2019 (stand Kaderbrief 2019) (bedragen * € 1.000)					
Programma / Beleidsthema	Begroting 2018	Mutatie kaderbrief 2019	Mutatie mjp 2019	Volume	Prognose begroting 2019
Lasten					
1 Wonen in Assen					
11 Woningbouw/woonplan	1.695	50	-252	0	1.493
12 Openbare ruimte	13.895	-133	1.612	0	15.371
13 Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	326	1.461	-651	0	1.135
14 Duurzaamheid	4.506	211	63	0	4.780
Totaal Wonen in Assen	20.422	1.589	771	0	22.779
2 Werken in Assen					
21 Participatie en inkomen	53.089	-12.744	2.064	0	42.409
22 Economische ontw. en innovatie	1.902	365	-897	0	1.371
23 FlorijnAs	36.668	137	-30.712	0	6.093
Totaal Werken in Assen	91.659	-12.242	-29.545	0	49.873
3 Meedoen in Assen					
31 Jeugdzorg	18.801	-74	-48	0	18.679
32 Wmo, gezondheidsz. en vrijwillwrk	63.160	-11	268	0	63.416
33 Mijn Buurt Assen	4.283	380	-425	0	4.236
34 Meedoenbeleid	3.668	400	-556	0	3.512
35 Sport	300	0	29	0	329
36 Schuldhulpverlening	829	0	614	0	1.443
37 Onderwijs	6.681	0	91	0	6.772
Totaal Meedoen in Assen	97.722	695	-27	0	98.387
4 Aantrekkelijk Assen					
41 Aantrekkelijke binnenstad	157	500	-497	0	160
42 Kunst en cultuur	10.025	90	165	0	10.279
43 Evenementen	1.238	2.278	-2.444	0	1.072
44 Parkeren	573	0	-2	0	572
45 Veiligheid	3.172	32	99	0	3.303
Totaal Aantrekkelijk Assen	15.165	2.900	-2.679	0	15.386
5 Samen werken aan Assen					
51 Bestuur	2.693	-103	15	0	2.606
52 Regionale samenwerking	310	4	9	0	323
53 Dienstverlening	1.850	328	-690	0	1.487
Totaal Samen werken aan Assen	4.853	229	-666	0	4.416

Programma / Beleidsthema	Begroting 2018	Mutatie kaderbrief 2019	Mutatie mjp 2019	Volume	Prognose begroting 2019
6 Bedrijfsvoering					
60 Bedrijfsvoering	33.626	838	-1.138	0	33.326
60 Bedrijfsvoering - overhead	19.347	-27	291	0	19.612
Totaal Bedrijfsvoering	52.973	812	-846	0	52.938
7 Vastgoed en Grondbedrijf					
71 Vastgoed	26.541	1.028	-26	0	27.542
71 Vastgoed - overhead	2.929	0	-220	0	2.709
77 Grondbedrijf	5.146	0	1.773	0	6.919
Totaal Vastgoed en Grondbedrijf	34.616	1.028	1.527	0	37.170
8 Algemeen financieel beleid					
81 Onvoorzien/incidenteel	1.167	-854	1.099	0	1.412
82 Belastingheffing	130	0	24	0	154
83 Financiering/Belegging	398	0	10	0	408
84 Gemeentefonds	170	0	10	0	180
Heffing vennootschapsbelasting	30	0	0	0	30
85 Overige algemene middelen	2.850	-1.630	-3.730	350	-2.160
Vorzieningen	0	0	0	0	0
88 Resultaat renteomslag	348	0	-354	0	-6
Totaal Algemeen financieel beleid	5.093	-2.484	-2.941	350	18
Totaal lasten	322.503	-7.473	-34.407	350	280.967

Programma / Beleidsthema	Begroting 2018	Mutatie kaderbrief 2019	Mutatie mjp 2019	Volume	Prognose begroting 2019
Baten					
1 Wonen in Assen					
11 Woningbouw/woonplan	1.424	0	0	0	1.424
12 Openbare ruimte	8.340	30	166	0	8.536
13 Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	0	245	-60	0	185
14 Duurzaamheid	8.871	0	57	0	8.928
Totaal Wonen in Assen	18.635	275	163	0	19.073
2 Werken in Assen					
21 Participatie en inkomen	32.819	-3.000	548	0	30.367
22 Economische ontw. en innovatie	120	0	0	0	120
23 FlorijnAs	36.668	0	-30.575	0	6.093
Totaal Werken in Assen	69.607	-3.000	-30.027	0	36.580
3 Meedoen in Assen					
32 Wmo, gezondheidsz. en vrijwillwrk	2.899	-200	-100	0	2.599
35 Sport	0	0	0	0	0
37 Onderwijs	4.289	0	-18	0	4.271
Totaal Meedoen in Assen	7.188	-200	-118	0	6.870
4 Aantrekkelijk Assen					
41 Aantrekkelijke binnenstad	25	0	0	0	25
42 Kunst en cultuur	52	0	0	0	52
43 Evenementen	194	2.000	-2.000	0	194
44 Parkeren	2.203	0	0	0	2.203
45 Veiligheid	17	0	0	0	17
Totaal Aantrekkelijk Assen	2.491	2.000	-2.000	0	2.491
5 Samen werken aan Assen					
53 Dienstverlening	1.144	0	-150	0	994
Totaal Samen werken aan Assen	1.144	0	-150	0	994

Programma / Beleidsthema	Begroting 2018	Mutatie kaderbrief 2019	Mutatie mjp 2019	Volume	Prognose begroting 2019
6 Bedrijfsvoering					
60 Bedrijfsvoering	3.759	130	-297	0	3.592
60 Bedrijfsvoering - overhead	3.693	0	0	0	3.693
Totaal Bedrijfsvoering	7.452	130	-297	0	7.285
7 Vastgoed en Grondbedrijf					
71 Vastgoed	15.662	102	-98	0	15.666
71 Vastgoed - overhead	485	0	0	0	485
77 Grondbedrijf	8.431	0	-2.314	0	6.117
Totaal Vastgoed en Grondbedrijf	24.578	102	-2.413	0	22.268
8 Algemeen financieel beleid					
82 Belastingheffing	17.084	0	454	0	17.538
83 Financiering/Belegging	4.927	59	-147	0	4.839
84 Gemeentefonds	162.633	-12.241	3.609	0	154.001
86 Overige algemene middelen	62	90	-90	0	62
88 Resultaat renteomslag	0	506	0	0	506
Totaal Algemeen financieel beleid	184.706	-11.586	3.826	0	176.946
Totaal baten	315.801	-12.279	-31.015	0	272.507
Saldo van baten en lasten	-6.701	-4.805	3.391	-350	-8.460
Mutaties in reserves					
Storting reserves	26.019	3.530	-28.060	0	1.490
Beschikking reserves	33.341	7.229	-31.468	0	9.101
Totaal mutaties in reserves	7.322	3.699	-3.408	0	7.611
Resultaat	621	-1.107	-17	-350	-849

Analyse prognose begroting 2019 (stand Kaderbrief 2019) - begroting 2019						(bedragen * € 1.000)
Programma / Beleidsthema	Prognose begr. 2019	Prijscor- pensatie	Actua- lisatie	Bestuurs- akkoord	Dekkings- maat- regelen	Begro- ting 2019
Lasten						
1 Wonen in Assen						
11 Woningbouw/woonplan	1.493	10	0	30	0	1.533
12 Openbare ruimte	15.371	36	-2.220	176	0	13.360
13 Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	1.135	1	0	0	0	1.136
14 Duurzaamheid	4.780	7	533	350	0	5.670
Totaal Wonen in Assen	22.779	54	-1.687	556	0	21.699
2 Werken in Assen						
21 Participatie en inkomen	42.409	0	-809	0	0	41.600
22 Economische ontw. en innovatie	1.371	12	0	375	-100	1.658
23 FlorijnAs	6.093	0	3.207	0	0	9.300
Totaal Werken in Assen	49.873	12	2.398	375	-100	52.558
3 Meedoen in Assen						
31 Jeugdzorg	18.679	3	1.130	50	0	19.862
32 Wmo, gezondheidsz. en vrijwillwrk	63.416	1	7.122	775	0	71.315
33 Mijn Buurt Assen	4.236	35	19	233	0	4.522
34 Meedoenbeleid	3.512	0	733	150	0	4.395
35 Sport	329	2	0	0	0	331
36 Schuldhulpverlening	1.443	7	0	0	0	1.450
37 Onderwijs	6.772	25	267	0	0	7.065
Totaal Meedoen in Assen	98.387	73	9.272	1.208	0	108.940
4 Aantrekkelijk Assen						
41 Aantrekkelijke binnenstad	160	1	0	0	0	161
42 Kunst en cultuur	10.279	80	107	0	0	10.466
43 Evenementen	1.072	4	4	125	0	1.206
44 Parkeren	572	-1	-186	0	-123	263
45 Veiligheid	3.303	24	41	0	0	3.368
Totaal Aantrekkelijk Assen	15.386	108	-34	125	-123	15.464
5 Samen werken aan Assen						
51 Bestuur	2.606	2	63	400	-14	3.056
52 Regionale samenwerking	323	3	3	120	0	448
53 Dienstverlening	1.487	11	-124	0	-386	988
Totaal Samen werken aan Assen	4.416	16	-58	520	-400	4.492

Programma / Beleidsthema	Prognose begr. 2019	Prijscor- pensatie	Actua- lisatie	Bestuurs- akkoord	Dekkings- maat- regelen	Begro- ting 2019
6 Bedrijfsvoering						
60 Bedrijfsvoering	33.326	0	657	0	0	33.983
60 Bedrijfsvoering - overhead	19.612	0	1.092	0	0	20.704
Totaal Bedrijfsvoering	52.938	0	1.749	0	0	54.687
7 Vastgoed en Grondbedrijf						
71 Vastgoed	27.542	79	-948	50	0	26.722
71 Vastgoed - overhead	2.709	0	442	0	0	3.151
77 Grondbedrijf	6.919	0	3.648	0	0	10.567
Totaal Vastgoed en Grondbedrijf	37.170	79	3.142	50	0	40.440
Programma / Beleidsthema	Prognose begr. 2019	Prijscor- pensatie	Actua- lisatie	Bestuurs- akkoord	Dekkings- maatregel en	Begro- ting 2019
8 Algemeen financieel beleid						
81 Onvoorzien/incidenteel	1.412	0	187	0	-1.000	599
82 Belastingheffing	154	1	508	0	0	663
83 Financiering/Belegging	408	0	-265	7	0	150
84 Gemeentefonds	180	0	0	0	0	180
85 Heffing vennootschapsbelasting	30	0	0	0	0	30
86 Overige algemene middelen	-2.160	0	2.984	0	-1.588	-764
88 Resultaat renteomslag	-6	0	-580	0	0	-586
89 Saldo afrondingsverschillen	-4	0	5	0	0	1
Totaal Algemeen financieel beleid	14	1	2.839	7	-2.588	273
Totaal lasten	280.963	342	17.622	2.841	-3.211	298.553

Programma / Beleidsthema	Prognose begr. 2019	Prijscor- pensatie	Actua- lisatie	Bestuurs- akkoord	Dekkings- maat- regelen	Begro- ting 2019
Baten						
1 Wonen in Assen						
11 Woningbouw/woonplan	1.424	0	-105	0	121	1.440
12 Openbare ruimte	8.536	0	-527	-100	15	7.924
13 Bereikbaarheid, verkeer en vervoer	185	0	0	0	0	185
14 Duurzaamheid	8.928	0	299	0	0	9.227
Totaal Wonen in Assen	19.073	0	-333	-100	136	18.776
2 Werken in Assen						
21 Participatie en inkomen	30.367	0	-167	0	0	30.200
22 Economische ontw. en innovatie	120	0	0	0	0	120
23 FlorijnAs	6.093	0	-4.593	0	0	1.500
Totaal Werken in Assen	36.580	0	-4.760	0	0	31.820
3 Meedoen in Assen						
32 Wmo, gezondheidsz. en vrijwillwrk	2.599	0	-234	0	0	2.365
37 Onderwijs	4.271	0	276	0	0	4.547
Totaal Meedoen in Assen	6.870	0	42	0	0	6.912
4 Aantrekkelijk Assen						
41 Aantrekkelijke binnenstad	25	0	0	0	0	25
42 Kunst en cultuur	52	0	73	0	0	125
43 Evenementen	194	0	0	0	0	194
44 Parkeren	2.203	0	-413	-150	0	1.640
45 Veiligheid	17	0	0	0	0	17
Totaal Aantrekkelijk Assen	2.491	0	-340	-150	0	2.001
5 Samen werken aan Assen						
53 Dienstverlening	994	0	-157	0	13	849
Totaal Samen werken aan Assen	994	0	-157	0	13	849

Programma / Beleidsthema	Prognose begr. 2019	Prijscor- pensatie	Actua- lisatie	Bestuurs- akkoord	Dekkings- maat- regelen	Begro- ting 2019
6 Bedrijfsvoering						
60 Bedrijfsvoering	3.592	0	560	0	0	4.152
60 Bedrijfsvoering - overhead	3.693	0	-252	0	0	3.441
Totaal Bedrijfsvoering	7.285	0	309	0	0	7.593
7 Vastgoed en Grondbedrijf						
71 Vastgoed	15.666	0	137	0	0	15.803
71 Vastgoed - overhead	485	0	598	0	0	1.083
77 Grondbedrijf	6.117	0	4.558	0	0	10.675
Totaal Vastgoed en Grondbedrijf	22.268	0	5.293	0	0	27.561
8 Algemeen financieel beleid						
82 Belastingheffing	17.538	0	484	0	0	18.022
83 Financiering/Belegging	4.839	0	-26	0	0	4.813
84 Gemeentefonds	154.001	0	5.075	0	0	159.076
86 Overige algemene middelen	62	0	0	0	300	362
88 Resultaat renteomslag	506	0	-506	0	0	0
Totaal Algemeen financieel beleid	176.946	0	5.027	0	300	182.273
Totaal baten	272.507	0	5.080	-250	449	277.785
Totaal saldo van baten en lasten	-8.456	-342	-12.542	-3.091	3.660	-20.768
Mutaties in reserves						
Storting reserves	1.490	0	24	0	10.000	11.514
Beschikking reserves	9.101	0	5.553	0	17.629	32.283
Totaal mutaties in reserves	7.611	0	5.529	0	7.629	20.769
Resultaat	-845	-342	-7.013	-3.091	11.289	1

Bijlage 3 Overzicht subsidies 2019 tot en met € 50.000

Betreft overzicht subsidiejaar 2019: Subsidies tot en met € 50.000

- De bedragen op deze lijst zijn indicatief en worden, indien van toepassing, nog geïndexeerd.
- Voor alle subsidies op deze lijst geldt voor 2019: nog te besluiten.
- Er wordt een gedeeltelijke actualisatie van de lijst uitgevoerd. De uitkomsten hiervan worden meegenomen in de kaderbrief 2020.

Gezonde Leefstijl, budgetten afkomstig uit deelbegroting sport			
Doel: Burgers met een fysieke beperking of chronische aandoening die minder beroep doen op de zorg.			
Naam	Subsidie	Activiteit	Argumentatie
Wordt geactualiseerd			
Jeugd, onderwijs			
Doel: Stimuleren van de ontwikkeling van kinderen. Gezonde burgers die minder beroep doen op de zorg.			
Naam	Subsidie	Activiteit	Argumentatie
Speel-O-Theek	€ 11.000	Het uitlenen van speelgoed aan een brede doelgroep met oog voor ouders met weinig middelen. Speciaal speelgoed voor motorische ontwikkeling. Voorlichting op scholen en peuterspeelzalen/kinderopvang over het belang en mogelijkheden van speelgoed voor de sociale en motorische ontwikkeling van kinderen.	Stimuleren van de ontwikkeling en speelplezier van kinderen. Bevordert de ontwikkeling van kinderen waarvan de ouders te weinig inkomen hebben om dit te kunnen bekostigen. (Armoedebelid) Mogelijkheid voor speciaal kinderspeelgoed. In Assen en omstreken zijn geen andere mogelijkheden aanwezig. (mogelijke regiofunctie) NB. Inclusief de huisvestingskosten € 10.000 per jaar.

Kunst en cultuur

Maatschappelijk effect: Assen is een aantrekkelijke stad om te wonen, te werken en te verblijven met een gedifferentieerde culturele infrastructuur. Meer bezoekers, inwoners, werkgelegenheid en onderwijs. Vergroten van bezoek en deelname aan culturele activiteiten.

Naam	Subsidie	Activiteit	Argumentatie
Wordt geactualiseerd			

Welzijn

Doel: Zorg voor kwetsbaren in een actieve, bereidwillige samenleving waarbij eigen kracht voorop staat. Ondersteunen vrijwilligerswerk.

Naam	Subsidie	Activiteit	Argumentatie
Hospice Alteveer	€ 5.000	Aantal gasten en aantal vrijwilligers.	Ondersteuning door vrijwilligers in het palliatieve proces voor mensen die niet thuis kunnen/willen sterven. Past binnen het beleid en het collegeprogramma Informele zorg in een actieve samenleving.
Tegen haar wil	€ 6.700	Rol en plaats nader te bepalen.	Zorg voor kwetsbaren. Belangrijke functie voor de slachtoffers van huiselijk geweld, aantal meldingen neemt toe.
Slachtofferhulp Noord N	€ 16.845	Slachtofferhulp.	Zorg voor kwetsbaren (slachtoffers ongeluk, misdrijf). Slachtofferhulp is geen wettelijke taak maar de gemeenten worden geacht € 0,25 per inwoner te subsidiëren.
St. Assen voor Assen	€ 24.152	Aantal maatschappelijk betrokken activiteiten. Bijvoorbeeld organiseren beursvloer bemiddelingen en een aantal coaching-activiteiten voor jongeren.	Maatschappelijk betrokken ondernemen; Assenaren voor elkaar. Vergroot participatie in de lokale samenleving.
Humanitas	€ 28.555	Sociale redzaamheidsmatrix stijging aantal actieve bewoners samenwerking met zorgaanbieders en andere ketenpartners maatschappelijk veld.	Thuisadministratie, maatjesproject, autistenschool, project Leef (vrijwilligersorganisatie). Past binnen het beleid en het collegeprogramma; informele zorg in een actieve samenleving. Per 1 januari 2015 wordt dit vanuit Wmo bekostigd.
St. Contactpunt Mantelzorg	€ 7.000	Hogere score zelfredzaamheidsmatrix, stijging actieve bewoners, toename aantal mantelzorgers.	Deze organisatie gaat voor de nieuwe welzijnsorganisatie het onderdeel mantelzorg ondersteuning verder ontwikkelen en versterken.

Meedoen			
Doel: Armoedebestrijding.			
Naam	Subsidie	Activiteit	Argumentatie
Voedselbank Noord- en M	€ 3.600	Wekelijks een voedselpakket; Maximaal 3 jaar lang. Samenwerking met GKB/ISD.	Biedt acute (voedsel-)noodhulp aan inwoners die per week minder te besteden hebben dan de normen die de stichting en GKB/ISD hanteren. Continuïteit preventieve werking. Laatste 4 jaar betaald uit post bijzondere Bijstand. Er is te gevolge van ruimtelijke ontwikkelingen een vraagstuk ontstaan omtrent de huisvesting.
Stichting Uitkeringsgerechtigden beraad (UBA)	€ 5.000	Zet zich vrijwillig in voor de uitkeringsgerechtigden en minima: Ordent inkomsten en uitgaven; vraagt toeslagen, kwijtschelding et cetera aan voor klant; werkt nauw samen met GKB als klant traject bij GKB doorloopt (ketensamenwerking; voorportaal); werkt samen met Budgetsupport en Humanitas.	Preventie schuldhelpverlening. Helpt mensen met acute financiële hulpvragen. Werkt tevens aan financiële zelfredzaamheid. De genoemde activiteiten passen momenteel in het door de gemeente Assen gevoerde subsidiebeleid en de hiervoor door de raad beschikbaar gestelde gelden. Continuïteit preventieve werking. Laatste 4 jaar betaald uit post bijzondere Bijstand. Ten gevolg van vorming nieuwe welzijnsorganisatie is er een vraagstuk omtrent huisvesting ontstaan.
Stichting Budgetsupport	2.900	Zet zich vrijwillig in voor uitkeringsgerechtigden en minima: Ordent inkomsten en uitgaven; vraagt toeslagen, kwijtschelding etc. aan voor klant; werkt nauw samen met GKB als klant traject bij GKB doorloopt (ketensamenwerking; voorportaal); werkt samen met UBA, Humanitas, NM en Welzo in de Formulierenbrigade	De genoemde activiteiten passen momenteel in het door de gemeente Assen gevoerde subsidiebeleid en de hiervoor door de raad beschikbaar gestelde gelden. Continuïteit preventieve werking. Laatste jaren betaald uit post bijzondere Bijstand.
Totaal	€ 110.752		